

h. 25000 50

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΣΕΥΠ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΠΡΟΝΟΙΑΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ
ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ
ΑΛΕΞΑΚΗ ΟΥΡΑΝΙΑ
ΒΑΛΛΕΪ ΣΤΑΥΡΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
Δρ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΠΑΤΡΑ ΜΑΪΟΣ 1996

APIBMOI	7740r
BRITISH	

Υπογραφή:

Δρ. Ζωγράφου Ανδρέας

καθ. Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας

Υπογραφή:

Δρ. Αμαλία Τζόνσον Τουρνά

καθ. Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας

Υπογραφή:

κ. Θεοδωράτου Μαρία

καθ. Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Ευχαριστούμε την αδελφή Θεοδέκτη της Ι. Μονής Αποστόλου Παύλου και τον Δ. Γαλάνη για την πραγματικά πολύτιμη βοήθειά τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Τα κοινωνικά προβλήματα συνιστούν ισχυρότατη πρόκληση για τη χριστιανική κοινωνία. Οι διακρίσεις, η φτώχεια, η ασθένεια, η αδικία, κινητοποιούν το ενδιαφέρον της Εκκλησίας, η οποία άλλωστε είναι εκ φύσεως κοινωνική. Εντός του Χριστιανισμού δεν υφίσταται ατομική δικαίωση. Αντίθετα, η δικαίωση αυτή πραγματώνεται με την ένταξη του ανθρώπου στο "*Κυριακό Σώμα*", την συν-κοινωνία. Από τη στιγμή μάλιστα που ο Χριστιανισμός δέχεται τον άνθρωπο ως ψυχοσωματική ενότητα και ολότητα, μεριμνά για ολόκληρη τη ζωή του, πνευματική και υλική.

Στον ελληνικό χώρο, όπου το κράτος και η Εκκλησία αποτελούν παραδοσιακά μια αδιάσπαστη ενότητα "*ελληνορθόδοξου έθνους*", πλην της κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζεται ως πολιτικός θεσμός, πλούσια δράση αναπτύσσεται καί από τον εκκλησιαστικό χώρο, όχι σε ανταγωνιστικό ή επικαλυπτικό επίπεδο αλλά σε βάση παράλληλη, συναγωνιστική, συμπληρωματική.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία, από τα βυζαντινά χρόνια μέχρι και σήμερα, κινείται - επιτυχώς ή όχι - στα πλαίσια των πρωτογενών χριστιανικών διδαχών περι του "*διακονείν τον πλησίον*" αναπτύσσοντας μέσα στους αιώνες πλούσια προνοιακή δράση, ιδιαίτερα απέναντι στις ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν έντονα κοινωνικά προβλήματα. Από την εποχή των Διακονισσών και της ελεημοσύνης, που αποτελούν ίσως τις "*ερασιτεχνικές*" ρίζες της Κοινωνικής Εργασίας, ως τις σύγχρονες μορφές εκκλησιαστικής κοινωνικής προστασίας, έχουν περάσει εκατοντάδες χρόνια. Η εκκλησιαστική φιλανθρωπία που όχι σπανίως γινόταν "*κοινωνική ενασχόληση*" των ευπόρων τάξεων προς επιβεβαίωση της "*ανωτερότητάς*" τους απέναντι στους εξαρτημένους δέκτες των προσφορών τους, έδωσε τη θέση της σε μια πιο συνειδητοποιημένη εκκλησιαστική μέριμνα που

πιθανώς δέν στοχεύει τόσο στη χειραφέτηση των εξυπηρετουμένων αλλά στην "εν Χριστώ" ελευθερία του προσώπου.

Αν γίνει κατανοητό ότι ο σκοπός της χριστιανικής φιλανθρωπίας δεν ταυτίζεται με αυτόν της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας, τότε μόνο μπορεί να εξεταστεί αμερόληπτα το εκκλησιαστικό κοινωνικοπρονοιακό έργο στην Ελλάδα του χτες και του σήμερα:

«Σκοπός της ενορίας δεν είναι να επιτελεί απλά κάποιο κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο ή να εξαντλείται σε τελετές, πανηγύρεις και ληξιαρχικές διεκπεραιώσεις, αλλά να είναι ζωντανό και ενεργό "εργαστήριο" σωτηρίας - θεώσεως. Να είναι στίβος αγώνα κατά του θανάτου, της αμαρτίας, της φθοράς και κολυμβήθρα αναγεννήσεως και αναστάσεως. Το κοινωνικό (φιλανθρωπικό) έργο τότε θα είναι εντεταγμένο μέσα στον αγώνα θεώσεως, η δε κοινωνικότητα και αδελφικότητα θα είναι φυσικοί καρποί της κοινωνίας με την Άκτιστη Θεία Χάρη»

(Μεταλληνός 1988)

Στις ενενήντα (90) εκκλησιαστικές επαρχίες που απαρτίζουν σήμερα την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, εκτείνεται πολύπλευρο κοινωνικό έργο το οποίο καλύπτει με εκκλησιαστικά κριτήρια τις ανάγκες διαφόρων ομάδων πληθυσμού: Νέων, ηλικιωμένων, παιδιών, γυναικών, φυλακισμένων, ασθενών, προσφύγων-μεταναστών κτλ.

Από την προσεκτική μελέτη των δεδομένων συνάγονται πορίσματα ίσως θετικότερα απ'ότι αναμένει κάποιος που δεν έχει ασχοληθεί με το θέμα, χωρίς όμως τούτο να εξαιρεί την ύπαρξη πολλών "σκοτεινών σημείων" ή και φανερά λανθασμένων τακτικών, που αν και είναι ευνόητο να υπάρχουν στις ανθρώπινες υποθέσεις, πρέπει να τονιστούν προκειμένου να συναχθούν συμπεράσματα προς γόνιμη χρήση.

Σκοπός της εργασίας μας δεν είναι ο εντοπισμός και μόνο των "κακώς κειμένων", ούτε η συγκάλυψή τους προς χάριν ωραιολογίας και θρησκευτισμού. Αντιθέτως, επιχειρούμε μια αναλυτική παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης,

λαμβάνοντας υπ' όψιν τα σύγχρονα δεδομένα όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά, μέσω εμπειρικής και βιβλιογραφικής μελέτης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	I
ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ	VIII
ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΟΡΩΝ.....	XI
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.....	9
Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ	9
Α. ΓΕΝΕΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.....	9
1. Μορφή και λειτουργία των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων	9
2. Μετάβαση στην ευρύτερη Εκκλησία	11
Β. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΩΣ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟ.....	15
Γ. ΘΡΗΣΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ.....	19
Δ. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.....	25
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ	25
Α. ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.....	25
1. Ρωμαιοκαθολικισμός.....	25
2. Προτεσταντισμός	27
3. Η Θέση της Ορθοδοξίας	28
Β. Η ΜΕΤΟΥΣΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΣΕ ΠΡΑΞΗ ΟΠΩΣ ΠΡΟΒΑΛΛΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΤΕΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	36
Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ	36
Α. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	36
Β. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV	46
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	46
Α. ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.....	46

Β. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ -	
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ Η ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΠΟΧΗ.....	48
1. Αρχαίοι Ανατολικοί Λαοί.....	48
2. Αρχαία Ελλάδα - Αρχαιοελληνικός Ανθρωπισμός	50
3. Ελληνιστικοί Χρόνοι.....	53
4. Ρωμαϊκή Περίοδος	53
Γ. Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΕ ΠΡΟΝΟΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΣΑ	
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ - Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ	55
1. Μορφές Κοινωνικής Πρόνοιας στους πρώτους Χριστιανικούς Χρόνους	55
2. Φιλανθρωπική και Κοινωνική Δράση της Εκκλησίας κατά το Μεσαίωνα	58
3. Η Κοινωνική Μέριμνα κατά τη Βυζαντινή Περίοδο.....	61
4. Κοινωνική Μέριμνα στην Τουρκοκρατία.....	68
5. Από το 1821 μέχρι σήμερα. Η πορεία της Κοινωνικής Πρόνοιας και ο	
ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον Ελλαδικό χώρο.	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V.....	76
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	76
Α. ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ	76
Β. ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	81
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ	
ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.....	86
ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ	86
Α. ΔΙΑΣΑΦΗΝΙΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	86
1. Κρατική Κοινωνική Πρόνοια	86
2. Εκκλησιαστική Κοινωνική Πρόνοια	89
Β. ΔΙΑΦΟΡΕΣ - ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ	93
1. Διαφορές Εκκλησιαστικής Διακονίας και Κρατικής Κοινωνικής	
Πρόνοιας.....	93
2. Ομοιότητες Εκκλησιαστικής Διακονίας και Κρατικής Κοινωνικής	
Πρόνοιας.....	96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	98
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ.....	98
Α. Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ	98
1. Πρεσβυγενή Πατριαρχεία.....	98
2. Πατριαρχεία και Αυτοκέφαλες Εκκλησίες.....	99
3. Αυτόνομες Εκκλησίες.....	99
4. Ορθόδοξη Ελλαδική Εκκλησία	99
Β. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	101
1. Χρονολογική Διαμόρφωση.....	101

2. Εσωτερική Διαμόρφωση	101
3. Ανάλυση Φορέων Πρόνοιακού Έργου των Υπηρεσιών της Δ.Ι.Σ.	104
Γ. ΦΟΡΕΙΣ-ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΡΟΝΟΙΑΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	109
1. Κληρικοί	109
2. Ειδικοί Επαγγελματίες	114
3. Εθελοντές βοηθοί.....	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	121
ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	121
Α. ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	121
1. Πρόνοια για την Τρίτη Ηλικία.....	122
2. Πρόνοια για την Παιδική Ηλικία.....	126
3. Μέριμνα για τους Νέους	132
4. Μέριμνα για τη Γυναίκα.....	138
5. Μέριμνα για την Οικογένεια	140
6. Μέριμνα στις Φυλακές	146
7. Μέριμνα Ασθενών-Απόρων	147
8. Έκτακτες Ανάγκες	152
9. Μετανάστες-Πρόσφυγες.....	155
Β. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ....	158
1. Πνευματική Διακονία.....	158
2. Φιλανθρωπική Διακονία	159
Γ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕ ΜΟΡΦΗ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΑΝΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ .	170
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV	265
ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ.....	265
Α. Η ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ	265
1. Ο μοναχισμός στη Δύση.....	267
2. Ο Μοναχισμός στην Ορθοδοξία.....	268
Β. Ο ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ.....	272
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	
ΚΡΙΤΙΚΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.....	282
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	282
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	282
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	293

ΚΡΙΤΙΚΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ	293
Α. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ.....	293
Β. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	295
Γ. ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.....	301
Δ. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ.....	310
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	314
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	316
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Σκοπός συγγραφής μελέτης

Η εργασία αυτή αποτελεί μια απόπειρα προσέγγισης και όσο το δυνατόν πληρέστερης παρουσίασης της κοινωνικής προσφοράς της ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στη χώρα μας, όπως αυτή διαγράφεται στο πέρασμα των αιώνων μέσα από την ιστορική πορεία και διαμορφώνεται στις μέρες μας. Χωρίς να είμαστε ειδήμονες θα προσπαθήσουμε μέσα από αυτή τη μελέτη να εκθέσουμε αναλυτικά το εκκλησιαστικό κοινωνικό έργο έχοντας ως επιμέρους στόχο τη σύνδεση της επιστημονικής γνώσης και μεθοδολογίας που εφαρμόζει η σύγχρονη κρατική κοινωνική πολιτική, με την χριστιανική αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών και το Ορθόδοξο πιστεύω. Ελπίζουμε τέλος ότι με αυτόν τον τρόπο θα επιτύχουμε την προσφορά μιας ακόμη, μικρής ή μεγάλης, γνώσης στον σπουδαστή ή επαγγελματία Κοινωνικό Λειτουργό αλλά και στον κάθε αναγνώστη.

Μεθοδολογία μελέτης

Η μελέτη αυτή στηρίχθηκε κυρίως σε βιβλιογραφική και εμπειρική προσέγγιση, παρά σε στοιχεία προσωπικής μας εμπειριστατωμένης κοινωνικής έρευνας. Κύριο υπόβαθρο της όλης εργασίας αποτέλεσε το πλούσιο βιβλιογραφικό υλικό που συλλέξαμε, οι προσωπικές μας γνώσεις και η δυνατότητά μας για άσκηση αντικειμενικής κριτικής και ανάλυσης. Πέρα από αυτά, επισημαίνουμε ότι υπήρξε πληθώρα προσωπικών επαφών και επικοινωνιών με κληρικούς και εργαζόμενους Κοινωνικούς Λειτουργούς τόσο σε χώρους όπου ασκείται εκκλησιαστικό κοινωνικό έργο όσο και σε κρατικές υπηρεσίες ή πλαίσια ανεξάρτητα, από τις οποίες διαφάνηκαν ποικίλες απόψεις και αντλήθηκαν πολύτιμα στοιχεία που μας διευκόλυναν στη συγγραφή, συσχέτιση και κριτική του αντικειμένου μελέτης μας.

Σκεπτικό μελέτης - Κριτήρια επιλογής θέματος

Όντας κανείς απόφοιτος του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας γνωρίζει - ή τουλάχιστον οφείλει να γνωρίζει - πόσο καθοριστική και ουσιώδης υπήρξε η επίδραση του Χριστιανισμού, τόσο στη παροχή της απαραίτητης ιδεολογικής βάσης και των κανονιστικών προτύπων φιλευσπλαχνίας και αλτρουϊσμού όσο και στην άσκηση κοινωνικού έργου. Σημαντικός υπήρξε κατά συνέπεια ο ρόλος της Εκκλησίας στην οργάνωση των πρώτων μορφών πρόνοιας - ιδρυματικού κυρίως χαρακτήρα - και στην εκπαίδευση κατάλληλου προσωπικού, αξιοποιώντας την εθελοντική προσφορά των πιστών για την ανακούφιση των πασχόντων. Η επίδραση του Χριστιανισμού εύλογα κρίνεται αποφασιστικής σημασίας στην ανάπτυξη της πρόνοιας, τόσο από πλευράς αξιών και προτύπων όσο και από πλευράς οργανωτικών σχημάτων και θεσμικών πλαισίων.

Η ενασχόλησή μας με το θέμα της εκκλησιαστικής διακονίας, βασιζόμενη στη παραπάνω επίγνωση, επικεντρώθηκε στο σύγχρονο εκκλησιαστικό έργο και στη σημασία και θέση αυτού στα πλαίσια της διαμορφούμενης κρατικής κοινωνικής πρόνοιας. Είναι γεγονός ότι υπάρχει διάχυτη μια προκατάληψη γύρω από το ρόλο της Εκκλησίας στον τομέα της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, όπως επίσης αμφισβητούμενος είναι και ο τρόπος παροχής βοήθειας και τακτικών δράσης.

Εμείς στα πλαίσια της παρούσας μελέτης επιχειρούμε μια αναλυτική παρουσίαση και εξέταση της κοινωνικής δράσης της Εκκλησίας και του πνεύματος που τη διακατέχει ενώ σημαντικό μέρος καλύπτει η συσχέτιση αυτής, με την ανάπτυξη και άσκηση της κρατικής κοινωνικής πολιτικής. Τέλος, επιχειρείται μια αντιπαραθεση των δύο κατευθύνσεων με στόχο τον εντοπισμό των σημείων σύγκλισης και απόκλισης και την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και προτάσεων. Βασικό μας μέλημα καθ'όλη τη διάρκεια συγγραφής υπήρξε η προσέγγιση του θέματος με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια και σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων του.

Πρωταρχικό κριτήριο επιλογής του θέματος της παρούσας έρευνας, στάθηκε η διάθεσή μας να γνωρίσουμε και να γνωστοποιήσουμε το ρόλο και την παρουσία ενός παραδοσιακού θεσμού όπως η Εκκλησία, ως σημαντικού φορέα κοινωνικού

έργου τόσο στην ελληνική επικράτεια όσο και διεθνώς. Ειδικά στις μέρες μας που ο ρόλος της Εκκλησίας και η κοινωνική της δράση έχει γίνει αντικείμενο έντονης αμφισβήτησης και αυστηρής κριτικής, θεωρήσαμε ότι θα ήταν πραγματικά ενδιαφέρον να αναζητήσουμε και να αποδώσουμε - στο βαθμό που μπορούσαμε - μια πληρέστερη εικόνα, θίγοντας τόσο τα θετικά όσο και τα αρνητικά σημεία της εκκλησιαστικής προνοιακής παρουσίας. Εξίσου προκλητική υπήρξε η ιδέα, η εργασία αυτή να αποτελέσει πιθανό ερέθισμα μιας - έστω θεωρητικής - αναζήτησης τρόπων για γόνιμη και αποτελεσματική συνύπαρξη και συνεργασία της "κοσμικής" και χριστιανικής πρόνοιας, προκειμένου να αναπτυχθεί ένα πιο ολοκληρωμένο σύστημα κάλυψης κοινωνικών αναγκών στη χώρα μας.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΟΡΩΝ

Χριστιανική Αγάπη

Ιδεολογικός άξονας του Χριστιανισμού. Ο Χριστός τοποθετεί την αγάπη στο Θεό στον πυρήνα του κηρύγματός του και την συνδέει με την κύρια εντολή του, την αγάπη προς τον πλησίον, που φτάνει στο ανώτερο σημείο της με την αγάπη προς τον εχθρό.

Ελεημοσύνη

Η έμπρακτη, ανιδιοτελής μέριμνα που στρέφεται γύρω από το πρόβλημα της φτώχειας. Αποτελεί κατα κύριο λόγο τακτική των θρησκευόμενων, οι οποίοι προβαίνουν σε εκδηλώσεις αγαθοεργίας υπέρ των απόρων με το κίνητρο της συμπάθειας.

Εκκλησία

Το σύνολο των προσώπων που αναγνωρίζουν στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού τον Σωτήρα και Υιό του θεού. Στηρίζεται στο λόγο της Αγίας Γραφής, ακολουθεί μακροχρόνια σταθερή, παραδοσιακή πορεία ως θεσμός και χαρακτηρίζεται ως Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική.

Εκκλησία της Ελλάδος

Με την πολιτική αυτονομία της Ελλάδος το 1830, η Ορθόδοξη Ελληνική Εκκλησία αποσπάστηκε από την δικαιοδοσία του Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης και αναγνωρίστηκε ως αυτοκέφαλη. Η Εκκλησία της Ελλάδος χρησιμοποιεί το βυζαντινό τελετουργικό και είναι επίσης χωρισμένη από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Η ανώτατη διοίκησή της ανήκει στην Ιερά Σύνοδο.

Εκκοσμίκευση

Ο όρος είναι αξιολογικά φορτισμένος και περιλαμβάνει την περιγραφή και κριτική της σχέσης ανάμεσα στο πνεύμα και τη μορφή του Χριστιανισμού αφ' ενός και του προοδευτικά προσανατολισμένου κόσμου της νέας εποχής αφ' ετέρου.

Διακονία

Η προσφορά βοήθειας στους φτωχούς αποτελεί κύρια δραστηριότητα της Εκκλησίας. Ταυτόχρονα οι εκκλησιαστικές οργανώσεις προσπαθούν με την ελεημοσύνη και το διακονικό έργο να προσφέρουν σε πρόσωπα που χρειάζονται βοήθεια και σε περιθωριακές ομάδες, τη δυνατότητα για μια ισότιμη θέση στην κοινωνία. Στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία με τον όρο Αποστολική Διακονία ορίζεται η επίσημη οργάνωση των υπηρεσιών της για την κάλυψη κάθε κοινωνικής, εκδοτικής και φιλανθρωπικής δραστηριότητας.

Δύση

Η έννοια αυτή περιλαμβάνει εκείνες τις χώρες της Ευρώπης οι οποίες κατά το Μεσαίωνα αποτελούσαν μια πολιτική και θρησκευτική ενότητα. Έχει τις ρίζες της στην ελληνική αρχαιότητα, τον ρωμαϊκό Χριστιανισμό και τον γερμανικό πολιτισμό. Στη θεολογική γλώσσα η Δύση αντιπροσωπεύει τις εκφάνσεις του δυτικού Χριστιανισμού, δηλαδή τον Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό, ενώ η Ανατολή θεωρείται με θρησκευτικά κριτήρια χώρος δράσης της Ορθοδοξίας.

Θεοκρατία

Ο όρος, που συντίθεται από τις λέξεις "Θεός" και "κράτος" (=εξουσία), σημαίνει τα εξής: 1) Είτε μια μορφή εξουσίας στην οποία η κρατική εξουσία θεωρείται εκπρόσωπος της θείκης εξουσίας, 2) Είτε την ιεροκρατία (εξουσία του Κλήρου) στην οποία συνάπτεται και η πολιτική εξουσία.

Θρησκεία

Ο όρος προέρχεται από τα λατινικά και σημαίνει "Θεοσέβεια". Καθορίζει έναν τρόπο ανθρώπινης σχέσης προς κάτι θεϊκό.

Κλήρος

Στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ο Κλήρος αποτελεί τη θρησκευτική τάξη. Προς διάκριση από τους μή κληρικούς, τους αποδίδεται η εκκλησιαστική εξουσία, η δυνατότητα αγιασμού στη Θεία Λειτουργία και η εξουσία του φύλακα στα πλαίσια των καθοδηγητικών υπηρεσιών της εκεί ιεραρχίας. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία ο Κλήρος θεωρείται μορφή διακονίας κατά τον τύπο του Χριστού και συνέχιση του έργου των Αποστόλων. Ο Κλήρος διέπεται από ιεραρχία, υπευθυνότητες και έχει ειδική ένδυση.

Κοσμική Κοινωνική Πρόνοια

Το σύνολο των οργανωμένων κρατικών υπηρεσιών με αντικείμενο την πρόληψη, την καταστολή ή εξάλειψη των κοινωνικών προβλημάτων με στόχο την ομαλή λειτουργία του κράτους ως θεσμού και την ευημερία των πολιτών.

Εκκλησιαστική Κοινωνική Πρόνοια

Το σύνολο των οργανωμένων εκκλησιαστικών υπηρεσιών που σχετίζονται με τα κοινωνικά προβλήματα και την αντιμετώπισή τους. Οι υπηρεσίες προσφέρονται ως επί το πλείστον εθελοντικώς και ανιδιοτελώς, σε προσωποκεντρικό επίπεδο, στηριζόμενες στην ιδεολογική αρχή της "φιλανθρωπίας" και της χριστιανικής αγάπης προς τον συνάνθρωπο.

Φιλανθρωπία

Η έμπρακτη εφαρμογή του χριστιανικού κηρύγματος της αγάπης προς τον "συνάνθρωπο-αδελφό". Η φιλανθρωπία αποτελεί τομέα της προνοιακής διακονίας της Εκκλησίας, η οποία διαχωρίζεται από την πνευματική διακονία της οποίας τα καθήκοντα είναι διαποιμαντικά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο άνθρωπος εκτός από κοινωνικό είναι και θρησκευτικό ον. Και είναι αυτή ακριβώς η θρησκευτικότητα του που ουσιαστικά τον διακρίνει από το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο. Η κοινωνικότητα υπάρχει ως ένα βαθμό και στα ζώα ή ακόμα και στα φυτά. Η θρησκευτικότητα λοιπόν προβάλλεται ως ένα από τα πιο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης και η θρησκεία αποκτά εξέχουσα κοινωνική σημασία ως κεντρικό φαινόμενο της ανθρώπινης ζωής.

Λέγοντας "θρησκεία", εννοούμε ένα σύστημα διδασκαλιών που αφορούν τη πίστη προς το Θεό και συνδέονται με μια συγκεκριμένη μορφή ή μορφές λατρείας στα πλαίσια μιας λατρευτικής κοινότητας. Η θρησκεία αποτελεί κεντρικό παράγοντα της κοινωνικής ζωής και συνδέεται άμεσα με όλους τους επιμέρους τομείς της. Σύμφωνα με τον μελετητή John Hick υπάρχει μια ολόκληρη ποικιλία ανθρωπολογικών, κοινωνιολογικών, ψυχολογικών, φυσιοκρατικών και θεολογικών θεωριών για τη φύση της θρησκείας. Συνεπώς δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός ορισμός της και ίσως δεν υπάρξει ποτέ¹. Η κοινωνιολογική έρευνα σε μια προσπάθεια διερεύνησης των χαρακτηριστικών της θρησκείας, απέδειξε ότι εκτός από το συλλογικό της χαρακτήρα, παρουσιάζει κι άλλα τρία βασικά στοιχεία²:

- Την πίστη σε μια υπερβατική πραγματικότητα.
- Κάθε θρησκεία με το δικό της τρόπο δέχεται ότι η πραγματικότητα δεν περιορίζεται στον αισθητό κόσμο, αλλά επεκτείνεται ή και βρίσκεται έξ' ολοκλήρου πέρα από αυτόν.
- Την υποδήλωση ενός ιδιαίτερου τρόπου ζωής και ανατροφής του ανθρώπου μέσα στον κόσμο.

¹ Clark, "Εισαγωγή στη μελέτη των Θρησκειών", Εκδ. Κουτσούμπος, 1991.

² Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 141.

- Κάθε θρησκεία έχει και κάποια λιγότερο ή περισσότερο αναπτυγμένη ηθική διδασκαλία που συνδέεται με τη δογματική διδασκαλία ή τις θεολογικές της αρχές.
- Τη λατρεία που πραγματοποιείται με διάφορες συμβολικές πράξεις και τελετουργίες.
- Η λατρεία συνδέεται στενά με το περιεχόμενο της πίστewος και εκφράζει την αναφορά του ανθρώπου στην υπερβατική πραγματικότητα που πιστεύει.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένες διατυπώσεις που έγιναν από ανθρώπους που επιχείρησαν να ορίσουν το φαινόμενο της θρησκείας³:

"Θρησκεία είναι το συναίσθημα που στηρίζεται στην πεποίθηση ότι υπάρχει αρμονία ανάμεσα σε εμάς και το σύμπαν".

J.M.E. MC TAGGART

"Η θρησκεία μπορεί να ορισθεί ως το σύνολο των πεποιθήσεων που αξιώνουν και επιδιώκουν να ρυθμίσουν τη διάκριση ανάμεσα στην εμπειρική πραγματικότητα και σε ένα συσχετικό και σημαντικό υπερ-εμπειρικό τμήμα της πραγματικότητας, η γλώσσα και τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται σε σχέση με τη διάκριση αυτή, οι δραστηριότητες και οι παραδόσεις που συνδέονται με αυτή τη ρύθμιση".

MICHAEL HILL

"Η θρησκεία έχει παίξει στρατηγικό ρόλο στην ανθρώπινη επιχείρηση για την οικοδόμηση του κόσμου. Είναι το πιο εκτεταμένο άπλωμα της αυτοεξωτερίκευσης του ανθρώπου, της διείσδυσής του στη πραγματικότητα με τις δικές του νοητικές δυνάμεις. Θρησκεία είναι η θαρραλέα προσπάθεια σύλληψης του όλου σύμπαντος ως ανθρώπινα σημαντικού".

P.L. BERGER

³ "Εγκυκλοπαίδεια των Θρησκειών", Τομ. 1ος, Εκδ. Αλκυών, 1994.

Αυτό που ονομάζουμε θρησκεία στις μέρες μας, σε πανάρχαιες κοινωνίες και σε προγενέστερους πολιτισμούς ήταν καθεστώς ισχυρό και καλά οργανωμένο που αγκάλιαζε όλες τις εκδηλώσεις του ανθρώπου. Όλες οι "αλήθειες" για τη ζωή, οι ιδέες για τη συμβίωση, τον κόσμο και την κοινωνία, όλες καθορίζονταν από το θρησκευτικό καθεστώς της κοινότητας. Εκεί άλλωστε είχε τις ρίζες της ολόκληρη η κοινωνική διάρθρωση και η πολιτική τάξη της αρχαίας κοινότητας⁴.

Αυτά που επαγγέρονται οι θρησκείες στους οπαδούς τους είναι:

Επιστροφή στον χαμένο παράδεισο και στην αγκαλιά του Θεού ή των θεών (πολυθεϊσμός). Ως απώτερος στόχος της θρησκείας προβάλλεται η αποκατάσταση της ενότητας του ανθρώπου με τον εαυτό του, η ένωσή του με τον συνάνθρωπο, τον Θεό και τον κόσμο, καθώς επίσης η ενοποίηση της πραγματικότητας σε ένα αρμονικό σύνολο. Η θρησκεία είναι η πρώτη ύλη που συνέχει τα στοιχεία της πραγματικότητας, φυσικής ή κοινωνικής, ενδοκοσμικής και υπερβατικής. Θεός και άνθρωπος, άνθρωπος και συνάνθρωπος, κόσμος και κοινωνία συναπαρτίζουν κατ' αυτόν τον τρόπο ένα ενιαίο σύνολο χάρη στη διαμεσολάβηση της θρησκείας⁵.

Ο Λ. Φόουερπαχ στο γνωστό έργο του "Η Ουσία του Χριστιανισμού" γράφει για την ιεροψυχολογική προέλευση της θρησκευτικής πίστης:

«Ο άνθρωπος πιστεύει στο Θεό όχι μόνο γιατί έχει αισθήματα και φαντασία, αλλά επειδή λαχταρά "εξ ενστίκτου" να γίνει ευτυχισμένος. Πιστεύει στην ύπαρξη ενός ευλογημένου όντος, όχι γιατί η αγιότητα είναι κάτι το λογικά κατανοητό γι' αυτόν, αλλά γιατί η ευλογία μεταφράζεται σε "ευφροσύνη, μακροήμερευση, επάρκεια αγαθών, ελπίδα αθανασίας". Το θρησκευτικό συναίσθημα έχει πολυάριθμους ορισμούς⁶».

Κάθε θρησκεία ξεκινά από έναν ιδρυτή που περιβάλλεται από μία αγωνιζόμενη αποστολική και χαρισματική ομάδα με σκοπό την διάδοση των αρχών, των ιδεών και της ηθικής, που απορρέουν από τη πίστη που κηρύττουν. Η πρώτη αυτή περίοδος για κάθε θρησκεία είναι χαρισματική, γεμάτη θυσίες,

⁴ Μουστάκης Γ., "Οι πέντε μεγάλες θρησκείες του κόσμου", Εκδ. Πατάκη.

⁵ Μπέγζος Μ., "Φαινομενολογία της Θρησκείας", Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, σελ. 234-235.

⁶ Φόουερπαχ Λ., "Η ουσία του Χριστιανισμού", μετάφραση 1976.

ασκητικό πνεύμα και έργα αξιοθαύμαστα. Όσο όμως ο χρόνος περνά και κυρίως όσο μεγαλύτερη γίνεται η θρησκευτική ομάδα, έχουμε μια ριζική διαφοροποίηση των διαδόχων αυτής της θρησκείας από τον ιδρυτή και τους αποστόλους του. Το γεγονός αυτό, δημιουργεί συχνά ενδοθρησκειακά προβλήματα.

Τυπικά, μία από τις πέντε βασικές θρησκείες είναι και ο Χριστιανισμός, η ιστορική συμβολή του οποίου είναι αποφασιστικής σημασίας.

Η χριστιανική πίστη, όπως άλλωστε και γενικότερα η θρησκευτική πίστη έχει άμεσες συνέπειες και επιδράσεις στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή του ανθρώπου, όπως και στη γενικότερη ενατένιση και ερμηνεία του κόσμου. Από την άλλη πλευρά, οι διάφοροι παράγοντες της ανθρώπινης ζωής επηρεάζουν την διαμόρφωση και εκδήλωση της θρησκευτικής πίστεως.

Δεν είναι δυνατόν λοιπόν να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της κοινωνικής ζωής μέσα στα πλαίσια του χριστιανισμού, αν δεν γνωρίσουμε το δόγμα, τη λατρεία και τη γενικότερη διδασκαλία του. Το δόγμα, η λατρεία, οι ηθικές και κοινωνικές παραδόσεις και αντιλήψεις, συνδέονται άμεσα με τη κοινωνική ζωή των πιστών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στο χώρο της Ορθοδοξίας που διακρίνεται για την έντονη ιστορική της συνείδηση.

Ο Χριστιανισμός γεννήθηκε στα πλαίσια του Ιουδαϊσμού και αυτό δεν ήταν τυχαίο. Οι ιδιόζουσες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες στις οποίες βρέθηκε ο Ιουδαϊσμός κάτω από την ελληνική και ρωμαϊκή εξουσία, από τη μία πλευρά ενίσχυσαν την προσήλωσή του στους παραδοσιακούς τύπους και θεσμούς ενώ από την άλλη αναζωογόνησαν τις μεσσιανικές του προσδοκίες. Ο Νόμος και οι θρησκευτικοί τύποι έγιναν ο κυριότερος συνεκτικός δεσμός των υποταγμένων Ιουδαίων, ενώ η μεσσιανική προσδοκία, ως η βασική δυνατότητα για την τελική αποκατάσταση και λύτρωση, αναζωογονήθηκε⁷. Ο Ιησούς ήρθε ως ο αναμενόμενος Μεσσίας-Χριστός και η εμφάνισή του αυτή ανταποκρίθηκε στην ιουδαϊκή ευθύγραμμη θεώρηση του χρόνου και την μεσσιανική προσδοκία. Το κήρυγμα του Ιησού για την έλευση της Βασιλείας των Ουρανών, εισηγείται τη φανέρωση του αναμενόμενου αποφασιστικού σταθμού στην ευθύγραμμη πορεία του χρόνου.

⁷ Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 31.

Ο Χριστός ως Μεσσίας τοποθετείται πάνω από το Νόμο. Είναι ο Κύριος του Νόμου και η φανέρωση της Χάριτος. Και η εξουσία του έχει χαρισματικό χαρακτήρα. Ο Χριστός δεν παρουσιάζεται ως απλός προφήτης που φανερώνει στους ανθρώπους το μήνυμα του Θεού. Το βασικότερο μηνυμά του είναι η ίδια του η παρουσία που ταυτίζεται με τη φανέρωση της Βασιλείας του Θεού στον κόσμο.

Το κήρυγμα του Χριστού προκάλεσε σοβαρές κοινωνικές αντιδράσεις στην εποχή του. Η φανέρωση της Βασιλείας του Θεού που κήρυξε ο Χριστός δεν συνδέθηκε με την αποκατάσταση της πολιτικής ελευθερίας ή της κοινωνικής δικαιοσύνης, όπως επιθυμούσαν οι κοινωνικές ομάδες (π.χ. Ζηλωτές) της εποχής. Παράλληλα ο Χριστός, δεν κάλεσε στα κηρύγματά του ορισμένη μερίδα ανθρώπων όπως θα περίμεναν οι Εσσαίοι. Ακόμα περισσότερο δεν κάλεσε τους "ηθικά καθαρούς" ή τους "ευσεβείς" αλλά όλους και ιδιαίτερα εκείνους που χαρακτηρίζονταν ή αισθάνονταν ότι είναι αμαρτωλοί. Έτσι, ως δεκτικότεροι ακροατές του κηρύγματος του Χριστού απέμεναν οι φτωχοί, απλοϊκοί και καταπιεσμένοι άνθρωποι των κατώτερων κοινωνικών τάξεων.

Η "*Βασιλεία του Θεού*" κατά τη διδασκαλία του Χριστού αποτελεί εσχατολογική πραγματικότητα που δεν είναι δυνατόν να περιοριστεί στα πλαίσια της εγκοσμιότητας. Αυτό σημαίνει ότι αυτή προβάλλεται ως το μόνο απόλυτο μέτρο που σχετικοποιεί κάθε κοινωνική και κοσμική αξία. Με την παραδοχή της φανέρωσης της Βασιλείας του Θεού στο πρόσωπο, το έργο και το κήρυγμα του Ιησού, δημιουργείται η βάση για ένα νέο τρόπο θεώρησης του χρόνου και της ζωής. Κάτω από αυτήν την προοπτική λοιπόν, η αναζήτηση της "*Ουράνιας Βασιλείας*" προβάλλεται ως η μόνη ουσιαστική αναζήτηση ενώ οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές επιδιώξεις περιορίζονται σε καθαρώς συμβατικά πλαίσια.

Κύριος άξονας της διδασκαλίας του Ιησού υπήρξε η έννοια της **Αγάπης**. Η αγάπη εκδηλώνεται με ταπείνωση. Έτσι, το πρόσωπο του διδασκάλου προβάλλεται στους μαθητές ως υπόδειγμα αγάπης και ταπείνωσης και η μίμηση του υποδείγματος αυτού πραγματοποιείται με την ανταπόκριση των μαθητών στην αγάπη και την ταπείνωση που έδειξε σε αυτούς ο διδασκαλός τους:

«Ότε ούν ένιψε τούς πόδας αυτών και έλαβε τα ιμάτια αυτού, αναπεσών πάλιν είπεν αυτοίς· γινώσκετε τί πεποίηκα υμίν; Υμείς φωνείτε με, ο Διδάσκαλος και ο Κύριος και καλώς λέγετε' ειμί γαρ. Εί ούν εγώ ένιψα υμών τους πόδας, ο Κύριος και ο Διδάσκαλος, και υμείς οφείλετε αλλήλων νίπτειν τας πόδας. Υπόδειγμα γαρ δέδωκα υμίν, ίνα καθώς εγώ εποίησα υμίν και υμείς ποιείτε». (Ιω. 13,12-15)

Ο θάνατος του διδασκάλου αποτέλεσε αποφασιστικό σταθμό στη πορεία του κύκλου των μαθητών του. Με την Ανάστασή του έλαβε χώρα η απαρχή μιας καινούριας σωτηριολογικής πορείας προς την επίτευξη της ελεύσεως του Νέου Κόσμου, η οποία πορεία σηματοδοτήθηκε σύμφωνα με την Ιερά Παράδοση από τα ίδια τα λόγια του αναστάντος Ιησού προς τους μαθητές του: *«...αλλά λήψεσθε δύναμιν επελθέντος του Αγίου Πνεύματος εφ' υμάς έσεσθέ μοι μάρτυρες εν τη Ιερουσαλήμ και εν πάση τη Ιουδαία και Σαμαρεία και ως εσχάτου της γής»*. Ο Χριστός, ως αναστημένος Κύριος και πρώτος πολίτης της κοινωνίας των πιστών, αποτελεί για την Εκκλησία σύμβολο δικαίωσης των αδικημένων και ταλαιπωρημένων ανθρώπων. Με την πίστη στον αναστημένο Χριστό, που είναι ο αρχηγός και η κεφαλή της Εκκλησίας, αντιμετωπίζονται οι αδικίες, οι καταπιέσεις και οι αντινομίες που παρουσιάζονται στην καθημερινή ζωή.

Το έργο της διαδόσεως του χριστιανισμού, ανέλαβαν με ιεραποστολικές περιодίες και το κήρυγμά τους οι μαθητές, αρχίζοντας από τη περιοχή της Παλαιστίνης και έχοντας ως αναφορά όχι μόνο αστικές αλλά και αγροτικές περιοχές. Με τον καιρό δημιουργήθηκαν εκκλησιαστικές κοινότητες, οι οποίες είχαν κάποια ιδιαίτερη αναφορά προς τη μητέρα Εκκλησία των Ιεροσολύμων, που αποτελούσε το κέντρο της ιεραποστολής. Αλλά και οι κατά τόπους χριστιανικές Εκκλησίες είχαν έναν γενικότερο σύνδεσμο μεταξύ τους που πήγαζε από τη κοινή πίστη και πορεία και δημιούργησε την ενιαία θρησκευτική συνείδηση. Έτσι από την έννοια της συγκεκριμένης τοπικής Εκκλησίας προήλθε η γενικευμένη έννοια της Εκκλησίας που απέκτησε και ευρύτερο νόημα. Όπως προκύπτει άλλωστε, σε μία απόπειρα εννοιολογικής εξέτασης, η μετάβαση από την αρχέγονη θρησκευτική

κοινότητα και την τοπική Εκκλησία στην όλη Εκκλησία ως θεσμό πλέον, υπήρξε άμεση και αβίαστη.

Η βάση στην οποία στηρίζεται η Εκκλησία είναι η Θεία Ευχαριστία, δηλαδή η μυστηριακή κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Χριστού. Η ένταξη των ανθρώπων στην Εκκλησία είναι ένταξη στο Σώμα του Χριστού. Στην ευχαριστιακή αυτή βάση που πραγματοποιεί την "εν Χριστώ" ενότητα των πιστών, θεμελιώθηκε και ο παραμερισμός των κοινωνικών, εθνικών και φυλετικών διακρίσεων.

Έτσι ο Χριστιανισμός παρουσιάζεται ως οικουμενική θρησκεία, που αναγνωρίζει την απόλυτη ισότητα των ανθρώπων απέναντι στο Θεό και παραμερίζει τις εθνικές, φυλετικές και λοιπές διακρίσεις:

«Οὐκ ἐνὶ Ἕλλην καὶ Ἰουδαίος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δούλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τα πάντα καὶ ἐν πάσι Χριστός». (Απ. Παῦλος, Κολ. 3, 11)

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε, ότι ο Χριστιανισμός δεν απευθύνεται μόνο στο νού του ανθρώπου αλλά σε ολόκληρη την ύπαρξή του. Η χριστιανική πίστη δεν εξαντλείται στην κατανόηση και αποδοχή των χριστιανικών αρχών αλλά συμπεριλαμβάνει και τη μετουσίωσή τους σε πράξη και ζωή. Ως βασική αρχή, όπως προαναφέραμε, γύρω από την οποία αναπτύσσεται η κοινωνική διδασκαλία του χριστιανισμού και κατ'έπекταση η χριστιανική ζωή, προβάλλεται η Αγάπη. Η συστηματική και σε ευρύτερες διαστάσεις εκδήλωση της χριστιανικής αγάπης χαρακτηρίζεται συνήθως ως **Φιλανθρωπία**.

Από την εποχή της εμφάνισης του Χριστιανισμού, η άσκηση της φιλανθρωπίας αποκτά πιο συστηματική μορφή, καθώς το ενδιαφέρον για τους φτωχούς, τους ασθενείς, τα ορφανά, τις χήρες, τους αιχμαλώτους και γενικά τους ενδεείς γίνεται εντονότερο. Βέβαια, δείγματα φιλανθρωπίας συναντάμε και στον προχριστιανικό κόσμο, εμφανώς όμως υποτυπώδη. Ο Χριστιανισμός και οι βασικές του αρχές περι αγάπης, αλληλεγγύης και ισοτιμίας εγκαινίασε μια νέα αντίληψη για τον συνάνθρωπο και έθεσε σε νέες βάσεις τη κοινωνική φροντίδα δημιουργώντας αισιόδοξες προοπτικές στη κοινωνική ζωή.

Η έμπρακτη εφαρμογή του χριστιανικού φιλόανθρωπου πνεύματος, εμφανίζεται στη ζωή των πρώτων χριστιανών με τη υιοθέτηση κανόνων ζωής. Οι πρώτες χριστιανικές κοινότητες και τα κοινόβια, αποτέλεσαν την αφετηρία στην άσκηση του φιλανθρωπικού έργου. Με το πέρασμα του χρόνου και τη ραγδαία αύξηση των πιστών και των αναγκών τους, η ιδρυθείσα Εκκλησία και οι εκπρόσωποί της ανέλαβαν την συνέχιση και οργάνωση του συνεχώς διευρυνόμενου χριστιανικού κοινωνικού έργου, σε όλη τη διάρκεια της ιστορικής πορείας μέχρι τις μέρες μας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

**ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Α. ΓΕΝΕΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Μορφή και λειτουργία των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων

Η πρώτη χριστιανική κοινότητα εμφανίζεται στα Ιεροσόλυμα, την άγια πόλη του Ισραήλ. Τυπολογικά, η κοινότητα αυτή παρουσιάζεται ως ιουδαϊκή αίρεση. Δομικά επίσης έχει διαπιστωθεί ότι κατά τον σχηματισμό των πρώτων κοινοτήτων, χρησιμοποιήθηκαν πολλά στοιχεία από το σύστημα των ιουδαϊκών συναγωγών της διασποράς. Σε αυτό συνέβαλε κυρίως ο Απ. Παύλος, που γνώριζε καλά το σύστημα και την τεχνική διαμόρφωσης των συναγωγών από τους κύκλους των Φαρισαίων⁸. Η γένεση γενικότερα των χριστιανικών κοινοτήτων από κοινωνιολογική σκοπιά συμπίπτει με την εμφάνιση της λατρείας του Χριστού και έχει ως κέντρο τη Θεία Ευχαριστία. Η Θεία Ευχαριστία πραγματοποιείται ως ανάμνηση ή επανάληψη του Δείπνου της Καινής Διαθήκης, έγινε έτσι η κατ' εξοχήν λατρευτική εκδήλωση των χριστιανών που τους ξεχώριζε από τους υπόλοιπους Ιουδαίους. Η σύναξη για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας μπορούσε να πραγματοποιείται παντού όπου υπήρχαν πιστοί, έτσι ο σχηματισμός νέων λατρευτικών κοινοτήτων στις εκχριστιανιζόμενες περιοχές δεν ήταν προβληματικός. Γεωγραφικά, η διάδοση του Χριστιανισμού και κατά συνέπεια η

⁸ Γ.Ι. Μαντζαρίδης, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 49.

σύσταση των χριστιανικών κοινοτήτων αναπτύχθηκε αρχικά στην περιοχή της Παλαιστίνης και στη συνέχεια στον ευρύτερο χώρο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας με επίκεντρο τα μεγάλα αστικά κέντρα. Παρά όμως την αστική προέλευση της πλειοψηφίας των χριστιανικών κοινοτήτων των πρώτων αιώνων και την έντονη κοινωνική και οικονομική ανομοιογένεια που αυτό συνεπάγονταν, οι χριστιανικές κοινότητες άκμασαν καθώς η κοινή πίστη και συνείδηση των μελών τους ότι αποτελούν "*Σώμα Χριστού*" έγιναν οι σημαντικότεροι συνδετικοί κρίκοι και παράλληλα θεμέλιοι λίθοι τους.

Οι χριστιανοί που αποτέλεσαν τις πρώτες κοινότητες κανόνιζαν τη ζωή τους σύμφωνα με το υπόδειγμα του βίου του Ιησού. Συγκεντρώνονταν σε "*κατ' οίκον εκκλησίες*" και εκεί προσεύχονταν, έτρωγαν σε κοινό τραπέζι και τελούσαν το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Τα δείπνα αυτά ονομάζονταν Αγάπες. Οι πρώτες χριστιανικές κοινότητες αποτελούσαν ουσιαστικά πρωτογενείς θρησκευτικές ομάδες και είχαν πολλά κοινά σημεία με τη βασικότερη πρωτογενή κοινωνική ομάδα, την οικογένεια. Γι' αυτό οι σχέσεις των μελών τους προσδιορίζονταν συνήθως με όρους που χρησιμοποιούνται στις σχέσεις των μελών μιας οικογένειας. Έτσι για παράδειγμα, έχουμε τους "*εν Χριστώ πατέρες*" ή τους "*εν Χριστώ αδελφούς*".

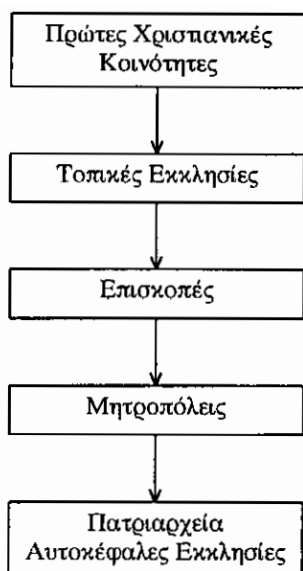
Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ζωής των πρώτων χριστιανών ήταν η αγνότητα, το έντονο αίσθημα ενότητας και αλληλεγγύης και η αγάπη τους προς τον πλησίον όπως εκδηλώνονταν κυρίως μέσω της κοινοκτημοσύνης. Οι φτωχοί, οι χήρες, τα ορφανά, ακόμα και οι ειδωλολάτρες εύρισκαν περίθαλψη και συμπαράσταση κοντά στους χριστιανούς. Η εμφάνιση των χριστιανικών κοινοτήτων σηματοδοτεί έτσι, την απαρχή μιας νέας πραγματικότητας. Μέσα σε αυτήν οι χριστιανοί ξεχωρίζουν από τις παλιές εθνικές και θρησκευτικές κατηγορίες και συνθέτουν ένα νέο σύστημα, ένα νέο γένος που τοποθετείται πέρα από εθνικές, φυλετικές και κοινωνικές διακρίσεις⁹.

⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα παραμερισμού κάθε διάκρισης αποτελεί και η κατάργηση της περιτομής που αποτελούσε το ιδιαίτερο γνώρισμα του "*εκλεκτού λαού του Θεού*". Κατ' αυτόν τον τρόπο επικυρώθηκε και τυπικά η εξοδος του Χριστιανισμού από την ιουδαϊκή μήτρα στην οποία κυοφορήθηκε.

2. Μετάβαση στην ευρύτερη Εκκλησία

Με την εξάπλωση του Χριστιανισμού και την αύξηση του αριθμού των πιστών και των αναγκών τους, εξασθένησε ο πρωτογενής χαρακτήρας των κοινοτήτων καθώς παρουσιάστηκε η ανάγκη στις μεγάλες πόλεις και αργότερα στις αγροτικές περιοχές, να τελούνται παράλληλα περισσότερες ευχαριστιακές συνάξεις στα πλαίσια της ίδιας τοπικής Εκκλησίας. Σταδιακά άρχισαν να δημιουργούνται χώροι για την τέλεση όλο και περισσότερων ευχαριστιακών συναθροίσεων. Έτσι, ενώ οι ιεροί ναοί των πρώτων αιώνων είναι μεγάλοι για να συγκεντρώνουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό πιστών, στη συνέχεια τις ανάγκες των πιστών κάλυπταν περισσότεροι και μικρότεροι λαοί. Οι τοπικές αυτές Εκκλησίες που δημιουργήθηκαν, παρά την αυτοτέλειά τους, διατηρούσαν κάποια ιδιαίτερη αναφορά προς τη Μητέρα Εκκλησία των Ιεροσολύμων.

Επικεφαλής των τοπικών Εκκλησιών προβλήθη ο Επίσκοπος ως διοικητικό κυρίως όργανο της Εκκλησίας και η έδρα της επισκοπής έγινε κέντρο ρυθμίσεων των διοικητικών της υποθέσεων. Από την άλλη πλευρά, οι επισκοπές που βρίσκονταν μέσα στις πολιτικές επαρχίες, για να αντιμετωπίσουν προβλήματα κοινού ενδιαφέροντος σχημάτισαν ευρύτερες εκκλησιαστικές κοινότητες, τις Μητροπόλεις. Επικεφαλής των Μητροπόλεων έγιναν οι επίσκοποι των πρωτεύουσών των επαρχιών, οι οποίοι ονομάστηκαν Μητροπολίτες. Για τον ίδιο λόγο και οι Μητροπόλεις που βρίσκονταν σε ενιαίες γεωγραφικές ή διοικητικές ενότητες, σχημάτισαν τα Πατριαρχεία ή τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες με επικεφαλής τους Μητροπολίτες των μεγαλύτερων ή σημαντικότερων πόλεων, που πήραν το όνομα Πατριάρχες ή Αρχιεπίσκοποι αντίστοιχα.

Σχήμα I-1 Σχηματική παράσταση της εξέλιξης των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων.

Τα ιδιαίτερα στοιχεία της κοινωνικότητας των πρώτων Εκκλησιών, κατά το Χρυσόστομο, που τις διαφοροποιούσαν ριζικά από τις γενικές αγαπητικές εκδηλώσεις του κόσμου, ήταν:

- Η αγιοπνευματική τους διάσταση
- Η πίστη στην εν Χριστώ καθολική σωτηρία της ανθρωπότητας
- Η οποιαδήποτε προσφορά γίνονταν σε αδελφούς, όχι αόριστα σε συνανθρώπους· σε "εικόνες Θεού" και γι' αυτό εθεωρείτο οφειλή και όχι ηθικό χρέος (καθήκον)
- Υπήρχε η συνείδηση ότι ο Χριστιανισμός δεν προσφέρει τα δικά του - αφού δεν έχει απολύτως τίποτα δικό του - αλλά τα του Θεού που είναι κοινά
- Η αγάπη δεν ήταν ομαδική αλλά καθολική - παγκόσμια
- Η προσφορά έφτανε στα όρια της θυσίας η οποία φανέρωνε την ανιδιοτέλειά της (τέλεια αγάπη, Ιω. 15, 13)

- Η αγάπη δεν έμενε άσαρκη θεωρία αλλά γινόταν καθημερινή πρακτική στα πρόσωπα των αυθεντικών πιστών¹⁰

Αρχικά, οι χριστιανοί δεν είχαν κανένα επίσημο κέντρο συλλογικής συνάξεως, δεν υπήρχε δηλαδή κανένα καθαρά αισθητό σύμβολο της καθολικής του ενότητας. Μόνο η ενότητα των επισκόπων στο πρόσωπο του Χριστού, που είναι ο αόρατος Κύριος και η κεφαλή της Εκκλησίας, και η κοινή ευχαριστιακή σύναξη, εξέφραζαν την ενότητα των μελών της χριστιανικής Εκκλησίας.

Η κατάσταση όμως αυτή στη Δύση βαθμηδόν αλλοιώθηκε. Η Ρώμη, ως πρωτεύουσα του Ρωμαϊκού κράτους, εξελίχθηκε σε οικουμενική Μητρόπολη και ο επικεφαλής της ανακηρύχθηκε αντιπρόσωπος του Χριστού και αρχηγός όλης της Εκκλησίας. Έτσι δημιουργήθηκε ένα καθαρά αισθητό σύμβολο εκκλησιαστικής ενότητας και ο Ρωμαιοκαθολικισμός μετατράπη σε ενιαίο και συμπαγή εκκλησιαστικό οργανισμό με ισχυρή κεντρική υπερεξουσία. Αντίθετα, η Ορθόδοξη Ανατολή διατήρησε μια χαλαρότερη οργάνωση χωρίς κεντρική υπερεξουσία. Η υπεροχή αυτή της Ρώμης, όπως ήταν φυσικό, έδινε στην Εκκλησία της ιδιαίτερη ισχύ σε σχέση με τις Εκκλησίες των άλλων πόλεων. Με τη μεταφορά όμως της πρωτεύουσας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στην Κωνσταντινούπολη διαμορφώθηκε μια νέα πολιτική κατάσταση που είχε άμεσες συνέπειες και στην εκκλησιαστική ζωή. Εφόσον η Κωνσταντινούπολη ήταν πλέον η νέα πρωτεύουσα, ήταν εύλογο η Εκκλησία της να αποκτήσει ανάλογη σπουδαιότητα. Έτσι στην Εκκλησία της Κων/πόλεως, που ονομάστηκε Νέα Ρώμη, αναγνωρίστηκαν "*ίσα πρεσβεία*" με την παλαιά Ρώμη. Η ανύψωση όμως αυτή της Εκκλησίας της Κων/πολεως, που αποτέλεσε το κέντρο του χριστιανικού κόσμου της Ανατολής, δεν μείωσε ουσιαστικά τη σημασία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για το χριστιανικό κόσμο της Δύσης.

Οδηγηθήκαμε έτσι στη διαμόρφωση των δύο μεγαλύτερων εκκλησιαστικών κέντρων της οικουμένης, στη Δύση η Ρώμη και στην Ανατολή η Κων/πολη. Αυτά αποτέλεσαν τους βασικότερους πόλους, γύρω από τους οποίους περιστράφηκε η περαιτέρω εξέλιξη και διάρθρωση της χριστιανικής Εκκλησίας. Το φαινόμενο της

¹⁰ Ιωάννης Χρυσόστομος, βλ. Παράρτημα.

πόλωσης αυτής, έφτασε στη κορύφωσή του το 1054 μ.Χ. με το σχίσμα των Εκκλησιών, που από τότε διαχωρίστηκαν στην Καθολική και την Ορθόδοξη Εκκλησία.

Αρχίζει λοιπόν μια διαφορετική ιστορική περίοδος που προσέφερε νέες δυνατότητες και προοπτικές στη ζωή της Εκκλησίας. Οι διάφορες δομές, λειτουργίες και αξίες της κοινωνίας της εποχής αυτής, άρχισαν να επαναπροσδιορίζονται από τη σκοπιά του Χριστιανισμού και να συνδέονται στενότερα με την Εκκλησία. Τα σύμβολα της κοινωνίας, ιδιαίτερα στην Ανατολή, επενδύθηκαν στα εκκλησιαστικά σύμβολα και η εθνική ταυτότητα των πολιτών αρκετές φορές επισκιάστηκε από την θρησκευτική. Έτσι για παράδειγμα, οι πολίτες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, πάνω από την εθνική τους πολλαπλότητα είχαν την θρησκευτική τους ταυτότητα. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται καί κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, όπου η Ορθόδοξη Εκκλησία αποτέλεσε σημαντικότατο συνεκτικό κρίκο των περισσότερων Ορθοδόξων λαών (Ελλήνων, Σλάβων, Ρουμάνων κ.α.)

Εξίσου δυναμική υπήρξε η ίδια περίοδος καί για τη Δύση. Βέβαια, η διαφοροποίηση των χριστιανικών ομολογιών της Δύσης και της Ανατολής, όσον αφορά τη διδασκαλία και την πρακτική της θρησκευτικής ζωής, υπήρξε - και υπάρχει - σαφής. Σε αυτό συνέβαλαν τόσο οι διαφορές στις κοινωνικές δομές που υπήρχαν μεταξύ των επιμέρους χριστιανικών λαών και ομάδων όσο και η διαφορετικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν με την πολιτική εξουσία, καθώς στη Δύση ευνοήθηκε η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της θρησκευτικής και κοσμικής εξουσίας και η υποκατάσταση της μιας από την άλλη (Παποκαιοσαρισμός - Καισαροπαπισμός) ενώ στην Ανατολή στα πλαίσια της Ορθοδοξίας η συνύπαρξη πολιτικής και θρησκευτικής εξουσίας οδήγησε σε έναν διαλεκτικό συνδυασμό χωρίς η μία να επισκιάζει την άλλη.

B. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΩΣ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟ

Ως Εκκλησία νοείται η ορατή όψη της ιδρυθείσας από τον Ιησού κοινότητας στην οποία ανήκουν όσοι αποδέχονται τον Ιησού ως Χριστό, Υιό του Θεού. Ιδρύθηκε από τον Χριστό και συνεχίζεται με το κήρυγμα του Ευαγγελίου και την τέλεση μυστηρίων. Ο θεμέλιος λίθος της Εκκλησίας τέθηκε από τη στιγμή που ο Χριστός ανέθεσε στους Αποστόλους τη κήρυγμα του Ευαγγελίου σε όλο τον κόσμο μέσω της επιφοίτησης του Αγίου Πνεύματος.

Η ουσία της Εκκλησίας περιγράφεται στη Βίβλο ως "*Οίκος Θεού*" (Τιμόθ. 3, 15), καθώς οι πιστοί συνδέονται σε μια μεγάλη θεοκρατική οικογένεια που αποτελεί "*Σώμα Χριστού*" (Εφεσ. 1,20). Ευνόητο είναι ότι δεν είναι επαρκής μια θεοκρατική ερμηνεία της Εκκλησίας μιας και αυτή έχει δυφυή χαρακτήρα, από τη στιγμή που αναφέρεται και πειλαμβάνει ανθρώπους στους κόλπους της. Άλλωστε, εξ ορισμού, "*εκ-κλησία*" σημαίνει έκ-κληση, κάλεσμα δηλαδή των διεσκορπισμένων γύρω από το πρόσωπο του ιδρυτή της, του Χριστού. Η ένταξη στην Εκκλησία συντελείται μέσω βαπτίσματος, ενώ ο ασπασμός αιρετικών απόψεων αποτελεί αποστασία.

Η Εκκλησία έχει τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά: Είναι Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική. Πρέπει να μείνει ενιαία και η διδασκαλία της να διαιωνίζεται αυτούσια. Πρέπει να είναι Αγία δηλαδή να προσφέρει στον άνθρωπο την αληθινή προοπτική της τελειότητας μέσα από τη διδαχή και την καθοδήγηση. Πρέπει να είναι Καθολική, γενική και παγκόσμια, αναφερόμενη σε κάθε άνθρωπο χωρίς περιορισμό και εξαίρεση. Τέλος, είναι Αποστολική, καταγόμενη δηλαδή από την εποχή των Αποστόλων και οφείλει να συνεχίζει εις το διηνεκές την αποστολική της πορεία.

Πέρα από τα χαρακτηριστικά αυτά, εντός της Εκκλησίας υπάρχουν ποικίλες δογματικές διαφορές¹¹. Ενώ η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί ότι μόνο μέσα από το δρόμο της "*ορθής πίστης*" πραγματώνεται η Εκκλησία του Χριστού, η

¹¹ Εγκυκλοπαίδεια των Θρησκειών, Εκδ. Αλκυών 1994, τ. 1ος, σελ. 119.

Ρωμαιοκαθολική, Αγγλικανική και Προτεσταντική Εκκλησία πιστεύουν ότι η χριστιανοσύνη αποτελεί Εκκλησία Χριστού, ενώ τα δόγματα παρομοιάζονται σαν διαφορετικά κλαδιά του ίδιου δέντρου.

Κατά την αντίληψη της Ορθόδοξης Εκκλησίας¹², κεφαλή της Εκκλησίας είναι ο Χριστός (Εφεσ.α'22, δ'15, ε'23. Κολ. α'18) και ο Χριστός είναι η αλήθεια (Ιω. ιδ'6). Η ιστορικότητα του προσώπου του Ιησού καταδεικνύει ότι η Εκκλησία είναι *"έν τω κόσμω"* αλλά δεν είναι *"εκ του κόσμου"*. Είναι *"έν τη θρησκεία"* αλλά δεν είναι εκ της θρησκείας. Τηρεί μάλιστα ίση απόσταση από τον κόσμο και τη θησκεία. Μολονότι έχει κοσμικότητα και θρησκευτικότητα, ωστόσο δεν ταυτίζεται με καμμία και διαφοροποιείται και από τις δύο, θεωρείται μάλιστα ως η πρωτοβουλία του Θεού εντός της ιστορίας¹³.

Οντολογικά η Εκκλησία διαφοροποιείται από τη θρησκεία. Μόνο μεθοδολογικά συγγενεύει μαζί της διότι πολλά θρησκευτικά φαινόμενα, για παράδειγμα η λατρεία, το δόγμα κτλ., απαντώνται μέσα στην Εκκλησία. Με αυτή την έννοια η Εκκλησία έχει θρησκεία αλλά δεν είναι θρησκεία, ούτε παραλλαγή και σωσίας της. Η Εκκλησία είναι ένας άλλος τρόπος αναθεωρήσεως και βιώσεως της ιστορίας, στις δύο διαστάσεις της, τη μακροϊστορική και τη μικροϊστορική, δηλαδή την πορεία της ανθρωπότητας και την προσωπική ζωή του κάθε ανθρώπου¹⁴.

Μέσα στην ιστορία της η Εκκλησία εμφανίζεται ως συγκεκριμένη πραγματικότητα στον τόπο και στο χρόνο, ενώ είναι επίσης ορατή και περιγραφτή κατά την ανθρώπινη πλευρά της. Παρ' όλα αυτά στην Εκκλησία συνυπάρχουν δύο στοιχεία: το άκτιστο και το κτιστό. Το άχρονο και το χρονικό. Το θείο και το ανθρώπινο. Το πρώτο είναι αυτό που *"σώζει"* και *"αγιάζει"*. Το δεύτερο είναι αυτό που σώζεται και αγιάζεται. Μόνο το θείο στοιχείο παραμένει αμετάβλητο. Η ένωση του θείου και του ανθρώπινου λαμβάνει χώρα στην τέλεση της Θείας

¹² Αλεβιζοπούλου Α., "Εγχειρίδιο αιρέσεων και παραχριστιανικών ομάδων", 1994.

¹³ Μπέγζος Μ., "Φαινομενολογία της Θρησκείας", Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, σελ. 225.

¹⁴ Ο.π. "Εκκλησία και Θρησκεία", Σύναξη 9, 1984, σσ. 107-111.

Ευχαριστίας¹⁵ η οποία αποτελεί και το επίκεντρο της εκκλησιαστικής ζωής γιατί αναπαριστά όλη την πορεία της.

Στα πλαίσια της κοσμικής της διάστασης η Εκκλησία, όπως κάθε κοινωνικός θεσμός, περιλαμβάνει τη διαδικασία νομιμοποίησή της, την ιστορία της διαμόρφωσής της, τα κυρίαρχα στοιχεία, τους κανόνες λειτουργίας της και τις επιμέρους θεσμικές εκφάνσεις της. Όλα αυτά όμως δέν είναι αυτονομημένα από την ιστορική της πορεία. Η κοινωνική θέση που κατέχει η Εκκλησία είναι σε κάθε εποχή αποτέλεσμα της αναγνώρισης και του βαθμού ελευθερίας της.

Η εκκλησία μέσα από τη διδασκαλία της, μαθαίνει τον άνθρωπο να βλέπει το Θεό μέσω του συνανθρώπου και της αγάπης προς αυτόν: *«εκ του πλησίον ἐστὶν ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος· εἰάν γάρ κερδήσωμεν τὸν ἀδελφόν, τὸ Θεὸ κερδαίνομεν¹⁶»*. Παράλληλα η αγάπη και η αλληλεγγύη οφείλει να εκφράζεται εμπράκτως και όχι μέσω θεωρητικής πίστης, αφού *«Πίστις ἀνευ ἔργων νεκρὰ ἐστὶ»* (Ιακωβ. 2,20). Η βαθιά σημασία της αγάπης και του σεβασμού στον πλησίον ποτίζει ολόκληρη την εκκλησιαστική ζωή με δημοκρατικό ήθος, οι συνιστώσες του οποίου είναι οι εξής:

- Η ισότητα όλων των ανθρώπων (*«...όπου -δηλ στην Εκκλησία- οὐκ ἐνὶ Ἑλλῆν καὶ Ἰουδαίος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δούλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τα πάντα καὶ ἐν πάσι Χριστός»* Κολ. 3, 11)
- Το καθήκον και το δικαίωμα της εργασίας (*«ἐν τῷ ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγὴ τὸν ἄρτον σου»* - Γεν. 3,19-, *«εἰ τίς οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω»* Θεσσ. 3,19)
- Κοινωνική Δικαιοσύνη (*«Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκεῖνων ὑστέρημα ἵνα γένηται ἰσότης»* Β' Κορ. 8,13)
- Κοινοτικός τρόπος ζωής (*«Του δε πλήθους των πιστευσάντων ἦν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία καὶ οὐδὲ εἰς τί των ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγον ἰδίων εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά»* Πραξ. 4, 32)

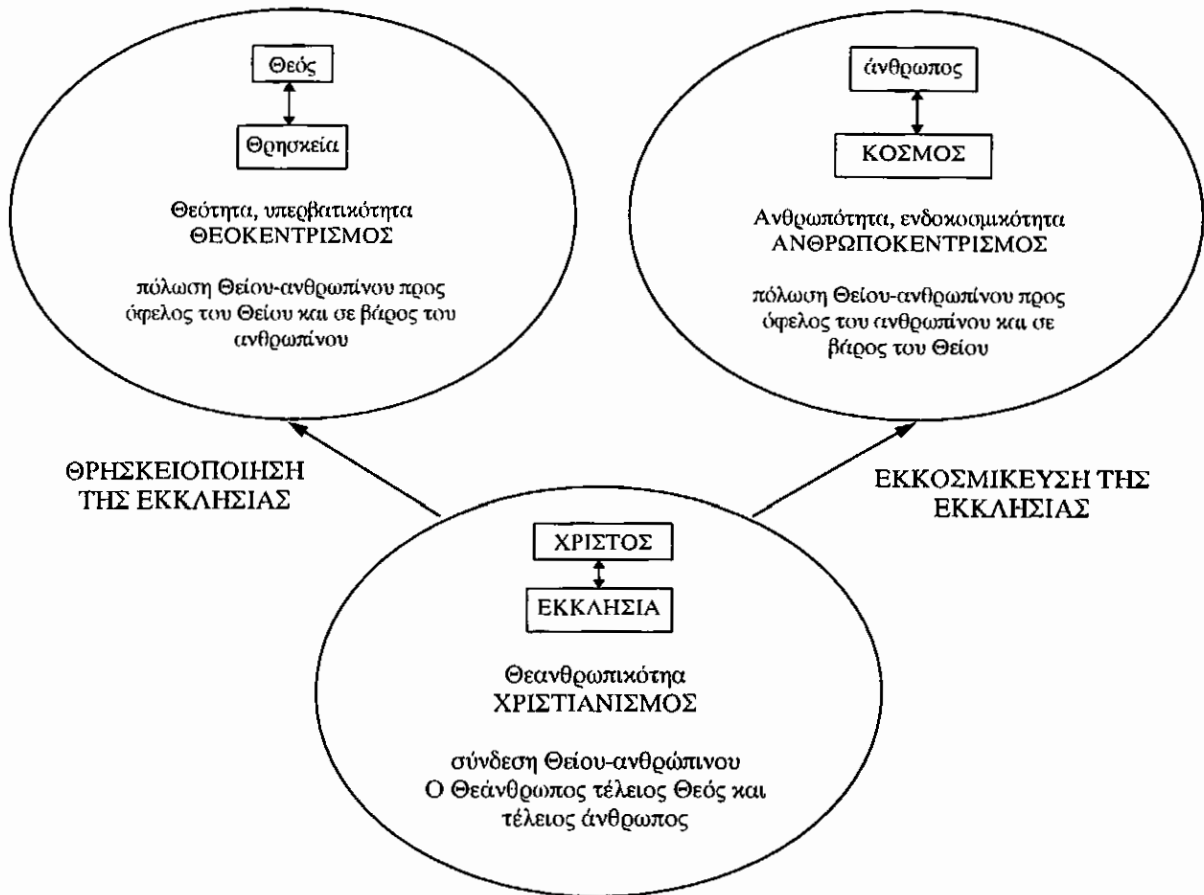
¹⁵ Μεταλληνού Γ., "Η Εκκλησία μέσα στον κόσμο", Αθήνα 1988, σελ. 127.

¹⁶ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΝ, (επ) Π.Β. Πάσχος, Αθήνα 1970 (Αγ. Αντωνίου Θ').

- Πολιτική Δικαιοσύνη (*«δικαιοσύνη μάθετε οι ενοικούντες επί της γής»* Ησ. 29, 9)
- Πνεύμα διακονίας (υπηρεσίας) (*«ός αν θέλη εν υμίν μέγας γενέσθαι, έστω υμών διάκονος»* Ματθ. 20, 26)
- Το δικαίωμα της Ελευθερίας (*«επ' ελευθερία εκλήθητε»* Γαλ. 5, 13)
- Ελευθερία ως υπακοή στο Θεό (*«Ού το πνεύμα Κυρίου, εκεί ελευθερία»* Β' Κορ. 3, 17)
- Το δικαίωμα και ο αγώνας για ηθική τελειοποίηση (*«Γίνεσθε τέλειοι, ώσπερ ο πατήρ υμών ο ουράνιος τέλειος εστί»* Ματθ. 5, 48)
- Σεβασμός της ανθρώπινης αξίας (*«Τί δώσει άνθρωπος αντάλλαγμα της ψυχής αυτού»* Ματθ. 16, 26)
- Πνεύμα συναδελφσύνης και πανανθρώπινης ενότητας (*«Γενήσεται μία ποιμήνη, είς ποιμήν»* Ιω. 10, 16)

Γ. ΘΡΗΣΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ

Η εκκοσμίκευση και η θρησκευοποίηση αποτελούν τους δύο πολωτικούς κινδύνους που διαχρονικά απειλούν τη χριστιανική Εκκλησία με αλλοτρίωση. Με την ακόλουθη αναπαράσταση¹⁷ σχηματοποιούνται οι όροι και εν συνεχεία επιχειρούμε την ανάλυσή τους.

Σχήμα Ι-2 Επεξηγηματική αναπαράσταση των όρων εκκοσμίκευση-θρησκευοποίηση.

Εκκοσμίκευση

Η εκκοσμίκευση αποτελεί φαινόμενο που ανθίζει στη σύγχρονη τεχνοκρατική και ατομοκεντρική εποχή. Καταδεικνύει την κατάσταση εκείνη στην οποία η θρησκεία και τα θεολογικά κριτήρια παραβλέπονται ενώ η πίστη σαν θέση ζωής αντιμετωπίζεται με αδιαφορία ή αρνητισμό. Η τάση της εκμοντέρνησης και του

¹⁷ Μπέγζος Μ., "Φαινομενολογία της Θρησκείας", Αθήνα 1995, σελ. 223.

άκρατου εκσυγχρονισμού αντιτίθεται στον παραδοσιακό κοινωνικοθρησκευτικό τρόπο ζωής, ενώ το άτομο χάνει τους κοινωνικούς του δεσμούς και γίνεται το ίδιο επίκεντρο της ζωής μέσα στην απομόνωσή του. Όταν ο πολιτισμός εξατομικεύεται, αυτό, επιφέρει την εκκοσμίκευση. Η θρησκεία τίθεται στο περιθώριο ακριβώς επειδή είναι υπέρ-ατομική, διά-προσωπική, συλλογική, κοινωνική, ενοποιητική (Re-legere=Religion). Τούτη δηλαδή η κοινωνικότητα της θρησκείας φαίνεται ότι απειλεί την ατομοκεντρική πορεία του μοντέρνου πολιτισμού. Η εκκοσμίκευση αποτελεί την άμυνα του πολιτισμού αυτού για τη διατήρησή του.

Θρησκευιοποίηση

Με τον όρο αυτό εννοούμε την παραμόρφωση της εκκλησιαστικής κοινότητας σε κράτος, μέσω της άσκησης πολιτικής εξουσίας. Με τον τρόπο αυτό η Εκκλησία οδηγείται από τον θεανθρώπινο χαρακτήρα της στον υπερ-ανθρώπινο. Το φαινόμενο αυτό προηγείται της εκκοσμίκευσης η οποία και είναι φυσική συνέπειά του. Του λόγου το αληθές αποδεικνύεται από τα εξής: Στους γεωπολιτιστικούς χώρους που παρατηρήθηκε θρησκευιοποίηση κατά τη διάρκεια των Μέσων Χρόνων (π.χ. Ρώμη), εδραιώθηκε πρώτη και η εκκοσμίκευση στους Νέους Χρόνους, πράγμα που δεν συνέβη στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, εξού και η μεγαλύτερη παραδοσιακότητα των Ορθόδοξων κοινωνιών έναντι των Προτεσταντικών και των Καθολικών.

Η θρησκευιοποίηση αποτελεί αιρετικό φαινόμενο της χριστιανικής πίστης διότι αντί αν οδηγεί στον εκ-χριστιανισμό του κράτους, οδηγεί στον εκ-κρατισμό του Χριστιανισμού. Αυτό φαίνεται σαφώς μέσα από την ιστορία του Ρωμαϊσμού που έγινε Ρωμαιοκαθολικισμός, καλλιεργώντας φαινόμενα που καμμία σχέση δεν είχαν με το χριστιανικό πνεύμα, π.χ. παποκαισαρισμός, σταυροφορίες, Ιερά Εξέταση, μισιοναρισμός¹⁸ κτλ.

Η θρησκευιοποίηση προβάλλει έναν θεοκεντρικό, ουσιοκρατικό πρόσωπο το οποίο "προστάζει" την ενότητα, που όμως δεν προϋποθέτει ελευθερία. Έχουμε συνεπώς ανελεύθερη αγάπη, ανελεύθερη θρησκεία, ανελεύθερη κοινωνία. Ο

¹⁸ Ό.π. σελ. 236.

συμφυρμός της θρησκευτικής αρχής με την πολιτική εξουσία και ο εκφυλισμός της Εκκλησίας σε κράτος είναι ουσιαστικά μια λανθάνουσα εκκοσμίκευση.

Στο Μεσαίωνα, που όπως είπαμε η θρησκευτικοποίηση ήταν γεγονός, οι άνθρωποι ανταλλάζανε την ελευθερία τους με την ενότητα. Στους νεότερους όμως χρόνους ο άνθρωπος έκανε την αντίθετη επιλογή, προτιμώντας την ελευθερία του έναντι της ενότητας. Φτάσαμε λοιπόν στην εκκοσμίκευση και εξατομίκευση της ζωής, όπου ο άνθρωπος αφ'ενός "απελευθερώνεται" αφ'ετέρου δε, απομονώνεται.

Το καίριο πια μεταφυσικό πρόβλημα του μοντέρνου ανθρώπου δεν είναι ούτε η απόκτηση της ελευθερίας μόνο ούτε απλά η αποφυγή της απομόνωσης, αλλά ο συνδυασμός ελευθερίας και ενότητας, η συνάρτηση ατομικότητας και κοινωνικότητας. Αυτή η συνάρτηση λειτουργεί ως θεωρία και πράξη περισσότερο στον ανατολικό Χριστιανισμό, γεγονός που είναι ανάγλυφο στην ιστορία του. Άλλωστε ο ανατολικός Χριστιανισμός είναι προσωποκεντρικός και σύμφωνα με την αντίληψη τούτη, ο άνθρωπος ελευθερώνεται ως πρόσωπο μόνο όταν ενώνεται. Η ελευθερία είναι ο υπέρτατος σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης αλλά δεν είναι ο μοναδικός· συνυπάρχει με την αγάπη δηλαδή τη σχέση, την επικοινωνία, τη συμμετοχή, την ενότητα.

Δ. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Η Εκκλησία δεν ταυτίζεται με τον κόσμο αλλά συνυπάρχει με αυτόν. Η στάση της απέναντι στον κόσμο είναι κριτική, ελεγκτική, αλλά μέσα από το πρίσμα της αγάπης. Σκοπός της Εκκλησίας είναι ο "αγιασμός" όλου του ανθρώπου και συνεπώς όλης της κοινωνίας. Τούτο σημαίνει ότι η Εκκλησία δεν είναι δυνατόν να αδιαφορεί για τις υποθέσεις της Πολιτείας, η οποία ρυθμίζει και διευθύνει τον πολιτικό χώρο, επηρεάζοντας άμεσα τη ζωή των ανθρώπων στο σύνολό τους. Ιδιαίτερα στο σύγχρονο κόσμο με τα πολλαπλά προβλήματα και τις κοινωνικές μάστιγες, η θέση της Εκκλησίας αποτελεί αντικείμενο προβληματισμού.

Η Εκκλησία σαν κοινωνία δομείται με συγκεκριμένους τρόπους, με σκοπό να είναι αποτελεσματική και προσεγγίσιμη. Η Ορθόδοξη εκκλησιαστική ζωή, όπως διαμορφώθηκε μέσα από την πολύχρονη πορεία της, συγκροτείται μέσω επισκοπών και ενοριών. Η ενορία αποτελεί την μικρότερη ενότητα εκκλησιαστικής ζωής. Υποστασιακά η κάθε ενορία εκφράζει μια ευχαριστιακή σύναξη πιστών, η οποία ανήκει οργανικά στην επισκοπή με την οποία βρίσκεται σε στενή συνάρτηση. Ο θεσμός της ενορίας χρονολογείται από την εποχή του Απ. Παύλου και τις πρώτες οργανωμένες κοινότητες πιστών.

Με το πέρασμα του χρόνου, οι μεγάλες κοινωνικοπολιτικές ανακατατάξεις που έλαβαν χώρα στον δυτικό κόσμο, κυρίως μετά τη βιομηχανική επανάσταση, επηρέασαν άμεσα τη διοικητική διάρθρωση της Εκκλησίας και την ευρύτερη ζωή στους κόλπους της. Το παραδοσιακό κοινοτικό πνεύμα με τη μορφή της ενορίας όπως αυτή διαμορφώθηκε στα πλαίσια της προβιομηχανικής κοινωνίας, κλονίζεται. Τα γεωγραφικά όρια των ενοριών που συνένωναν τα μέλη τους σε ένα αδιάσπαστο σύνολο γύρω από τον ναό και τον προϊστάμενο κάθε ενορίας, παύουν να έχουν την ίδια λειτουργικότητα στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις. Οι δομές, οι λειτουργίες και οι αξίες της κοινωνικής ζωής αποσυνδέονται από την Εκκλησία και αυτονομούνται. Η Εκκλησία δεν διαφωτίζει με το πνεύμα και την παρουσία της ολόκληρη την κοινωνική ζωή όπως παλαιότερα αλλά αντιμετωπίζεται πλέον

ως μια εξειδικευμένη δομή για την εξυπηρέτηση των θρησκευτικών αναγκών της και μόνο.

Κάτω από αυτές τις νέες συνθήκες, οι πρωτογενείς σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της ενορίας περιορίζονται στο ελάχιστο ή εξαφανίζονται. Αλλά και οι πρωτογενείς ομάδες της κοινωνίας, με βασικότερη αυτή της οικογένειας, που είχαν άλλοτε θρησκευτικά ενδιαφέροντα και συνέδεαν τα μέλη τους με την Εκκλησία, εξασθενούν ή αντικαθίστανται από άλλες δευτερογενείς ομάδες χωρίς κανένα ιδιαίτερο θρησκευτικό ενδιαφέρον.

Έτσι, η ενορία από πρωτογενής κοινωνική ομάδα μεταβάλλεται σε δευτερογενή κοινωνικό θεσμό με εξειδικευμένη αποστολή που πολλές φορές παραμένει μετέωρος ή αναχρονιστικός. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται ασφαλώς με το γεγονός της ολοένα αυξανόμενης εκκοσμίκευσης και της απομάκρυνσης του ανθρώπου από την Εκκλησία. Πέρα όμως από αυτό υπάρχει ακι το ειδικότερο πρόβλημα της λειτουργικής ανεπάρκειας του ενοριακού θεσμού και γενικότερα της εκκλησιαστικής διάρθρωσης στη σύγχρονη κοινωνία.

Γίνεται λοιπόν φανερή η ανάγκη για αναδιάρθρωση και ενεργοποίηση της εκκλησιαστικής-ενοριακής ζωής. Αυτή η ανάγκη είναι ιδιαίτερα έντονη στις μέρες μας' και αυτό γιατί εως πριν λίγα χρόνια, η έκθαμβη στάση του ανθρώπου μπροστά στα τεχνολογικά και επιστημονικά επιτεύγματα που του παρέχουν ευζωΐα - άλλωτε ουσιαστική και άλλωτε φαινομενική - είχε κορυφωθεί, οδηγώντας τον στην υπερεκτίμηση της ζωής και την εθελουφλία μπροστά στο αναπόφευκτο και αινιγματικό γεγονός του θανάτου, δίχως περιθώρια για περισυλλογή και προβληματισμό. Σήμερα όμως, αρχίζει να συνειδητοποιείται η μεταβολή της κοινωνίας σε "μηχανοποιημένη" και "μηχανοκρατούμενη" μάζα που υποδουλώνει και αποστραγγίζει τα ανθρώπινα ψυχοπνευματικά χαρακτηριστικά και αδρανοποιεί κάθε ηθικό φραγμό, ηθική αντίσταση και αναστολή, πράγμα που πρέπει να εκμεταλλευτεί θετικά η Εκκλησία για να μπορέσει να βρεθεί ξανά κοντά στον άνθρωπο και τις ανάγκες του.

Οι διαβρωμένες ενορίες που έχουν υποστεί αποσύνθεση, πρέπει να βρουν και πάλι την οργάνωσή τους, πράγμα που αρχίζει να γίνεται ήδη στις μέρες μας. Το

σημείο εστίασης δεν μπορεί να είναι άλλο από τους κληρικούς, που αποτελούν άλλωστε την ορατή εστία της ενορίας. Η διαπίστωση της έλλειψης πνευματικού αγώνα από τον κλήρο και ο εγκλεισμός της δράσης της Εκκλησίας στα πλαίσια του ναού είναι ένα γεγονός, που όμως δεν έχει απόλυτες και γενικές διαστάσεις. Ο παραδειγματισμός και η αναγέννηση ξεκινά από εκεί που υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι διατηρούν καθαρή και αμετάβλητη την ουσία της Εκκλησίας.

Για να ανταποκριθεί η Εκκλησία στην αποστολή της, διατηρώντας τις αρχές και την παράδοσή της, επιβάλλεται πρώτα η σαφής γνώση του σύγχρονου ανθρώπου και των προβλημάτων που προκύπτουν στο κοινωνικό του περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά η προσέγγιση του συνανθρώπου και των προβλημάτων του πρέπει να γίνει με προσαρμογή στη γλώσσα του και τις πραγματικές του ανάγκες, μόνο που αυτή η προσαρμογή δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτοσκοπός της Εκκλησίας αλλά μέσο διευκόλυνσης του ευαγγελισμού της σύγχρονης κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Α. ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Οι μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις των νεότερων χρόνων οδήγησαν, όπως ήταν φυσικό, τους χριστιανούς σε μια πληρέστερη εκτίμηση και έκθεση του κοινωνικού χαρακτήρα της πίστεώς τους. Η διαφοροποίηση που εντοπίζεται σήμερα στις βασικές θέσεις της κοινωνικής διδασκαλίας του χριστιανισμού, όπως αυτές διαμορφώθηκαν με το πέρασμα του χρόνου, μας ωθεί σε μια συγκριτική παρουσίαση αυτών των θέσεων, προκειμένου να γίνει καλύτερα κατανοητό το ευρύτερο θεωρητικό υπόβαθρο της χριστιανικής κοινωνικής δράσης.

1. Ρωμαιοκαθολικισμός

Ο Ρωμαιοκαθολικισμός έχει να παρουσιάσει ίσως την πιο συστηματική προσπάθεια επεξεργασίας κοινωνικής διδασκαλίας. Οι βασικότερες θέσεις που έχει να επιδείξει παρουσιάζονται κυρίως με εγκυκλίους, γράμματα και μηνύματα των Παπών ή, τελευταία, και με Συνοδικές αποφάσεις¹⁹. Ως θεμελιώδεις αρχές της κοινωνικής του διδασκαλίας προβάλλονται η αλληλεγγύη, η επικουρία και το κοινό καλό. Επίσης, αναδεικνύεται ως βασική αξία και προϋπόθεση των παραπάνω αρχών, η αναγνώριση της αξίας του προσώπου.

¹⁹ Ενδεικτικά αναφέρουμε: α) η εγκύκλιος "*Pacem in terris*" του πάπα Ιωάννη του ΧΧΙΙΙ (1963), β) το ποιμαντικό διάταγμα της Β' Συνόδου 1965 "*Gaudium et spes*", γ) το αποστολικό γράμμα "*Octogesima adveniens*" (1971) του πάπα Παύλου του VI, δ) η εγκύκλιος "*Sollicitudo rei socialis*" του πάπα Ιωάννη Παύλου ΙΙ (1987) κ.ά. (Μαντζαρίδης, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", σελ. 208-109.

Η αρχή της αλληλεγγύης υποδεικνύει έναν ιδιαίτερο τρόπο θεώρησης των κοινωνικών σχέσεων. Ο ιδιαίτερος αυτός τρόπος προκύπτει από την ιρόσσοπη αντιμετώπιση της αξίας του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και αποβλέπει στον παραμερισμό της ατομοκρατίας.

Η αρχή της επικουρίας αφορά τη ρύθμιση του τρόπου ενίσχυσης και προσφοράς βοήθειας στις διάφορες ομάδες ή άτομα από το κοινωνικό σύνολο, γι' αυτό και προϋποθέτει την αρχή της αλληλεγγύης ενώ παράλληλα τη συμπληρώνει. Έτσι η αρχή της αλληλεγγύης αναφέρεται κυρίως στη δυναμική πλευρά της κοινωνίας ενώ η αρχή της επικουρίας στη στατική πλευρά, δηλαδή στην οργάνωση κάποιων λειτουργιών και τη διάρθρωσή της.

Τέλος η αρχή του κοινού καλού αποσκοπεί στην αναζήτηση της κοινής ωφέλειας και την πρόταξή της απέναντι στο ατομικό συμφέρον. Ακόμα και όταν το συμφέρον της κοινωνίας ως συνόλου δεν συμπίπτει με αυτό κάθε ομάδας ή ατόμου χωριστά, καλούνται τα επί μέρους μέλη του κοινωνικού συνόλου να φροντίζουν να εξυπηρετούν και το κοινό συμφέρον ή τουλάχιστον να μη το υποσκάπτουν²⁰.

Η κοινωνική διδασκαλία του Ρωμαιοκαθολικισμού κρίνεται βάση των παραπάνω μονοδιάστατη, γιατί ναι μεν εκδηλώνει ενδιαφέρον για την κοινωνική ζωή του ανθρώπου αλλά περιορίζεται στη κατεύθυνση της ευημερίας και της προόδου, χωρίς να συμπεριλαμβάνει την τομή της αποτυχίας και της καταστροφής. Ασφαλώς οι αρχές που ασπάζεται συνδεόμενες με ευδαιμονιστικές διαθέσεις και ωφελμιστικές επιδιώξεις, ενέχουν μεγάλη κοινωνική σπουδαιότητα, αδυνατούν όμως να προβάλλουν σφαιρικά μια ιδεατή κοινωνία ανθρώπων, ως "τέκνων του Θεού" και μελών του "Σώματος του Χριστού". Ειδικότερα, ο τρόπος θεώρησης των σχέσεων προσώπου και κοινωνίας διατηρεί εμφανώς την επίδραση του αριστοτελισμού και της αρχαίας ρωμαϊκής παράδοσης, όπου το άτομο υποτάσσεται στο σύνολο ή συμπίεζεται μέσα στο ανώνυμο πλήθος. Έτσι, μολονότι η αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας εξαιρείται και τίθεται ως προϋπόθεση ανάπτυξης της κοινωνικής διδασκαλίας του Ρωμαιοκαθολικισμού, παραμερίζεται

²⁰ Ι. Μαντζαρίδης, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, σελ. 210.

οποιαδήποτε προσπάθεια αναζήτησης διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στο άτομο και το σύνολο ενώ η δυνατότητα της κοινωνικής αποτυχίας εν ονόματι της αξίας του προσώπου δεν αναφέρεται πουθενά.

Πέρα από αυτές τις παρατηρήσεις πρέπει τέλος να αναγνωρισθεί ως θετικό στοιχείο η ιδιαίτερη ευαισθησία που παρουσιάζει ο Ρωμαιοκαθολικισμός για τη διαρκή ανανέωση της κοινωνικής του διδασκαλίας και την επισήμανση νέων στόχων προς αντιμετώπιση των συγχρόνων προβλημάτων και καταστάσεων. Με αφορμή μάλιστα τις νεότερες προκλήσεις προβάλλονται τελευταία με έμφαση, η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η κοινωνική διάσταση της ανθρώπινης ζωής.

2. Προτεσταντισμός

Ο Προτεσταντισμός, αντίθετα με τον Ρωμαιοκαθολικισμό, δεν προβάλλει κάποια συστηματοποιημένη μορφή κοινωνικής διδασκαλίας. Η δογματική βάση του Προτεσταντισμού, σύμφωνα με την οποία ο εκπεσμένος άνθρωπος έχασε το "*κατ'είκόνα*" και κατα συνέπεια κάθε συγγένεια με το Θεό, δεν ευνοεί την ανάπτυξη μιας τέτοιας διδασκαλίας. Άλλωστε ο Προτεσταντισμός, που αρνείται γενικά το φυσικό δίκαιο, περιορίζεται συνήθως σε προβλήματα κοινωνικής ηθικής. Οι προτεσταντικές κοινωνικές θέσεις διατυπώνονται ευκαιριακά κατά τόπους από τις διάφορες προτεσταντικές ομολογίες ή σε οικουμενικές διαστάσεις από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών.

Ειδικότερα, στις Γενικές Συνελεύσεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών που συγκλήθηκαν ως σήμερα, εξετάστηκαν θέματα παγκοσμίου προβληματισμού και επιχειρήθηκε να δοθεί σε αυτά μια θεολογική απάντηση. Ενδεικτικά αναφερόμαστε στην έκτη Γενική Συνέλευση του Βανκούβερ (1983) η οποία είχε ως θέμα: *«Ιησούς Χριστός, η ζωή του κόσμου»* και εξέφραζε τον έντονο προβληματισμό του ανθρώπου για την επιβίωσή του μέσα στον σύγχρονο κόσμο²¹.

²¹ Ο.π. σελ. 211-214.

Οι κοινωνικές θέσεις του Προτεσταντισμού που διατυπώθηκαν σε αυτές τις συνελεύσεις εκφράζουν ως ένα σημείο και τις απόψεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που μετέχει επίσημα σε αυτές, διαχωρίζοντας τη θέση της όπου δεν συμφωνεί.

3. Η Θέση της Ορθοδοξίας

Όπως είναι γνωστό, η Ορθοδοξία δεν καλλιέργησε ούτε ευνόησε ορισμένο κοινωνικό σύστημα ή συγκεκριμένη κοινωνική διδασκαλία. Ο Χριστιανισμός, σύμφωνα με την Ορθόδοξη Θεώρηση, δεν αποτελεί πολιτική ή κοινωνική επανάσταση, αλλά φανέρωση της Βασιλείας του Θεού στον κόσμο. Και η φανέρωση αυτή εισάγει μια νέα διάσταση που επηρεάζει ουσιαστικά την προσωπική και κοινωνική ζωή των ανθρώπων.

Σε αντιδιαστολή προς τη δυτική θεολογία, η Ορθόδοξη θεολογία αναγνωρίζει πρωταρχική σημασία στο πρόσωπο. Το πρόσωπο δεν θεωρείται βασικά ως μέρος του κοινωνικού συνόλου όπως συμβαίνει στον Ρωμαιοκαθολικισμό, αλλά καθεαυτό ως μοναδική και ανεπανάληπτη αξία. Στο πρόσωπο και την ατομική αξία υπάρχει και φανερώνεται η κοινωνία. Και η κοινωνία δεν νοείται χωρίς το πρόσωπο. Οι κοινωνικές δομές και λειτουργίες σαφώς επηρεάζουν τα πρόσωπα, αλλά και τα πρόσωπα αντίστροφα μετέχουν καθοριστικά στη διαμόρφωση αυτών των δομών και λειτουργιών. Η εξέχουσα θέση του προσώπου προβάλλεται στη δογματική διδασκαλία της Ορθοδοξίας με τη προσωποκεντρική θεώρηση του Τριαδικού Θεού. Το Ορθόδοξο τριαδικό δόγμα ως το *"μέγα της ευσεβείας κήρυγμα"* αποτελεί το βασικό δείκτη για τον ορθό προσανατολισμό της κοινωνικής διδασκαλίας και δράσης της Ορθοδοξίας. Το κοινωνικό ιδεώδες που αναγνωρίζει η Ορθόδοξη θεολογία πραγματοποιείται με την απόλυτη ένταξη των προσώπων στη κοινωνία, αλλά και με την απόλυτη διατήρηση της ατομικής ετερότητας και πληρότητας.

Ακριβώς όπως η ομοούσια και αδιαίρετη Τριάδα είναι ο ένας Θεός της ανιδιοτελούς αγάπης, αντίστοιχα καλείται και ο άνθρωπος να μιμηθεί το Θεό και να καλλιεργήσει την ανιδιοτελή αγάπη στη ζωή του. Καθώς το περιεχόμενο της

πίστεως προσδιορίζει τον τρόπο ζωής έτσι και ο τρόπος ζωής κάθε πιστού οφείλει να βεβαιώνει το περιεχόμενο της πίστης του.

Ως μόνη και θεμελιώδη αρχή της, η Ορθόδοξη κοινωνική διδασκαλία αναγνωρίζει την αρχή της ανιδιοτελούς αγάπης. Η χριστιανική αγάπη, βασιζόμενη στην αγάπη των προσώπων της Αγίας Τριάδος και έχοντας ως χαρακτηριστικό γνώρισμα την ανιδιοτέλεια, διαφέρει ποιοτικά από κάθε άλλο "είδος" αγάπης. Πηγή της χριστιανικής αγάπης δεν είναι ο άνθρωπος αλλά ο Θεός, ο οποίος πρώτος αγάπησε τον άνθρωπο και κατέστησε αυτό *"κοινωνό της Χάρης του"*. Ως μέτοχος λοιπόν της αγάπης του Θεού, ο χριστιανός κατά την Ορθοδοξία διαθέτει τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να εκδηλώσει ανιδιοτελή αγάπη²².

Είναι όμως πρακτικά δυνατόν να καλλιεργήσει ο άνθρωπος αυτήν την αγάπη; Και αυτή η αγάπη τελικά, μπορεί να αποτελέσει βασικό παράγοντα ανάπτυξης και ευημερίας της ανθρώπινης κοινωνίας;

Είναι φανερό ότι η ανιδιοτέλεια, στα πλαίσια της καθημερινής ζωής είναι ασυμβίβαστη προς την ανάγκη επιβίωσης και αυτοσυντήρησης που επιβάλλουν τόσο το *"φθαρτόν"* και *"θνητόν"* της ανθρώπινης φύσης όσο και οι καθημερινές συνθήκες διαβίωσης. Γι' αυτό και δεν είναι δυνατόν να τεθεί η ανιδιοτελής αγάπη ως κοινωνική αρχή της ζωής των ανθρώπων στα πλαίσια του *"εκπεσόντος κόσμου"*. Μόνο ως άφθαρτος και αθάνατος μπορεί ο άνθρωπος να αγαπά απόλυτα ανιδιοτελώς. Ακριβώς όμως σε αυτή την υπέρβαση της φθοράς και του θανάτου και της συμμετοχής στην *"αθανασία"* προτείνει στον άνθρωπο ο χριστιανισμός ως δώρο της αγάπης του Θεού βάση της οποίας καλούνται όλοι να ασκήσουν ανυστερόβουλη αγάπη. Η υπέρβαση αυτή επιτυγχάνεται από τον χριστιανισμό ως εμπειρία της πίστεως.

Η ανιδιοτελής αγάπη, όπως περιγράφεται από την Ορθόδοξη θεολογία ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της ηθικής και κοινωνικής ζωής των πιστών, γίνεται να αναπτυχθεί σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων. Κανείς εξάλλου δεν μπορεί να

²² Ο.π. σελ. 12.

αρνηθεί, όπως προαναφέρθηκε, τη δυσκολία και την αντίφαση της εφαρμογής της στην ευρύτερη κοινωνική ζωή.

Πάνω στην αρχή αυτού του είδους αγάπης μπορεί να στηριχθεί η Εκκλησία μόνο ως χαρισματική και εσχατολογική κοινωνία. Η αρχή αυτή δύναται να διέπει τη ζωή των χριστιανών ως μελών της χαρισματικής και εσχατολογικής αυτής κοινωνίας και δεν είναι δυνατόν να τεθεί ως βάση οργάνωσης της κοσμικής κοινωνίας ή οποιουδήποτε εγκοσμιοκρατικού οργανισμού, ακριβώς εξ αιτίας της "αμαρτίας" και της ιδιοτέλειας των ανθρώπων.

Κάτι τέτοιο φυσικά δεν συνεπάγεται αδιαφορία για το κακό ή υποχώρηση μπροστά του. Η αδιαφορία για το κακό φανερώνει ανευθυνότητα, που είναι ασυμβίβαστη με τη χριστιανική διδασκαλία. Όπως και η υποχώρηση μπροστά στο κακό μαρτυρεί δειλία. Ο Χριστιανισμός με τη κοινωνική διδασκαλία του δέν εισηγείται την υιοθέτηση "δουλοπρεπούς" φρονήματος και πνεύματος δειλίας αλλά δυνάμεως, χωρίς φυσικά να συνιστά τη χρήση του κακού ή της βίας προκειμένου να καταπολεμηθούν η αδικία και τα δεινά του κόσμου.

Τέλος ο Χριστιανισμός δεν καταδικάζει a priori την ιδιοτέλεια του ανθρώπου, η οποία συνδέεται με την αδυναμία της ίδιας του της φύσης, αλλά χρησιμοποιεί αυτή με παιδαγωγικό τρόπο και με τελικό στόχο την ανάπτυξη και επικράτηση της απόλυτης αγάπης.

Β. Η ΜΕΤΟΥΣΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΣΕ ΠΡΑΞΗ ΟΠΩΣ ΠΡΟΒΑΛΛΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΤΕΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Η χριστιανική πίστη και διδασκαλία δεν περιορίζεται στην αποδοχή των χριστιανικών αληθειών αλλά συμπεριλαμβάνει και τη μετουσίωσή τους σε πράξη και ζωή. Η στείρα και άγονη πίστη χαρακτηρίζεται στη καινή Διαθήκη ως "δαιμονική" ενώ η κοινωνική διδασκαλία παραμένει κενή όταν δεν βρίσκει αντίκρουσμα σε έργα αγάπης. Η αληθινή πίστη εκδηλώνεται με έργα αγάπης και η άσκηση αγάπης με τη σειρά της, αποτελεί ουσιώδες γνώρισμα της χριστιανικής ζωής.

Με την εκδήλωση έμπρακτης αγάπης προς τον πλησίον σύμφωνα με τη χριστιανική άποψη, παραμένει ο άνθρωπος στην αγάπη του Θεού και ζει τη "νίκη" εναντίον του θανάτου και της φθοράς: «Ο αγαπών τόν Θεόν αγαπά καί τόν αδελφό αυτού»²³. Εύκολα κατανοεί κανείς ότι η αγάπη του χριστιανού έχει διπλή αναφορά: Το Θεό και τον πλησίον.

Η αγάπη που απευθύνεται στον πλησίον δέν είναι γενική και αόριστη αλλά αναφέρεται στο συγκεκριμένο άνθρωπο. Ο πλησίον γίνεται έτσι για τον κάθε πιστό το επώνυμο και ανεπανάληπτο πρόσωπο που βρίσκεται δίπλα του. Επιπλέον η χριστιανική αγάπη, σύμφωνα πάντα με την Ορθόδοξη Παράδοση δεν νοείται ως απλή συναισθηματική εκδήλωση αλλά ως καθολική αυτοπροσφορά, έστω και αν δεν επιτυγχάνεται πάντα η απόλυτα ανιδιοτελής έκφρασή της. Τέλος, η χριστιανική αγάπη αποδέχεται ολόκληρο τον άνθρωπο ως ψυχοσωματική ενότητα με όλες τις πνευματικές και υλικές ανάγκες που αυτό συνεπάγεται. Η άρνηση εξάλλου της υλικής διάστασης της ζωής, όχι μόνο δημιουργεί αδικαιολόγητη ηθική ασυνέπεια αλλά και προκαλεί κοινωνική διάσπαση.

Η κοινωνική διδασκαλία και ζωή στο Χριστιανισμό συνδέονται αδιάσπαστα. Ο τρόπος όμως με τον οποίο βιώθηκε και φανερώθηκε αυτός ο σύνδεσμος στη

²³ Α' Ιωάννου 4, 21.

πορεία της ιστορίας φαίνεται να προσδιορίζεται από τις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες. Όσο οι χριστιανοί αποτελούσαν μειοψηφία στην ευρύτερη ειδωλολατρική κοινωνία και ζούσαν υπο συνθήκες διωγμού δεν ήταν δυνατόν να αναπτύξουν και να ασκήσουν την αγάπη που διδάσκονταν σε θεσμικό επίπεδο²⁴. Κατάφεραν παρ' όλα αυτά να δημιουργήσουν μια νέα προοπτική καθώς πρόβαλλαν την αξία του προσώπου απέναντι στους απρόσωπους θεσμούς και διεκδίκησαν την ελευθερία της συνειδήσεως.

Όταν ο Χριστιανισμός αναγνωρίστηκε ως ελεύθερη θρησκεία και η ευρεία διάδοσή του έγινε πλέον γεγονός, τα πράγματα άλλαξαν. Το χριστιανικό κήρυγμα και η χριστιανική κοινωνική διδασκαλία άρχισαν να διεκδικούν την έκφρασή τους στο επίπεδο των κοινωνικών θεσμών. Οι θεσμοί που έρχονατν σε αντίθεση με το χριστιανικό πνεύμα, άρχισαν να επικρίνονται και να υφίστανται βαθμιαίες τροποποιήσεις. Χαρακτηριστική είναι η προβολή της ισοτιμίας των δύο φύλων και η διεκδίκησή της από τους Πατέρες της Εκκλησίας. Από την άλλη βέβαια, η "θεσμοποίηση" της της θρησκευτικής ζωής περιορίζει αισθητά τις δυνατότητες ανάπτυξης ανιδιοτελούς αγάπης γιατί υποτάσσει τα πρόσωπα στις ανάγκες και τις σκοπιμότητες των θεσμών. Αλλά και στο επίπεδο των θεσμών η αγάπη βρίσκει τρόπο έκφρασης με φιλανθρωπικούς και άλλους κοινωνικούς θεσμούς και πράξεις. Τέτοιους θεσμούς παρουσίασε η χριστιανική Εκκλησία στην ιστορική της πορεία.

Η Εκκλησία, ως κοινωνία αγάπης οφείλει να αναδεικνύει την κοινωνική δικαιοσύνη και να καταδικάζει την αδικία. Ταυτόχρονα όμως οφείλει να σέβεται την ελευθερία και να αρνείται τη χρήση βίας. Οι δύο αυτές θέσεις της χριστιανικής διδασκαλίας είναι εξίσου βασικές και σημαντικές. Μόνη η άρνηση της χρήσεως βίας χωρίς ταυτόχρονη καταδίκη της αδικίας οδηγεί εύκολα σε εγκλήματα και καταστροφές. Αλλά και μόνο ο σεβασμός της ελευθερίας χωρίς ταυτόχρονη προβολή της δικαιοσύνης προκαλεί τη διαιώνιση ή και την αύξηση της αδικίας. Η σύνθεση λοιπόν των δύο θέσεων απαιτεί σύνεση και διάκριση²⁵.

²⁴ Γ. Μαντζαρίδης, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 253-255.

²⁵ Ό.π. σελ. 256.

Η αγάπη κατά την Ορθόδοξη Παράδοση, δέν μπορεί να γίνει νόμος ούτε να υπαχθεί σε νομικούς περιορισμούς. Η αγάπη πηγάζει από το πρόσωπο και τρέφεται από την ελευθερία έχοντας ως βασική προϋπόθεση την ύπαρξη δικαιοσύνης. Το παράδοξο φαινόμενο να εκδηλώνεται η αγάπη με κάποια μορφή βίας ή να διαπράττονται βιαιότητες στο όνομα του Χριστιανισμού δεν είναι άγνωστο στην Αγία Γραφή και την Παράδοση της Εκκλησίας. Αυτό όμως δεν αναιρεί τη γενική χριστιανική αρχή της πραότητας και της αποφυγής της βίας που κυριαρχεί στην διδασκαλία και τη ζωή της Εκκλησίας και της Ορθοδοξίας ειδικότερα.

Πολλοί βλέποντας ότι ο Χριστιανισμός δεν ασπάζεται τη χρήση βίας για την καταπολέμηση της αδικίας και των κοινωνικών προβλημάτων τον θεωρούν αδιάφορο ή και αντιδραστικό. Άλλοι πάλι επικαλούμενοι την αντίθεση του Χριστιανισμού στη βία, την καταδικάζουν μόνο αυτή ως αντιχριστιανική, ξεχνώντας ότι εξίσου αντιχριστιανική είναι και η διατήρηση της κοινωνικής αδικίας. Καί οι δύο αυτές θέσεις παρεξηγούν εξίσου τον Χριστιανισμό καθώς εκφάζουν δύο ακραίες περιπτώσεις χειρισμού των κοινωνικών προβλημάτων, χωρίς να συνυπολογίζουν τις συνέπειες εφαρμογής τους.

Η κοινωνική διδασκαλία του Χριστιανισμού και ειδικότερα της Ορθοδοξίας αντιλαμβάνεται την αγάπη ως απόλυτο μέγεθος γι' αυτό και η έμπρακτη έκφρασή της "οφείλει" να διακατέχεται από το ίδιο πνεύμα. Το κίνητρο της δημιουργικής πρωτοβουλίας του Θεού εντός της ιστορίας δεν είναι η ανάγκη αλλά η αγάπη: «Ουδενός αναγκάζοντος ουδέ βία επιτιθέντος²⁶», αλλά «δια τόν υπερβάλλοντα πλούτον της αυτού αγαθότητος²⁷». Ο Θεός δημιουργεί εκ του μηδενός τη φύση και τον άνθρωπο "εξ αγάπης" για να σχετιστεί μαζί τους και να ενεργήσει μέσω αυτών²⁸. Με τη σειρά του ο άνθρωπος καλείται να εκφράσει και να μετουσιώσει σε πράξη την ίδια αγάπη, μέσα από την συνεχή προσέγγιση του θείου που καταβάλλει.

²⁶ Ιωάννης Χρυσόστομος P.G. 56, 180.

²⁷ Ιωάννης Δαμασκηνός P.G. 94, 1136.

²⁸ Γ. Μπέζος, "Φαινομενολογία της Θρησκείας, Εκδ. Νέα Γράμματα, σελ. 229.

Πλήθος Πατέρων της Εκκλησίας απήθυσαν κάλεσμα στους πιστούς και τους προέτρεψαν να μετατρέψουν τη δύναμη της αγάπης τους σε δράση. Η αγάπη γίνεται έτσι κινητήρια δύναμη και πυρήνας του κηρύγματος και της κοινωνικής διδασκαλίας των Αγίων Πατέρων.

«Η ελεημοσύνη υπό τού Θεού εδόθη διά την εντολήν τής αγάπης. Το της ελεημοσύνης μέγεθος ούκ εν τω πλήθει των χρημάτων κρίνεται αλλά εν τή προθυμία των διδόντων' ού ποσότητα εισφοράς απαιτεί ο Θεός, αλλά μέτρα γνώμης»

Ιωάννης Χρυσόστομος

«Η ελεημοσύνη πηδάλιο της αγάπης εστί· έργα της δε, είναι τα υπό του Κυρίου ημίν εντελλόμενα να τρέφωμεν τους πεινώντας, να ποτίζωμεν τους διψώντας, να ενδύωμεν τους γυμνούς, να φιλοξενώμεν τούς ξένους, να επισκεπτάμεθα τούς αρρώστους, να παρηγορώμεν τούς τεθλιμμένους και να βοηθώμεν τούς εν φυλακαίς»

Γρηγόριος ο Νύσσης

«Η ελεημοσύνη μήτηρ αγάπης εστί, αυτή φάρμακον εστί τών ημετέρων αμαρτημάτων, σμίγμα τού ρύπου της ημετέρας ψυχής, κλίμαξ είς τον ουρανόν εστηριγμένη, αυτή του Χριστού το σώμα συνδεί»

Ιωάννης Χρυσόστομος

Για τους χριστιανούς η άσκηση φιλανθρωπίας γίνεται η σαφής έκφραση σε επίπεδο πράξεων της αγάπης τους. Ο άνθρωπος γίνεται φιλόανθρωπος μιμούμενος το Θεό. Η μέγιστη εκδήλωση αγάπης και φιλανθρωπίας πραγματοποιείται με την έλευση του Χριστού και την αυτοπροσφορά του για τους ανθρώπους. Οι Πατέρες της Εκκλησίας μέσα από τα κηρύγματα και τα κείμενά τους προτρέπουν τους πιστούς να φροντίσουν αυτούς που υποφέρουν και να καταστήσουν έτσι τους εαυτούς τους κοινωνούς και μιμητές της φιλανθρωπίας του Χριστού.

Δεν θα ήταν υπερβολή λοιπόν να ισχυριστούμε ότι ο Χριστιανισμός και η επίδραση της διδασκαλίας του περι αγάπης στάθηκαν ορόσημο στην ανάπτυξη του

φιλανθρωπικού ιδεώδους και κατ' επέκταση στην άσκηση κοινωνικού έργου, ανοίγοντας νέες προοπτικές στη παγκόσμια κοινωνική ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Α. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η αντίληψη μιας κατάστασης ως κοινωνικό πρόβλημα δημιουργείται από τον συνδιασμό των εξής δύο παραγόντων:

- Από την αντικειμενική ύπαρξη κάποιου κοινωνικού φαινομένου και
- από την αναγνώριση αυτού του φαινομένου ως αρνητικού ή νοσογόνου παράγοντα της κοινωνικής ζωής που μπορεί όμως να επιλυθεί ή να αμβλυνθεί.

Ο Χριστιανισμός από την αρχή της εμφάνισής του δεν αναγνώρισε ως βασικό του στόχο την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων ή την πραγματοποίηση κοινωνικών μεταρρυθμίσεων. Η στάση του όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί αδιάφορη, όπως ίσως πολύ εύκολα ισχυρίζονται μερικοί. Πιο προσεκτική μάλιστα εξέταση αποδεικνύει ότι ο Χριστιανισμός όχι μόνο δεν αδιαφόρησε για τα κοινωνικά προβλήματα αλλά άμεσα ή έμμεσα βοήθησε στη συνειδητοποίηση και την επίλυσή τους στα πλαίσια της καινής "εν Χριστώ" ζωής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στάση του Χριστιανισμού απέναντι στο θεσμό της δουλείας. Πέρα από τη βαθμιαία συμβολή του στην κατάργηση του εν λόγω θεσμού, εξίσου σημαντική υπήρξε η προσπάθεια που κατέβαλε για την συνειδητοποίηση και φανέρωση της

δουλείας ως απαράδεκτης κατάστασης και κατ' επέκταση ως κοινωνικού προβλήματος. Και επειδή, όταν μια κατάσταση δεν αναγνωρίζεται ως υπαρκτό κοινωνικό πρόβλημα, δέν επιλύεται, μπορούμε να πούμε ότι ο Χριστιανισμός γνωστοποιώντας την αρνητικότητα κάποιων κοινωνικών καταστάσεων, όπως η δουλεία, συνετέλεσε καί στη φανέρωση των κοινωνικών προβλημάτων και κατά συνέπεια σήμανε την απαρχή του αγώνα προς την αντιμετώπισή τους.

Ο προχριστιανικός κόσμος αντιλαμβανόταν στη συντριπτική του πλειοψηφία το θεσμό της δουλείας ως αυτονόητη πραγματικότητα, ως κοινωνική αναγκαιότητα. Χαρακτηριστικά ο Αριστοτέλης όχι μόνο δεν κατακρίνει τον θεσμό τούτο, αντιθέτως μάλιστα, τον θεωρεί εντελώς φυσικό: *«Ὁ γάρ μὴ αὐτοῦ φύσει ἀλλ' ἄλλου ἀνθρώπος ὢν, οὗτος φύσει δούλος ἐστίν»*. Η πρώτη σαφής και κατηγορηματική αποκήρυξη της δουλείας πραγματοποιήθηκε από την Εκκλησία. Αυτό σημαίνει ότι η πρώτη αναγνώριση της ύπαρξης της δουλείας ως κοινωνικού προβλήματος έγινε χάριν της επιδράσεως του Χριστιανισμού.

Εξαρχής ο Χριστιανισμός αποκήρυξε τη δουλεία και διακήρυξε την ισότητα και την ενότητα των ανθρώπων *"εν Χριστώ"*: *«Οὐκ ἐνὶ δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος...πάντες γάρ υμεῖς εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»*. Παρ' όλα αυτά όμως η Εκκλησία δεν υποστήριξε, ούτε φυσικά συμμετείχε στη βίαιη ανατροπή του θεσμού της δουλείας²⁹. Κάτι τέτοιο άλλωστε θα ερχόταν σε σύγκρουση με το περιεχόμενο της χριστιανικής διδασκαλίας που ως επί το πλείστον αποδοκιμάζει τη χρήση αιματηρών μεθόδων ως μέσον μεταρρύθμισης, καθώς κάτι τέτοιο θα οδηγούσε ενδεχομένως στη δημιουργία νέων κοινωνικών προβλημάτων. Εξάλλου εντός της Εκκλησίας καταργείται κάθε κοινωνική διάκριση εν ονόματι της ισότητας των ανθρώπων μέσα στο Σώμα του Χριστού ως μοναδικού, πλέον, Κυρίου. Ο Χριστιανός ελευθερώνεται ως *"δούλος"* Χριστού. Η χριστιανική ελευθερία δεν νοείται όπως η *"κοσμική"* αυτονόμηση γι' αυτό και δεν πραγματώνεται με αντικειμενικές κοινωνικές διευθετήσεις. Σύμφωνα με την κοινωνική διδασκαλία του Χριστιανισμού, δεν θεωρείται απαραίτητη η εξαρχής αλλαγή της κοινωνικής

²⁹ Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 228.

πραγματικότητας αλλά προτάσσεται η ανακαίνιση των ανθρώπων ως προσώπων και η αλλαγή των προσωπικών τους σχέσεων.

Είναι αλήθεια ότι ιδιαίτερα κατά την πρώτη περίοδο της ιστορίας της η Εκκλησία, η οποία βρισκόταν υπο συνθήκες καταπίεσης και διωγμού, δεν φρόντισε άμεσα για την καταπολέμηση της κοινωνικής αδικίας ή την επιβολή της κοινωνικής δικαιοσύνης. Αλλά πολύ περισσότερο κατά την περίοδο αυτή δεν ανέλαβε την υποστήριξη και την ενίσχυση της κοινωνικής αδικίας ή έστω την θρησκευτική της κατοχύρωση. Όταν αργότερα η Εκκλησία ισχυροποιήθηκε και καταξιώθηκε ως θεσμός, πολλοί εκπρόσωποί της καυτηρίασαν με δριμύτητα την ύπαρξη της δουλείας και γενικότερα την κοινωνική αδικία. Έτσι π.χ. ο άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης παρατηρεί και διακηρύττει ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από το Θεό ελεύθερος και αυτεξούσιος και επομένως η στάση των ανθρώπων εκείνων που επιθυμούν να έχουν υπό την κατοχή τους δούλους, είναι αλλαζονική και θεόμαχος· *«Όταν ο Θεός -λέει ο Γρηγόριος- δεν υποδουλώνει τον άνθρωπο, ποιος μπορεί να ισχυρισθεί ότι έχει την εξουσία να τον κάνει δούλο;»*

Πέρα από την όποια συμβολή της Εκκλησίας στην επίλυση και την επισήμανση συγκεκριμένων κοινωνικών προβλημάτων, αξίζει να τονισθεί η τάση σχετικοποίησης και "φιλοσόφησης" αυτών των προβλημάτων από τον Χριστιανισμό.

Τα κοινωνικά προβλήματα κατα τη χριστιανική διδασκαλία είναι συμπτώματα μιας πολύ ευρύτερης πραγματικότητας που ξεπερνά την άμεση καθημερινή εμπειρία. Όταν η εξέταση αυτών των προβλημάτων γίνεται με απόλυτο ή μεμονωμένο τρόπο, η προσπάθεια για την αυτοτελή επίλυσή τους οδηγεί συνήθως στη δημιουργία νέων προβληματικών καταστάσεων. Ο Χριστιανισμός και η Εκκλησία ειδικότερα θεωρεί ότι η πραγματική αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων γίνεται δυνατή με τη θρησκευτική προοπτική καθώς μόνο έτσι προβάλλεται η αληθής διάσταση των πραγμάτων. Συνεπώς η αντιμετώπιση και ο χειρισμός των κοινωνικών προβλημάτων ενταγμένων σε ένα πολύ ευρύτερο πλαίσιο συνθηκών, αποτελεί τη γενικότερη χριστιανική τοποθέτηση απέναντί τους. Έτσι για παράδειγμα, η Εκκλησία δεν επαναστάτησε ανοιχτά εναντίον της

ρωμαϊκής αυτοκρατορίας αλλά σχετικοποίησε την υπόστασή της στις συνειδήσεις των πιστών. Η σχετικοποίηση αυτή συνετέλεσε στην ειρηνική και ουσιαστική μεταβολή της.

Ιδιαίτερη θέση στη διαμόρφωση ενός νέου κλίματος από την Εκκλησία στη κοινωνική ζωή των ανθρώπων, κατείχαν τα καυστικά κηρύγματα μεγάλων εκκλησιαστικών ανδρών που κατέκριναν δριμύτατα την καθημερινή σκληρότητα, την ανισότητα και γενικά την ύπαρξη κοινωνικής αδικίας. Έτσι π.χ. ο Ι. Χρυσόστομος κατακρίνοντας αυστηρά τη σκληρότητα και αδικία των πλουσίων έφτανε σε σημείο να δικαιολογεί ακόμη και τη χρήση βίας εκ μέρους αυτού που πεινά, χωρίς να τη χαρακτηρίζει πράξη βίας αλλά διέξοδο απελπισίας: *«Οὐ φρίττεις, ἄνθρωπε, οὐκ ἐρυθριάς, ἐπιθέτην ὑπὲρ ἄρτου καλῶν; Εἴ δε καὶ ἐπίθεσιν οὐ τοιούτος ποιεῖ, δια τούτο καὶ ἐλεείσθαι δίκαιος, οτι οὗτος ὑπὸ λιμοῦ πιέζεται, ὡς τοιούτον ὑποδύναι προσωπεῖον. Καὶ τούτο τῆς ἡμετέρας ὠμότητος ἐγκλημα. Ἐπειδὴ γὰρ εὐκόλως παρέχειν οὐκ ἀνεχόμεθα, μυρίας ἀναγκάζονται ἐπινοεῖν μηχανάς, ὡστε ἡμῶν σοφίσασθαι τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τὴν τραχύτητα καταμαλάξαι³⁰».*

Σημαντική είναι επίσης η συμβολή της Εκκλησίας αλλά και γενικότερα της θρησκείας όταν λαμβάνουν χώρα κοινωνικές αλλαγές ή ανακατατάξεις, όπως συμβαίνει σε περίπτωση μετανάστευσης ενός πληθυσμού. Η Εκκλησία κάτω από τέτοιες συνθήκες φροντίζει για την ένταξη και προσαρμογή ατόμων ή κοινωνικών ομάδων στο νέο τους περιβάλλον. Γι' αυτό άλλωστε σε περιοχές όπου υπάρχουν μετανάστες, οι θρησκευτικές κοινότητες εμφανίζονται συνήθως ιδιαίτερα δραστήριες και ανθηρές. Αυξανόμενο ενδιαφέρον εκδηλώνει η Εκκλησία καί για την προσαρμογή των ανθρώπων στις νέες συνθήκες και καταστάσεις που προκύπτουν στην εποχή μας ως απόρροια των ραγδαίων κοινωνικών αλλαγών. Η μεγάλη διάδοση του Χριστιανισμού και η έντονη θρησκευτική κίνηση σε αναπτυσσόμενες ηπείρους όπως η Αφρική, είναι ενδεικτικές αυτού του ενδιαφέροντος. Πρόσφατα μάλιστα καί η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει αναπτύξει εκεί αξιόλογη ιεραποστολική δραστηριότητα. Επειδή όμως στις περιοχές αυτές

³⁰ Προς Ρωμαίους ομιλία 14, 9, P.G. 60, 535.

κυριαρχούν συνήθως έντονα κοινωνικά, πολιτικά και φυλετικά προβλήματα, η θρησκευτική πίστη συνδέεται εύκολα με αυτά και χρησιμοποιείται ιδιοτελώς προς το συμφέρον μεμονωμένων ομάδων. Έτσι ανάλογα με τις κατα τόπους υπάρχουσες κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές προϋποθέσεις δημιουργούνται εκκλησιαστικές κοινότητες, οι οποίες ακόμα και όταν έχουν κοινή ιεραποστολική αφετηρία παρουσιάζουν μεταξύ τους έντονες διαφορές ή προστριβές.

Σε γενικές γραμμές, η κραυγαλέα κοινωνική αδικία που επικρατεί σήμερα στον κόσμο αποτελεί σοβαρό αντικείμενο προβληματισμού για τη σύγχρονη Εκκλησία. Έχοντας άλλωστε και η ίδια τη κοινωνική της διάσταση, η οποία βρίσκεται σε σχέση αλληλεπίδρασης με το κοινωνικό περιβάλλον, οφείλει να ενδιαφέρεται για τους κοινωνικούς θεσμούς και για τα προβλήματα που προξενεί η εξέλιξη και αναμόρφωσή τους. Συχνά η Εκκλησία ωθεί στην επίλυση μιας προβληματικής κατάστασης και ενεργοποιεί τη χριστιανική αγάπη πληρέστερα με τη σύσταση ή υποστήριξη δικαίων θεσμών όπως και με τον καυτηριασμό ή την πολεμική των αδικιών.

Ο θεσμός της κοινωνικής δικαιοσύνης και η κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν γίνει στις μέρες μας θέματα ποικίλων συζητήσεων και σχολιασμών. Η ύπαρξη κοινωνικής δικαιοσύνης προϋποθέτει την ομαλή ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής όπως αντίστροφα η κοινωνική αδικία αποτελεί μόνιμη απειλή και πηγή αναταραχών και συγκρούσεων. Σύμφωνα με τις εκκλησιαστικές απόψεις η κοινωνική δικαιοσύνη αποτελεί την αφετηρία και όχι τον στόχο ή το τέλος της κοινωνικής ζωής. Η ολοκλήρωση της κοινωνίας δεν πραγματοποιείται με τη δικαιοσύνη αλλά με την παρεμβολή της αγάπης. Αγάπη μπορεί να υπάρχει ακόμα και εκεί όπου ανθίζει η κοινωνική αδικία. Χωρίς όμως αγάπη, ακόμα και η δίκαιη κοινωνία αργά ή γρήγορα καταστρέφεται. Η αληθινή δικαιοσύνη σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία συνδέεται άρρηκτα με τη δικαιοσύνη και την αγάπη του Θεού προς τους ανθρώπους. Η δικαιοσύνη που απαιτεί ο Θεός από τον άνθρωπο φανερώνεται στη καθημερινή ζωή με τη δικαιοσύνη που εκδηλώνει προς τον πλησίον. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να γίνει διάκριση ανάμεσα στη προσωπική και κοινωνική ζωή του πιστού γιατί, ό,τι αποτελεί μέτρο για τη

προσωπική του τελείωση δεν συνιστά απαραίτητα και κανόνα κοινωνικής ηθικής. Η μεταβλητή που παρεμβάλεται σε ό,τι αφορά την κοινωνική ζωή και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της, είναι η δικαιοσύνη. Στη προσωπική του ζωή ο κάθε πιστός, κινούμενος από με ελατήριο την αγάπη μπορεί να δέχεται την αδικία που γίνεται εις βάρος του, αποβλέποντας στη πνευματική του τελείωση. Στη κοινωνική όμως ζωή, καλείται να καταδικάσει και να αγωνιστεί για την άρση της αδικίας που υπάρχει γύρω του και να αναζητήσει τρόπους άμβλυνσης της πληθώρας των προβλημάτων που μαστίζουν την ανθρωπότητα. Ο αγώνας αυτός αφορά κάθε χριστιανό χωριστά και την Εκκλησία ως σύνολο. Η Εκκλησία δεν προβάλλει την κοινωνική δικαιοσύνη ως αυτοτελή αρχή αλλά ως συνάρτηση της δικαιοσύνης του θεού. Η θεία δικαιοσύνη και αγάπη, κατά τη χριστιανική διδασκαλία, πρέπει να διακατέχει τόσο την προσωπική όσο και την κοινωνική ζωή του ανθρώπου γιατί όταν η δικαιοσύνη του Θεού λησμονείται η ανθρώπινη, κοινωνική δικαιοσύνη απολυτοποιείται³¹.

Τέλος, η διατήρηση και αποκατάσταση της ειρήνης είναι ένα ακόμα κοινωνικό ζήτημα γύρω από το οποίο επικεντρώνεται η Εκκλησία. Μέσα από την ίδια τη χριστιανική διδασκαλία, τα κηρύγματα αλλά και την εκκλησιαστική λατρεία, προβάλλεται η ειρήνη ως ύψιστο αγαθό. Η θέση της Εκκλησίας όσον αφορά την επιτευξη ή διαφύλαξη της ειρήνης στον κόσμο, εστιάζεται στη καλλιέργεια και ενίσχυση του ειρηνικού πνεύματος ενώ παράλληλα επιδιώκεται ο περιορισμός κάθε εχθρικής διάθεσης ή πρόθεσης για προσφυγή σε πόλεμο. Κατά το γνωστό κοινωνιολογικό θεώρημα του William Thomas άλλωστε, *«όταν τα μέλη μιας κοινωνίας προσδιορίζουν μια κατάσταση ως πραγματική, η κατάσταση αυτή είναι πραγματική στις συνέπειές της»³²*. Πάνω σε αυτό ακριβώς το σκεπτικό βασίζεται και η εκκλησιαστική άποψη. Ένας θετικός προσδιορισμός και μία θετική αντίληψη μιας καταστάσεως, επι του προκειμένου η ύπαρξη ειρηνικών διαθέσεων, είναι σε θέση να οδηγήσει σε αντίστοιχα θετικά αποτελέσματα, στην εγκαθίδρυση και διατήρηση, δηλαδή, της ειρήνης. Γι' αυτό και η Εκκλησία δεν απολυτοποιεί την ορθότητα της παλαιότατης θέσης *«αν θέλεις ειρήνη προετοίμαζε*

³¹ Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σσ. 233-235.

³² W. Thomas, "The Unadjusted Girl", Boston 1931, pg. 331.

πόλεμο» μιας και η περιφρούριση της ειρήνης δέν προϋποθέτει απαραίτητα προσφυγή σε πόλεμο.

Η αξία αυτής της τοποθέτησης της Εκκλησίας για την παγκόσμια ειρήνη γίνεται περισσότερο εμφανής στην εποχή μας. Αν παλαιότερα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο πόλεμος εξασφαλίζει αξιόλογα οφέλη στον νικητή, στη σύγχρονη πυρηνική εποχή το επιχείρημα αυτό αποδεικνύεται σαθρό καθώς το αποτέλεσμα μιας σύγχρονης εκτεταμένης πολεμικής αναμέτρησης θα είναι ενδεχομένως μοιραίο.

Τις τελευταίες δεκαετίες ο χριστιανικός κόσμος έχει αναθέσει το συντονισμό και την καθοδήγηση των προσπαθειών για την αντιμετώπιση των συγχρόνων κοινωνικών προβλημάτων σε ένα κεντρικό όργανο, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Μέσα από τις διάφορες οικουμενικές διασκέψεις του, που πραγματοποιήθηκαν μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, τονίστηκε ιδιαίτερα η ανάγκη για ανάπτυξη υπεύθυνης κοινωνικής συνείδησης των χριστιανών και κατακρίθηκε η τάση των Εκκλησιών να εξυπηρετούν ιδιοτελή συμφέροντα ή να ταυτίζονται με οποιαδήποτε πολιτική ή κοινωνική κατάσταση. Επιπλέον, χάρη στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών δίνεται η δυνατότητα μιας αμοιβαίας πληροφόρησης καθώς και μιας πιο οργανωμένης συνεργασίας ανάμεσα στους χριστιανούς. Κατ'αυτόν τον τρόπο ασκείται ενιαία επιρροή και πίεση σε παγκόσμια κλίμακα, γεγονός που καθιστά περισσότερο αισθητή την παρουσία της Εκκλησίας στη σύγχρονη κοινωνία. Αξιόλογες πρωτοβουλίες γύρω από κοινωνικά θέματα στα πλαίσια των οικουμενικών διασκέψεων παίρνει τόσο η Ορθόδοξη Εκκλησία όσο και η Ρωμαιοκαθολική με παπικές εγκυκλίους και συνοδικές διακηρύξεις. Επίσης σημαντικές είναι οι προσπάθειες που αναλαμβάνουν μεμονωμένοι επίσκοποι, ιδιαίτερα στη Λατινική Αμερική και σε άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Β. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Η στάση του Χριστιανισμού απέναντι στα ποικίλα προβλήματα που απασχολούν την ανθρώπινη κοινωνία, έχει συχνά θεωρηθεί αδιάφορη. Κατά τους νεότερους μάλιστα χρόνους οι περισσότερες επαναστατικές κινήσεις και ιδεολογίες παρουσίασαν τον Χριστιανισμό, όπως και κάθε άλλη θρησκεία, ως παράγοντα συντηρήσεως της κατεστημένης κοινωνικής κατάστασης και τροχοπέδη στη πραγματοποίηση κοινωνικών αλλαγών. Και πραγματικά η θρησκευτική αναγνώριση και καθιέρωση των κοινωνικών θεσμών δίνει σε αυτούς μια υπερβατική στήριξη και ενισχύει έτσι το υπάρχον status quo. Όταν μάλιστα οι θεσμοί και η κοινωνική κατάσταση είναι άδικη, η θρησκεία εμφανίζεται να ενισχύει αυτή την αδικία³³.

Από την άλλη πλευρά, κάθε επανάσταση που επιφέρει αλλαγές και δημιουργεί έτσι μια νέα αντικειμενική πραγματικότητα, μετατρέπεται σε δύναμη συντηρήσεως. Και ο Χριστιανισμός, που είναι ίσως η μεγαλύτερη επανάσταση στην ιστορία, μετατρέπεται εύκολα σε παράγοντα συντηρήσεως και εμπόδιο για την κοινωνική αλλαγή, όταν αντιμετωπίζεται όταν αντιμετωπίζεται ως στατική και αντικειμενοποιημένη διδασκαλία³⁴. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι στις περιπτώσεις αυτές, οι πολέμοι του Χριστιανισμού χρησιμοποιούν αρχές που προέρχονται από την ίδια τη διδασκαλία του. Η άποψη λοιπόν, ότι ο Χριστιανισμός και η θρησκεία γενικότερα αποτελεί μέσο νομιμοποίησης της κοινωνικής πραγματικότητας, χωρίς την ταυτόχρονη επισήμανση του επαναστατικού του χαρακτήρα και των αμφισβητήσεων που δημιουργεί με τη διδασκαλία του, είναι μονοδιάστατη και φανερώνει σαφή προκατάληψη απέναντί του. Το ίδιο ισχύει και για την άποψη ότι η θρησκεία είναι μέσο νομιμοποίησης των συμφερόντων της άρχουσας τάξης.

³³ Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 231-235.

³⁴ Ο.π. σελ. 233-235.

Θα ήταν παράλειψη πάντως, να μην επισημάνουμε την μετριοπάθεια που διαπιστώνεται μερικές φορές όσον αφορά την υιοθέτηση δυναμικών μεθόδων από την Εκκλησία προς αντικειμενική αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Σε αυτή ακριβώς την τοποθέτηση βασίζεται συχνά η εντύπωση, όπως έχει προαναφερθεί, ότι η Εκκλησία αδιαφορεί για τις κοινωνικές αλλαγές. Εμείς δεν θα υποστηρίξουμε κάτι τέτοιο.

Η ιστορία της Εκκλησίας συνδέεται με σημαντικότερες κοινωνικές αλλαγές. Αυτές βέβαια δεν είναι συνήθως θεαματικές αλλά παρουσιάζονται τις περισσότερες φορές με μακροχρόνιες, αφανείς διεργασίες που πραγματοποιούνται υπό την επίδραση του χριστιανικού πνεύματος. Τέτοιου είδους διεργασίες είναι, για παράδειγμα, η σχετικοποίηση των κοινωνικών προβλημάτων στα πλαίσια μιας ευρύτερης πραγματικότητας και η εκκλησιαστική εσχατολογική θεώρηση των κοινωνικών θεσμών και καταστάσεων, που οδηγούν σταδιακά στη δημιουργική αμφισβήτησή τους και πιθανώς στην αλλαγή τους. Αυτές οι διαδικασίες ήταν εμφανέστερες στην αρχαιότερη περίοδο της εκκλησιαστικής ιστορίας, όταν το εσχατολογικό πνεύμα κυριαρχούσε στη ζωή των πιστών.

Όλα αυτά φυσικά δεν σημαίνουν ότι η Εκκλησία δεν προβαίνει στην ανάληψη δράσης προς άμβλυνση των κοινωνικών προβλημάτων ή δεν κατέκρινε δριμύτατα - πολλές φορές μάλιστα με κίνδυνο ζωής των προσκείμενων σε αυτή - και εξακολουθεί να το κάνει, την ύπαρξη της κοινωνικής αδικίας στον κόσμο. Ας μην ξεχνάμε όμως, ότι έλευση του Χριστού και η παρουσία της Εκκλησίας στον κόσμο δεν αποβλέπουν αποκλειστικά και μόνο στη μεταρρύθμιση ή τη βελτίωση των κοινωνικών δομών. Τοποθετώντας η Εκκλησία τον κόσμο στη προοπτική της Βασιλείας του Θεού, καλλιεργεί το πνεύμα της αγάπης για τον πλησίον που εκδηλώνεται με τη μακροθυμία, την υπομονή, την αλληλεγγύη και την αυτοθυσία, αρετές που ο πιστός καλείται να ενστερνιστεί και να εφαρμόσει σε προσωπικό και διαπροσωπικό επίπεδο.

Παλαιότερα η Εκκλησία ιδιαίτερα στο χώρο της Ορθοδοξίας, σε συνεργασία με το κράτος, συμμετείχε αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των κοινωνικών και εθνικών προβλημάτων. Με την αλλαγή όμως των κοινωνικών δομών, την εμφάνιση

νέων πολύπλοκων προβλημάτων στη σύγχρονη κοινωνία και τη σταδιακή ενίσχυση του κρατικού ρόλου σε ότι αφορά τα κοινωνικά θέματα, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη για μια νέα μορφή εκκλησιαστικής κοινωνικής παρουσίας και δράσεως. Μια μορφή προσαρμοσμένη στη σύγχρονη πραγματικότητα που να δίνει στη πληρότητά της τη μαρτυρία της χριστιανικής αγάπης και παράδοσης.

Αναμφίβολα, μια καλύτερη και αποτελεσματικότερη προσέγγιση της σύγχρονης κοινωνίας και των προβλημάτων της από την Εκκλησία είναι εφικτή, όταν συνοδεύεται από ευαισθητοποίηση για τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται κλωνισμό της εκκλησιαστικής παράδοσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

A. ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Η παροχή βοήθειας κυρίως υλικής και γενικότερα η έκφραση προστασίας προς τους αδύνατους και αυτούς που έχουν ανάγκη, συνιστά ένα κοινωνικό φαινόμενο που συναντάμε σ' όλες σχεδόν τις κοινωνίες από τους αρχαιότερους χρόνους, με διαφορετικό όμως χαρακτήρα και έκταση. Οφείλει δε την γέννηση και εξέλιξή του, τόσο στην έμφυτη τάση του ανθρώπου για κοινωνικότητα και την παρόρμηση των συναισθημάτων φιλαλληλίας, όσο και στην ανάγκη επιβίωσης και ορθής οργάνωσης των κοινωνικών ομάδων.

Οι ιδέες της κοινωνικής δικαιοσύνης, της κοινωνικής αλληλεγγύης και φιλανθρωπίας που αποτελούν τη βάση των θεσμών της κοινωνικής πρόνοιας, πήγασαν από τον ελληνικό φιλοσοφικό ιδεαλισμό -Πλάτωνος, Αριστοτέλους και Στωϊκών- και τη θεωρία *“περί του ανθρώπου σαν ηθικής αξίας”* και βρήκαν την πρώτη εφαρμογή τους στην αρχαία κλασική Ελλάδα σ' ένα αξιολογικό σύστημα κοινωνικής προστασίας³⁵.

Ο Χριστιανισμός αργότερα με τα διδάγματα περί αγάπης και ελεημοσύνης καλλιέργησε πιο έντονα και συστηματικά το πνεύμα της κοινωνικής δικαιοσύνης και του καθήκοντος για αγαθοεργία. Η φιλάνθρωπη εκκλησιαστική κοινωνική αλληλεγγύη δημιούργησε νέους θεσμούς και ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας.

³⁵ Κασσιανή Πανουτσοπούλου, “Κοινωνική Πρόνοια-Ιστορική Εξέλιξη-Σύγχρονες Τάσεις”, Β' Έκδοση, Έκδοση Συμβουλίου Επιμορφώσεως στην Κοινωνική Εργασία, Αθήνα 1980, σελ. 11-12.

Το πέρασμα από τη ιδιωτική αγαθοεργία στην άσκηση κρατικής κοινωνικής πρόνοιας συντελέστηκε σταδιακά μέσα από τη μακρά διαδρομή των αιώνων. Το κράτος αποβλέποντας στην κοινωνική δικαιοσύνη και ισορροπία ανέλαβε, μερικώς αρχικά, τη βοήθεια και περίθαλψη των πασχόντων ομάδων του πληθυσμού (άπορους, ασθενείς, χήρες, ορφανά) και εν συνεχεία την εφαρμογή μιας ευρύτερης κοινωνικής πρόνοιας. Η εξέλιξη και προοπτική της κοινωνικής προστασίας στη σύγχρονη εποχή είναι συνυφασμένη με τις κοινωνικοοικονομικές αντιλήψεις για ένα κράτος πρόνοιας δυτικού τύπου που δεν περιορίζεται στην κάλυψη βασικών αναγκών (υγείας, εργασίας, περίθαλψης) συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων αλλά αποσκοπεί στην εν γένει βελτίωση της ποιότητας ζωής του συνόλου των πολιτών. Η σύγχρονη κοινωνική πρόνοια μέσα από τη χρήση επιστημονικών μεθόδων και τεχνικών οργανώνει, προγραμματίζει και εφαρμόζει μέτρα πρόληψης, θεραπείας και αποκατάστασης με σκοπό να εξασφαλίσει σε κάθε άτομο ένα ανεκτό επίπεδο ζωής με σαφή πρόθεση αναβάθμισης.

Β. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ Η ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΠΟΧΗ

Η ιστορία άσκησης πιο οργανωμένων μέτρων κοινωνικής πρόνοιας αρχίζει παράλληλα με την εμφάνιση του Χριστιανισμού. Παρ' όλα αυτά συναντάμε σποραδικά εκδηλώσεις φιλανθρωπίας και σε προχριστιανικούς πολιτισμούς για τους οποίους διασώθηκαν ιστορικά στοιχεία.

1. Αρχαίοι Ανατολικοί Λαοί

Αιγύπτιοι

Στην αρχαία Αίγυπτο συναντάμε αξιόλογα παραδείγματα αγαθοεργίας που εμπνέονταν κυρίως από την ιδέα της δικαίωσης της ψυχής. Χαρακτηριστικές είναι οι προτροπές που περιέχονται σε ιερά βιβλία της εποχής *“Να μην τρώγης το ψωμί σου μπροστά σε άλλον, χωρίς να προσφέρεις από εκείνο σ' αυτόν”*, *“Να μην μεταχειρίζεσαι άσχημα έναν κατώτερο”* κτλ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η θέση των δούλων μέσα στην αρχαία αιγυπτιακή οικογένεια ήταν σχετικά καλή, εξαίρεση αποτελούσαν οι βασιλικοί δούλοι οι οποίοι όντας αιχμάλωτοι πολέμου ζούσαν κάτω από άθλιες συνθήκες.

Ινδοί

Στις Ινδίες, κάτω από την επίδραση του Βουδισμού, καλλιεργήθηκε η ιδέα της αγάπης, σαν χαρακτηριστικό γνώρισμα των τέλειων ανθρώπων, συγχρόνως με την αρετή της ηρεμίας και της πραότητας³⁶. Η αγάπη όμως αυτή δεν διακρίνονταν από δυναμισμό δράσης κι ο χαρακτήρας της ήταν μάλλον παθητικός γιατί δεν είχε σαν βάση το άμεσο ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο αλλά εξέφραζε περισσότερο την ανάγκη για ψυχική ευδαιμονία και γαλήνη. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν δείγματα φιλανθρωπίας κυρίως από λαοφιλείς ηγεμόνες όπως ο

³⁶ Ευάγγελου Δ. Θεοδώρου, “Ιστορία και Θεωρία της Εκκλησιαστικής Κοινωνικής Διακονίας”, Εκδ. Παν/μίου Αθηνών, 1985.

Ασόκα (264-246 π.Χ.) ο οποίος ίδρυσε για τους φτωχούς νοσοκομεία και κήπους με θεραπευτικά φυτά.

Κινέζοι

Στους αρχαίους Κινέζους ο Λάο Τσε (ΣΤ΄ αι. π.Χ) δίδαξε την αγάπη προς τον πλησίον, χωρίς όμως και πάλι η αγάπη αυτή να αποκτά ιδιαίτερα έμπρακτο χαρακτήρα. Οι πράξεις αγάπης και φιλανθρωπίας ήταν μεμονωμένες και σχετικά περιορισμένες σε αριθμό.

Ασύριοι και Βαβυλώνιοι

Στον αρχαίο πολιτισμό των Ασύριων και των Βαβυλώνιων επικρατούσε γενικά η σκληρότητα. Οι αιχμάλωτοί τους τυφλώνονταν και υποβάλλονταν σε πολλά βασανιστήρια. Συνηθισμένο επίσης φαινόμενο ήταν η έκθεση των βρεφών, τα οποία πέθαιναν από την πείνα ή γίνονταν τροφή για τα άγρια ζώα. Παρ' όλα αυτά οι λαοί αυτοί ήταν φιλόξενοι και φρόντιζαν τους ασθενείς τους. Είχαν κτίσει πολλές ιατρικές σχολές συνδεδεμένες με τους ναούς. Σε γενικές γραμμές πάντως η κοινωνική μέριμνα ήταν υποτυπώδης λόγω της δεισιδαιμονίας που επικρατούσε.

Ιουδαίοι

Στους Ιουδαίους η έννοια της κοινωνικής πρόνοιας και αγαθοεργίας είναι συνυφασμένη με τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Εκεί περιέχονται πολλές προτροπές για την περίθαλψη των ενδεών για χάρη του θεού και από αδελφική αγάπη³⁷. Επίσης ιδιαίτερα αξιόλογο στην Παλαιά Διαθήκη είναι το κοινωνικό περιεχόμενο του κηρύγματος των προφητών. Εν Ησ. νη΄ 6 κ.εξ. τονίζονται τα εξής: *“Λύε πάντα σύνδεσμον αδικίας, διάλυε στραγγαλιάς βιαίων συναλλαγμάτων, απόστειλε τεθραυσμένους εν αφέσει και πάσαν συγγραφήν άδικον διάσπα”*. Υψηλό είναι το δίδαγμα του προφήτη Ωσηέ (στ΄ 6) του επονομαζόμενου *“ψάλτη της αγάπης”* ο οποίος κήρυτε *“έλεος θέλω (μάλλον) ή θυσίαν”*.

³⁷ Κασσιανή Πανουτσπούλου, "Κοινωνική Πρόνοια-Ιστορική Εξέλιξη-Σύγχρονες Τάσεις", Εκδ. Συμβουλίου Επιμορφώσεως στην Κοινωνική Εργασία, Αθήνα 1980, σελ. 21.

Η δημόσια φιλανθρωπία είναι άγνωστη στην Παλαιά Διαθήκη. Η φιλανθρωπία είναι περισσότερο υπόθεση της καρδιάς και συνδέεται με την οικογένεια η οποία έχει πατριαρχικό χαρακτήρα. Σπουδαίο καθήκον αποτελούσε η φιλοξενία και η πρόνοια για τους πτωχούς, τις χήρες και τα ορφανά³⁸. Χαρακτηριστική είναι η διάταξη περί της δεκάτης ότι στα εορταστικά γεύματα των ιουδαϊκών οικογενειών πρέπει να κάθονται εκτός από τα μέλη της οικογένειας οι δούλοι, οι ξένοι, τα ορφανά και οι χήρες. Επίσης η πρόνοια για τους ενδεείς διαφαίνεται και στις προτροπές, κατά τις οποίες δεν πρέπει να θερίζει κανένας τον αγρό του τελειώς, δεν πρέπει να σταχυολογεί ό,τι απόμεινε απ' το θερισμό, δεν πρέπει να τρυγά το αμπέλι του ως το τέλος, δεν πρέπει να μαζεύει τις ελιές τελειώς, ώστε τα υπολείμματα των καρπών να δίνονται στους πτωχούς και τους ξένους.

Γενικότερα διαπιστώνουμε ότι η ιδέα της αγάπης μέσα από την Παλαιά Διαθήκη σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη της ιδέας της προσωπικότητας που αποδίδεται συνάμα στο Θεό και συνάμα στο *"κατ' εικόνα Θεού και ομοίωσιν"* δημιουργημά του τον άνθρωπο και έχει μερικώς έμπρακτο χαρακτήρα.

Συμπερασματικά σημειώνουμε ότι στους Αρχαίους Ανατολικούς Λαούς οι θρησκευτικές δισειδαιμονίες και δοξασίες, η μεγάλη θεοκρατική υποταγή, τά δεσποτικά καθεστώτα που περιορίζαν την ανάπτυξη της ατομικότητας και την ελευθερία έκφρασης καθώς και ο έντονος κοινωνικός διαχωρισμός σε ελεύθερους και δούλους, στάθηκαν εμπόδιο στη φιλελεύθερη ανάπτυξη των κοινωνικών συστημάτων και των θεσμών της κοινωνικής πρόνοιας κατ' επέκταση. Έτσι διαπιστώνονται μόνο υποτυπώδεις μορφές κοινωνικής προσφοράς χωρίς εμφάνιση οποιουδήποτε οργανωμένου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

2. Αρχαία Ελλάδα - Αρχαιοελληνικός Ανθρωπισμός

Όταν ο Ελληνικός Πολιτισμός έκανε την εμφάνισή του στον ιστορικό βίο, οι Ανατολικοί Λαοί βρίσκονταν ήδη σε ικανή πρόοδο. Η επικοινωνία που

³⁸ Ευάγγελου Δ. Θεοδώρου, "Ιστορία και Θεωρία της Εκκλησιαστικής Κοινωνικής Διακονίας", Εκδ. Παν/μίου Αθηνών 1985, σελ. 23.

αναπτύχθηκε μεταξύ τους σε συνδυασμό με πληθώρα άλλων παραγόντων συνέβαλε ώστε ο πολιτισμός της κλασικής Ελλάδας να εξυψωθεί σε παγκόσμιο σύμβολο ανωτερότητας του ανθρώπινου πνεύματος. Στην Ελλάδα διδάχτηκαν οι αιώνιες ηθικές αρχές και αξίες της Ελευθερίας, της Ηθικής, της Δικαιοσύνης, της Πολιτικής και της Κοινωνικής Αρετής. Για πρώτη φορά τότε ο άνθρωπος απέκτησε πολιτική ελευθερία, ανεξαρτησία σκέψεως και κοινωνική συνείδηση, με πρότυπα δικαιώματα κοινωνικής πρόνοιας³⁹. Ο ανθρώπινος νόμος με πνεύμα ισότητας και τάξεως ρύθμιζε την κοινή συμβίωση των ποικίλων ομάδων της πόλεως και περιόριζε τη θεοκρατική υποταγή και προσκόλληση. Κατ' αυτό τον τρόπο ο άνθρωπος απαλλαγμένος από "τρόμο του θείου" λειτούργησε ως λογικό ον μέσα σε μια κοινωνία όπου η δικαιοσύνη και η φιλανθρωπία έγιναν αναπόσπαστα στοιχεία της. Στην αρχαία Ελλάδα η πρόνοια εκδηλωνόταν σαν ένδειξη βοήθειας ή με τις ευγενείς αρχές οι οποίες διατηρούσαν από παλιά εκδηλώσεις ξενίας και προστασίας των ικετών⁴⁰. Τα πρώτα ίχνη ανεβρίσκει κανείς στην κοινή συνεστίαση και τη διανομή των σφαγείων στους απόρους μετά τις θυσίες. Ο Όμηρος εξυμνεί τη φιλοξενία και πολλοί ποιητές και φιλόσοφοι - κυρίως Στωϊκοί- κηρήσουν την αγάπη προς το συνάνθρωπο. Η διάθεση προτροπής για φιλανθρωπία ήταν διάχυτη και επιβεβαιώνεται από πολλά γνωμικά, ενδεικτικά αναφέρουμε: *"Προς γαρ Διός εισίν άπαντες ξενοίτε, πτωχούτε, δόσις δι' ολίγη τε φίλησε"* του Ομήρου, *"Μητ' ιδικείν εθέλει μετ' ουν αδικούντα εάσεις"* του Ψευδοφωκυλίδη από νουθετικό ποίημα του 548 π.Χ.

Κάτω από την επίδραση αυτών των αντιλήψεων η ανακούφιση των απόρων και των αδυνάτων είχε αντιμετωπισθεί με μία σειρά σημαντικών προνοιακών μέτρων που λαμβάνονταν συχνά με τη μορφή κοινωνικών μεταρρυθμίσεων. Τέτοια σε αδρές γραμμές ήταν τα ακόλουθα:

- Αναδασμός της ιδιοκτησίας και διαγραφή των χρεών (Νομοθεσία Σόλωνος).

³⁹ Κασσιανή Πανουτσοπούλου, "Κοινωνική Πρόνοια-Ιστορική Εξέλιξη-Σύγχρονες Τάσεις", Εκδ. Συμβουλίου Επιμορφώσεως στην Κοινωνική Εργασία, Αθήνα 1980, σελ. 23.

⁴⁰ Στους αρχαίους Έλληνες οι ξένοι τελούσαν υπό την προστασία του Διός -ο οποίος αποκαλούνταν και Ξένιος- και της Πολιτείας.

- Καθιέρωση προοδευτικής φορολογίας σε βάρος των πλουσίων με παράλληλη οικονομική ενίσχυση των απόρων γεωργών⁴¹ (Κοινωνικά μέτρα Περίανδρου).
- Χορήγηση βοηθημάτων σ' αυτούς που είχαν σωματικά ελαττώματα ή ειδικές αναπηρίες και στους ανήλικους ορφανούς θυμάτων πολέμου, με την προϋπόθεση η περιουσία τους να μην υπερβαίνει τις τρεις μνες.
- Συγκρότηση ενώσεων αμοιβαίας βοήθειας -ονομάζονταν "έρανοι"- υπό μορφή δανεισμού.
- Διανομή σίτου και άλλων ειδών βάσει καταλόγων ενδεών.
- Παροχής αμοιβομένης εργασίας στους ανέργους.
- Ιατρική περίθαλψη που πραγματοποιούνταν από ιερείς στους βωμούς.

Αξίζει τέλος να γίνει αναφορά στο αξιόλογο και οργανωμένο σύστημα κοινωνικής προστασίας που αναπτύχθηκε στην Αθηναϊκή Πολιτεία κατά τον 5^ο π.Χ. αιώνα (Χρυσός Αιώνας του Περικλή). Χαρακτηριστικά αυτό περιλάμβανε: επιδοτήσεις των ανικόνων για εργασία πολιτών από τα δημόσια ταμεία, οργάνωση δημόσιας σίτισης για τα ορφανά, παραχώρηση δωρεάν εισιτηρίων στα θέατρα, το λεγόμενο "θεωρητικόν", προικοδότηση θυγατέρων πεσόντων στους πολέμους, κατασκευή γυμναστηρίων και λουτρών για τους απόρους και πολλά άλλα.

Κατ' αυτό τον τρόπο διαμορφώθηκε ένα αξιόλογο σύστημα πρόνοιας με έντονα στοιχεία κοινωνικής πολιτικής. Είναι γνωστό άλλωστε ότι η πληθώρα των μέτρων που λαμβάνονταν για τους φτωχούς αποσκοπούσε κυρίως στην αποφυγή κοινωνικών αναταραχών που θα έθεταν σε κίνδυνο την κατεστημένη τάξη πραγμάτων. Καταλήγουμε έτσι στο συμπέρασμα ότι η κοινωνική πρόνοια του αρχαιοελληνικού κόσμου εμπεριέχει στοιχεία κοινωνικής σκοπιμότητας που τη διαφοροποιούσαν από τη μεταγενέστερη χριστιανική προσφορά η οποία είχε ως βασικό της κίνητρο το γνήσιο ανθρωπιστικό ενδιαφέρον. Ως αποδέκτης λοιπόν των μέτρων κοινωνικής προστασίας της εποχής δεν εκλαμβάνεται τόσο ο

⁴¹ Ο οργανισμός που χορηγούσε τα δάνεια υπήρξε η πρώτη αγροτική Τράπεζα του κόσμου.

άνθρωπος αυτός καθεαυτός, όσο ο πολίτης, ως ζωτικής σημασίας "εξάρτημα" της ίδιας της πολιτείας⁴².

3. Ελληνιστικοί Χρόνοι

Με τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου ο Ελληνικός Πολιτισμός διαδόθηκε στην Ασία και την Αφρική. Πολλές νέες πόλεις ιδρύθηκαν, ενώ χάρη στον εξελληνισμό πολλών περιοχών στις χώρες της Εγγύς και Μέσης Ανατολής μεταδόθηκε αποτελεσματικά το Δίκαιο, η Κοινωνική Πολιτική και η Επιστήμη των Ελλήνων. Η Ελληνιστική εποχή χαρακτηρίζεται από μεγάλη υλική ευημερία και άνθηση του πολιτισμού, που προετοίμασε το έδαφος για τη νέα θρησκεία του Χριστιανισμού και ευνόησε την ανάπτυξη του προνοιακού συστήματος που εμπνεύστηκε από αυτόν.

4. Ρωμαϊκή Περίοδος

Κατά τη Ρωμαϊκή Εποχή, ένα πλήθος διαφορετικών λαών τέθηκε υπό την εξουσία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Τα κοινωνικά προβλήματα που προέκυψαν από την πάλη των τάξεων, μεταξύ πατρικίων και πληβείων και την εξαθλίωση των δούλων, ήταν τεράστια. Η διαφθορά και η αποσύνθεση ήταν τα βασικότερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής ζωής. Οι λιγοστές προσπάθειες που έγιναν για λήψη μέτρων προς ανακούφιση των αδυνάτων, δεν διέθεταν καθολικό και οργανωμένο χαρακτήρα και κατά συνέπεια ήταν ανεπαρκείς.

Οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις για τον περιορισμό της περιουσίας των αριστοκρατών και της αχαλίνωτης τοκογλυφίας (υπό του Δημάρχου Σόλωνος του Λικινίου το 367 π.Χ.) δεν απέφεραν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα αναβάθμισης της θέσης των αιτημόνων και των πενήτων. Η νοσοκομειακή περίθαλψη ήταν περιορισμένη και προοριζόνταν κυρίως για τους στρατιώτες, που εξυπηρετούσαν τους ιμπεριαλιστικούς σκοπούς του Ρωμαϊκού Κράτους. Αξιόλογες

⁴² Συνήθως υποστηρίζεται ότι η βασική αδυναμία της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας έγκειται στο διαχωρισμό της σε ελεύθερους πολίτες και δούλους, επειδή ακριβώς περιόριζε όλα τα προνόμια και τα δικαιώματα στον κύκλο των πολιτών. Η σημασία όμως αυτής της κριτικής περιορίζεται ή και χάνεται εάν εξετασθεί όπως πρέπει, μέσα στα ευρύτερα πλαίσια της εποχής που αποδέχεται το θεσμό της δουλείας σαν μια κοινωνική αναγκαιότητα που ίσχυε σ' ολόκληρο τον τότε αρχαίο κόσμο.

υπήρξαν οι ενώσεις που συστάθηκαν σαν νομικά πρόσωπα υπό την εποπτεία του κράτους -κυρίως σε περιόδους μεγάλης οικονομικής κρίσης- οι οποίες χορηγούσαν στα μέλη τους σε περιπτώσεις ασθένειας ή ατυχήματος επιδόματα και ιατροφαρμακευτική βοήθεια. Επίσης κάλυπταν τα έξοδα κηδείας και εξασφάλιζαν τα μέσα συντήρησης στην πληγείσα οικογένεια. Άλλες ακόμη οργανώσεις αναφέρεται ότι μεριμνούσαν για την προστασία των παιδιών⁴³.

Αξιοσημείωτα επίσης έργα έγιναν στον τομέα της υγιεινής με την κατασκευή υδραγωγείων, λουτρών και έργων αποξηράνσεως ελών, σ' ολόκληρη την Αυτοκρατορία. Τέλος αξίζει να αναφέρουμε την καθιέρωση της αρχής της επιδοτήσεως και των διανομών σ' όλους τους άπορους και τους ανέργους βάσει ιθαγένειας κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Παρακμής, προκειμένου να αποφευχθούν κοινωνικές αναταραχές⁴⁴. Χαρακτηριστική είναι η φράση, που έμεινε παροιμιώδης και παρουσιάζει συνοπτικά την εικόνα της κοινωνικής πρόνοιας, "*Άρτος και Θεάματα*". Αυτές ήταν οι ουσιαστικές κοινωνικές παροχές στο λαό από μια αυτοκρατορία που αργά αλλά σταθερά έφτανε στη δύση της.

Παρόλ' αυτά η Ρώμη κατέχει στην ιστορία της ανθρωπότητας σημαντική θέση. Υιοθέτησε την πνευματική και καλλιτεχνική κληρονομιά της Ελλάδας, ενοποίησε τον Μεσογειακό Πολιτισμό και μετέδωσε τον κλασικό πολιτισμό στο Βυζάντιο και τη Δύση. Ειδικότερα το Ρωμαϊκό Δίκαιο υπήρξε σπουδαιότατο και αποτέλεσε τη βάση των δικαίων όλων σχεδόν των μετέπειτα κρατών.

⁴³ Τέτοιες οργανώσεις συστάθηκαν επί των αυτοκρατόρων Αντωνίου Πίου, Μάρκου Αυρήλιου και Αλεξάνδρου Σεβήρου.

⁴⁴ Τα πρώτα μέτρα ήταν οι δωρεάν διανομές σίτου, άλλων τροφίμων και ρούχων (LEX FLUMENTIA 127 π.Χ. LEX GORDIA 58 π.Χ.).

Γ. Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΕ ΠΡΟΝΟΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ - Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

1. Μορφές Κοινωνικής Πρόνοιας στους πρώτους Χριστιανικούς Χρόνους

Ο Χριστιανισμός οικοδόμησε πάνω στα ερείπια του αρχαίου κόσμου έναν νέο ηθικό πολιτισμό. Η ιστορική αποστολή του εμφανίζεται σαν κήρυγμα ανασυνθέσεως, αγωγής και ελπίδας για την αποκατάσταση των ηθικών βάσεων του ατόμου και της κοινωνίας και εξαπλώθηκε σ' ολόκληρο τον κόσμο σφραγίζοντας την έναρξη μιας νέας εποχής για την ανθρωπότητα.

Η εμφάνιση του Χριστιανισμού και η διδασκαλία των ανθρωπολογικών του αρχών, με σημαντικότερες αυτές της αγάπης, της ισότητας και της αλληλεγγύης, έδωσε τεράστια αναπτυξιακή ώθηση στα έργα κοινωνικής πρόνοιας της εποχής, αναβαθμίζοντας αισθητά την ανθρώπινη ζωή. Η έμπρακτη εφαρμογή αυτού του πνεύματος αγάπης εμφανίζεται στη ζωή των πρώτων χριστιανών.

Οι πρώτες χριστιανικές κοινότητες των Ιεροσολύμων παρουσίαζαν υποδειγματική ενότητα και προσήλωση στις αρχές της χριστιανικής πίστης. Βασικό τους χαρακτηριστικό γνώρισμα υπήρξε η κοινοκτημοσύνη, η κοινή χρήση δηλαδή όλων των αγαθών από τα μέλη, συνθήκη που κατέστη αδύνατο να διατηρηθεί, εξαιτίας της σταδιακής αύξησης του μεγέθους των κοινοτήτων. Παρέμειναν όμως για πολλά χρόνια αργότερα, οι κοινές συνεστιάσεις που ίδρυσε ο Απ. Παύλος για τη σίτιση των φτωχών, γνωστές ως "αγάπες".

Η Εκκλησία πέρα από τη θεωρητική διάδοση της εντολής της αγάπης, κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες για την καθημερινή εφαρμογή της, προς ανακούφιση των πασχόντων. Αξίζει να τονιστεί ότι το κοινωφελές έργο της

Εκκλησίας απευθύνονταν προς όλους, ανεξαρτήτου εθνικότητας, τάξεως και θρησκείας.

α. Η ελεημοσύνη στους κόλπους της Εκκλησίας

Πέρα από την ιδιωτική ελεημοσύνη που θεωρούνταν ως "*μετάνοια αμαρτίας*", η αρχαία Εκκλησία είχε διοργανώσει και καθιερώσει ένα αξιόλογο σύστημα συλλογής και διάθεσης των προσφορών των πιστών. Γι' αυτόν ακριβώς το σκοπό κατά τον Τερτυλλιανό υπήρχε κάποιο είδος εκκλησιαστικού ταμείου που συγκέντρωνε τις ελεημοσύνες που συγκέντρωναν ανά τακτά διαστήματα (κάθε Κυριακή ή πρώτη του μήνα) οι χριστιανοί στις εκκλησιαστικές λειτουργίες και τις διέθετε μέσω των Προεστών και των Διακόνων σ' όσους είχαν ανάγκη. Έκτακτα μπορεί να συγκεντρώνονταν για διάφορους σκοπούς μεγάλα χρηματικά ποσά με εκκλησιαστικούς εράνους.

β. Πρόνοια για τις χήρες και τα ορφανά - Περίθαλψη ασθενών και φτωχών

Οι χήρες και τα ορφανά κατείχαν ανάμεσα στους Χριστιανούς πολύ σημαντική θέση, γι' αυτό και τους παρέχονταν μεγάλη χρηματική και υλική βοήθεια από την Εκκλησία. Ιδιαίτερης μέριμνας τύγχαναν επίσης οι ασθενείς και οι φτωχοί. Πολλοί κληρικοί γιατροί πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους, ενώ πλήθος γυναικών παρείχαν τις φροντίδες τους ως εθελόντριες επισκέπτριες αδελφές προς τους πάσχοντες. Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που η εκκλησιαστική περιουσία δαπανήθηκε υπέρ της κάλυψης των αναγκών των φτωχών. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Ιουλιανού προς τον Αρσάκιον: "*Οι άθεοι Γαλιλαίοι, εκτός των ιδικών των πτωχών διατρέφουν επίσης και τους ιδικούς μας, οι οποίοι όμως στερούνται της ιδικής μας προνοίας*".

γ. Μέριμνα για τους φυλακισμένους και τους δούλους

Η φροντίδα της Προωτοχριστιανικής Εκκλησίας προς τους φυλακισμένους εκδηλώνονταν με τη μορφή υλικής και ηθικής συμπαράστασης, κυρίως όμως μέσα

από τις θαυμαστές προσπάθειες πολλών Χριστιανών να εξαγοράσουν την ελευθερία όσων βρίσκονταν στις φυλακές (όταν το 255 μ.Χ. οι βάρβαροι στην Καππαδικία είχαν απαγάγει Χριστιανούς, η Εκκλησία με έρανο συγκέντρωσε τα χρήματα της εξαγοράς).

Συγκινητική επίσης υπήρξε η προσπάθεια απελευθέρωσης πολλών καταδικασμένων σε καταναγκαστικά έργα στα μεταλλεία (ο Ευσέβιος αναφέρει ότι κατά το διωγμό του Διοκλητιανού, Αιγύπτιοι Χριστιανοί επισκέφθηκαν απομακρυσμένα μεταλλεία και έφτασαν μέχρι τη Σικελία προκειμένου να ενισχύσουν ηθικά τους καταδικασμένους αδελφούς τους⁴⁵).

Η στάση των Χριστιανών απέναντι στους δούλους υπήρξε πρωτοποριακή. Μέσα στην Εκκλησία εξ' αρχής οι δούλοι θεωρήθηκαν αδελφοί, ισότιμοι μ' όλους τους άλλους. Είχαν τα ίδια δικαιώματα και προνόμια και μπορούσαν να χειροτονηθούν κληρικοί ή ακόμη και επίσκοποι. Ο επίσκοπος Ρώμης Κάλλιστος π.χ. υπήρξε δούλος. Η Εκκλησία πολλές φορές απελευθέρωνε δούλους με χρήματα του εκκλησιαστικού ταμείου. Δεν θα ήταν υπερβολή λοιπόν να πούμε ότι στην Αρχαία Εκκλησία κατ' αυτόν τον τρόπο προελείανε το έδαφος για την πλήρη και οριστική κατάργηση του θεσμού της δουλείας.

δ. Βοήθεια προς άλλες Εκκλησίες

Η συνεργασία μεταξύ των Εκκλησιών υπήρξε ανέκαθεν στενή. Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που μια Εκκλησία έρχονταν αντιμέτωπη με κάποιο σοβαρό πρόβλημα εσωτερικό ή εξωτερικό, μαστίζονταν από φτώχεια, ασθένειες και διωγμούς, οι υπόλοιπες Εκκλησίες έσπευδαν προς ενίσχυση και αρωγή. Η μέριμνα αυτή πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις κατά την περίοδο των διωγμών.

ε. Λοιπές εκδηλώσεις αγάπης

Η πρόνοια της Πρωτοχριστιανικής Εκκλησίας επεκτείνονταν και στον τομέα της εργασίας. Η Εκκλησία φρόντιζε για την ανεύρεση εργασίας σ' όσους ήταν σε

⁴⁵ Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου, "Ιστορία και Θεωρία της Εκκλησιαστικής Κοινωνικής Διακονίας", Εκδ. Παν/μίου Αθηνών 1985, σελ. 34.

θέση να εργασθούν και για τη συντήρηση των αναπήρων και των ανίκανων προς εργασία.

Επίσης αξιοσημείωτη είναι η πρόνοια για τους νεκρούς. Κατά τον Χριστιανισμό κάθε άνθρωπος δικαιούται να ενταφιάζεται με ευπρέπεια, έτσι η Εκκλησία πολλές φορές αναλάμβανε την ταφή απόρων -ακόμη και εθνικών- εκπληρώνοντας την παραπάνω αρχή.

Όλα όσα προαναφέρθηκαν αποκτούσαν ιδιαίτερο νόημα και επιτακτικό χαρακτήρα σε περιόδους έκτακτης ανάγκης -θεομηνίες, λιμοί, ασθένειες- όπου οι ανάγκες για βοήθεια γίνονταν πολύ μεγαλύτερες. Χαρακτηριστική είναι η αυτοθυσία και η αυταπάρνηση με την οποία οι Χριστιανοί ανταποκρίθηκαν και σ' αυτές τις περιπτώσεις αψηφώντας τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι ίδιοι⁴⁶.

Μια άλλη τέλος εκδήλωση της Χριστιανικής Αγάπης ήταν η παροχή φιλοξενίας. Ο Αριστείδης στην απολογία του αναφέρει, ότι οι Χριστιανοί *"ξένον εάν ιδώσιν, υπό στέγην εισάγουσι και χαίρουσι επ' αυτώ ως επί αδελφώ αληθινό"*.

Γίνεται φανερό λοιπόν ότι ο Χριστιανισμός σφράγισε την έναρξη μιας ηθικής ανατάσεως του ανθρώπινου γένους. Η διδασκαλία του για την αγάπη και φιλαλήθεια, για ισότητα και αλληλεγγύη ενέπνευσε ένα νέο τρόπο ζωής και αποτέλεσε το σημαντικότερο σταθμό στη εξέλιξη της γνήσιας φιλανθρωπίας και της κοινωνικής πρόνοιας.

2. Φιλανθρωπική και Κοινωνική Δράση της Εκκλησίας κατά το Μεσαίωνα

Κατά το Μεσαίωνα, ο έντονος σχολαστικισμός, ο μυστικισμός και ο άκρατος δογματισμός που γέννησαν τη μισαλλοδοξία σαν ηθική αξία και το θεσμό της Ιεράς Εξέτασης, παρεμπόδισαν την έμπρακτη εφαρμογή των χριστιανικών αρχών που ποτέ δεν έπαψαν να υπάρχουν. Οι Αυτοκράτορες χρίζονταν *"ελέω Θεού"* και τα κράτη, μολονότι επιθυμούσαν να ονομάζεται *"Αγία"* η κοινωνική και

⁴⁶ Όταν κατά το καλοκαίρι του 252, φοβερός λοιμός εξαπλώθηκε στην πόλη της Καρχηδόνας, οι Χριστιανοί υπό την καθοδήγηση του Αγίου Κυπριανού ανέλαβαν την περίθαλψη των ασθενών, τον ενταφιασμό των νεκρών και τη συγκέντρωση συνδρομών και κάθε άλλης βοήθειας από τις γειτονικές Εκκλησίες.

φιλανθρωπική τους δράση, δεν αναπτύξανε την ανάλογη δραστηριότητα σύμφωνα με τις χριστιανικές αρετές και την πραγματική διδασκαλία του Χριστού. Στους πρώτους σκοτεινούς χρόνους του Μεσαίωνα κανένα κοινωνικό μέτρο δεν πάρθηκε και καμιά συστηματική προσπάθεια δεν καταβλήθηκε από την κεντρική κρατική εξουσία για να αμβλυνθεί η κοινωνική αδικία και να ανακουφιστεί ο ανθρώπινος πόνος των αδυνάτων και των πασχόντων. Σε αυτό συνέβαλε η επικράτηση δύο θεωρητικών αντιλήψεων σχετικά με το κοινωνικό πρόβλημα:

- Ο πτωχός θεωρούνταν ότι ανήκει στην κατώτατη κοινωνική βαθμίδα γι' αυτό δεν του παρέχονταν κανένα προνόμιο ή έστω διευκόλυνση πέρα από τη δυνατότητα συντήρησης μέσω της χειρωνακτικής εργασίας και
- η παρουσία των φτωχών σύμφωνα με τη θεολογική εξιδανίκευση ερμηνεύονταν ως θεοβούλητη και απαραίτητη για να δίνεται η δυνατότητα στους πλούσιους να εξασκούν αντάξια φιλανθρωπικό έργο.

Παρ' όλ' αυτά, παρά δηλαδή την έλλειψη ελευθερίας και τον σκοταδισμό που επικρατούσε, η Χριστιανική Εκκλησία έχει να επιδείξει κάποιες αξιόλογες δραστηριότητες στον τομέα της κοινωνικής προσφοράς.

α. Οι μεσαιωνικές κοινότητες, καρπός της Χριστιανικής αλληλεγγύης

Σ' αυτές αντιμετωπίζονταν κίνδυνοι, κοινές ανάγκες, θέματα υγείας, εκπαίδευσης και περίθαλψης του αδύναμου πληθυσμού. Μέσα στα πλαίσια αυτών των κοινοτήτων παρέχονταν δηλαδή μια ευρύτερη κοινωνική προστασία που προοδευτικά οδήγησε στη διαμόρφωση της κοινοτικής βάσης παροχής υπηρεσιών πρόνοιας.

β. Επαγγελματικές Συντεχνίες

Βασικό κίνητρο για τη σύσταση των συντεχνιών στάθηκε η ανάγκη οργανωμένης συνεργασίας στον επαγγελματικό και οικονομικό τομέα· μέσα στους κόλπους τους όμως συχνά λάμβαναν χώρα εκδηλώσεις αλληλεγγύης και

προστασίας των αδύνατων μελών επηρεασμένες από το χριστιανικό πνεύμα. Η λειτουργία τους περα από τις οικονομικές σκοπιμότητες που εξυπηρετούσε, στηρίζονταν σε αρχές αυτοβοήθειας σύμφωνα με τις οποίες τα μέλη μεριμνούσαν και φρόντιζαν το ένα το άλλο σε περίπτωση ασθένειας, θανάτου ή άλλης έκτακτης ανάγκης, βάσει μικρών εισφορών που κατέβαλαν όλοι.

γ. Χριστιανικές Αδελφότητες

Επρόκειτο για οργανώσεις οι οποίες σε στενή συνεργασία με την Εκκλησία παρείχαν κοινωνικό έργο κυρίως στον τομέα της Ιδρυματικής Περίθαλψης, που από τον 4^ο μ.Χ αιώνα εδραιώνεται στον κόσμο σαν συνέχεια των μοναστηριών και των ελληνικών "Ξενοδοχείων".

δ. Κοινωνική δράση της Χριστιανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας

Η Ορθόδοξη Εκκλησία κατά το Μεσαίωνα διαμορφώθηκε σε κύριο φορέα των φιλανθρωπικών αντιλήψεων καθώς υπό την καθοδήγησή της λειτουργούσαν πολλές μονές και ξενώνες ως καταφύγια για τους πάσχοντες και τους φτωχούς.

Τον 15ο αιώνα περισσότερο από εκατό Μοναστήρια, Νοσοκομεία, Αββαεία και άλλα ιδρύματα παρείχαν καταφύγιο, περίθαλψη, τροφή και φροντίδα στους ασθενείς και τους άπορους. Μέχρι σήμερα εξάλλου σχεδόν τα μισά Νοσοκομεία της Ευρώπης υπήρξαν Μεσαιωνικά ιδρύματα.

Επίσης η Εκκλησία με αληθινά Χριστιανικό πνεύμα συνέβαλε⁴⁷:

- να ελαττωθούν οι πόλεμοι και να μετατραπεί η βία και η φιλοπόλεμη διάθεση των φεουδαρχών σε θρησκευτική αφοσίωση.
- να καταργηθεί στις περισσότερες δυτικές χώρες ο θεσμός της δουλείας.
- να εξαγορασθεί πλήθος αιχμαλώτων και να καταργηθεί η συνήθεια μετατροπής τους σε δούλους.

⁴⁷ Κασσιανή Πανουτσπούλου, "Κοινωνική Πρόνοια", Εκδ. Γρηγόρη, σελ. 47.

- να χειραφετηθούν οι δουλοπάροικοι και να βελτιωθούν οι συνθήκες ζωής τους.

3. Η Κοινωνική Μέριμνα κατά τη Βυζαντινή Περίοδο

Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας εμφανίζεται και εδραιώνεται στη σκηνή της παγκόσμιας ιστορίας το Ελληνορωμαϊκό (Βυζαντινό) Κράτος. Το Βυζάντιο βαθύτατα επηρεασμένο από τα χριστιανικά κηρύγματα θεμελίωσε πάνω σε νέες βάσεις τους θεσμούς της κοινωνικής πρόνοιας. Η προνοιακή οργάνωση, όπως προκύπτει από διάφορα ιστορικά στοιχεία⁴⁸, κατά τους Βυζαντινούς χρόνους υπήρξε πρωτοποριακή γι' αυτό και αποτέλεσε σημαντικότατο σταθμό εξέλιξης και ανάπτυξης της οργανωμένης συλλογικής κάλυψης και προστασίας. Δίκαια λοιπόν το Βυζαντινό Κράτος μπορεί να χαρακτηριστεί κράτος κοινωνικής αντιλήψεως και έργων φιλανθρωπίας.

Η αναγκαιότητα ανάπτυξης και κοινωνικής πολιτικής σ' αυτή την περίοδο, επιβλήθηκε κυρίως από τις δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν. Η εξαθλίωση μεγάλου μέρους του πληθυσμού και το αίσθημα της κοινωνικής αδικίας ήταν διάχυτα στη Βυζαντινή κοινωνία και οφείλονταν κυρίως στην ανεξέλεγκτη μετακίνηση και συσσώρευση των αγροτών -λόγω απορρόφησης της μικρής αγροτικής ιδιοκτησίας από τους μεγαλογαιοκτήμονες- προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτό το φαινόμενο αστυφιλίας είχε σαν φυσικά επακόλουθα την εξουθένωση των ημερομισθίων, την πύκνωση της τάξης των ανέργων και την επιδείνωση της φτώχειας και της δυστυχίας. Κάτω από αυτές λοιπόν τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και την ασφυκτική κοινωνική πίεση που συνεπάγονταν, καθιερώθηκε ένα σύστημα παροχών και μέτρων από το Κράτος και την Εκκλησία προς ανακούφιση και στήριξη των αδυνάτων και των πασχόντων.

Άλλοι παράγοντες και κίνητρα που συντέλεσαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής του Βυζαντίου υπήρξαν:

⁴⁸ Όπως οι Ιεροί Κανόνες, η νομοθεσία, οι βίοι των Αγίων, τα Χρυσόβουλα των Αυτοκρατόρων, τα τυπικά των Μονών κτλ.

- η έντονη επιρροή του χριστιανικού πνεύματος, καθώς η ανάπτυξη φιλόανθρωπης διάθεσης και δράσης υπαγορεύεται από τις επιταγές του Θεού όπως αυτές διατυπώνονται από τη Χριστιανική Θρησκεία.
- η δημιουργία ευνοϊκού πολιτικού κλίματος προς εδραίωση της εξουσίας και αποφυγή κοινωνικών αναταραχών.
- η διάθεση αυτοπροβολής των πλουσίων ως ανθρώπινη αδυναμία όπως διαφαίνεται από τη συνήθεια των ιδιωτών να δίνουν τα ονόματά τους στα κοινωφελή ιδρύματα που ίδρυσαν π.χ. "*τα Ευγενίου*", "*τα Ερεβίνθου*" κτλ.
- η ανάγκη για εξιλασμό έναντι του Θεού και άφεση αμαρτιών.
- η χρήση της κοινωνικής πολιτικής ως μέσο διπλωματικής δραστηριότητας με τη μορφή προτροπής προς τους ξένους ηγεμόνες να ασκήσουν παρόμοια πολιτική προκειμένου να εδραιώσουν την εξουσία τους και να γίνουν λαοφιλείς. Αυτή η διπλωματική τακτική ουσιαστικά αποσκοπούσε στη δημιουργία ευνοϊκού πολιτικού κλίματος και στην εδραίωση των ειρηνικών σχέσεων.

α. Η θέση της Εκκλησίας στους κόλπους του Βυζαντινού Κράτους

Ο δεσμός της Χριστιανικής Εκκλησίας με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία υπήρξε τόσο στενός, ώστε η ιστορική έρευνα της μιας ή της άλλης δεν είναι δυνατόν να γίνει ξεχωριστά. Η αλληλεπίδραση των δύο ήταν ευρύτατη και βαθύτατη. Εκδηλώσεις του θρησκευτικού βίου επηρέαζαν την πολιτική ζωή του κράτους ενώ η Εκκλησία ως ισχυρός και άρτια διαρθρωμένος οργανισμός παρενέβαινε συχνότατα στα κρατικά ζητήματα.

Χαρακτηριστικά ο Βέλγος Βυζαντινολόγος Henri Grégoire γράφει: "*Στο Βυζάντιο η Χριστιανική Εκκλησία αυτομάτως κυριαρχεί στην πολιτική και κοινωνική ζωή, στη ζωή των γραμμάτων και των τεχνών τόσο πολύ, όσο και στη θρησκευτική ζωή της χώρας. Επομένως τα ειδικά προβλήματα της Εκκλησίας γίνονται προβλήματα της Πολιτείας, τα ενδιαφέροντά της, τα παράπονά της, οι*

ανάγκες και οι αντιθέσεις της καλύπτουν έτσι την ιστορία του Βυζαντίου, όπως αυτή την ιστορία τη ζούσαν οι άνθρωποι και ακόμα περισσότερο όπως εγράφετο".

Ειδικότερα στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, οργανωτικά και ιδεολογικά τον κυρίαρχο ρόλο, τον είχε και πάλι η Εκκλησία. Η δράση της όμως στηρίζονταν και πλαισιώνονταν από εθιμικά και νομικά πλέγματα κατοχυρωμένων κανόνων, με την έμπρακτη υποστήριξη του κράτους σε θέματα κυρίως υποδομής και στελέχωσης⁴⁹.

β. Μορφές Κοινωνικής Προστασίας

Η παρεχόμενη βοήθεια προς τους ενδεείς συνίσταται: α) σε είδος, β) σε "αννώναν", σε ιδρυματική δηλαδή προστασία και περίθαλψη και γ) σε χρήμα, την "ρόγα" όπως ονομάζονταν και είχε ως βασικούς φορείς α) την εκκλησία, β) την πολιτεία, 3) τους αυτοκράτορες και 4) την ιδιωτική πρωτοβουλία μεγάλου κύκλου πολιτών.

Κατά τα πρώτα Βυζαντινά χρόνια η κοινωνική προστασία περιοριζόταν στην παρεχόμενη από το Κράτος ιατρική περίθαλψη που προσέφεραν περιοδεύοντες γιατροί. Οι αυξανόμενες όμως κοινωνικές ανάγκες του πληθυσμού της αχανούς αυτοκρατορίας και οι ολοένα επικρατούσες αντιλήψεις περί χριστιανικής ηθικής και αλληλεγγύης συντέλεσαν ώστε η παρεχόμενη προστασία να διευρυνθεί ανάλογα με τις περιστάσεις. Έτσι οδηγηθήκαμε στα πρώτα κοινωφελή ιδρύματα τα οποία ονόμαζαν την εποχή εκείνη "*Ιδρύματα Πρακτικής Φιλανθρωπίας*". Βασικός σκοπός αυτών των ιδρυμάτων υπήρξε η κάλυψη των ποικίλων αναγκών και η άμβλυση των κοινωνικών αντιθέσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε κανένα άλλο κράτος δεν είχε εμφανιστεί μέχρι τότε παρόμοια μορφή συλλογικής κάλυψης.

Την πληθώρα των ιδρυμάτων της Βυζαντινής περιόδου μπορούμε να διακρίνουμε σε:

- **Νοσοκομεία**

⁴⁹ Όλγα Β. Στασινοπούλου, "Κράτος Πρόνοιας", Εκδ. Gutenberg, σελ. 38.

Χρονικώς η πρώτη εμφάνιση νοσοκομείων ανάγεται στον 4ο μ.Χ. αιώνα στην Κων/πολη. Στους αιώνες που ακολούθησαν πολλαπλασιάστηκαν και βελτίωσαν τη λειτουργία τους σ' όλη τη Βυζαντινή αυτοκρατορία.

Τα νοσοκομεία όπως επικράτησε να ονομάζονται οι ξενώνες ή καταγώγια, δεν περιόριζαν την αποστολή τους όπως σήμερα, στην περίθαλψη των ασθενών. Η δραστηριότητά τους επεκτείνονταν και στη φροντίδα των υπερηλίκων και γενικώς όλων εκείνων που είχαν ανάγκη φροντίδας. Είναι χαρακτηριστικό το εύρος της νοσοκομειακής περίθαλψης καθώς δεν περιλάμβανε μόνο θεραπευτική αγωγή για παθήσεις γενικής ιατρικής αλλά παρείχε εξειδικευμένη φροντίδα σε λεπρούς, τυφλούς, εγκυμονούσες κτλ. Σ' αυτή την ανεπτυγμένη -ποιοτικά και ποσοτικά- κοινωνική μέριμνα συντέλεσε και η εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης όπου οι Βυζαντινοί υπήρξαν πρωτοπόροι. Αξίζει να αναφερθεί η υποδειγματική οργάνωση που διέθεταν κάποια νοσοκομειακά ιδρύματα όπως αυτό της Παναγίας Κοσμοσωτήρας με 36 κλίνες και αυστηρά δομημένο κανονισμό λειτουργίας καθώς και το νοσοκομείο της Μονής του Παντοκράτορα το οποίο περιλάμβανε 50 κλίνες και ήταν χωρισμένο σε πέντε κλινικές⁵⁰.

Την πρωτοβουλία ίδρυσης νοσοκομείων αναλάμβανε άλλοτε το κράτος και άλλοτε η Εκκλησία. Υπήρχε όμως και η προσωπική έγνοια του εκάστοτε αυτοκράτορα όπως δεν έλειπε παράλληλα και η οικονομική αρωγή ευπόρων ιδιωτών. Πάντως κύριος φορέας της νοσοκομειακής περίθαλψης θεωρείται η Εκκλησία, η οποία ήταν υπεύθυνη μέσω των επισκόπων για την ομαλή λειτουργία των νοσοκομείων και την εποπτεία τους.

- **Ξενοδοχεία ή Ξενώνες**

Η χρησιμότητά τους υπήρξε ιδιαίτερα ευρεία. Στα πρώτα Βυζαντινά χρόνια αποτελούσαν καταφύγιο των ταξιδιωτών και των προσκυνητών ενώ αρκετά

⁵⁰ Τα πέντε τμήματα όπως προκύπτει από μελέτη του τυπικού της Μονής Παντοκράτορος ήταν: μια χειρουργική κλινική, μια οφθαλμολογική, δύο γενικής παθολογίας και μία γυναικολογίας.

συχνά κατά τον Προκόπιο παρέχονταν σ' αυτά ιατρική φροντίδα στους φτωχούς.

Την ευθύνη της διεύθυνσης των ξενώνων κατά τον 41 Νομοκανόνα, επωμίζονταν οι Επίσκοποι στους οποίους λογοδοτούσαν οι κατά τύπους διαχειριστές.

- **Ορφανοτροφεία**

Τα ορφανοτροφεία ως ιδρύματα παιδικής προστασίας απελάμβαναν ιδιαίτερη μέριμνα τόσο από το Κράτος όσο και από την Εκκλησία⁵¹. Μέσα σ' αυτά αναλάμβαναν την εφαρμογή των συστημάτων διαπαιδαγώγησης και αγωγής των νέων οι διακόνισσες, οι μοναχές και οι χήρες, ενώ επικεφαλής όλων ήταν ο επίσκοπος. Πρέπει να σημειωθεί ότι στα ορφανοτροφεία δεν φιλοξενούνταν μόνο ορφανά αλλά και άπορα παιδιά που δεν είχαν άλλη προστασία. Τις περιουσίες αυτών των παιδιών διαχειριζόνταν επίτροπος ή κουράτορες που ήταν κληρικοί ή διευθυντές των ιδρυμάτων, οι λεγόμενοι ορφανοτρόφοι.

Με το πέρασμα του χρόνου πολλά ορφανοτροφεία εξελίχθηκαν σε κέντρα εκπαιδευσεως και σχολεία.

- **Πτωχοκομεία**

Σκοπός της ιδρύσεώς τους ήταν η περίθαλψη ατόμων που στερούνταν τα στοιχειώδη μέσα διαβίωσης. Αρχικά φιλοξενούνταν σε αυτά μόνο φτωχοί, αργότερα όμως και γέροντες και ορφανά ανάλογα με την υπαρξη ή όχι άλλων ιδρυμάτων στη γύρω περιοχή. Ως πρώτη οργανωμένη εμφάνιση πτωχοκομείου θεωρήθηκε το καταγώγειο της Βασιλειάδος. Προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι οι Χριστιανοί περιθάλλανε στα πτωχεία τους ακόμα και ειδωλολάτρες γιατί αυτοί δεν διέθεταν αντίστοιχους χώρους.

- **Γηροκομεία**

⁵¹ Ενδεικτική της φροντίδας για τα ορφανοτροφεία είναι η ειδική νομοθεσία που θεσπίστηκε από τον Ιουστινιανό με σκοπό την καλύτερη λειτουργία τους και την προστασία των ορφανών και των συμφερόντων τους, δικαστικά και εξωδίκως.

Ήδη από τους πρώτους Βυζαντινούς χρόνους λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για τους υπερήλικες με την ίδρυση πάνω από τριάντα γηροκομείων στην περιοχή της πρωτεύουσας και στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η φροντίδα που παρέχονταν στους ηλικιωμένους περιλάμβανε στέγαση, διατροφή αλλά και ιατρική περιποίηση. Υπεύθυνος για τη λειτουργία τους ήταν ο γηροκόμος ή γηροτρόφος.

- **Μαιευτήρια**

Σε αυτά παρέχονταν ιατρικές φροντίδες στις μέλλουσες μητέρες. Αξίζει να αναφερθεί ότι μόνο στην Αλεξάνδρεια ο Πατριάρχης Ιωάννης ο Ελεήμων ίδρυσε επτά μαιευτήρια. Ενδιαφέρουσες είναι οι πληροφορίες ότι οι γυναίκες με ομαλή γέννα κρατούνταν για επτά μέρες ενώ κάθε μητέρα κατά την αποχώρησή της από το ίδρυμα έπαιρνε ένα είδος επιδόματος λοχειάς ανερχόμενο στο 1/3 του χρυσού νομίσματος.

- **Άλλα ιδρύματα**

Αξιόλογα ήταν επίσης τα χηροτροφεία, ιδρύματα που αναλάμβαναν την προστασία και περίθαλψη των χηρών, τα βρεφοκομεία, τα λωβοκομεία ειδικοί χώροι για την περίθαλψη λεπρών, τα ιδρύματα για τους τυφλούς και οι οίκοι μετανοίας που αναλάμβαναν να επαναφέρουν στον "σάφρονα" βίο γυναίκες ελευθέρων ηθών.

Πρωτοποριακή οργάνωση για την εποχή αποτέλεσαν επίσης τα συγκροτήματα ιδρυμάτων με πρότυπο την "*Βασιλειάδα*" της Καισάρειας. Εκεί ο Μ. Βασίλειος κατά το έτος 370 μ.Χ. εμπνεύστηκε και δημιούργησε μια νέα μορφή συντονισμένης ιδρυματικής προστασίας συγκεντρώνοντας μια πληθώρα διαφορετικών ιδρυμάτων στον ίδιο χώρο υπό μία ενιαία διεύθυνση.

- **Πρωτοδικείο:** το Πρωτοδικείο λειτουργούσε στην περίβολο κάθε ναού και εξέτεζε τα παράπονα των δούλων από τους τυραννικούς κυρίους τους.

- **Χρυσόβουλα - κιβώτιο πενήτων - διαθήκαι:** Σπουδαία ηπήρξε η συμβολή των Αυτοκρατόρων με τα λεγόμενα Χρυσόβουλα καθώς και η δραστηριότητα της φιλελεήμονης ιδιωτικής πρωτοβουλίας με το *"κιβώτιο των πενήτων"*, τα *"ταμεία πτωχικών χρημάτων"* και τις *"διαθήκες"* τους.
- **Συμβολή Βυζαντινών γυναικών - Διακόνισσες:** Άξια για ιδιαίτερη μνεία είναι η συμμετοχή των γυναικών, που κατά τον Ιωάννη Χρυσόστομο *"διέλαμπον διά των έργων ευποιίας και περιέκειντο αντί χρυσού την ελεημοσύνην"*. Οι Βυζαντινές αρχόντισσες και το σώμα των *"Διακονισσών"* έπαιρναν μέρος σε πολλές δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας όπως στη συλλογή και διανομή των πτωχικών χρημάτων, στην παροχή νοσηλευτικής και ιατρικής βοήθειας και πολλές άλλες.

Αναντίρρητα διαπιστώνουμε ότι η οργάνωση της Κοινωνικής Πρόνοιας στο Βυζάντιο επηρέασε τις μετέπειτα κοινωνικές εξελίξεις καθώς υπήρξε μια πραγματική επανάσταση ιδιαίτερα στον τομέα της οργανωμένης συλλογικής προστασίας. Το Βυζαντινό κράτος υπό την έντονη επήρεια των αρχών του Χριστιανισμού και σε συνεργασία με την Εκκλησία θεμελίωσε έναν άγνωστο μέχρι τότε τρόπο παροχής βοήθειας, την ιδρυματική περίθαλψη, για την οποία θέσπισε νόμους και διέδωσε σε όλο το γνωστό κόσμο της εποχής εκείνης.

Παρ' όλα αυτά θα ήταν παράλειψη να μην επισημάνουμε κάποιες βασικές αδυναμίες του όλου συστήματος όπως η έλλειψη επιστημονικών διευρύνσεων, ο πλεονασμός ιδρυμάτων, οι τάσεις υπερπροστασίας και στερήσεως πρωτοβουλιών από τους εξυπηρετούμενους, η άσκηση φιλανθρωπίας από εγωκεντρισμό και μανία επιδειξέως και τέλος η αλληλοεπικάλυψη των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επιπλέον χαρακτηριστική είναι η απουσία μέτρων πρόληψης και επέμβασης πριν ή κατά την γένεση των κοινωνικών προβλημάτων.

Όλα αυτά σαφώς υπήρξαν τα μελανά σημεία της Βυζαντινής κοινωνικής πολιτικής η οποία όμως δεν παύει να είναι ιστορικός σταθμός στην εξελικτική πορεία της κοινωνικής πρόνοιας.

4. Κοινωνική Μέριμνα στην Τουρκοκρατία

Παρά τις αντίξοες συνθήκες και την απελπιστική κατάσταση των Ελλήνων μετά την πτώση του Βυζαντίου και την τουρκική κατοχή, η Εκκλησία επωφελούμενη από τα θρησκευτικά και πολιτικά προνόμια που της παραχωρήθηκαν, κατόρθωσε να αναδειχτεί σε κύριο φορέα κοινωνικής δράσης στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Η εκκλησιαστική δράση για την προστασία και περίθαλψη των πασχόντων αναπτύχθηκε κυρίως μέσω ενός οργανωμένου συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης, κατά κοινότητα, έγιναν έτσι σημαντικότερα όργανα κοινωνικής μέριμνας. Η δραστηριότητά τους ήταν ιδιαίτερα εκτεταμένη, καθώς περιλάμβανε την παροχή χρηματικής βοήθειας, την αποστολή ασθενών στα Μοναστήρια για θεραπεία, τη διανομή χέρσων ή χωρίς κληρονόμους αγρών, την προικοδότηση απόρων κοριτσιών, την παροχή δυνατοτήτων εργασίας και τη φροντίδα απροστάτευτων παιδιών με την τοποθέτησή τους σε θετές οικογένειες (ψυχοπαίδια) ή σε τροφούς. Πρωτοπόροι φιλανθρωπικής δράσης στάθηκαν πολλοί δήμοι και κοινότητες του Ελληνισμού όπως το Μέτσοβο, η Χίος, οι Κυδωνιές, τα Ζαγοροχώρια, τα χωριά του Σουλίου και πολλά άλλα.

Χαρακτηριστική επίσης υπήρξε η δράση των Δημογεροντιών όπως διαφαίνεται από τη σύσταση των περίφημων συνεταιρισμών (επαγγελματικών συντεχνιών), που εξασφάλιζαν στους κατοίκους πολλών περιφερειών οικονομική άνεση και αυτοτέλεια. Οι συντεχνίες ήταν βασικά επαγγελματικά σωματεία βιοτεχνών και μικροεπαγγελματιών, με ευρύτερο κοινωνικό σκοπό. Βιοτέχνες, έμποροι και γεωργοί προκειμένου να εξασφαλίσουν περισσότερο τα συμφέροντά τους απέναντι κυρίως των κατακτητών, ενώνονταν σ' αυτές τις "κοινοπραξίες" της ομοτεχνίας τους. Ο τόσο αξιόλογος μεσαιωνικός αυτός θεσμός δεν διακατέχονταν μόνο από στενές επαγγελματικές επιδιώξεις αλλά κι από έντονο πνεύμα αλληλοβοήθειας, διαποτισμένο από τις χριστιανικές αρχές για τα μέλη της συντεχνίας και τους άλλους χριστιανούς αδελφούς.

Ειδικότερα στον τομέα της κοινωνικής δράσης οι συντεχνίες μαζί με την Εκκλησία έχουν να παρουσιάσουν αξιόλογες προσπάθειες που τόνωναν την αλληλεγγύη μεταξύ των μελών τους και αποτελούσαν σωτήριο στήριγμα για το ελληνικό γένος γενικότερα.

- Μέριμνα ασθενών: Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στην ίδρυση νοσοκομείων, προσφέρουν οικονομική ενίσχυση στα νοσοκομειακά ιδρύματα και ασκούν εποπτεία. Έτσι π.χ. με δαπάνη της συντεχνίας των παντοπωλών ιδρύθηκε το 1753 στην Κων/λη το νοσοκομείο των επτά πύργων. Αργότερα συστάθηκε το "Γραικικόν νοσοκομείον" με δαπάνη "ευσεβών συστημάτων" (συντεχνιών). Επίσης για την αγορά του κτιρίου του πρώτου νοσοκομείου Σμύρνης το 1748, οι συντεχνίες των Χιωτακιών συνεισφέρουν πλουσιοπάροχα.
- Πρόνοια υπέρ των φυλακισμένων και των αιχμαλώτων: Οι συντεχνίες με προτροπή της Εκκλησίας χορηγούσαν ένα ορισμένο χρηματικό ποσό κάθε χρόνο για τους κρατούμενους των φυλακών ή διέθεταν άλλες συνδρομές ή δωρεές για την καλύτερη διαβίωσή τους ή ακόμη και την αποφυλάκισή τους. Αλλά και οι αιχμάλωτοι πολλές φορές απελευθερώνονταν χάρη στα λύτρα που καταβάλλονταν από τα μέλη των συντεχνιών. Κατά αυτό τον τρόπο αφέθηκαν ελεύθεροι κάτοικοι του Μεγάλου Χωριού Ευρυτανίας, τους οποίους είχε απαγάγει ως ομήρους το 1798 τουρκοαλβανικό σώμα.
- Παράλληλα, οι ενώσεις διέθεταν κεφάλαια για την ανέγερση και λειτουργία Κοινωνικών Υπηρεσιών, σχολείων, βιβλιοθηκών ενώ δεν έλειπε και *"η κάσα του φτωχού"* ή *"το ταμείο των φτωχών"* όπως ονομάζονταν, στο οποίο συνέβαλαν οικονομικά όλες οι συντεχνίες προς ενίσχυση των απόρων.

Ο ρόλος της Εκκλησίας, όπως άλλωστε επισημάναμε αρχικά, στην οργάνωση και επέκταση όλου αυτού του συστήματος κοινωνικής προσφοράς προς ανακούφιση του υπόδουλου γένους, υπήρξε αξιοσημείωτος. Τα Μοναστήρια πέρα από καταφύγια, λειτούργησαν ως σπουδαία παιδευτικά κέντρα όπου δίδαξαν μεγάλοι διδάσκαλοι. Δικαίως λοιπόν χαρακτηρίζονταν ως *"τα πρώτα προπύργια της επανάστασής μας"*. Βαθύτατη επίσης επιρροή στη ζωή των Ελλήνων άσκησε το

χριστιανικό κήρυγμα και η δραστηριότητα ορισμένων φωτεινών μορφών, όπως του Κοσμά του Αιτωλού στην Ήπειρο και τη Μακεδονία, της Αγίας Φιλοθέης Μπενιζέλου στην Αθήνα, του Ευγένιου Βούλγαρη, του εθνομάρτυρα Γρηγορίου Ε΄ και πολλών άλλων.

Μεγάλη υπήρξε η συμβολή της Εκκλησίας σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής. Ιδιαίτερα κατά τις μεγάλες γιορτές της Χριστιανοσύνης πολλοί Επίσκοποι, βοηθούμενοι από ιερείς και διακόνους, έδιναν "ελέη" στα ορφανά και τους πάσχοντες. Αυτό ήταν ένα παλιό Βυζαντινό έθιμο που αναβίωσε επί Τουρκοκρατίας. Τις παραμονές των Χριστουγέννων, του Πάσχα, των Αγίων και της Παναγίας καταγράφονταν σε καταλόγους τα ονόματα όλων των φτωχών και ανάλογα με τις ανάγκες τους, γίνονταν διανομή υλικής και πιο σπάνια χρηματικής βοήθειας από εκπροσώπους της Εκκλησίας.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε σ' αυτό το σημείο και στην αντίθετη άποψη, η οποία υποστηρίζει ότι ο ρόλος της "*Ανώτερης Εκκλησίας*" στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και πιο συγκεκριμένα του εκκλησιαστικού κατεστημένου δεν ήταν πάντοτε εξίσου βοηθητικός. Η παροχή μεγάλων προνομίων από τους Τούρκους και η ανάγκη εξυπηρέτησης κοινών πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων σύμφωνα με κείμενα της εποχής, οδήγησαν στην οργάνωση ενός ελληνικού κατεστημένου μέσα στο Οθωμανικό καθεστώς εξίσου εχθρικού απέναντι στους Έλληνες όσο και ο Οθωμανός δυνάστης.

Το κατεστημένο του κλήρου που απαρτιζόνταν κυρίως από ανώτερα εκκλησιαστικά στελέχη, χάρη στα προνόμια που του δόθηκαν απέκτησε μια αυτοτέλεια που του εξασφάλισε πνευματική και θρησκευτική κυριαρχία πάνω στον Ελληνικό λαό καθώς και πλήρη οικονομική εκμετάλλευση του χώρου όπου κατοικούσαν οι ορθόδοξοι. Η ισχυρή αυτή μειοψηφία, στις κρίσιμες για την Εθνότητα ώρες, τις στιγμές των εθνικών εξεγέρσεων του υπόδουλου Ελληνισμού, υπήρξε αντιδραστική και καταδικαστική προς κάθε απόπειρα απελευθέρωσης και αναγέννησης, ακριβώς επειδή ήταν τόσο εξασφαλισμένη κάτω από την οθωμανική κυριαρχία ώστε ιδεολογικά ήταν ξένη και εχθρική προς κάθε ιδέα αφύπνισης και ανεξαρτητοποίησης των Ελλήνων.

Σύμφωνα με τον Γ. Κατσούλη πάντως, είναι αναγκαίο να διαχωρίσουμε το ρόλο του κληρικού κατεστημένου από το ρόλο του κατώτερου κλήρου, που *"ζει και τυραννιέται μαζί με το λαό και εκπροσωπεί τ' αληθινά δόγματα του Χριστιανισμού"*⁵². Είναι γνωστό άλλωστε ότι από τα χαμηλά λαϊκά στρώματα κυρίως κι από την κατώτατη βαθμίδα της ιεραρχίας, με κάποιες εξαιρέσεις σίγουρα, προήλθε η *"μυστική χορεία των ηρώων"*, απλοί κληρικοί όπως ο Κοσμάς ο Αιτωλός που πρόσφεραν και θυσιάστηκαν στο ποίμνιό τους.

Σε γενικές γραμμές πάντως και έχοντας υπόψη μας τις απελπιστικές συνθήκες διαβίωσης των υπόδουλων Ελλήνων κρίνεται ότι η κοινωνική προσφορά της Εκκλησίας, άλλοτε μικρότερη κι άλλοτε μεγαλύτερη, υπήρξε αρκετές φορές σωτήρια για τους Έλληνες και τελικά συνέβαλλε έστω και με αργούς ρυθμούς στην προετοιμασία του έθνους για την αποτίναξη του Οθωμανικού ζυγού.

5. Από το 1821 μέχρι σήμερα. Η πορεία της Κοινωνικής Πρόνοιας και ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον Ελλαδικό χώρο.

α. Από την απελευθέρωση (1821) μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους (1912)

Μετά την επανάσταση του ελληνικού έθνους κατά της Τουρκικής τυραννίας, ξεκίνησε ο μακρύς και επίπονος αγώνας για τη σύσταση του νέου Ελληνικού κράτους. Πρωταρχικός υπήρξε ο ρόλος του νέου Κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια, ο οποίος ανέλαβε το εξαιρετικά δύσκολο έργο της κρατικής συγκρότησης.

Ως βασικά όργανα διοικητικής λειτουργίας του νεοσύστατου κράτους αναδείχθηκαν, όπως ήταν φυσικό, οι Δημογεροντίες στις οποίες ανατέθηκαν ποικίλα καθήκοντα. Η κοινωνική πρόνοια που αναπτύχθηκε αρχικά για την περίθαλψη και προστασία των απόρων είχε βάση κοινοτική με κύτιους φορείς την Εκκλησία και την αγαθοεργό ιδιωτική πρωτοβουλία. Τα δύο βασικά προβλήματα

⁵² Γ. Κατσούλης, "Το κατεστημένο στην Νεοελληνική Ιστορία", Εκδ. Νέα Σύνορα 1975, σελ. 11-49.

γύρω από τα οποία εστιάστηκαν αρχικά οι προνοιακές προσπάθειες υπήρξαν η παιδική προστασία και η καταστολή των επιδημιών. Εύλογα λοιπόν κατανοούμε γιατί τα πρώτα ιδρύματα που κατασκευάστηκαν στην Ελλάδα αυτή την περίοδο ήταν ορφανοτροφεία⁵³ και νοσοκομεία⁵⁴. Παράλληλα λαμβάνονται μέτρα υγιεινής και ιδρύεται το πρώτο Υγειονομείο. Αξιόλογες προσπάθειες επίσης γίνονται από το κράτος για την αποκατάσταση των προσφύγων. Σε γενικές γραμμές και έχοντας υπόψη μας τις επικρατούσες δυσχερείς συνθήκες η πρόνοια που ασκήθηκε, επί Καποδίστρια, από το κράτος και την Εκκλησία για την αντιμετώπιση των τεράστιων κοινωνικών προβλημάτων της εποχής, αν και δεν ήταν επαρκής, υπήρξε σημαντικότερη.

Ο θάνατος του Καποδίστρια επανέφερε τη χώρα σε δεινή κατάσταση. Τα συστήματα αναδιοργάνωσης που υιοθέτησαν οι Αντιβασιλείς ήταν ξένα και απροσάρμοστα στην Ελληνική πραγματικότητα γι' αυτό και απέτυχαν. Το ίδιο συνέβη και στον τομέα της πρόνοιας. Τις μεγάλες ανάγκες του πληθυσμού ουσιαστικά κάλυπτε η αρωγή των εθνικών ευεργετών και φιλελλήνων, συμπληρούμενη από την φιλανθρωπία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και της εκκλησιαστικής ευποιίας.

Η περίοδος που ακολούθησε μετά την εκθρόνιση του Όθωνα και την ανάληψη της εξουσίας από τον Γεώργιο Α' (1864-1912) χαρακτηρίζεται από έντονη στασιμότητα και έλλειψη προγραμματισμού όσον αφορά τις εξελίξεις στον τομέα της πρόνοιας. Μια μικρή ανάπτυξη παρουσιάστηκε κυρίως στον τομέα της υγιεινής ενώ η ιδρυματική περίθαλψη αναδείχτηκε σε κύρια μορφή κοινωνικής προστασίας.

β. Από τους Βαλκανικούς Πολέμους μέχρι τη λήξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου (1912-1944) και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου σημειώθηκε γενική πρόοδος στην κοινωνική πρόνοια καθώς οι κοινωνικοί θεσμοί και μέτρα έλαβαν μια πιο

⁵³ Το 1829 ιδρύεται το μεγάλο ορφανοτροφείο της Αίγινας και το 1834 το ορφανοτροφείο της Άνδρου.

⁵⁴ Το πρώτο στρατιωτικό νοσοκομείο συστάθηκε στο Ναύπλιο το 1827.

σταθερή εξέλιξη. Η ανάμιξη του κράτους στα προνοιακά έργα διευρύνεται, ενώ η ιδιωτική πρωτοβουλία εξακολουθεί να έχει αξιόλογη ανάμιξη. Η Εκκλησία στον τομέα της κοινωνικής προσφοράς δεν αναπτύσσει πλέον τη παλιά μεγάλη δραστηριότητά της. Ο ρόλος της σταδιακά περιορίζεται στη συντήρηση των εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, την προστασία και αγωγή της παιδικής και νεανικής ηλικίας και την φροντίδα άπορων γερόντων. Παρ' όλα αυτά η πολιτεία εξακολουθεί να χρησιμοποιεί τα όργανα της Εκκλησίας στον τομέα της διοίκησης μεγάλων ιδρυμάτων και οργάνωσης κοινωνικών προγραμμάτων.

Αξιοσημείωτη είναι η λήψη μέτρων προστασίας των εργαζομένων μέσα από τη διαμόρφωση ειδικής εργατικής νομοθεσίας⁵⁵ και ιδιαίτερα η εξέλιξη των κοινωνικών ασφαλίσεων.

Η Μικρασιατική καταστροφή που ακολούθησε (1922) έφερε νέες ανακατατάξεις στον Ελλαδικό χώρο. Η Ελλάδα δεν έχασε μόνο τον έλεγχο πολύτιμων περιοχών αλλά βρέθηκε στην τραγική θέση να αντιμετωπίσει το οξύ και μεγάλο προσφυγικό πρόβλημα που προέκυψε. Τον προγραμματισμό και την υλοποίηση της αποκατάστασης των προσφύγων ανέλαβε ειδική επιτροπή και την εφάρμοσε σε δύο μορφές:

- Την αγροτική αποκατάσταση με την παραχώρηση αγροτικών κλήρων και
- την αστική αποκατάσταση με την ανέγερση αστικών κατοικιών.

Τα χρόνια που ακολούθησαν χαρακτηρίζονται σαν περίοδος ανατάσεως και ανδημιουργίας σε όλους τους τομείς, κυρίως χάρη στη δυναμική παρουσία των Μικρασιατών προσφύγων. Η συμμετοχή του κράτους στην κοινωνική προστασία και πρόνοια είναι πλέον γεγονός, ενώ ως βασικός προνοιακός φορέας αναγνωρίζεται το Υπουργείο Υγιεινής Πρόνοιας και Αντιλήψεως. Μολονότι λείπει η χάραξη σαφούς πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας, η νομοθετική αντιμετώπιση των μεγάλων κοινωνικών ζητημάτων με την ανάπτυξη προνοιακών

⁵⁵ Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένους νόμους σχετικούς με τις συνθήκες εργασίας και τα προβλήματα των εργαζομένων: Ν.551/1914 "Περί ευθύνης προς αποζημίωση των εξ ατυχήματος εν τη εργασία παθόντων εργατών ή υπαλλήλων", Ν.2868/1922 "Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως εργατών και ιδιωτικών υπαλλήλων", Ν.Γ.Υ.Ν.Ε./1909 "Περί Κυριακής αργίας εορτών" και πολλοί άλλοι.

μέτρων και θεσμών αποτελεί πραγματική πρόοδο. Συγχρόνως δε, αρχίζει να προβάλλει επιτακτική η ανάγκη για τη θεμελίωσή τους σε επιστημονικό επίπεδο.

Ακολουθεί η Γερμανοϊταλική κατοχή (1941-1944) και κάθε προνοιακή δραστηριότητα περιορίζεται, όπως ήταν επόμενο στη λήψη άμεσων μέτρων επισιτισμού και στην προσπάθεια επιβίωσης και διάσωσης του πληθυσμού. Κατά την περίοδο του πολέμου 1940-1941 σημαντικές υπηρεσίες πρόσφερε η *"Υπηρεσία Πρόνοιας Στρατευομένων"* της Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Πολύπλευρη επίσης υπήρξε στα χρόνια της κατοχής υπήρξε η δράση του *"Εθνικού Οργανισμού Χριστιανικής Αλληλεγγύης"* (ΕΟΧΑ) του οποίου οι δραστηριότητες επεκτείνονταν σε όλη την Ελλάδα.

Μετά την απελευθέρωση και μολονότι ο πόλεμος και οι καταστροφές συνεχίστηκαν, άρχισε προοδευτικά η περίοδος επουλώσεως *"των πληγών"* του πολέμου και ανασυγκροτήσεως της χώρας γενικότερα. Τα προγράμματα αναδιοργάνωσης και κοινωνικής πρόνοιας στηρίχθηκαν αρχικά σε βοήθεια από το εξωτερικό και κυρίως από τις ΗΠΑ. Χάρη στην εξωτερική βοήθεια λοιπόν ξεκίνησαν οι πρώτες προσπάθειες οργάνωσης των Ελληνικών Κοινωνικών Υπηρεσιών, εκπαίδευσης του προσωπικού και κατάρτισης προγραμμάτων βασισμένα κυρίως σε ξένα πρότυπα, για την αντιμετώπιση των φλεγόντων προβλημάτων της χώρας μας. Η παρουσία της Εκκλησίας αυτή την περίοδο γίνεται αισθητή κυρίως μέσω των ιδρυμάτων που συντηρεί, τα ορφανοτροφεία, τις χριστιανικές εστίες, τις σχολές τυφλών, τα γηροκομεία, τις εκκλησιαστικές στέγες νεότητας, τα πτωχοκομεία, τα οικοτροφεία και πολλά άλλα. Έτσι διαμορφώνεται στην Ελλάδα η κοινωνική πρόνοια, η οποία από το 1950 κι έπειτα αποκτά την πιο σύγχρονη μορφή της.

γ. Ο Κοινωνικός ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας τις τελευταίες δεκαετίες (1950-1990)

Κατά προέκταση του παγκόσμιου κλίματος το κράτος έχει σαφώς πλέον τον κύριο ρόλο στον προγραμματισμό και άσκηση της εθνικής κοινωνικής πολιτικής, στο σύγχρονο ελλαδικό χώρο. Η κρατική κοινωνική πρόνοια προσπαθεί να

αναπτυχθεί κάνοντας χρήση ποικίλων επιστημονικών μεθόδων και υιοθετώντας ή επινοώντας τακτικές διερεύνησης, σχεδιασμού και εφαρμογής ιδεών και προγραμμάτων με τελικό στόχο την κοινωνική ειρήνη και ευημερία όλων των πολιτών. Αυτό φυσικά δε συνεπάγεται -και ούτε πρέπει- την εκμηδένιση του κοινωνικού ρόλου άλλων θεσμών, με ιστορική μάλιστα παρουσία στο χώρο της πρόνοιας, όπως η Εκκλησία. Η ανάμειξη της Εκκλησίας σήμερα στον τομέα της κοινωνικής προσφοράς εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα αξιόλογη αν και πιο περιορισμένη συγκριτικά με παλαιότερες εποχές.

Όλες σχεδόν οι Ιερές Μητροπόλεις έχουν να επιδείξουν ποικίλες κοινωφελείς δραστηριότητες και πλούσιο έργο φιλανθρωπικού κυρίως χαρακτήρα. Πέρα από τα φιλόπτωχα ταμεία η Ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα εποπτεύει και συντηρεί πληθώρα κοινωνικών ιδρυμάτων και συλλόγων. Ολόκληρο το φιλανθρωπικό και προνοιακό έργο της Εκκλησίας συστηματοποιήθηκε με τις Συνόδους της Ιεραρχίας το 1958 και της Διαρκούς το 1959 και την επικύρωση του *"Καταστατικού Οργανισμού της εν τή ενορία εκκλησιαστικής δράσεως"*, που κατάρτισε η Αποστολική Διακονία.

Παρά λοιπόν το γεγονός της συρρίκνωσης του κοινωνικού ρόλου της Εκκλησίας από την κρατική λειτουργία στον τομέα της πρόνοιας, όπου υπάρχουν ανάγκες που δεν καλύπτει ο κρατικός προγραμματισμός, η Ορθόδοξη Εκκλησία εργάζεται πρωτοποριακά συμπληρώνοντας όπως μπορεί το κρατικό κοινωνικό έργο. Η σύγχρονη κοινωνική της δράση αξίζει επιπλέον να σημειωθεί, ότι δεν έχει στενά τοπικό χαρακτήρα αλλά επεκτείνεται και σε ευρύτερα πλαίσια. Οι εκκλησίες που μετέχουν στο Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών -μαζί και η Ορθόδοξη- διαθέτουν στα πλαίσια του οργανισμού αυτού ειδικό τμήμα για διεθνή εξυπηρέτηση και βοήθεια, με βασικό επίκεντρο τις χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου.

Στον Ελλαδικό χώρο τα κοινωνικά προγράμματα που αναπτύσσει η Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία έχουν στις μέρες μας σημαντική θέση στο όλο προνοιακό σύστημα και αξιόλογη χρησιμότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Α. ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Ο Χριστιανισμός δεν παρουσίασε ποτέ μεχρι σήμερα κάποιο είδος οικονομικής θεωρίας. Αναμφίβολα πάντως, συνδέεται άμεσα με την οικονομική ζωή των ανθρώπων καθώς οι ηθικές και ανθρωπολογικές του αρχές επηρέασαν την διαμόρφωσή της.

Κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, η οικονομία και η συγκέντρωση πλούτου δεν αντιμετωπιζονταν ως σκοπός από τους χριστιανούς αλλά ως μέσον επιβίωσης και άσκησης φιλανθρωπίας. Εξάλλου οι πρώτοι χριστιανοί προέρχονταν κυρίως από τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα και ζούσαν γενικά απέραντη και ασκητική ζωή. Από το ίδιο πνεύμα διακατέχονταν και οι προτροπές των εκκλησιαστικών διδασκάλων. Κατά την αποστολική περίοδο για παράδειγμα, οι πιστοί προτρέπονταν να μένουν ικανοποιημένοι όταν καλύπτουν τις στοιχειώδεις ανάγκες τους: *«Έχοντες διατροφάς και σκεπάσματα, τούτοις άρκεσθησόμεθα⁵⁶»*. Παράλληλα δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην άσκηση φιλανθρωπίας, η οποία παρουσιάζεται εξ αρχής ως στοιχειώδης υποχρέωση των πιστών. Ο τρόπος διαχείρισης των αγαθών και γενικότερα η οικονομική ζωή των πρώτων χριστιανών διαφαίνεται καλύτερα μέσα από τις αρχέγονες χριστιανικές κοινότητες, όπου το πνεύμα της αγάπης εκφράστηκε με την κοινοκτημοσύνη. Ανάμεσα στους πρώτους πιστούς δεν υπήρχαν φτωχοί και πλούσιοι, καθώς όλοι ζούσαν σε ένα τόπο και είχαν τα πάντα κοινά. Όσοι διέθεταν περιουσία την

⁵⁶ Α' Τιμ. 6, 8 - Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 237.

εμπιστεύονταν στους Αποστόλους, οι οποίοι αναλάμβαναν να την μοιράσουν μεταξύ των πιστών. Έτσι, δεν υπήρχε κανείς που να στερείται τα απαραίτητα. Η κοινοκτημοσύνη αυτή δεν ήταν υποχρεωτική ούτε απόλυτη για όλους. Επρόκειτο για μια μορφή συμβίωσης που ανταποκρίνονταν στα δεδομένα της εποχής και η οποία ατόνισε όταν ο αριθμός των πιστών αυξήθηκε χάριν της ραγδαίας εξάπλωσης του Χριστιανισμού. Ο τρόπος οργάνωσης των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων δεν αποτελεί λοιπόν πρότυπο οικονομικής διάρθρωσης, αλλά υπόδειγμα χριστιανικής αγάπης. Άλλωστε η κοινοκτημοσύνη, που μόλις περιγράψαμε, δεν αφορά την παραγωγή αλλά την κατανάλωση, την από κοινού δηλαδή χρήση όλων των αγαθών.

Η διατήρηση πλούτου ή ιδιοκτησίας σύμφωνα με την χριστιανική διδασκαλία, δεν εκφράζει το πνεύμα της Βασιλείας του Θεού, που πρέπει να αποτελεί τον απώτερο σκοπό και να διέπει τη ζωή των πιστών. Βέβαια ο Χριστός δεν καταδίκασε την ιδιοκτησία, επισήμανε όμως την παροδικότητα του πλούτου και την σχετική σημασία του. Ως απόλυτος κύριος όλων των πραγμάτων αναγνωρίζεται μόνο ο Θεός. Η γή και όλα τα αγαθά πάνω σε αυτήν ανήκουν στο Θεό, ενώ οι άνθρωποι είναι περαστικοί και πάροικοι. Έτσι η περιουσία και ο πλούτος θεωρούνται πράγματα πρόσκαιρα, που αποπροσανατολίζουν τον άνθρωπο και εμποδίζουν την είσοδό του στη Βασιλεία του Θεού: « Πιό εύκολα περνά μια καμήλα από την οπή μιας βελόνας, παρά ένας πλούσιος από τη Βασιλεία των Ουρανών⁵⁷». Η αίσθηση της προσκαιρότητας του κόσμου και η αναγκαιότητα της καθολικής αναφοράς προς το Θεό έρχονται σε αντίθεση με κάθε διάθεση πλουτισμού και συσσώρευσης υλικών αγαθών. Κατ' επέκταση, η διατήρηση πλούτου είναι ενάντια στις αρχές και τα γνωρίσματα του χριστιανικού τρόπου ζωής.

Προς τη κατεύθυνση αυτή στρέφονταν και τα κηρύγματα των Πατέρων της Εκκλησίας, οι οποίοι καυτηρίαζαν την τάση πλουτισμού και τόνιζαν την ανάγκη για κοινωνική χρήση των αγαθών. Τα αγαθά, πνευματικά και υλικά, προσφέρονται στον άνθρωπο από τον Δημιουργό και Κύριο Θεό, για να τα

⁵⁷ Ματθαίου 6, 19-20, 19, 23-4.

χρησιμοποιεί. Ο Θεός έδωσε στους ανθρώπους την εξουσία να ρυθμίζουν οι ίδιοι την κατανομή των οικονομικών αγαθών και να συγκροτούν την οικονομική τους ζωή. Τα οικονομικά αγαθά όμως, σε αντίθεση με τα βασικά αγαθά, δεν είναι προσιτά και κοινά σε όλους. Η άνιση κατανομή του πλούτου δεν είναι φυσική αλλά κοινωνική, εφ' όσον οφείλεται στον ανθρώπινο παράγοντα.

Ο πλούτος που συγκεντρώνεται στα χέρια λίγων, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ορθά, μόνο μέσα από την κοινωνική αξιοποίησή του. Όποιος ξοδεύει μόνο για τον εαυτό του, χάνει τον πλούτο του. Αντίθετα, όποιος τον ξοδεύει για τους άλλους, τον κάνει δικό του, παρατηρεί ο Ι. Χρυσόστομος. Η κατακράτηση του πλούτου βλάπτει και τον κάτοχο και το ευρύτερο σύνολο. Η θεολογική αυτή θέση αποκτά εμφανή διάσταση σήμερα, όπου η υπερκατανάλωση των πλουσίων και η παράλληλη εξαθλίωση των φτωχών λαών δημιουργούν ένα αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσά τους.

Εξίσου κατηγορηματική υπήρξε και η στάση του κορυφαίου συγγραφέα του ενδέκατου αιώνα Συμεών του Νέου Θεολόγου, ο οποίος υποστήριξε ότι η πλεονεξία είναι εκείνη που ωθεί τους ανθρώπους στη συσσώρευση του πλούτου και τους μετατρέπει σε δούλους του πάθους τους. Αντίθετα με αυτό, που ίσως οι ίδιοι πιστεύουν, στη πραγματικότητα οι πλούσιοι δέν είναι κύριοι της περιουσίας τους αλλά εξαρτημένοι φύλακές της.

Μια πρώτη απόπειρα θεολογικής δικαίωσης της ιδιοκτησίας και γενικότερα της απόκτησης υλικών αγαθών, επιχείρησε ο Θωμάς ο Ακινάτης. Υποστήριξε ότι με την απόκτηση και τη σωστή διαχείριση του πλούτου από τα επιμέρους άτομα εξυπηρετείται καλύτερα το κοινό καλό. Η ιδιοκτησία λοιπόν, αναγνωρίζεται ότι έχει κοινωνική αποστολή και έτσι βρίσκει τη δικαίωσή της.

Εύλογα, οι γενικές αυτές θέσεις της χριστιανικής διδασκαλίας επέδρασαν έντονα στη διαμόρφωση των σχέσεων ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς. Έτσι η κλιμάκωση των σχέσεων αυτών μπορεί να κυμαίνεται από την αμοιβαία κατανόηση και συνεργασία έως τη σφοδρή ταξική αντιπαράθεση. Οι χριστιανικές αρχές συνδέθηκαν έτσι όχι μόνο με την οικονομική αλλά και με την κοινωνική ζωή των ανθρώπων.

Η διαφοροποίηση που εντοπίζεται στην ερμηνεία και εφαρμογή των γενικών χριστιανικών θέσεων για την οικονομία, από τις διάφορες χριστιανικές ομολογίες, κάνει απαραίτητη μια συνοπτική παρουσίαση των θέσεων της ξεχωριστά.

Ο Ρωμαιοκαθολικισμός καλλιέργησε στον οικονομικό τομέα την εμπιστοσύνη στον ανθρώπινο παράγοντα, στα πλαίσια της γενικότερης θέσης του για αισιόδοξη αντιμετώπιση του ανθρώπου και του κόσμου. Η δυτική παράδοση, τοποθέτησε την εργασία δίπλα στην προσευχή. Με την Αναγέννηση και τη Μεταρρύθμιση η εργασία αυτονομήθηκε και χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για τη κυριαρχία του ανθρώπου και την απόκτηση πλούτου και ιδιοκτησίας. Αυτή η αντιμετώπιση της εργασίας ολοκληρώθηκε και εμπεδώθηκε με το καπιταλιστικό πνεύμα⁵⁸.

Ο Προτεσταντισμός από την άλλη πλευρά, στα πλαίσια των θέσεων του για την εξαχρείωση της ανθρώπινης φύσης και την απομάκρυνση του ανθρώπου από το θεό, δημιούργησε ένα κλίμα αμφισβήτησης γύρω από την ανθρώπινη σωτηρία. Ως μέσο για την εξασφάλιση της βεβαιότητας της σωτηρίας, χρησιμοποιήθηκε η συστηματική επίδοση του πιστού στο επάγγελμά του, που αντιμετωπίστηκε ως κλίση Θεού. Η στήριξη μιας τέτοιας θέσης οδήγησε στη δημιουργία κεφαλαίου και την αποταμίευση. Η κατάσταση αυτή ενισχύθηκε επίσης από την άποψη ότι ο πλούτος μαρτυρεί την ευλογία και εύνοια του Θεού. Έτσι, η οικονομική ζωή σε γενικές γραμμές, αντιμετωπίζεται από τον Προτεσταντισμό ως μέσο αυτοβεβαιώσεως του ανθρώπου⁵⁹.

Τέλος, η **Ορθοδοξία** διαφοροποιείται από το απαισιόδοξο και το αισιόδοξο πνεύμα του Προτεσταντισμού και του Καθολικισμού αντίστοιχα, θέτοντας ως στόχο της τη θέωση. Η καταξίωση του ανθρώπου δεν θεωρείται ατομικό κατόρθωμα ούτε επιδιώκεται σε κοσμικό επίπεδο, αλλά αναζητείται με την υπέρβαση της ατομικότητας και την αποδέσμευση του ανθρώπου από τα επίγεια. Ως τελικός σκοπός της εργασίας δεν αναγνωρίζεται η παραγωγή ή η προσφορά υλικών αγαθών, αλλά η καταπολέμηση των στοιχείων εκείνων που εμποδίζουν την

⁵⁸ Γ. Μαντζαρίδη, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 241-243.

⁵⁹ Ο.π. σελ. 242.

θέωση και την καλλιέργεια της ανιδιοτελούς αγάπης. Σκοπός της εργασίας, παρατηρεί ο Μ. Βασίλειος, δεν πρέπει να είναι μόνο η κάλυψη των υλικών αναγκών, αλλά η "υπηρεσία των δεομένων" γιατί μόνο έτσι μπορεί να αποφευχθεί το "έγκλημα της φιλαυτίας"⁶⁰. Η ανορθολογική αυτή στάση, που αποκλείει εξ αρχής την αναζήτηση και συσσώρευση του πλούτου, βρίσκει την πρακτική της εφαρμογή στο κοινόβιο, που αναγνωρίζεται ως ιδεώδης κοινωνία.

Γενικότερα η εκμετάλλευση της εργασίας των φτωχών από τους πλούσιους και η κοινωνική αδικία που αυτό συνεπάγεται, έγινε αντικείμενο έντονης κριτικής από τους Πατέρες της Εκκλησίας, οι οποίοι αντιπαρέθεταν το κοινοβιακό πνεύμα της Εκκλησίας. Το πνεύμα αυτό διαπότισε τη διάρθρωση της οικονομικής και της κοινωνικής ζωής των ορθοδόξων. Λειτουργικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης επηρεασμένες από το εκκλησιαστικό κοινοβιακό πνεύμα υπήρξαν κατά το βυζάντιο και την τουρκοκρατία οι κοινότητες και οι συντεχνίες.

Σήμερα, η διαμόρφωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής στον ορθόδοξο χώρο, επηρεάζεται περισσότερο από τα δυτικά υλιστικά πρότυπα, ενώ η επίδραση της Εκκλησίας και της θρησκείας γενικότερα, φαίνεται μικρότερη. Αυτό συντελεί, κατά την ορθόδοξη άποψη, στην απομάκρυνση από τις παραδοσιακές αξίες και στην σταδιακή χαλάρωση της ενότητας και σύνδεσης των μελών της "Ορθόδοξης Κοινωνίας".

Η Ορθοδοξία δεν μπορεί σαφώς να συνδεθεί ή να προβάλλει ένα ορισμένο σύστημα οικονομικής οργάνωσης, επηρεάζει όμως, όπως γενικότερα επηρεάζουν οι παράγοντες θρησκευτικής φύσεως τη διαμόρφωση της κοινωνικής ζωής - ίσως λιγότερο σήμερα - και κατα συνέπεια την οικονομία που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της.

⁶⁰ Όροι κατά πλάτος 42.

Β. ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας έχει γίνει κατα καιρούς αντικείμενο εντόνων συζητήσεων και αντιπαρεθέσεων. Η έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης, η απόκρυψη ή αντίθετα η τάση υπερβολής που διακρίνει την παρουσίαση κάποιων στοιχείων σε συνδυασμό με ποικιλία συκοφαντικών ή και κακόβουλων σχολίων, έχει δημιουργήσει όπως είναι επόμενο, ένα γενικότερο κλίμα παραπληροφόρησης και σύγχυσης γύρω από το μέγεθος και τη διαχείριση της περιουσίας της ελληνικής ορθόδοξης Εκκλησίας. Κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε κάποια στοιχεία που σκιαγραφούν την έκταση της εκκλησιαστικής περιουσίας προκειμένου να διασκεδάσουμε τον ισχυρισμό όσων κατα καιρούς υποστηρίζουν ότι ο "πλούτος" της Εκκλησίας παραμένει προκλητικά αναξιοποίητος, απευθυνόμενοι ούτως και στον τομέα της φιλανθρωπίας.

Η Εκκλησία, όπως έχει ήδη επισημανθεί, αποτελεί τη συνέχεια του έργου του ιδρυτή της Χριστού πάνω στη γη. Πέρα όμως από τον μεταφυσικό χαρακτήρα της, δεν παύει να υφίσταται και να λειτουργεί ως οργανισμός στα πλαίσια της ανθρώπινης κοινωνίας. Οι ανάγκες λειτουργίας της και το έργο που έχει αναλάβει να επιτελέσει απαιτούν τη χρήση πληθώρας υλικών μέσων. Εύλογα κατανοούμε ότι δεν είναι δυνατόν η Εκκλησία να λειτουργήσει και να ασκήσει ελεύθερα και απρόσκοπτα το πνευματικό και κοινωνικό της έργο, όταν στερείται υλικών μέσων και πόρων. Δεν είναι λοιπόν καταδικαστέα ή έστω αμφισβητήσιμη η αναγκαιότητα ύπαρξης εκκλησιαστικής περιουσίας. Είναι αλήθεια ότι το να είναι πλούσιοι οι υπερετούντες την Εκκλησία κληρικοί παντός βαθμίδας, κρίνεται ασυνεπές προς τις δογματικές επιταγές της πίστεως που έχουν υιοθετήσει. Η Εκκλησία όμως σαν οργανισμός είναι απαραίτητο να διαθέτει οικονομικούς πόρους προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ποικίλες ανάγκες του έργου της.

Εξετάζοντας το ζήτημα ιστορικά, διαπιστώνεται ότι η Εκκλησία μετά την εθνική επανάσταση του 1821 και κατα τη σύσταση του νέου Ελληνικού Κράτους,

είχε στην κατοχή της μια πραγματικά τεράστια περιουσία. Σε αυτήν πιθανώς την πραγματικότητα βασιζείται η σημερινή εντύπωση ότι η Ελληνική Εκκλησία εξακολουθεί να κατέχει και να διαχειρίζεται πλήθος περιουσιακών στοιχείων, κινητών και κυρίως ακινήτων. Μια σειρά γεγονότων όμως που ακολούθησαν, συντέλεσε στη σταδιακή απώλεια μεγάλου μέρους αυτής της περιουσίας και τη διαμόρφωση της σημερινής κατάστασης.

Δώδεκα μόλις χρόνια μετά την αποτίναξη του Οθωμανικού ζυγού, το 1833, με Βασιλικό Διάταγμα διαλύθηκαν 412 μοναστήρια, οι περιουσίες των οποίων περιήλθαν στη κρατική διαχείριση. Το 1834, πάλι με Β.Δ. δημιουργείται εκκλησιαστικό ταμείο ως *"Ανεξάρτητον Ειδικόν Ταμείον υπο την Διεύθυνσιν Πενταμελούς Επιτροπείας"*, που σκοπός του ήταν *"τα εκκλησιαστικά και η εκπαίδευσις"*. Την πρώτη Ιουλίου 1838, με άλλο Β.Δ. διαλύεται η *"Διευθύνουσα Επιτροπεία"* και το ταμείο υπάγεται στην επι των *"Εκκλησιαστικών Γραμματειών"*, ενώ στις 29 Απριλίου 1843 η εκκλησιαστική περιουσία που μέχρι τότε διαχειρίζονταν το ειδικό ταμείο μεταβιβάζεται στο Υπουργείο Οικονομικών με την δικαιολογία της καλύτερης αξιοποίησής της *"δια την βελτίωσιν του Ιερού Κλήρου και την εκπαίδευσιν"*. Σύμφωνα μάλιστα με την άποψη πολλών σύγχρονων εκκλησιαστικών εκπροσώπων, η μεγάλη αυτή εκκλησιαστική περιουσία συγχωνεύτηκε με την δημόσια περιουσία και έκτοτε χάθηκαν τελείως τα ίχνη της. Ο κατάλογος των περιουσιακών στοιχείων που παραχωρήθηκαν εκουσίως και μη από την Εκκλησία τα επόμενα χρόνια, διευρύνεται. Από το 1925 έως και το 1935 έγινε σειρά αναγκαστικών απαλλοτριώσεων εκκλησιαστικών κτημάτων. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο αυτή απαλλοτριώθηκαν 613.780 στρέμματα εκ των οποίων αποζημιώθηκαν μόνο τα 57.325. Το 1952 έγινε επίσης νέα μεγάλη παραχώρηση εκκλησιαστικών κτημάτων με σκοπό τη διανομή της γης σε ακτήμονες καλλιεργητές. Το κράτος τότε, ανέλαβε την υποχρέωση να δώσει στην Εκκλησία σαν αντάλλαγμα αστικά ακίνητα, υποχρέωση όμως που σεβάστηκε μερικώς⁶¹.

⁶¹ Μητροπολίτου Πειραιώς Καλλίνικου, "Η αλήθεια για την εκκλησιαστική περιουσία", Πειραιεύς 1986, σελ. 10-14.

Μια πρόσφατη μελέτη (1986) που εκδόθηκε από την Αγρ. Τρ. Ελλάδος (ΑΤΕ) μπορεί να φωτίσει περισσότερο τις πτυχές του θέματος "εκκλησιαστική περιουσία". Με βάση τα στοιχεία της έρευνας των περιφερειακών υπηρεσιών της ΑΤΕ του έτους 1983 προκύπτει ότι σε συνολική έκταση της χώρας 132.000.000 στρεμ., η κυριότητα της αγροτικής γης κατανέμεται ως εξής:

Στο Δημόσιο	43.598.000 στρεμ.
Στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	15.553.200 στρεμ.
Στην Εκκλησία	1.292.300 στρεμ.
Στις Συν. Οργανώσεις	1.098.400 στρεμ.
Σύνολο	61.441.900 στρεμ.

Από τα 1.292.300 στρεμ. της Εκκλησίας είναι:

Δασικές εκτάσεις	367.000 στρεμ.
Βοσκότοποι	735.300 στρεμ.
Γεωργική γη	139.000 στρεμ.

Σε σχέση με το σύνολο της αγροτικής γης της χώρας η εκκλησιαστική περιουσία αντιστοιχεί σε ποσοστό μόνο 1,06%⁶². Αυτή ανήκει κυρίως στις Ι. Μονές και τα έσοδα αξιοποίησής της χρησιμοποιούνται επι το πλείστον για την κάλυψη των αναγκών των μοναστηριών, τα οποία αξίζει να σημειωθεί ότι είναι οικονομικά ανεξάρτητα.

Η βασική πρόσδοδος για τις Ι. Μητροπόλεις είναι το 7% από τα έσοδα των Ι. Ναών και τα φιλόπρωχα ταμεία. τα περισσότερα από τα ακίνητα που βρίσκονται στην κατοχή τους έχουν συνήθως μεγάλη ονομαστική αξία χωρίς όμως προσόδους και κέρδη. Αναφέρουμε ένα ενδεικτικό παράδειγμα: Στην Αθήνα, το προ του "Ευαγγελισμού" άλσος ανήκει εξ ολοκλήρου στη Μονή Πετράκη, όπως και το άλσος Παγκρατίου στο ΟΔΕΠ. Έχουν όντως τεράστια ονομαστική αξία αλλά στην Εκκλησία δεν αποφέρουν απολύτως κανένα κέρδος γιατί ούτε ενοίκιο

⁶² Ευάγγελος Π. Λέκκος, "Ιδιοκτησιακό καθεστώς και αξιοποίηση της αγροτικής γης στην Ελλάδα", Φυλ. Σελ.78-80.

εισπράττουν από το Δημόσιο ούτε δικαίωμα οικοδόμησης ή άλλης αξιοποίησής τους υπάρχει.

Αξίζει επίσης να σημειώσουμε σχετικά με τη διοίκηση της εκκλησιαστικής περιουσίας ότι στις 14/9/1931 με τον ν. 4684/1930 ιδρύθηκε στην Αθήνα ο οργανισμός διοικήσεως της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας, επονομαζόμενος ΟΔΕΠ. Ο Οργανισμός αυτός ο οποίος υφίσταται μέχρι σήμερα, αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Σκοπός του είναι:

- Η ρευστοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας
- Η διοίκηση και διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας εκτός της περιουσίας των ναών και
- Η διάθεση των πόρων του προς επικουρία του έργου της Εκκλησίας.

Με το άρθρο 12 του ίδιου νόμου, ορίστηκε ότι οι πόροι του ΟΔΕΠ διατίθενται:

- Για τη μισθοδοσία του προσωπικού του οργανισμού και τα έξοδα διαχείρισης και διοίκησης αυτού
- Για τη μισθοδοσία των ιεροκληρικών οι οποίοι δεν μισθοδοτούνται από το Δημόσιο
- Για επιχορήγηση της Ι. Συνόδου προς κάλυψη των πάσης φύσεως δαπανών της
- Για ενίσχυση των Ι. Μητροπόλεων και Ι. Μονών οι οποίες αποδεδειγμένα αδυνατούν να καλύψουν τα έξοδα συντηρήσεώς τους
- Για επιχορηγήσεις εκκλησιαστικών νομικών προσώπων που αποβλέπουν σε ενίσχυση εκδηλώσεων καθώς και διαφόρων φιλανθρωπικών νομικών προσώπων και ιδρυμάτων⁶³

⁶³ "Δίκαιο και Πολιτική -Σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας", Περιοδ. Τευχ. 15, Εκδ. Παρατηρητής, σελ. 234-237.

Έντονος θόρυβος προκλήθηκε γύρω από το θέμα της περιουσίας και το δικαίωμα αυτοδιοίκησης της Εκκλησίας το 1987 με το προτεινόμενο νομοσχέδιο του τότε Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων Αντ. Τρίτση. Το ν. 1700/1987 *περι "ρύθμισης θεμάτων εκκλησιαστικής περιουσίας"* όριζε ότι, από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού περιέρχεται αυτοδικαίως στον ΟΔΕΠ η αποκλειστική διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση της ακίνητης περιουσίας των Ι. Μονών, ως προς την οποία νομιμοποιείται πλέον ενεργητικώς και παθητικώς, είτε αυτή ανήκει σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία στη *"διατηρητέα"* ή *"διατηρούμενη"* είτε στην *"εκπονητέα"* ή *"ρευστοποιητέα"* περιουσία⁶⁴.

Η κυβερνητική αυτή πρωτοβουλία συνάντησε έντονη αντίδραση από την πλευρά των εκκλησιαστικών αρχών, που ουσιαστικά ακύρωσαν το νομοσχέδιο και θεώρησαν το όλο θέμα άμεση επέμβαση της Πολιτείας στη διοίκηση της Εκκλησίας και πλήγμα στη θρησκευτική ελευθερία. Η κρίση, που κράτησε περισσότερο από ένα χρόνο και είχε ως αποτέλεσμα έντονες αντεγκλήσεις, ακόμα και αφορισμού, κατέληξε σε συμβιβασμό των δύο πλευρών που μερικοί χαρακτήρισαν επαίσχυντο. Ο συμβιβασμός περιλάμβανε την εθελοντική εκχώρηση στο κράτος της εκκλησιαστικής περιουσίας, ιδιαίτερα της μοναστηριακής, με αντάλλαγμα την απόσυρση όλων των θεσμικών προτάσεων για την πλήρη συμμετοχή του πληρώματος της Εκκλησίας στις εκκλησιαστικές υποθέσεις⁶⁵.

Από όλα αυτά, γίνεται φανερό ότι η περιουσία που κατέχει σήμερα η Εκκλησία δεν είναι αμύθητη ούτε τόσο μεγάλη όσο την παρουσιάζουν. Κρίνοντας μάλιστα από την πληθώρα των διοικητικών και λειτουργικών αναγκών των ναών, οργανισμών και φιλανθρωπικών ιδρυμάτων που συντηρεί, καταλαβαίνουμε ότι είναι μάλλον άστοχο να κατηγορείται στις μέρες μας η Εκκλησία για στυγνή κατακράτηση πλούτου και απροθυμία αξιοποίησής του για το κοινό καλό.

⁶⁴ Ο.π. σελ. 237-241.

⁶⁵ Πέτρος ΙΙ. Βασιλειάδης, "Η Ορθοδοξία στο σταυροδρόμι", Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, σελ. 70-72.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΤΗΣ ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΣΗΜΕΡΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Α. ΔΙΑΣΑΦΗΝΙΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ

1. Κρατική Κοινωνική Πρόνοια

Η κρατική (κοσμική) κοινωνική πρόνοια έχει ως φορέα της την Πολιτεία. Ο όρος Κράτος Πρόνοιας επικράτησε διεθνώς μεταπολεμικά και εμπεριέχει την υπόθεση ότι στις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες είναι εφικτή η σύνολη ευημερία των πολιτών, για την επίτευξη της οποίας η κοινωνική λειτουργία του κράτους έχει τον πρωταρχικό ρόλο⁶⁶.

Η διαμόρφωση και η ανάπτυξη του Κράτους Πρόνοιας έγινε σταδιακά και ανάγεται στην αλληλεπίδραση των ακόλουθων επί το πλείστον παραγόντων⁶⁷:

- Η βιομηχανική επανάσταση που συνέβαλε στη δημιουργία του καπιταλιστικού συστήματος και οι ποικίλες επιπτώσεις της λειτουργίας των οικονομικών δυνάμεων στα πλαίσια της αγοράς, δημιούργησαν μια νέα τάξη αναγκών και συνθήκες που απαιτούσαν συλλογική ρύθμιση.
- Στη διεκδίκηση ικανοποίησης βασικών αιτημάτων της οργανωμένης δύναμης του εργατικού κινήματος, η απάντηση των οποίων ήταν καθοριστική για την επίτευξη συναίνεσης και κοινωνικής ειρήνης.

⁶⁶ Στασινοπούλου Όλγα, "Κράτος Πρόνοιας", Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992, σελ. 19.

⁶⁷ Ο.π. σελ. 32.

- Η διαμόρφωση κοινής διαπίστωσης περι της ανάγκης ανάπτυξης της κοινωνικής λειτουργίας του κράτους, κατόπιν οικονομικών, πολιτικών και ηθικών επιταγών.

Κατόπιν τούτων και με εφαρμογή διεπιστημονικής κοινωνικής πολιτικής, συνέβη η αντικατάσταση του παλαιού, αποσπασματικού τρόπου παροχής κοινωνικών υπηρεσιών με το οργανωμένο σύστημα Κρατικής Κοινωνικής Πρόνοιας. *Η έννοια της Κοινωνικής Πρόνοιας* δεν περιορίζεται σε ένα μονοσήμαντο ορισμό. Το περιεχόμενό της διαφέρει από εποχή σε εποχή και από χώρα σε χώρα, αναλόγως των πολιτικοκοινωνικών συστημάτων, των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, των διοικητικών δομών και των ιστορικά διαμορφωμένων τάσεων στις οποίες επέδρασαν οι εκάστοτε κρατούσες θεωρητικές τοποθετήσεις⁶⁸.

Η κοινωνική πρόνοια στοχεύει όχι μόνο στη σφαιρική και ριζική αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων μέσα από πλέγμα παροχών και ειδικών υπηρεσιών προς ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν προσωρινά ή μόνιμα προβλήματα αλλά και στη πρόληψη των κοινωνικών προβλημάτων με τη παροχή υπηρεσιών σε ολόκληρο τον πληθυσμό⁶⁹.

Η λειτουργία των παροχών της Κρατικής Κοινωνικής Πρόνοιας για να είναι ορθή, οφείλει να υιοθετήσει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Να απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού και να είναι προσιτή στους εξυπηρετούμενους.
- Να αποδέχεται οιασδήποτε μορφής κοινωνικό πρόβλημα ή αίτημα.
- Να μην αποκόπτει τους εξυπηρετούμενους, κατά το δυνατόν, από το κοινωνικό τους περιβάλλον.
- Να προσφέρεται κατά τρόπο που να εκφράζει σεβασμό προς το πρόσωπο του εξυπηρετούμενου και του δικαιώματός του για αυτοδιάθεση.

⁶⁸ Κ.Ε.Π.Ε., Έκθεση Ομάδας εργασίας "Κοινωνική Πρόνοια", Προγράμματα 1983-1987, Αθήνα 1985, σελ. 37.

⁶⁹ Ο.π., σελ. 68.

- Να αποβλέπει στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων του εξυπηρετούμενου, που θα του επιτρέψει να καταστεί αυτοδύναμος, με ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής του στη λήψη των αποφάσεων για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της εφαρμογής των μέτρων που τον αφορούν.
- Να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες κάθε εποχής.
- Να συμβάλλει στην αναπτυξιακή προσπάθεια άλλων τομέων, είτε με την πρόβλεψη των κοινωνικών επιπτώσεων των αναπτυξιακών προγραμμάτων, είτε με την παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών που θα συντελούν στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή της⁷⁰.

Η Κρατική Κοινωνική Πρόνοια, περιλαμβάνει πλήθος υπηρεσιών, τις οποίες μπορούμε να ομαδοποιήσουμε ως εξής:

- i. Στους τομείς: Παιδικής Προστασίας, Προστασίας οικογένειας, διασφάλισης του εισοδήματος, καταπολέμηση εγκλημάτων και εγκληματικότητας, αστικές ή αγροτικές κοινωνικές υπηρεσίες για την καταπολέμηση της φτώχειας ή για μειονεκτούντα άτομα ή πρόσφυγες.
- ii. Συμπληρωματικές υπηρεσίες σε άλλους αναπτυξιακούς τομείς, όπως ο οικισμός, η υγεία, η παιδεία, ο οικογενειακός προγραμματισμός, η γεωργία και η βιομηχανία.
- iii. Συμβολή σε γυναικεία θέματα, θέματα νεολαίας και κοινοτικής ανάπτυξης.
- iv. Δράση στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εν γένει στην κοινωνική δικαιοσύνη⁷¹.

Ο ρόλος του κράτους ως φορέα κοινωνικής πρόνοιας, πολλάκις αμφισβητήθηκε από τους φιλελεύθερους που υποστηρίζουν ότι οι κοινωνικές παροχές πρέπει να ανήκουν στη δικαιοδοσία των ιδιωτικών φορέων, επαγγελματικών ή εθελοντικών. Ταυτόχρονα, οι προσκείμενοι στη μαρξιστική ιδεολογία υποστηρίζουν ότι η κοινωνική πρόνοια ως μοχλός στα χέρια του

⁷⁰ Ο.π., σελ. 69.

⁷¹ Κ.Ε.Π.Ε., Εκθέσεις 7, "Κοινωνική Πρόνοια", Αθήνα 1989.

καπιταλιστικού κράτους, φέρει μονάχα το προσωπείο του ανθρωπισμού, ενώ στην ουσία διαιωνίζει το χάσμα μεταξύ των κοινωνικών τάξεων, προσφέροντας αδιέξοδες και φαινομενικές ενισχύσεις.

Τα τελευταία χρόνια, πληθαίνουν οι συζητήσεις και τα ερωτηματικά για την εξέλιξη της κοινωνικής πρόνοιας του κράτους στις σύγχρονες κατά κύριο λόγο κοινωνίες, όπου η τεχνοκρατική αντιμετώπιση του πολίτη, οδηγεί στην απρόσωπη και μονοδιάστατη παροχή βοήθειας, ακόμα και αν οι κοινωνικές επιστήμες προσπαθούν με αποσπασματικές προσπάθειες να αποτρέψουν τα φυσικά επακόλουθα της σημερινής κατεύθυνσης της κοινωνίας.

2. Εκκλησιαστική Κοινωνική Πρόνοια

α. Εξελικτικά

Η άσκηση συλλογικής κοινωνικής φροντίδας προϋπήρχε του αστικού κράτους και της συστηματικής διεύρυνσης της κοινωνικής του λειτουργίας. Είχε όμως τρόπον τινά, αποσπασματικό χαρακτήρα, αναπτυσσόμενη είτε στο χώρο της τοπικής κοινότητας, είτε μέσα από μορφές οργάνωσης που είχαν σαν βάση την παραγωγική δραστηριότητα. Σε αυτή τη μορφή συλλογικής κοινωνικής φροντίδας υπήρχε έντονη η επίδραση της θρησκείας, τόσο στη διαμόρφωση της ιδεολογικής βάσης και των κανονιστικών προτύπων της φιλευσπλαχνίας και του αλτρουϊσμού, όσο και στην ίδρυση ποικίλων μορφών κάλυψης των εκάστοτε αναγκών⁷².

Στο χριστιανισμό η κοινωνική πρόνοια έχει τις ρίζες της, σύμφωνα με τη θεολογία, στη διδασκαλία του Ευαγγελίου που διακηρύττει ότι η αγάπη προς τον Θεό και τον "πλησίον" είναι μια άμεση συνέπεια της πίστεως. Η διακονική αποστολή της Εκκλησίας και η υποχρέωση κάθε μέλους της να μεριμνά για τον συν-άνθρωπό του, είναι στενά συνυφασμένη με την έννοια της ίδιας της Εκκλησίας και πηγάζει από το παράδειγμα του θανάτου-θυσίας του Ιδρυτού της⁷³.

⁷² Στασινοπούλου Όλγα, "Κράτος Πρόνοιας", ό.π. σελ 23.

⁷³ Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως, "Η Κοινωνική Αποστολή της Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο", Εκδ. Ορθόδοξου Ακαδημίας Κρήτης, Χανιά 1981, σελ. 17.

Η Εκκλησία επέδειξε σημαντικό κοινωνικό έργο στον τομέα της πρόνοιας· έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οργάνωση ιδρυμάτων και στην εκπαίδευση κατάλληλου προσωπικού, δίνοντας έμφαση στην αξιοποίηση της εθελοντικής προσφοράς, αρχικά της ανώτερης οικονομικά τάξης, με σκοπό την ανακούφιση των φτωχών σαν πρωτογενή και άμεση προνοιακή ενέργεια. Κύρια πλαίσια κάλυψης αναγκών στις προκαπιταλιστικές ταξικές κοινωνίες, είναι η οικογένεια και η τοπική κοινότητα. Αρχικά αναπτύχθηκαν εθιμικοί τρόποι επίλυσης θεμελιακών ζητημάτων και άσκησης κοινωνικού ελέγχου, όπως είναι η προστασία των αδυνάτων, η ανατροφή των τέκνων κτλ⁷⁴.

Στην οργάνωση και την επιβολή προνοιακών μέτρων κατα τα παλαιότερα χρόνια, πριν την εμφάνιση της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας ως οργανωμένου θεσμού, κεντρική θέση κατείχε η εκάστοτε άρχουσα τάξη, η οποία καθόριζε και την κατανομή των βοηθειών της πρόνοιας για όσους δεν καλύπτονταν από την οικογένεια ή την τοπική κοινότητα. Τα μέτρα που θεσπίζονταν αφορούσαν επι το πλείστον περιπτώσεις σοβαρότατης φτώχειας και εξαθλίωσης, αντιμετώπισης επιδημιών κ.ά.⁷⁵

Στη **Μεσαιωνική Ευρώπη** η Εκκλησία κατείχε τον κύριο ρόλο οργανωμένης παρέμβασης, παρέχοντας το απαραίτητο ιδεολογικό υπόβαθρο και ασκώντας έντονο κοινωνικό έλεγχο. Η χριστιανική Εκκλησία εδραίωσε αυθαιρέτως τα χαρακτηριστικά της εξουσιαστικής δομής και επικράτησε δυνάμει του μυστικισμού, του δογματισμού και της Ιεράς Εξέτασης. Η παροχή κοινωνικής βοήθειας, η οποία εγκρινόταν μόνο για τους αναξιοπαθούντες φτωχούς, δέν συνδεόταν με την ανάγκη των πασχόντων και με την κοινωνική συνοχή αλλά περισσότερο με το αίσθημα ηθικής και θρησκευτικής πίστης του "ελεούντος"⁷⁶.

Αντιθέτως, το **Βυζαντινό κράτος** θεωρείται σταθμός στην ανάπτυξη της οργανωμένης συλλογικής μέριμνας. Εδώ, η λειτουργία των θεσμών της πρόνοιας είναι συστηματική, ενώ προωθείται ο συντονισμός και η εξειδίκευση, κάνοντας αρχή με την εκπαίδευση εθελοντών. Παρόλο που οργανωτικά καθώς και

⁷⁴ Στασινοπούλου, ό.π. σελ. 34.

⁷⁵ Ο.π. σελ. 35.

⁷⁶ Ο.π. σελ. 37-38 (βλ. Και κεφάλαιο περί "Συνδέσεως με Κοινωνική Εργασία")

ιδεολογικά, τον κυρίαρχο ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής τον έχει η Εκκλησία, η δράση της πλαισιώνεται από εθιμικά και νομικά πλέγματα κατοχυρωμένων κανόνων, με την έμπρακτη υποστήριξη του κράτους σε θέματα υποδομής και στελέχωσης. Αναπτύσσεται κατ' αυτόν τον τρόπο συντονισμένη δράση της Εκκλησίας, του Κράτους και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας⁷⁷.

Αργότερα, την ιδεολογική βάση της χριστιανικής διακονίας συμπλήρωσαν αντιλήψεις για την ανθρώπινη αξία, την απελευθέρωση των δούλων και των αιχμαλώτων, τη φροντίδα των φυλακισμένων κ.ο.κ. Με αυτούς τους τρόπους οργάνωνε η βυζαντινή κοινωνία τη συλλογική ρύθμιση κοινωνικής αναπαραγωγής και ελέγχου, απ' όπου δεν έλλειψαν χαρακτηριστικά προβλήματα όπως ο πλεονασμός ιδρυμάτων και η αλληλοκάλυψη. Ήδη όμως, από το τέλος της περιόδου της Αναγέννησης, όπου η φιλανθρωπία εξακολουθούσε να αποτελεί θεμέλιο λίθο της πρόνοιας, σημειώθηκε η απαρχή μιας σημαντικής στροφής στην αντίληψη για τα κοινωνικά προβλήματα όπως η φτώχεια, όπου η χριστιανική φιλευσπλαχνίας και τα κατασταλτικά μέτρα, διαδέχτηκε σταδιακά η οργάνωση και η διαπαιδαγώγηση των απόρων και άλλων εξυπηρετούμενων με στόχο την χειραφέτησή τους, που ίσως όμως ελλοχεύει την καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι στην εργασία και τον περιορισμό της επαιτείας⁷⁸.

β. Οντολογικά

Η Εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια μπορεί να ορισθεί ατελώς έστω, ως η φιλ-ανθρωπική, αλτρουϊστική, εθελοντική παροχή υπηρεσιών πρόνοιας από μέλη της Εκκλησίας στους συν-ανθρώπους τους, ανεξαρτήτως κοινωνικών ή θρησκευτικών διακρίσεων, που στοχεύει στη "σωτηρία" όχι μόνο του επιτελούντος αυτή αλλά και της σύνολης κοινωνίας⁷⁹.

⁷⁷ Ο.π. σελ. 39.

⁷⁸ Ο.π. σελ. 39-40.

⁷⁹ Τίθεται ευρέως το δίλημμα αν ο "φιλόανθρωπος χριστιανός" ασκεί κοινωνική εργασία για τον ίδιο, την "ιδιωτική σωτηρία του" ή για τον συν-άνθρωπό του. Αξίζει λοιπόν να γίνει μια διευκρίνηση: η σωτηρία του προσώπου, της κοινωνίας και του σύμπαντος είναι άμεσα συνυφασμένα με την εκκλησιαστική διδασκαλία: «Κράτα το πνεύμα σου εν ειρήνη μέσα σου και γύρω χιλιάδες θα σωθούν» (Σεραφείμ του Σάρωφ). Τούτο εκφράζει μια ουσιαστική ορθόδοξη αλήθεια, ότι δηλαδή τα γεγονότα, οι διάφοροι παράγοντες με τα οποία πρέπει να συνδέεται η ορθόδοξη διακονία, βρ'ίσκονται σε αμοιβαία διασύνδεση και αλληλεπίδραση, πράγμα που σημαίνει ότι είναι άτοπο το υπονοούμενο περί διαχωρισμού των "σωτηριών". (Βλ. και Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως)

Η Ορθόδοξη Εκκλησία στην Ελλάδα οργανώνει συστηματικά προγράμματα κοινωνικής μέριμνας σε όλη την επικράτεια των Μητροπόλεων, που αφορούν κοινωνικούς τομείς όπως: Παιδική Προστασία, Τρίτη Ηλικία, Νεολαία, ασθενείς, άποροι, οικογένεια, φυλακισμένοι, πρόσφυγες-μετανάστες, κοινωνικές μαστιγες κ.ο.κ. Η παροχή έχει επι το πλείστον τη μορφή άμεσης υλικής και πνευματικής αρωγής που πηγάζει από τις οργανωμένες εκκλησιαστικές υπηρεσίες (ιδρύματα, Γραφεία Μητροπόλεων) είτε από τους οργανωμένους ή όχι εθελοντές.

Πρέπει εδώ να γίνει μια διάκριση ανάμεσα στη συμμετοχή της Εκκλησίας ως καθιδρύματος και στη διακονία και τη συμμετοχή χριστιανών ως ατόμων, παρόλο που οι τελευταίοι εμπνέονται από τον εκκλησιαστικό χώρο. Επισήμως οι Εκκλησίες στις σοσιαλιστικές χώρες μετέχουν σε περιορισμένο βαθμό ως θεσμοί στην πολιτική, κοινωνικο-οικονομική και πολιτιστική ζωή. Το ενδιαφέρον τους συγκεντρώνεται στη Θεία Λειτουργία, στην ποιμαντική φροντίδα και την ηθική και πνευματική διαπαιδαγώγηση των πιστών⁸⁰. Τούτοι, *"αλλάζοντας"* πλέον τρόπο ζωής, αντιλαμβάνονται την *"αδελφότητά τους"* με τους άλλους ανθρώπους και *"προσφέρονται"* σε αυτούς εθελούσια, ανιδιοτελώς και αυθόρμητα κατά το πρότυπο του Χριστού, ο οποίος και ταύτισε το πρόσωπό του με αυτό του οιοδήποτε ενδεούς (Ματθ. 25, 40).

Γίνεται έτσι φανερό ότι παρ' όλη την ύπαρξη ιεραρχίας καθηκόντων στο εκκλησιαστικό σώμα, η Εκκλησία εν τέλει δέν είναι απλά ένα Νομικό Πρόσωπο με εντεταλμένους αντιπροσώπους, αλλά μία κοινωνία με ισάξια συμμετοχή όλων των κυττάρων της στη λειτουργία του οργανισμού της, εφόσον βέβαια επιθυμούν κάτι τέτοιο. Αν και η ενεργός συμμετοχή στο εκκλησιαστικό έργο είναι προαιρετική -εξαιρουμένων των έμμισθων επαγγελματιών- δεν νοείται ουσιαστικό μέλος του σώματος της Εκκλησίας, που δεν ενεργεί κατά το μέγιστο των δυνατοτήτων του για τους συνανθρώπους του, έστω και αποφαστικά: *«Ευσεβής ούχ ο πολλών ελεών, αλλά ο μηδένα αδικών»* (Όσιος Νείλος PG. 79, 1249).

⁸⁰ Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως, Εκδ. Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, σελ. 91.

B. ΔΙΑΦΟΡΕΣ - ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διαφορές Εκκλησιαστικής Διακονίας και Κρατικής Κοινωνικής Πρόνοιας

- Η κρατική κοινωνική πρόνοια προήλθε από την ποικιλία των αναγκών που δημιουργήθηκαν μετά τη βιομηχανική επανάσταση στα αναπτυγμένα κράτη. Η εκκλησιαστική διακονία έχει τις ρίζες της στο κείμενο των Ευαγγελίων και την ιστορική έλευση του Χριστού.
- Η κρατική κοινωνική πρόνοια είναι σχετικά πρόσφατος θεσμός και σε οργανωμένη, συστηματική μορφή ξεκίνησε μόλις τον προηγούμενο αιώνα. Η εκκλησιαστική πρόνοια κρατά τις ρίζες της εδώ και είκοσι περίπου αιώνες, μιας και συναντάται στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες με τη μορφή κοινωνικού καθήκοντος προς τον συνάνθρωπο.
- Η πρόνοια της Ορθόδοξης Εκκλησίας αναπτύσσεται υπό την επίβλεψη της Εκκλησίας ως καθίδρυμα και με τη διακριτική εποπτεία του κράτους, ενώ η κρατική κοινωνική πρόνοια έχει αποκλειστική εποπτεία από το κράτος μέσω των αρμοδίων υπουργείων.
- Η διακονία της Εκκλησίας προσφέρεται όχι επ' αμοιβή αλλά εθελοντικά. Η κρατική πρόνοια αποτελεί αντικείμενο επαγγελματών και επιστημών που απασχολούν έμμισθους ειδικούς για την επιτέλεση των υποχρεώσεών της.
- Στην εκκλησιαστική διακονία η έμφαση δεν βρίσκεται στην ποσότητα, στα χρήματα, στην υλική αρωγή, αλλά στην ποιότητα και την προαίρεση (π.χ. το "δίλεπτο" της χήρας στο ευαγγ. κείμενο-Λουκ.21,2-3). Η κρατική πρόνοια αξιολογεί όχι με βάση την προαίρεση αλλά με επιστημονικά και αντικειμενικά αποδεκτά μέτρα και κριτήρια.
- Η κοινωνική πρόνοια του κράτους στοχεύει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων μέσα από συγκεκριμένες παροχές και

προγράμματα. Για την Εκκλησία, τελικός προορισμός της διακονίας είναι η Σωτηρία του ανθρώπου και η απελευθέρωση της ανθρωπότητας απ' όσα την καταπιέζουν.

- Η κρατική ή διακρατική κοινωνική πρόνοια, έχει ως επί το πλείστον υιοθετήσει μια συγκεκριμένη τακτική αντιμετώπισης των εκάστοτε προβλημάτων, ακολουθώντας ορισμένες κατευθύνσεις και μεθόδους που έχουν προκύψει κατόπιν μελετών και διαχωρίζοντας σαφώς τους τομείς και τα πεδία δράσης των ενεργειών. Στόχος μακροπρόθεσμος είναι η κοινωνική ευημερία. Για την Εκκλησία, η "σωτηρία" του προσώπου, της κοινωνίας και του σύνολου κόσμου είναι συνυφασμένες και αλληλένδετες άμεσα. Επειδή μάλιστα δέν έχει γίνει η διασαφήνιση των ανωτέρω μεγεθών, δεν έχει αναπτυχθεί εντός της Εκκλησίας διαχωρισμός "μικροδιάστατης διακονίας" και "μακροδιάστατης διακονίας"⁸¹, όσο θα έπρεπε.
- Η άσκηση εκκλησιαστικής κοινωνικής πρόνοιας, δεν έχει ιδιοτέλεια τουλάχιστον άμεση και ορατή, ενώ η κρατική κοινωνική πρόνοια εξυπηρετεί τα συμφέροντα του κράτους που επιδιώκει, σύμφωνα με ορισμένες ιδεολογίες, την ομαλή και εν τάξει λειτουργία του καθώς και τη μέγιστη δυνατή παραγωγικότητα με αξιοποίηση όλων των υπαρχουσών δυνάμεων. Παράλληλα, οι επαγγελματίες πρόνοιας, κινούνται όχι μόνο με ελατήριο την επιθυμία τους για την ευημερία των ενδιαφερομένων -που άλλωστε δεν αποτελεί κριτήριο επιλογής τους, εκ των ων ουκ άνευ!- αλλά και επιδιώκοντας την χρηματική ανταμοιβή των υπηρεσιών τους.
- Η Εκκλησία προσφέρει βοήθεια σε όσους τη χρειάζονται κινούμενη με μεγαλύτερο αυθορμητισμό και "παρορμητική" αγάπη. Η κρατική κοινωνική πρόνοια χρησιμοποιεί σειρές προαιρεότητας, κριτήρια επιλογής μελών, αξιολογήσεις καταστάσεων κτλ.

⁸¹ «Όλα τα μέτρα που παίρνονται σε ορισμένο τόπο και χρόνο με σκοπό την περίθαλψη επί μέρους ατόμων και ομάδων σε συγκεκριμένη κατάσταση ανάγκης και με συγκεκριμένα μέσα, συνιστούν εκείνο που ονομάζουμε μικροδιάστατη διακονία. Σ' αυτή ανήκουν ιδίως τα φιλανθρωπικά ιδρύματα (...). Μακροδιάστατη διακονία είναι η στροφή της Εκκλησίας σε ευρύτερα προβλήματα της κοινωνίας και η προσπάθειά της να επηρεασθεί η Πολιτεία από το πνεύμα φιλανθρωπίας και ελέους» (Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως, ό.π. σελ. 41)

- Η διακονία της Εκκλησίας στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας δημιουργεί την εντύπωση ότι είναι το "μέσο" για να φτάσει ο άνθρωπος στην "αγιότητα". Γι' αυτό πολλές φορές έχει αποσπασματικό, πρόχειρο και ατελή χαρακτήρα. Για το κράτος, η θέση της κοινωνικής πρόνοιας είναι ένας τομέας με μεγάλη αυτονομία, εξ' ού και η ύπαρξη εξειδικευμένου υπουργείου.
- Η κρατική κοινωνική πρόνοια εκσυγχρονίζεται ανάλογα με τις κοινωνικές απαιτήσεις κάθε εποχής, διατηρώντας ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Η Εκκλησία αν και αναγνωρίζει τις ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές, είναι λιγότερο ευέλικτη μπροστά στην ανάγκη προσαρμογής στις περιστάσεις των καιρών, φοβούμενη την απομάκρυνσή της από τις δομικές της αρχές, τον ατελέσφορο εκμοντερνισμό και την εκκοσμίκευση. Δεν πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός ότι η παράδοση της Εκκλησίας εμπεριέχοντας και μεταφυσικά δεδομένα συνοδεύεται διαχρονικά με το "ταμπού" της ιερότητας, πράγμα που συντείνει στη βραδύτητα των κινήσεών της.
- Η κρατική κοινωνική πρόνοια είναι αντικειμενικότερη της εκκλησιαστικής και ελέγχεται με τυπικές μεθόδους αξιολόγησης. Στην Εκκλησία η φιλανθρωπία περιέρχεται στην πρωτοβουλία προσώπων που δεν βρίσκονται πάντα σε κοινό παρανομαστή επιδιώξεων και μεθόδων.
- Οι ασκούντες την εκκλησιαστική κοινωνική εργασία ανήκουν ιδεολογικά στον ίδιο χώρο, ασπάζονται τα ίδια ιδανικά και ακολουθούν το ίδιο περίπου πρότυπο ζωής. Τούτο δεν αποτελεί απαίτηση του κράτους για τους αντίστοιχους εργαζόμενους στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας.
- Η εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια διέπεται από μία ηθοπλαστική αντίληψη, η οποία και χρωματίζει όλες της τις ενέργειες. Η κρατική κοινωνική πρόνοια είναι ανθρωπιστική αλλά δεν υιοθετεί συγκεκριμένη ιδεολογία.

2. Ομοιότητες Εκκλησιαστικής Διακονίας και Κρατικής Κοινωνικής Πρόνοιας

- Καί η κρατική καί η εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια συναντιούνται εμπράκτως στην έννοια της φιλανθρωπίας, προσφοράς δηλαδή υπηρεσιών προς τον άνθρωπο που τις χρειάζεται, με σκοπό την ατομική και κοινωνική ευημερία.
- Η κρατική κοινωνική πρόνοια διατηρεί ουσιαστικά κοινές ρίζες με την εκκλησιαστική και επηρεάστηκε βαθιά από την χριστιανική ηθική απορροφώντας την στην ιδεολογία των επιστημών κοινωνικής πρόνοιας.
- Η κρατική και εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια τελούν σημαντικό έργο σε όλη τη χώρα με προγράμματα, οργανώσεις, ιδρύματα Κλειστής και Ανοιχτής περίθαλψης και ταμεία παροχών, έτσι ώστε να καλύπτεται μεγάλο μέρος των υπάρχουσών αναγκών.
- Τόσο το κράτος όσο και η Εκκλησία χρησιμοποιούν στον τομέα της κοινωνικής μέριμνας ορισμένες κοινές τακτικές διεκπεραίωσης των προγραμμάτων τους όπως έρευνα, παροχή, έλεγχος, αξιολόγηση, που αν και διαφέρουν ποιοτικά και ποσοτικά, ωστόσο όμως λαμβάνουν χώρα.
- Και η Εκκλησία καί το κράτος αναγνωρίζουν την αξία της επαγγελματικής προσφοράς στον τομέα της πρόνοιας και την χρησιμοποιούν εμπειριστατωμένα ή όχι. (Δεν ισχύει το ίδιο σχετικά με την αξία του εθελοντισμού, μιας και το κράτος δεν έχει μεριμνήσει επαρκώς για δημιουργία σχετικών προγραμμάτων).
- Συν τω χρόνω, κράτος και Εκκλησία αναγνωρίζουν την ανάγκη προσαρμογής των τακτικών τους στα δεδομένα κάθε εποχής, ανανεώνοντας ταχέως ή βραδέως τη κοινωνική εργασία που εφαρμόζουν⁸².

⁸² Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως, ό.π. σελ. 52-62.

- Κράτος και Εκκλησία αναγνωρίζουν τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων τους όχι ως μονοδιάστατες και μερικές, αλλά μεριμνώντας για τη σύνολη υπόσταση του ανθρώπου ως ψυχοσωματικού όντος.
- Κράτος και Εκκλησία στην Ελλάδα συνυπάρχουν ως αδιάρρηκτο σύνολο στην έννοια του "ελληνορθόδοξου έθνους" και συνεργάζονται για την πληρέστερη παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Θεωρούμε οτι αυτή η συνεργασία αξίζει να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο προς χάριν μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας στην αντιμετώπιση των ολοένα αυξανόμενων αναγκών· *«Σήμερα προτείνεται ένας "νέος πλουραλισμός" μέσα από την αναζήτηση νέας σχέσης κρατικού/μή κρατικού τομέα στο σχεδιασμό και την άσκηση κοινωνικής πολιτικής, εκφράζοντας την ανάγκη αναδιάρθρωσης του κοινωνικού κράτους και των κυρίαρχων σχέσεων κάλυψης αναγκών (...) Η ανάπτυξη ενός σύγχρονου, δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος κοινωνικής πολιτικής στη χώρα μας με σημαντικό αλλά όχι ισοπεδωτικό ρόλο του κράτους, που θα ανταποκρίνεται στη κάλυψη αναγκών ατόμων και συνόλου, πρέπει να κινηθεί στα πλαίσια ενός νέου προβληματισμού στη βάση της ελληνικής πραγματικότητας αξιοποιώντας τη διεθνή επιστημονική γνώση και συγχρόνως εμπλουτίζοντάς την με τη δική της εμπειρία και ανάλυση⁸³».*

⁸³ Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως, ό.π. σελ. 140-142.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Α. Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

1. Πρεσβυγενή Πατριαρχεία

1. Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης

Κανονική εξάρτηση

- Αρχιεπισκοπή Κωνσταντινούπολης
- Τέσσερις (4) Ι. Μητροπόλεις στην Τουρκία
- Εκκλησία Κρήτης
- Τέσσερις (4) Ι. Μητροπόλεις Δωδεκανήσου

Πνευματική δικαιοδοσία

- Πατριαρχική Εξουσία Πάτμου
- Άγιο Όρος
- Δύο Ιερές Μονές

2. Πατριαρχείο Αλεξάνδρειας

3. Πατριαρχείο Αντιόχειας

4. Πατριαρχείο Ιεροσολύμων

2. Πατριαρχεία και Αυτοκέφαλες Εκκλησίες

1. Εκκλησία Ρωσίας

2. Εκκλησία Σερβίας

3. Εκκλησία Ρουμανίας

4. Εκκλησία Ελλάδος

- Αρχιεπισκοπή Αθηνών

- Μητροπόλεις

5. Εκκλησία Κύπρου

6. Εκκλησία Αλβανίας

7. Εκκλησία Πολωνίας

8. Εκκλησία Βουλγαρίας

3. Αυτόνομες Εκκλησίες

1. Εκκλησία Γεωργίας

2. Εκκλησία Τσεχοσλοβακίας

3. Εκκλησία Φινλανδίας

4. Ορθόδοξη Ελλαδική Εκκλησία

Η Ορθόδοξη Ελλαδική Εκκλησία περιλαμβάνει την Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος, την Εκκλησία της Κρήτης, τις Μητροπόλεις της Δωδεκανήσου, τη

μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τις λοιπές πατριαρχικές μονές που βρίσκονται στην Ελλάδα⁸⁴.

Μετά τη σύσταση νέων Μητροπόλεων που έλαβε χώρα το έτος 1974 με την κατάτμηση παλαιότερων, υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα 90 εκκλησιαστικές επαρχίες. Από αυτές οι 88 ονομάζονται Μητροπόλεις και διοικούνται από Μητροπολίτες ενώ οι υπόλοιπες δύο (Αθηνών και Ηρακλείου Κρήτης) ονομάζονται Αρχιεπισκοπές και διοικούνται από Αρχιεπισκόπους.

⁸⁴ Μαντζαρίδης, Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, 1990, σελ. 293.

Β. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Χρονολογική Διαμόρφωση

- **50 μ.Χ.:** Ίδρυση της Χριστιανικής Εκκλησίας στην Ελλάδα από τον Απόστολο Παύλο.
- **1850:** Έκδοση του Πατριαρχικού Τόμου για το Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- **1928:** Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη περί της διοικήσεως των Ιερών Μητροπόλεων του Οικουμενικού Πατριαρχικού Θρόνου στην Ελλάδα.
- **1977:** Νέος Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν. 590/77 Φ.Ε.Κ. 146 Τεύχος Α΄ 31/5/1977).

Η Εκκλησία της Ελλάδος, σύμφωνα με τις θεσπίσεις του 1850 και του 1928, έχει υπό την κανονική δικαιοδοσία της την Ελληνική επικράτεια, πλην της Κρήτης, της Δωδεκανήσου και της χερσονήσου του Αγίου Όρους. Οι περιοχές αυτές έχουν κανονική εξάρτηση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

2. Εσωτερική Διαμόρφωση

Ανώτατο δομικό όργανο της Εκκλησίας της Ελλάδος είναι η **Διαρκής Ιερά Σύνοδος**.

1. Συγκρότηση της Ιεράς Συνόδου

Η Δ.Ι.Σ. της 138ης Συνοδικής περιόδου (1994-1995) κατά τις διατάξεις του ισχύοντος Καταστατικού Χάρτη, συγκροτείται έχοντας ως πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ, μέλη δώδεκα (12) Μητοπολίτες από την Ελληνική επικράτεια, έναν Αρχιγραμματέα και έναν ειδικό νομικό σύμβουλο για τις υποθέσεις της Ιεράς Συνόδου.

2. Συνοδικές Επιτροπές

Για τη μελέτη και την επεξεργασία των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως των συνελεύσεων αλλά και για την εν γένει υποβοήθηση του έργου της Δ.Ι.Σ. έχουν συσταθεί οι ακόλουθες Συνοδικές Επιτροπές που έχουν γνωμοδοτική αρμοδιότητα.

- Συνοδική Επιτροπή επί της Αρχιγραμματείας
 - Συνοδικές Υπηρεσίες
 - Εκκλησιαστικά Συνοδικά Δικαστήρια
 - Υπηρεσιακά Συμβούλια
 - Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων της Ιεράς Συνόδου
 - Βιβλιοθήκη της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος
- Συνοδική Επιτροπή Εκκλησιαστικής Τέχνης και Μουσικής
 - Γραφείο Ναοδομίας
- Συνοδική Επιτροπή Θ. Λατρείας και Ποιμαντικού Έργου
- Συνοδική Επιτροπή Δογματικών και Νομοκανονικών Ζητημάτων
- Συνοδική Επιτροπή Μοναχικού Βίου
- Συνοδική Επιτροπή Χριστιανικής Αγωγής Νεότητας
- Συνοδική Επιτροπή Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων
 - Γραφείο Αλληλοβοήθειας και Σχέσεων μετά των Ξένων Εκκλησιών
 - Κέντρο Συμπαραστάσεως Παλλινოსτούντων Μεταναστών(*)
 - Γραφείο Σχέσεων με την Ενωμένη Ευρώπη
- Συνοδική Επιτροπή Εκκλ. Εκπαιδεύσεως και Επιμορφώσεως
- Συνοδική Επιτροπή Τύπου, Δημοσίων Σχέσεων και Διαφωτίσεως
- Συνοδική Επιτροπή επί των Αιρέσεων

- Συνοδική Επιτροπή Κοινωνικής Πρόνοιας και Ευποιίας
- Συνοδική Επιτροπή επί των Οικονομικών

3. Εκκλησιαστικοί Οργανισμοί υπό την Ιερά Σύνοδο

- Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος (*)
- Ταμείο Πρόνοιας Ορθοδόξου Εφημεριακού Κλήρου Ελλάδας
- Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας
- Διορθόδοξο Κέντρο της Εκκλησίας της Ελλάδος
- Συνοδικές Ιερές Μονές
- Μεγάλη Διοικούσα-Ερανική Επιτροπή κατακομβών Μήλου
- Επικοινωνιακό και Μορφωτικό Ίδρυμα της Εκκλησίας της Ελλάδος

4. Θεολογικές Σχολές

- Θεολογική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών
Τμήμα Θεολογίας
Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας (Ποιμαντικό)
- Θεολογική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Τμήμα Θεολογίας
Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας

5. Δημόσιες Υπηρεσίες που έχουν σχέση με εκκλησιαστικές υποθέσεις

- Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων)
- Διεύθυνση Εκκλησιαστικών Υποθέσεων (Υπουργείο Εξωτερικών)
- Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεως (Υπουργείο Πολιτισμού)

3. Ανάλυση Φορέων Προνοιακού Έργου των Υπηρεσιών της Δ.Ι.Σ.

α. Κέντρο Συμπαράστασως Παλλινოსτούντων Μεταναστών

Αθήνα (115 21) Δεινοκράτους 119, τηλ. 7245980

Θεσσαλονίκη (546 24) Βασ. Ηρακλείου 39, τηλ. 280848

Τι είναι το Κέντρο Συμπαράστασως Παλλινოსτούντων Μεταναστών:

Το Κ.Σ.Π.Μ. ιδρύθηκε το 1978 με απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος στις 9/2/1978 (121η Συνοδική Περίοδος). Αποτελεί πρόγραμμα του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών με συμβολή της Εκκλησίας της Ελλάδος. Διοικητικά ανήκει στην Εκκλησία της Ελλάδος (Συνοδική Επιτροπή Αλληλοβοήθειας και Σχέσεων μετά των ξένων Εκκλησιών).

Το Κ.Σ.Π.Μ. αποτελείται από δύο γραφεία, ένα στην Αθήνα και ένα στη Θεσσαλονίκη. Για μικρό χρονικό διάστημα λειτούργησε και γραφείο στην Καβάλα. Το προσωπικό αποτελείται από δέκα άτομα (ανά γραφείο).

Είναι Κοινωνική Υπηρεσία που εξυπηρετεί τους παλλινოსτούντες από Δυτική Ευρώπη σε όλα τα προβλήματά τους και Ερευνητικό Κέντρο για θέματα μετανάστευσης-παλλινόστησης.

Όλες οι κοινωνικές υπηρεσίες προσφέρονται από επαγγελματίες εντελώς δωρεάν. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι οι ακόλουθες:

1. Κοινωνικές Υπηρεσίες προς τους παλλινოსτούντες και τις οικογένειές τους:

- Ενημέρωση για τα εκάστοτε κυβερνητικά μέτρα
- Βοήθεια στη διεκπεραίωση υποθέσεων που εκκρεμούν στην αλλοδαπή
- Βοήθεια σε υποθέσεις με ελληνικές υπηρεσίες π.χ. προβλήματα με το τελωνείο

- Βοήθεια στην αναζήτηση εργασίας
- Κοινωνική εργασία από επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς με άτομα και οικογένειες. Συμπράσταση και συμβουλευτική στα προβλήματα που προκύπτουν από την "επανασυγκόλληση" της οικογένειας κατά την παλλινόστηση, τυχόν διαταραγμένες σχέσεις του ζεύγους, επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιών, προβλήματα υγείας μέσα στην οικογένεια. Συμπράσταση στα ιδιαίτερα προβλήματα της δεύτερης γενεάς, σχολεία, επαγγελματικός προσανατολισμός και γενικότερα συμπράσταση για μια ομαλή κοινωνική επανένταξη της οικογένειας στην Ελλάδα.

2. Νομική Πληροφόρηση και εξυπηρέτηση

Αναφέρεται σε νομικής φύσεως υποθέσεις που εκκρεμούν στη χώρα όπου εργάστηκαν ως μετανάστες (θέματα συνταξιοδοτήσεως, οικογενειακού δικαίου, εμπραγμάτου δικαίου, εργατικού δικαίου κτλ.) και θέματα που αφορούν το δίκαιο των χωρών υποσοχής και το δίκαιο της ΕΟΚ.

3. Μελέτη και Έρευνα

Αναφέρεται στα προβλήματα της μετανάστευσης και παλλινόστησης, κοινωνιολογικές αναλύσεις και έρευνες. Νομική μελέτη και έρευνα του δικαίου που καθ' οιονδήποτε τρόπο αφορά τους μετανάστες και παλλινοστούντες.

4. Προτάσεις και Ενημέρωση

Με βάση την εμπειρία των έντρων και τις διαπιστώσεις από αναλύσεις ή έρευνες, υποβολή προτάσεων προς τα αρμόδια υπουργεία και τις κρατικές υπηρεσίες. Με δημοσιεύματα, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές στο εσωτερικό και το εξωτερικό, με συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια ή και διοργάνωση τέτοιων διεθνών συνεδρίων ή συναντήσεων, προβολή των θεμάτων της μετανάστευσης και ευαισθητοποίηση του κοινού.

β. (*) Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος

Πρόκειται για Ιεραποστολικό συνοδικό οργανισμό της Εκκλησίας της Ελλάδος, ο οποίος σύμφωνα με τον ισχύοντα καταστατικό της χάρτη (Ν.Δ. 590/1977, άρθρο 40), *«μεριμνά διά τον προγραμματισμό, την διοργάνωση και την τέλεση του καθ' όλου ιεραποστολικού και μορφωτικού έργου της Εκκλησίας»*.

Η δραστηριότητα της Αποστολικής Διακονίας διευθύνει επταμελές διοικητικό συμβούλιο αποτελούμενο από τον εκάστοτε Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος, δύο Αρχιερείς, μέλη της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου οι οποίοι ορίζονται κάθε χρόνο, δύο καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών, το Γενικό Διευθυντή του οργανισμού και έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η Αποστολική Διακονία ιδρύθηκε το 1936 ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Α.Ν. 41/1936). Οι πρώτες οργανωτικές αναπροσαρμογές έγιναν το 1940 (Α.Ν. 2159/1940) και το 1946 (Α.Ν. 976/1946), με προοπτική ο συνοδικός αυτός οργανισμός να αποτελέσει *«το όργανον της συστηματοποιήσεως και ενοποιήσεως των πρακτικών δυνάμεων της Εκκλησίας»*. Παραρτήματα της Αποστολικής Διακονίας ιδρύθηκαν σε όλες τις Μητροπόλεις της Εκκλησίας της Ελλάδος, διοικούμενα από τοπικά συμβούλια με πρόεδρο τον οικείο Μητροπολίτη. Τα παραρτήματα αυτά καταργήθηκαν το 1969 με νέα ριζική αναδιάρθρωση του Οργανισμού.

Οι σκοποί της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος είναι:

- Η μέριμνα για την κατάρτιση και επιμόρφωση Ιεροκληρικών, Εξομολόγων και συνεργατών του εκκλησιαστικού έργου.
- Η συστηματική μελέτη και οργάνωση του εν γένει κατηχητικού έργου της Εκκλησίας, η κατάρτιση στελεχών και η συμπαράσταση στη σπουδάζουσα νεολαία.

- Η ενίσχυση του ορθόδοξου φρονήματος του ελληνικού λαού, η ενημέρωση των ξένων που επισκέπτονται την Ελλάδα και η ανάπτυξη της Ορθόδοξης Ιεραποστολής.
- Η μέριμνα για τις εκδόσεις της Εκκλησίας.
- Η προετοιμασία εκκλησιαστικών εκπομπών και δημοσιευμάτων για τα μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως και η παραγωγή μορφωτικού οπτικοακουστικού υλικού.

Οργανωτικά σήμερα η Αποστολική Διακονία έχει τους εξής τομείς:

1. Τομέας Διοικήσεως και Οικονομικών
2. Τομέας Ιεραποστολικού και Μορφωτικού Έργου

- Διεύθυνση Επιμορφώσεως:

Τμήμα Θείου Κηρύγματος
 Τμήμα Ιεράς Εξομολόγησης
 Τμήμα Επιμόρφωσης συνεργατών

- Διεύθυνση Κατηχήσεως και Νεότητας:

Τμήμα προσχολικής ηλικίας
 Τμήμα Κατηχητικού έργου
 Φροντιστήριο υποψήφιων Κατηχητών
 Φροντιστήριο επιμόρφωσης Κατηχητών
 Τμήμα σπουδαστών ανωτέρων και ανωτάτων Σχολών.

- Διεύθυνση Ορθοδόξου Μαρτυρίας

Τμήμα συμπαραστάσεως νέων ορθόδοξων κοινοτήτων
 Τμήμα αντιμετώπισεως ετεροδιδασκαλιών
 Τμήμα ξένων επισκεπτών

Επίσης λειτουργεί Γραφείο Εξωτερικής Ιεραποστολής, το οποίο εκδίδει το τριμηνιαίο ιεραποστολικό περιοδικό *«Πάντα τα Έθνη»* που πληροφορεί για τις συντελούμενες ιεραποστολικές προσπάθειες σε όλο τον κόσμο.

3. **Τομέας Εκδόσεων**

4. **Τομέας οπτικοακουστικών και προβολής και διάθεσης βιβλίων**

- Δανειστική Βιβλιοθήκη
- Ραδιοφωνικές εκπομπές
- Βιβλιοπωλείο
- Τμήμα *«Φωνής Κυρίου»*
- Τμήμα προβολής εκδόσεων, ταινιών κτλ.

5. **Θεολογικό Φοιτητικό Οικοτροφείο Αρρένων**

Σε αυτό διαμένουν 50 φοιτητές της Θεολογικής Σχολής, ημεδαποί, ομογενείς και αλλοδαποί, πολλοί εκ των οποίων είναι υπότροφοι της Εκκλησίας της Ελλάδος ή του Υπουργείου Εξωτερικών.

6. **Ιερό προσκύνημα Αγ. Βαρβάρας ομωνύμου δήμου**

7. **Ανωτέρα Σχολή Διακονισσών (τέως)**

Η Σχολή αυτή λειτούργησε από την 21η Νοεμβρίου 1957 μέχρι τέλους του έτους 1984. Σκοπός της ήταν η ειδική εκπαίδευση Κοινωνικών Λειτουργών. Μετά την έκδοση του Ν. 1404/83 το προσωπικό της Σχολής εντάχθηκε στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας των Τ.Ε.Ι.

Γ. ΦΟΡΕΙΣ-ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΡΟΝΟΙΑΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Βασική αρχή και ιδανικό του κοινωνικού έργου της Εκκλησίας είναι η καθολικότητα. Τούτο σημαίνει ότι η προσφορά της που πραγματώνεται μέσω των ποικίλων και πολυδιάστατων προγραμμάτων της, απευθύνεται χωρίς διάκριση στο σύνολο των ανθρώπων. Για οργανωτικούς λόγους και προς χάριν μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας, ο σχεδιασμός και η δρομολόγηση της δράσης, στηρίζεται στη συμβολή και καθοδήγηση ορισμένων προσώπων που αποτελούν στελέχη του Κοινωνικού Έργου της Εκκλησίας. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν:

1. Κληρικοί
2. Ειδικοί Επαγγελματίες
3. Εθελοντές βοηθοί

1. Κληρικοί

Προκειμένου να γνωρίσουμε τον τρόπο διαμόρφωσης της ενοριακής ζωής και του κοινωνικού έργου της Ορθόδοξης Εκκλησίας, βασική προϋπόθεση είναι η κατανόηση της θέσεως των κληρικών μέσα στο εκκλησιαστικό σώμα.

Από τα πρώτα αποστολικά χρόνια η Εκκλησία διαμορφώθηκε έχοντας ως αρχή και ιδανικό τη Θεοκρατία (Χριστοκρατία), που σημαίνει ότι η διακυβέρνηση του εκκλησιαστικού σώματος γίνεται άμεσα από το Θεό «εν Αγίω Πνεύματι». Ο ιερέας, σύμφωνα με τον Ιωάννη Χρυσόστομο, απλώς «την εαυτού δανείζει γλώτταν και την εαυτού παρέχει χείρα» (Ε.Π. 62, 204). Μέσα στην Εκκλησία δεν επιτρέπεται η ύπαρξη κοσμικών διαφοροποιήσεων των μελών σε άρχοντες και αρχόμενους. Πάλι κατά το Χρυσόστομο «ούκ αρχόντων τύφος (=έπαρση) έστιν ενταύθα (=στην Εκκλησία), ουδέ αρχομένων δουλοπρεπεία, αλλ' αρχή πνευματική, τούτω μάλιστα πλεονεκτούσα, τώ το πλέον τών πόνων (...). ού τώ τάς τιμάς πλείους επιζητείν» (Ε.Π. 61, 427/8). Η μόνη συνεπώς διαφορά που

εντοπίζει ο Ι. Χρυσόστομος μεταξύ κλήρου και λαού είναι ο κόπος και η διακονία των πρώτων για τους δεύτερους και όχι η ύπαρξη αξιωμάτων και εξουσιών.

Το λειτούργημα που κάθε κληρικός έχει στην Εκκλησία έχει κανονικά προσωπικό χαρακτήρα και δεν περιορίζεται στην αξίωση του τίτλου. Όπως στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες για λόγους οργάνωσης υπήρχε ιεραρχία διδασκάλων, αποστόλων, προφητών κλπ. έτσι και στο σύγχρονο εκκλησιαστικό σώμα αποδίδονται ιεραρχικά λειτουργήματα σε συγκεκριμένα πρόσωπα, με σκοπό την ομαλή και οργανωμένη δράση της Εκκλησίας μέσα στην κοινωνία.

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι ο ρόλος του "εξουσιαστή" δεν αρμόζει και συνεπώς δεν δίδεται στους κληρικούς, οι οποίοι καλούνται να γίνουν φορείς του λειτουργικού χαρίσματος προς την ενεργοποίηση της ενορίας των προσώπων που υπηρετούν (διακονούν). Πολλές φορές όμως, οι αρνητικές επιδράσεις των κοσμικών στοιχείων που εισβάλλουν στον εκκλησιαστικό χώρο, αποκαλύπτουν ή δημιουργούν την εντύπωση ύπαρξης ταξικών διαφοροποιήσεων, που όμως καμμία σχέση δεν έχουν με την Ορθόδοξη Παράδοση-Διδασκαλία.

Πολλοί είναι όμως και αυτοί που κάνουν λόγο για «κληροκρατία» μέσα στο εκκλησιαστικό σώμα, όχι ίσως με σκοπό να υποτιμήσουν την Ορθόδοξη διδασκαλία, απλώς μάλλον διαπιστώνοντας την απόκλιση της εκκλησιαστικής θεωρίας από την πράξη. Αυτές οι διαπιστώσεις, που πληθαίνουν με την πάροδο του χρόνου, κρούουν "τον κώδωνα του κινδύνου" στις συνειδήσεις των υπεύθυνων που ταυτίζουν τη "Χάρη της Διακονίας" με την εξουσία και την επιβολή.

Στις μέρες μας οι κληρικοί νοούνται περισσότερο ως τελετουργοί ή κοινωνικοί εργάτες, ενώ υποσκελίζεται η κύρια λειτουργία τους που είναι η "θεραπευτική"⁸⁵. Αυτό όμως προϋποθέτει πρώτα τη θεραπεία του ίδιου του "θεραπευτού", «*Ιατρέ θεράπευσον σεαυτόν πρώτον*» (Λουκ. 4, 23), πράγμα που μπορεί να γίνει μέσω της πραγματικής, ουσιαστικής διακονίας του κληρικού στην ενορία του, που θα έχει σαν βάση τη θεολογία, την κοινωνική εργασία, τη διδασκαλία και πάνω απ' όλα το σωστό παραδειγματισμό. Η αόριστη ηθικολογία και η ανεδαφική τυπολαγνεία, όχι μόνο δεν προβάλλουν την ουσία της Ορθόδοξης

⁸⁵ Μεταλληνός Γ.: "Η Ενορία", 1990, σελ. 23.

πίστης αλλά αντιθέτως εξακοντίζουν ακόμα και κάθε πρόθεση ουδετερότητας προς τον αρνητισμό.

«Η χειροτονία δεν φωτίζει μαγικά, αλλά προϋποθέτει την καθαρότητα της καρδιάς και τον αγιοπνευματικό φωτισμό. Ο μη κεκαθαρμένος και αφώτιστος κληρικός είναι αχθοφόρος και όχι φορέας της χάριτος. Και ο μεν Θεός «δρά και διά των αναξίων» οι μὴ καθαροί όμως δεν μπορούν να θεραπεύσουν και ικανοποιούνται με την ενασχόληση με τα κοινωνικά έργα, για να δικαιολογήσουν την παρουσία τους στην Ενορία. Γι' αυτό θα ήταν καλό να μην καλύπτονται τα "εφημεριακά κενά" (υπαλληλικής νοοτροπίας έκφραση) αν δεν βρίσκονται (...) τουλάχιστον άνθρωποι μετανοίας, προσευχής, πλούσιοι σε εμπειρίες και προσανατολισμένοι στην Παράδοση των Πατέρων». (Μεταλληνός, 1990, 34-35)

Η παρουσία και ο ρόλος των κληρικών στην κοινωνία, ιδιαίτερα δε η ενεργός συμμετοχή τους στα κοινωνικά προβλήματα, εγείρει στις μέρες μας ισχυρές ενστάσεις και αναστολές. Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι η ζωή της ενορίας είναι ακραιφνώς πνευματική υπόθεση χωρίς κοινωνικές προεκτάσεις, μονομερώς σπιριτουαλιστική και τυπολατρική.

Από την άλλη πλευρά η εξέλιξη του Κράτους Πρόνοιας με όλη τη διαπλοκή της δομής του, της στοχοθεσίας και της δράσης του, που συνοψίζεται στην προσπάθεια για δικαιότερη κατανομή των υλικών αγαθών και ανάπτυξη πολυδιάστατης κοινωνικής πολιτικής (Εργατική νομοθεσία, συμβάσεις, κοινωνική και ασφαλιστική πολιτική), θέτει αυτομάτως πλήθος περιορισμών στην ανάληψη κοινωνικής μέριμνας εκ μέρους του κλήρου, τόσο στην *"προσωπική διακονία"* όσο και την *«κοινοτική-ενοριακή διακονία»*⁸⁶.

Στις μέρες μας το κράτος είναι αυτό που μονοπωλεί την σύνολη κοινωνική μέριμνα και δράση, θεωρούμενο ως η μόνη συνεκτική δομή και η μόνη παμπεριεκτική ενότητα που μπορεί να περικλείσει όλη την κοινωνική πραγματικότητα. Η σύγχρονη πολιτεία έχοντας πίστη στην ισχυρή αυτάρκειά της

⁸⁶ Μεταλληνός Γ., "Η Ενορία", σελ 93.

προς την επίτευξη των στόχων της, αντιμετωπίζει την Εκκλησία ως θεσμό καθαρά εσχατολογικό, μεταφυσικό και ανυπόστατο, απευθυνόμενο σε μία μερίδα των πολιτών που εξακολουθούν να «θρησκευούν»⁸⁷. Οι αρμοδιότητες και ο ρόλος της Εκκλησίας και των κληρικών, δεν μπορούν να είναι άλλες από αυτές που παραχωρεί το ίδιο το κράτος, μιας και αντλεί μάλιστα πολλαπλές ωφέλειες απ' αυτές (Ιδρύματα Πρόνοιας, φιλανθρωπία κτλ.).

Πολλές αμφισβητήσεις για την αξία υπάρξεως της Εκκλησίας έχουν προ πολλού διατυπωθεί στις χώρες της Δύσης, ενώ εξαπλώνονται ακόμα και στον ελλαδικό χώρο, ιδίως δε μέσα από το πρίσμα του "εξευρωπαϊσμού" και της αθρόας αστικοποίησης. Οι κληρικοί φαντάζουν πλέον σαν φιγούρες αναχρονιστικές, "ξεχασμένες από το χρόνο" που όταν μάλιστα έχουν ταπεινή καταγωγή και όχι σπανίως χαμηλή παιδεία, αποτελούν θέαμα αποκρουστικό για τον σύγχρονο "διαφωτισμένο" τεχνοκράτη. Το αντικληρικό πνεύμα που πυροδοτείται μάλιστα κατά καιρούς από συγκεκριμένα μη χαρακτηριστικά ενδοεκκλησιαστικά γεγονότα εξαπλώνεται και προχωρεί παράλληλα με την τάση για αποιεροποίηση και εκλαίκευση του κοινωνικού χώρου.

Θα ήταν όμως ανεδαφικό να κρίνουμε τη θέση του κλήρου μέσα στην κοινωνία της Ελλάδας με βάση τη σύγχρονη προβληματική και δεοντολογία, μιας και η παρουσία της είναι ιστορικά συνδεδεμένη και μάλιστα άρρηκτα με τον Ελληνισμό και την εθνική μας παράδοση. Ευνόητο είναι ότι όπως στο παρελθόν οι κληρικοί και μάλιστα ο κατώτερος κλήρος στάθηκε ενεργός και συμμετέχων σε κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής, πλην σαφώς των λειτουργικών του καθηκόντων, έτσι και σήμερα, που ίσως οι καιροί "το απαιτούν περισσότερο", οφείλουν όχι μόνο να συνεχίσουν την πολύπλευρη συμβολή τους, αλλά παράλληλα να προσαρμοσούν θετικά στα σύγχρονα δεδομένα, έτσι ώστε η προσφορά τους να είναι γόνιμη και ευρέως αποτελεσματική.

Ορισμένα στατιστικά στοιχεία⁸⁸:

⁸⁷ Ο.π.: σελ. 93-94.

⁸⁸ Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος, (Μαντζαρίδης, σελ. 293).

Στην Ελλάδα υπάρχουν 90 εκκλησιαστικές επαρχίες. Οι 88 ονομάζονται Μητροπόλεις και ποιμαίνονται από Μητροπολίτες ενώ οι δύο (Αθηνών και Κρήτης) ονομάζονται αρχιεπισκοπές και ποιμαίνονται από Αρχιεπισκόπους. Όλοι οι αρχιερείς έχουν πτυχίο Θεολογίας, ενώ έξι από αυτούς διαθέτουν και ακαδημαϊκούς τίτλους.

Στις 90 επαρχίες με τους 89 Μητροπολίτες και Αρχιεπισκόπους που υπάρχουν σήμερα, υπηρετούν 9.489 ιερείς και 294 διάκονοι. Από το σύνολο των ιερέων, μόνο 869, δηλαδή ποσοστό 9.2% είναι άγαμοι και 8260, δηλαδή ποσοστό 90.8% είναι έγγαμοι.

Οι ιερείς αυτοί από άποψη μορφωτικού επιπέδου και μισθολογικής κατηγορίας κατανέμονται ως εξής:

- 21.3% έχουν πτυχίο ή δίπλωμα θεολογίας και ορισμένοι πτυχίο του Ταχύρρυθμου Ιερατικού Σεμιναρίου και ανήκουν στην πρώτη μισθολογική κατηγορία.
- 27.3% έχουν δίπλωμα Ανωτέρου Εκκλησιαστικού Φροντιστηρίου ή Ανωτέρας Εκκλησιαστικής ή Ιερατικής Σχολής ή είναι φοιτητές Θεολογίας που τελείωσαν το δεύτερο έτος σπουδών.
- 25.1% παρακολούθησαν τις πρώτες τάξεις του Λυκείου και πήραν δίπλωμα Κατωτέρου Εκκλησιαστικού Φροντιστηρίου ή τελείωσαν το Λύκειο και βρίσκονται στα δύο πρώτα έτη φοιτήσεώς τους στη Θεολογική. Τούτοι ανήκουν στην τρίτη μισθολογική κατηγορία.
- 26.3% διαθέτουν λιγότερες γραμματικές γνώσεις και κατατάσσονται στην τέταρτη κατηγορία.

Στις μέρες μας, που η διαδικασία των σπουδών είναι προσιτή στην πλειοψηφία των όσων την επιδιώκουν, ο μεγαλύτερος αριθμός νέων κληρικών αποφοιτούν από το Πανεπιστήμιο ενώ συχνά συνεχίζουν τις σπουδές τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Ευνόητο είναι ότι παλαιότερα κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτιστικοί και γεωγραφικοί λόγοι περιόριζαν τις επιθυμίες όσων ήθελαν να

σπουδάσουν ή τους ωθούσαν σε λύσεις απλούστερες και συμβατικές. Γι' αυτό άλλωστε μεγάλος αριθμός ηλικιωμένων κληρικών δεν απέκτησε υψηλή μόρφωση, σημείο που αποτελεί σήμερα αιτία μομφής σε όσους πιστεύουν ότι η κατοχή πτυχίων πιστοποιεί την ανθρώπινη καλλιέργεια. Η εμπειρία όμως του εκκλησιαστικού βίου όχι μόνο δεν επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές, αντιθέτως μάλιστα αποδεικνύει ότι το σημαντικότερο κοινωνικό έργο επιτέλεσαν οι ανήκοντες στον κατώτερο κλήρο, που ως επί το πλείστον διαθέτουν μεγάλα αποθέματα ταπεινότητας, εκκλησιαστικού ενδιαφέροντος και φιλανθρωπίας. Γεγονός όμως είναι, ότι η πολύπλοκη δομή των συγχρόνων κοινωνιών όπως εξελίσσονται μέσα στο χρόνο, πολλαπλασιάζουν τις γνωσιακές απαιτήσεις, ακόμα και στο πρόσωπο του κλήρου. Για το λόγο αυτό, θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντική την παροχή ολοκληρωμένης κοινωνικής και θεολογικής παιδείας στους κληρικούς, ιδιαίτερα δε σε αυτούς που "διακονούν" το χώρο της Κοινωνικής Πρόνοιας, ο οποίος απαιτεί γνώσεις προσέγγισης, σχεδιασμού, εργασίας και αξιολόγησης. Στην Πανεπιστημιακή Θεολογική Σχολή η εκπαίδευση επί της "κοινωνικής εργασίας" είναι μηδαμινή.

2. Ειδικοί Επαγγελματίες

Η Εκκλησία ανέκαθεν οργανώνει την κοινωνική της προσφορά με κύριο άξονα τον εθελοντισμό, ο οποίος διασφαλίζει το σημαντικό κριτήριο της αληθινής χριστιανικής αγάπης. Ο ρόλος του "μισθοφόρου" επαγγελματία παραγκωνίστηκε ηθελημένα, μιας και στο χώρο της εκκλησιαστικής ζωής τονίζεται πάντα η ανιδιοτέλεια και το αφιλοκερδές ανθρώπινο ενδιαφέρον, ή αλλιώς φιλανθρωπία. Πάνω στο μοντέλο του εθελοντισμού στήριξε η Εκκλησία όλο το προνοιακό της οικοδόμημα εντός της πολύχρονης ιστορίας της, ενώ οι λιγοστές προσλήψεις επαγγελματιών αφορούσαν μόνο ορισμένους χώρους εκειδικευμένων υπηρεσιών όπως τα λογιστικά, η γραμματεία, οι βοηθητικές εργασίες των ναών κτλ. παρ' όλο που και αυτές οι εργασίες συχνά τελούνταν από γυναίκες εθελόντριες που κατά κανόνα παλαιότερα δεν εργάζονταν εκτός σπιτιού.

Στη σημερινή εποχή που τα κοινωνικά προβλήματα είναι πολυσύνθετα και οι ανθρώπινες ανάγκες απαιτούν οργανωμένη και μεθοδευμένη προσέγγιση, ο ρόλος του επαγγελματία καθίσταται απαραίτητος ακόμα και στον εκκλησιαστικό χώρο, χωρίς αυτό να υποτιμά ή να σηματοδοτεί την αντικατάσταση του εθελοντισμού, του οποίου η σημασία είναι σαφώς πρωταρχική. Ας δούμε κατ' αρχάς τα σύγχρονα δεδομένα στο θέμα που εξετάζουμε:

Η Εκκλησία οργανώνει σε όλες τις Μητροπόλεις προνοιακό έργο σε συγκεκριμένες ομάδες καταναλωτών: υπερήλικες, παιδιά, γυναίκες, νέους, φυλακισμένους κτλ. Από το σύνολο των Μητροπόλεων ελάχιστες είναι αυτές που απασχολούν επαγγελματικό προσωπικό στις διοικητικές, οργανωτικές ή άλλες υπηρεσίες των ενοριών. Αναλυτικά:

- **Η Διεύθυνση Χριστιανικής Αλληλεγγύης της Αρχιεπισκοπής Αθηνών** είναι η πιο οργανωμένη εκκλησιαστική κοινωνική υπηρεσία, μιας και απασχολεί δεκατέσσερις (14) Κοινωνικούς Λειτουργούς, πλην των άλλων βοηθητικών υπαλλήλων.
- Επαγγελματικό προσωπικό σε κοινωνικές υπηρεσίες συναντούμε και στην **Μητρόπολη Δημητριάδος** (Ψυχολόγο, Κοινωνικό Λειτουργό, Εκπαιδευτικούς, Ειδικούς Παιδαγωγούς) καθώς ακόμα και στην **Αρχιεπισκοπή Κρήτης** η οποία αναπτύσσεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια.
- Στη **Μητρόπολη Πειραιώς** η οποία αποτελεί πρότυπο εκκλησιαστικών κοινωνικών παροχών, δεν μισθοδοτούνται επαγγελματίες Κοινωνικοί Λειτουργοί, Ψυχολόγοι ή άλλοι ειδικοί στο χώρο της θεραπείας ακι της κοινωνικής οργάνωσης, παρά μόνο ορισμένοι γραμματείς για τις γραφειοκρατικές διεκπεραιώσεις και φυσικά Παιδαγωγοί για τις ανάγκες των σχολών που λειτουργούν στα πλαίσια της Μητροπόλεως.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επαγγελματιών που εργάζονται για την Εκκλησία, κατέχουν συγκεκριμένες θέσεις εντός ορισμένων εκκλησιαστικών ιδρυμάτων και δεν παίζουν κανένα ευρύτερο κοινωνικό ή

συμβουλευτικό ρόλο, πράγμα που κρίνεται αναγκαίο στη σύγχρονη κοινωνία που ο θεσμός των ενοριών δέχεται μεγάλο πλήγμα, συνεπιφέροντας διάλυση στις πρωτογενείς μεθόδους εκκλησιαστικής προσφοράς. Οι επαγγελματίες που εργάζονται σε οργανωτικές-συντονιστικές θέσεις είναι ελάχιστοι σε σχέση με τις υπάρχουσες ανάγκες, οι οποίες μετατίθενται σχεδόν αποκλειστικά στην πρωτοβουλία των κληρικών που συχνά δεν διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις για να αποδώσουν τους κοινωνικοπρονοιακούς στόχους της Εκκλησίας όπως έχουν σήμερα διαμορφωθεί και να ανταποκριθούν στις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες των ενοριτών.

Σαν αποτέλεσμα των παραπάνω διαπιστώσεων, έχουμε το φαινόμενο των τεραστίων ποσοτικών και ποιοτικών διαφορών στην οργάνωση των Μητροπόλεων της ελληνικής Εκκλησίας, όπου άλλες αποδίδουν άριστα διαρθρωμένη και μελετημένη κοινωνική προσφορά, ενώ άλλες, των οποίων οι υπεύθυνοι δεν διαθέτουν τη γνώση, τη θέληση ή τη δύναμη πρωτοβουλίας, δεν έχουν να επιδείξουν οργανωμένο κοινωνικό έργο. Η αναγωγή της αδυναμίας ορισμένων Μητροπόλεων για επιτέλεση κοινωνικού έργου στην οικονομική ένδεια, δεν είναι ανεδαφική μιας και όλες οι Μητροπόλεις είναι αυτοσυντηρούμενες. Δεν είναι όμως και απόλυτα σωστή, μιας και αποδεδειγμένα εύπορες Μητροπόλεις δεν διαθέτουν κοινωνικές υπηρεσίες λόγω αδικαιολόγητης μετάθεσης προτεραιοτήτων ή έλλειψης δημιουργικής επιθυμίας.

Γεγονός είναι ότι οι πολυδιάστατες αναζητήσεις του σύγχρονου ανθρώπου και η επιτακτική ανάγκη όχι μόνο για διατήρηση αλλά και για ουσιαστική θεμελίωση και ανάπτυξη των ενοριών σε όλη την ελληνική μητροπολιτική επικράτεια κατά τρόπο σταθερά και ισότιμα οργανωμένο, κάνει φανερή την ανάγκη πρόσληψης εξειδικευμένων επαγγελματιών, όχι μόνο μέσω του κράτους αλλά απ' ευθείας από την Εκκλησία, οι οποίοι θα συνδέσουν την επαγγελματική τους ιδιότητα και το προσωπικό τους ενδιαφέρον με τους σκοπούς της εκκλησιαστικής κοινότητας στην οποία ανήκουν.

Αξίζει εδώ να πούμε ότι η Εκκλησία δεν προβαίνει απ' ευθείας σε προσλήψεις μιας και τα εισοδήματα των κατά τόπους Μητροπόλεων προέρχονται από δωρεές

και εθελοντικές εισφορές, γεγονός που αποτρέπει τους υπεύθυνους να χρησιμοποιούν αυτούς τους πόρους για μισθοδοσία, αλλά για άμεση κάλυψη αναγκών των ενοριτών. Η "ηθική" αυτή αναστολή έχει ως συνέπεια την αναμονή της κρατικής φροντίδας (προκηρύξεις θέσεων), που δεν μεριμνά ολοκληρωμένα όχι μόνο για τις εκκλησιαστικές ανάγκες κάλυψης θέσεων αλλά ούτε για τις ίδιες τις κρατικές υπηρεσίες. Η θεωρητικά και μόνο ισχύουσα σύνδεση Εκκλησίας-Πολιτείας φαίνεται και από το γεγονός ότι στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών εδώ και τριάντα (30) χρόνια δεν έχει γίνει καμμία πρόσληψη Κοινωνικού Λειτουργού, με αποτέλεσμα τα 14 άτομα της υπηρεσίας να επιμελούνται τις υποθέσεις 142 ενοριών...

Πρέπει να τονίσουμε τέλος, ότι η ανάγκη για πρόσληψη ειδικών επαγγελματιών στην Εκκλησία δεν αντιτίθεται στις αρχές της περί ανιδιοτέλειας και εθελοντισμού, αλλά πρέπει να έχει ως σκοπό ακριβώς αυτή την οργάνωση και ενδυνάμωση των εθελοντών ενοριτών, μέσω επαρκών κατευθύνσεων και παροχής ειδικών γνώσεων που θα έχουν σαν αποτέλεσμα την πληρέστερη, ενεργέστερη και αποτελεσματικότερη εκκλησιαστική κοινωνική εργασία.

3. Εθελοντές βοηθοί

Ολόκληρο το κοινωνικό οικοδόμημα της Εκκλησίας θεμελιώνεται στην αξία του εθελοντισμού ως αδιάψευστου κριτηρίου ανιδιοτελούς αγάπης. Η εθελοντική αυτοπροσφορά στην υπηρεσία του συνανθρώπου, συνιστά ανακάλυψη όχι μόνο του συνανθρώπου αλλά και της εν γένει κοινωνικότητας ως διαπροσωπικής κοινωνίας όπως πραγματώνεται στη διδασκαλία του χριστιανισμού. Με την ανάλυση των νοημάτων που αντλούμε από τις διδαχές της Ορθόδοξης πίστης, γίνεται φανερός ο λόγος για τον οποίο ο εθελοντισμός είναι βασικός άξονας της ορθόδοξης προσφοράς μέσα από την πνευματική καταξίωσή του.

Ο εθελοντισμός αποτελεί αναγνώριση της αξίας του συνανθρώπου που προϋποθέτει συνάμα υπέρβαση του ατομ(κι)σμού και καταξίωση του ανθρώπου σε πρόσωπο, ύπαρξη δηλαδή μόνιμα στραμμένη προς το Άλλο και τους Άλλους (προσ-ωπο). Το σύνολο εθελοντών-προσώπων, αποτελούν την προσωπική κοινωνία

την οποία καταξιώνει η Ορθοδοξία και που έρχεται σε αντιδιαστολή με την μαζική μορφή κοινωνίας, την κοινωνία των μεμονωμένων μονάδων, χωρίς εσωτερικά στοιχεία με ενοποιητική δύναμη. Το πρόσωπο δεν υπάρχει καθ' εαυτού και για τον εαυτό του όπως το άτομο⁸⁹. Ο τρόπος της υπάρξεώς του είναι διαπροσωπικός, κοινωνικός. Υπάρχει και λειτουργεί μέσα στην κοινωνία-ομάδα, χωρίς όμως να χάνει την αυτοτέλειά του. Στην εκκλησιαστική λοιπόν προσωπική κοινωνία βρίσκει λύση το Πλατωνικό πρόβλημα του "Παρμενίδη" με την αρμονική συνύπαρξη και συμπραγμάτωση του ΕΝΟΣ με τα ΠΟΛΛΑ.

Εντός της Εκκλησιαστικής κοινωνίας ο εθελοντισμός είναι ακριβώς το πέρασμα από την ατομικότητα στην προσωπικότητα, από την αναγκαιότητα στην ελευθερία και μάλιστα στην "εν Χριστώ" ελευθερία («γνώσεσθε την αλήθειαν και η αλήθεια ελευθερώσει υμάς», Ιωάνν. 8, 32), η οποία λαμβάνει χώρα μέσα στην Εκκλησία του συνανθρώπου ("SOLUS CHRISTIANUS, NULLUS CHRISTIANUS" δηλ. ο χριστιανός μόνος, ως άτομο, δεν είναι χριστιανός).

Ο εθελοντισμός ως πράξη θεμελιώνεται στον "ενθουσιασμό" και έτσι διαφοροποιείται από κάθε εντεταλμένη κρατική (υπαλληλική) κοινωνική προσφορά, αφού ο υπαλληλισμός αναιρεί σταδιακά όχι μόνο τον αυθορμητισμό αλλά συνήθως και την ελευθερία της πρωτοβουλίας. Άλλωστε, ο ενθουσιασμός ως όρος προέρχεται από τη λέξη "ένθους" που σημαίνει "ένθεος". Είναι άλλωστε πραγματικότητα ότι η ενθεία αποτελεί σημαντικό κίνητρο εθελοντισμού.

Μέσα στον εκκλησιαστικό λόγο ο κάθε συνάνθρωπος μπορεί να γίνει αδελφός (συν+δελφύς, ομομήτριος πνευματικά), υιοθετημένος στους κόλπους της εκκλησιαστικής ζωής στην πορεία προς την "αγιότητα", την ηθικοπνευματική τελείωση. Ο εθελοντισμός, η αυτοπροσφορά προς τον "πλησίον" εκφράζεται θεολογικά με τον όρο "διακονία", η οποία είναι μάλιστα η ουσία της χριστιανικής παρουσίας στον κόσμο, που διαφοροποιεί το χριστιανισμό στην αυθεντικότητά του προς τον κόσμο. Ο αρχαίος Έλληνας λ.χ. θεωρούσε τη διακονία προς το συνάνθρωπο έργο αντάξιο μόνο των δούλων. Ιδανικό άλλωστε του αρχαίου ανθρώπου ήταν το «*ἀρχεῖν*», όχι το «*διακονεῖν*». Αλλά και στον Ιουδαϊσμό η

⁸⁹ Μεταλληνός Γ.: "Για μια Ορθόδοξη θεμελίωση του Εθελοντισμού", ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ, τευχ. 5ο, Αθήνα 1995.

διακονία γινόταν μόνο προς τον ανώτερο (άρχοντα) και προς το Θεό, ποτέ προς τον κατώτερο. Στο χριστιανισμό η διακονία λαμβάνει καινούριο νόημα μέσα από την αποφασιστική, καταλυτική Διακονία του Χριστού. Η διακονία λοιπόν, αντλώντας νόημα από το παράδειγμα αυτό, γίνεται έλεος, ευσπλαχνία, φιλανθρωπία. Όχι απλή προσφορά ελεημοσύνης αλλά "ολόκληρη" βοήθεια στον "όλον" άνθρωπο, από Αδελφό σε Αδελφό.

Βλέπουμε λοιπόν ότι μέσα στην προσωποκεντρική Εκκλησία, ο εθελοντισμός υπάρχει όχι μόνο σαν "τακτική" αλλά καταξιώνει το νόημα και την αληθινότητά του. Αντιθέτως, η εκδήλωση του εθελοντισμού σαν τακτική της "μαζικής", "ατομικιστικής" κοινωνίας, χαρακτηρίζει περισσότερο μια πράξη "κοινωνικής επιβεβαίωσης" των δίδόντων προς τους λαμβάνοντες, αναπαράγοντας έτσι τις υποτιθέμενες ταξικές διακρίσεις, επί του ασφαλούς. Ο σεβασμός του Άλλου ως αδελφού και ισοτίμου αποτελεί σαφή εκκλησιαστική διδασκαλία, που οφείλει να γίνει συνείδηση και πράξη τουλάχιστον όσων ανήκουν στην εκκλησιαστική κοινωνία.

Αν επιχειρήσουμε να εξετάσουμε τα κατά πόσον ο εθελοντισμός δρα στους κόλπους της Εκκλησίας σήμερα, ως ζωντανή πραγματικότητα, θα πρέπει να διερευνήσουμε το ρόλο και τη συμμετοχή των απλών πολιτών-ενοριτών στην οργάνωση της ενοριακής ζωής και στο ευρύτερο κοινωνικό της έργο. Πράγματι, δεν είναι καθόλου δύσκολο να επιβεβαιώσουμε τη θεμελιώδη σημασία της εκούσιας διακονίας στο σχηματισμό και τη λειτουργία των Μητροπόλεων και των ενοριών που τις απαρτίζουν ανά την Ελλάδα. Επί παραδείγματι:

Στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών η οργάνωση των εθελοντών έχει δημιουργήσει ένα άριστα διαρθρωμένο κοινωνικό κατεστημένο με συγκεκριμένες λειτουργίες, μεθόδους, αποστολές κάτω από τη διακριτική εποπτεία των κληρικών και των Κοινωνικών Λειτουργών. Άλλωστε οι ίδιοι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί της Αρχιεπισκοπής ομολογούν⁹⁰ την καθοριστική προσφορά των εθελοντών, που κινούμενοι από δημιουργικό ενθουσιασμό και αγάπη προς το συνάνθρωπό τους, βοηθούν καταλυτικά ακόμα και σε τομείς στους οποίους κανένας ειδικός

⁹⁰ Κ. Ε. Κωβαίου (Κ.Λ.) Αρχιεπισκοπή Αθηνών, 20/3/96.

επαγγελματίας δε θα εμπλεκόταν. Επίσης, στη Μητρόπολη Πατρών λειτουργούν οργανωμένες ομάδες γυναικών εθελοντριών, που σε συνεργασία με συναφείς υπηρεσίες του Ερυθρού Σταυρού έχουν αναλάβει επί σταθερή πολύχρονη βάση την παροχή διαφόρων υπηρεσιών σε ιδρύματα της πόλης (Άσυλο Ανιάτων, Γενικό Νοσοκομείο), προσφέροντας αφιλοκερδώς χρόνο και προσωπική ενέργεια.

Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα ότι η εθελοντική προσφορά είναι θεμέλιος λίθος της πραγμάτωσης της εκκλησιαστικής προσωπικής κοινωνίας, ερκει να εμποτίζεται από σωστή καθοδήγηση καθώς και μεθοδευμένη, συντονισμένη οργάνωση, μακριά από χαρακτηριστικά που δεν συμβαδίζουν επ' ουδενί με την εκκλησιαστική διδασκαλία, όπως το συναίσθημα υπεροχής, η επιφανειακή κάλυψη αναγκών για προσωπική επιβεβαίωση κ.ο.κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Α. ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η Ορθόδοξη Εκκλησία στην Ελλάδα απευθύνει το κοινωνικό της έργο και τις προνοιακές της υπηρεσίες, σε ένα ευρύ κοινό καταναλωτών, ανεξάρτητα από τα ιδεολογικά τους πιστεύω, έχοντας ως βασική αρχή την απόλυτη ισότητα και αδελφσύνη των ανθρώπων μέσα στο "σώμα" του Χριστού: «...πάντες γάρ υμείς εις εστέ εν Χριστώ Ιησού»⁹¹. Το κύριο κριτήριο προσφοράς υπηρεσιών είναι η ένδεια, «υπηρεσία των δεδομένων» σύμφωνα με το Μ. Βασίλειο⁹², ενώ το κίνητρο της πρόνοιας είναι η αγάπη και μάλιστα η ανιδιοτελής αγάπη⁹³.

Επιχειρώντας μια πρόχειρη ομαδοποίηση των καταναλωτών - εξυπηρετούμενων, διαχωρίζουμε τις εξής κατηγορίες:

1. Τρίτη Ηλικία
2. Παιδική Προστασία
3. Νέοι
4. Γυναικεία Θέματα
5. Οικογένεια
6. Φυλακισμένοι

⁹¹ Απ. Παύλος, Γαλ. 3, 28.Πρβλ.Ρωμ. 10, 12.Α' Κορ.12,13.

⁹² «Όροι κατά Πλάτος», 42, 1, PG 31,1025B (Μαντζαρίδης 1990, σελ. 245).

⁹³ Μ. Βασιλείου Ασκητικές διατάξεις 18, 1, PG 31, 1381C.

7. Ασθενείς - Άποροι
8. Έκτακτες Ανάγκες (σεισμοπαθείς, θύματα πολέμου κτλ.)
9. Μετανάστες - Πρόσφυγες

Ας δούμε συνεπώς αναλυτικά το Προνοιακό και εν γένει κοινωνικό έργο της Εκκλησίας σε κάθε μια από τις εν λόγω κατηγορίες εξυπηρετούμενων:

1. Πρόνοια για την Τρίτη Ηλικία

Η πρόνοια για τον άνθρωπο της τρίτης ηλικίας, υπήρξε για την Εκκλησία ανέκαθεν σημαντικό κεφάλαιο του έργου της. Αν και στα προχριστιανικά χρόνια η μέριμνα για τους γέροντες ήταν πενιχρή, από τις πρώτες χριστιανικές κοινωνίες εφαρμόζεται ένα πρότυπο κοινωνικοπρονοιακό έργο, που αφορά πλην των άλλων τομέων και στο χώρο της τρίτης ηλικίας. Εκεί συναντούμε δύο μορφές περίθαλψης:

- Την ανοικτή (μη ιδρυματική περίθαλψη)
- Την κλειστή (ιδρυματική περίθαλψη), ιδίως στα χρόνια της ελεύθερης εκκλησιαστικής δράσης που αποτέλεσε νεωτεριστική κίνηση της εποχής.

Η προσφορά υπηρεσιών προνοίας συνεχίστηκε μέσα στους αιώνες, φτάνοντας στη σύγχρονη εποχή της επιστημονικής προσέγγισης των αναγκών και της προσαρμογής στα νέα δεδομένα, όπως για παράδειγμα τους δημογραφικούς, οικονομικούς και άλλους παράγοντες.

Αναλυτικά, οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν στη δημιουργία ενός ευρύτερα δεδομένου προνοιακού έργου για την τρίτη ηλικία, ιδίως τα χρόνια που ακολούθησαν του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, είναι οι εξής:

- Οι δημογραφικές ανακατατάξεις, που ελλοχεύουν τον κίνδυνο μιας «γηρασμένης» κοινωνίας και που οδηγούν στην έκθεση της τρίτης ηλικίας στην ανασφάλεια, μιας και η οικογένεια γίνεται πυρηνοκεντρική.

- Ο συγκεντρωτισμός και η αστυφιλία που οδηγούν στο φαινόμενο ύπαρξης «μόνων» γερόντων, μέσα σε ένα απρόσωπο πλήθος και όχι στον φυσικό χώρο του ανθρώπου.
- Τα ειδικά προβλήματα της τρίτης ηλικίας. Η φυσιολογική φθορά της τρίτης ηλικίας, αφορά συνήθως τον ψυχοδιανοητικό αλλά και το σωματικό τομέα. Σε περιπτώσεις βαριών αναπηριών επισωρεύονται προβλήματα τόσο στον ίδιο τον άνθρωπο όσο και στο οικογενειακό του περιβάλλον.

Για όλους αυτούς τους λόγους και από την ανάγκη μετουσίωσης της Αγάπης σε άργα φιλανθρωπίας, διότι «Πίστης άνευ έργων νεκρά ἐστί» (Ιάκ.2, 26) η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει δημιουργήσει στον ελλαδικό χώρο ένα ευρύ δίκτυο υπηρεσιών. Αναλυτικά:

1. Στο τμήμα του Ελληνικού κράτους που ανήκει στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Ελλάδος, δηλαδή στις 79 Μητροπόλεις, πλην της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, όπου το έργο της αναφέρεται ειδικά σε άλλο σημείο, λειτουργούν εξήντα τέσσερα (64) γηροκομεία με αριθμό τροφίμων άνω των 1.700 ατόμων. Υπό ίδρυση βρίσκονται έξι ακόμα γηροκομεία, ενώ ένα (1) τελεί υπό προσωρινή αναστολή. Τα ιδρύματα αυτά είναι άμεσα εξαρτώμενα από τη διοίκηση των κατά τόπους Μητροπόλεων.
2. Λα.βάνονατας υπ' όψιν τις ανάγκες κάθε τόπου, λειτουργούν στα ενοριακά πλαίσια κάθε Μητροπόλεως, εθελοντικές ομάδες εργασίας που παρέχουν υλική και ηθική υποστήριξη στους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, ιδίως δε, όταν είναι άτομα απροστάτευτα και μοναχικά.
3. Σε μεγάλο αριθμό ενοριών προσφέρεται σε καθημερινή βάση φαγητό, σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους φιλοξενίας, είτε με διανομή κατ' οίκον όταν κυρίως πρόκειται για άτομα με προβλήματα αναπηρίας.
4. Παροχή οικονομικής ενίσχυσης σε ανθρώπους τρίτης ηλικίας που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα λόγω ελλείψεως ή πενιχρών συντάξεων.

α. Το έργο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών για την Τρίτη Ηλικία

Οι προνοιακές παροχές της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, που αφορούν ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, ανήκουν στην αρμοδιότητα ειδικής προς τούτο Κοινωνικής Υπηρεσίας, που στελεχώνεται από επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς και άλλες ειδικότητες.

Αναλυτικά, το προνοιακό αυτό έργο διαρθρώνεται ως εξής:

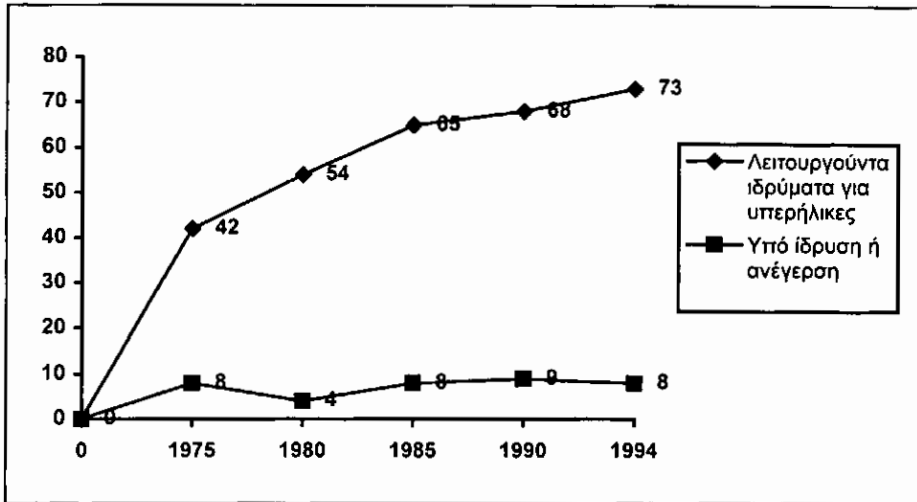
1. Σε κάθε μία από τις 141 ενορίες και τα φιλόπτωχα ταμεία που ελιτπυργούν στα πλαίσια υτών, χορηγούνται κατά περίπτωση οικονομικά βοηθήματα για υποστήριξη των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας, ιδίως αυτών που αντιμετωπίζουν κινδύνους λόγω οικονομικών παραγόντων.
2. Στα πλαίσια δράσης της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, λειτουργούν 58 Κέντρα Ενοριακής Αγάπης, που επυπηρετούν 1772 άτομα -κυρίως γέροντες- με καθημερινή χορήγηση φαγητού και παροχή πολύπλευρης βοήθειας, σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι εξυπηρετούμενοι, λόγω του εμπερίστατου της ηλικίας τους.
3. Σε 10 ενορίες, λειτουργούν «*Ομάδες ελευθέρως διαβιούντων υπερηλίκων*» (Ο.Ε.Δ.Υ.), που φροντίζουν για την επίλυση των ψυχολογικών και βιοτικών προβλημάτων των μη σιτιζόμενων στα ΚΕΑ γερόντων. Η παροχή αυτής της βοήθειας, γίνεται ή με τη μορφή συγκεντρώσεως στο χώρο συναντήσεων της ενορίας, ή ιδίως κατ' οίκον, γεγονός που επιτρέπει στον φορέα της παροχής υπηρεσίας, να δει τον άνθρωπο συνολικά και να κατανοήσει καλύτερα τις ανάγκες του.
4. Επίσης, υπάρχουν εννέα ολιγάριθμα γηροκομεία, γνωστά ως «*Στέγες Γερόντων*», σε ισάριθμες ενορίες της Αρχιεπισκοπής που εξυπηρετούν 233 υπερήλικες με πλήρη κάλυψη. Σε οκτώ από αυτές φιλοξενούνται αυτοεξυπηρετούμενοι υπερήλικες και σε μια Στέγη γίνονται δεκτοί κατάκοιτοι γέροντες που χρειάζονται επιστάμενη βοήθεια και παρακολούθηση. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι μόνο δύο εκ των Στεγών διαθέτουν φυσικοθεραπευτήρια.

Ευνόητο είναι ότι η παροχή υπηρεσιών στις στέγες γερόντων είναι εντελώς δωρεάν και γι' αυτό προτιμούνται άτομα που έχουν πιεστικές ανάγκες και αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, όπως για παράδειγμα αυτοί που έχουν πολύ μικρές συντάξεις ή μηδενικό εισόδημα.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στις έξι Στέγες το προσωπικό είναι εξ ολοκλήρου εθελοντικό, ενώ μόνο στις δύο υπηρετεί -εν μέρει- και επαγγελματικό προσωπικό, όπως νοσηλευτές και Κοινωνικοί Λειτουργοί. Παρ' όλα αυτά στη Στέγη κατακοίτων λόγω της ιδιαιτερότητας των περιπτώσεων που φιλοξενούνται και εξαιτίας των αυξημένων αναγκών, το προσωπικό είναι εξ ολοκλήρου επιστημονικό.

β. Οι αρχές που διέπουν το Προνοιακό έργο της Εκκλησίας για την Τρίτη Ηλικία

- Η Εκκλησία ιδρύει κέντρα υπερηλικών σε περιφερειακά πλαίσια, έτσι ώστε να υπάρχει γεωγραφική αποκέντρωση και να μην απομακρύνονται οι ηλικιωμένοι από το φυσικό τους χώρο.
- Αποφεύγει τη δημιουργία συνθηκών ιδρυματισμού και ασυλοποίησης, αποκλείοντας τα πολυάριθμα ιδρύματα που παρεμποδίζουν τη δημιουργία προσωπικών σχέσεων μεταξύ των ηλικιωμένων.
- Ενισχύεται και παροτρύνεται ο εθελοντισμός, έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον απλό άνθρωπο να ασκήσει έργα Αγάπης με ανιδιοτέλεια και αυτοθυσία.

Σχήμα III-1 Σχηματική παράσταση εμφανίζουσα τη συνεχή αυξητική πορεία των λειτουργούντων ιδρυμάτων για υπερήλικες στην Εκκλησία της Ελλάδος, (I. Αρχιεπισκοπή - I. Μητροπόλεις) και τη σταθερά πορεία των προς ανέγερση ή ίδρυση, ανά 5ετία του έτους 1975.

2. Πρόνοια για την Παιδική Ηλικία

Σήμερα στον Ορθόδοξο Εκκλησιαστικό χώρο και υπό την εποπτεία των κατά τόπους I. Μητροπόλεων λαμβάνει χώρα ευρύ δίκτυο υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας σε ότι αφορά την παιδική ηλικία και τα ποικίλα κοινωνικά προβλήματα που σχετίζονται με αυτή την ευαίσθητη περίοδο της ζωής του ατόμου.

Ρίχνοντας μια εξεταστική ματιά στο αναλυτικό έργο που οργανώνουν οι I. Μητροπόλεις ανά την Ελλάδα, διακρίνουμε δύο κύρια είδη Παιδικής Προστασίας:

1. Ανοικτή προστασία:

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τα Ιδρύματα και οι υπηρεσίες από τα οποία δεν εξυπηρετούνται τρόφιμοι -άτομα δηλαδή που διαβιούν μέσα στο Ίδρυμα-. Παραδείγματα τέτοιων ιδρυμάτων είναι οι Στέγες Εκπαιδύσεως, οι Σχολές Απασχόλησης και Κατάρτισης Ειδικών Παίδων, οι εκκλησιαστικοί βρεφονηπιακοί Σταθμοί κτλ.

2. Κλειστή προστασία:

Στην κατηγορία της «Κλειστής» Παιδικής Προστασίας -η οποία τα τελευταία χρόνια τείνει προς αντικατάσταση από τις πιο σύγχρονες μορφές περιθάλψεως- ανήκουν τα εκκλησιαστικά Ορφανοτροφεία.

Παράλληλα, στα πλαίσια του κοινωνικού έργου της Εκκλησίας αναπτύσσονται ποικίλες άλλες δραστηριότητες και τομείς που αφορούν την παιδική ηλικία: Οικοτροφεία, επιδόματα, υποτροφίες, κατασκηνώσεις, εκκλησιαστικά φροντιστήρια, εκκλησιαστικές τεχνικές σχολές κτλ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία δέκα χρόνια, λαμβάνοντας υπ' όψιν τα πολύπλευρα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι (π.χ. ναρκωτικά, αλκοολισμός, αρνητικές επιρροές), η Εκκλησία έχει βελτιώσει κατά πολύ το σύστημα των κοινωνικοπρονοιακών υπηρεσιών της, θέλοντας να συμβάλλει στην πρόληψη των αρνητικών φαινομένων και των προβλημάτων, από την Παιδική κιόλας ηλικία. Τα προγράμματα σύγχρονης παιδικής μέριμνας έχουν εφαρμοστεί ήδη με επιτυχία σε μερικές πρωτοποριακές Μητροπόλεις π.χ. Ι. Μητρόπολη Πειραιώς και συν τω χρόνω επεκτείνονται και σε ενορίες άλλων Μητροπόλεων.

Παρακάτω ακολουθεί μια πιο λεπτομερής εξέταση των υπηρεσιών Παιδικής Μέριμνας - Προστασίας που παρέχονται από την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα.

α. Ιδρύματα Κλειστής Προστασίας Παίδων

Τα Ιδρύματα αυτά -κοινώς «Ορφανοτροφεία»- απευθύνονται σε απροστάτευτα και άπορα παιδιά, τα οποία διαμένουν εντός συγκεκριμένου χώρου, διαβιώντας ομοιόμορφα ή αλλιώς κοινοβιακά. Τα Ιδρύματα αυτά απευθύνονται σε παιδιά από έξι (6) έως δέκα οκτώ (18) ετών, ενώ η διαμονή μπορεί να παραταθεί λόγω σπουδών, ανεργίας κτλ.

Αυτή τη στιγμή στον ελλαδικό χώρο λειτουργούν 16 αμιγώς εκκλησιαστικά Ιδρύματα Κλειστής Προστασίας Παίδων και άλλα δώδεκα (12) με την οικονομική και μόνο συμβολή των εντοπίων Μητροπόλεων.

Τα εν λόγω Ιδρύματα η Εκκλησία τα διαχωρίζει σε «Αρρένων» και «Θηλέων» αλλά ιδίως τα τελευταία χρόνια επικρατεί το σύστημα συστεγάσεως κοριτσιών και αγοριών, μέσα στα πλαίσια των νέων πρωτοβουλιών για βελτίωση των κοινωνικών παροχών σε συμφωνία με τα δεδομένα της σύγχρονης κοινωνίας.

Στα περισσότερα εκκλησιαστικά Ιδρύματα Κλειστής Προστασίας Παιδιών, εργάζονται Ειδικοί Επιστήμονες, παιδαγωγοί και Κοινωνικοί Λειτουργοί ενώ συνήθως η διεύθυνση και η εποπτεία ανήκει σε κληρικούς, καθ' ότι πρόκειται για εκκλησιαστική πρωτοβουλία.

Ως παράδειγμα Ιδρύματος Κλειστής Προστασίας Παίδων υπό την εποπτεία της Εκκλησίας, μπορούμε να πάρουμε το «*Παπάφειο Ορφανοτροφείο*» το οποίο βρίσκεται στην Ι. Μητρόπολη Θεσσαλονίκης και θεωρείται ένα από τα παλιότερα εκκλησιαστικά Ιδρύματα του είδους του:

Παπάφειο Ορφανοτροφείο Θεσσαλονίκης

Διεύθυνση: Παπάφη 33, Θεσσαλονίκη

Υπεύθυνος: Πρωτ/ρος Απόστολος Κατσούκης

Ιστορικό Ιδρύματος:

Το Παπάφειο Ορφανοτροφείο, γνωστό ευρύτερα σαν Ίδρυμα Παιδικής Μέριμνας «ο Μελιτεύς» ιδρύθηκε για πρώτη φορά το έτος 1903 μετά από δωρεά του ομονύμου Παπαφείου. Παλαιότερα λειτουργούσε σε εκκλησιαστικό χώρο που βρισκόταν στις συμβολές των οδών Μιαούλη και Μακεδονίας στο κέντρο της Θεσσαλονίκης. Από το έτος 1948 άρχισε η εντατική λειτουργία εργαστηρίων τεχνών για τους τροφίμους και το Ίδρυμα μεταφέρθηκε σε νέα διεύθυνση, όπου συνεχίζει τη λειτουργία του ως σήμερα. Λέγεται ότι από το Παπάφειο Ίδρυμα έχουν περάσει χιλιάδες παιδιά, άπορα και απροστάτευτα, τα οποία δέχτηκαν σωστή επαγγελματική κατάρτιση και επακόλουθη αποκατάσταση με αποκλειστική φροντίδα του Ιδρύματος.

Τρόφιμοι:

Σήμερα⁹⁴, το Ίδρυμα φιλοξενεί 60 τροφίμους σε καθημερινή βάση, ενώ προσφέρει διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες σε 160 νέους και παιδιά συνολικά. Το Ίδρυμα δέχεται μόνο αγόρια και κριτήριο αποτελεί η μη ύπαρξη γονέων ή η ανικανότητα αυτών για να έχουν την επιμέλεια των παιδιών. Δεκτοί είναι τρόφιμοι από 6 μέχρι 18 ετών, με δυνατότητα παράτασης έως τα 26 έτη αν έγκειται λόγος σπουδών ή ασθένειας.

Προσωπικό:

Το Ίδρυμα απασχολεί επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό για τις ανάγκες των τροφίμων. Συγκεκριμένα, υπάρχει Κοινωνική Λειτουργός και Παιδαγωγοί, οι οποίοι συν τοις άλλοις βοηθούν τα παιδιά στα προσωπικά, κοινωνικά και μαθησιακά τους ίσως προβλήματα. Επίσης, απασχολείται μεγάλος αριθμός τεχνιτών οι οποίοι έχουν αναλάβει να διδάξουν στους τροφίμους παραδοσιακά κυρίως τεχνικά επαγγέλματα, για την μετέπειτα οικονομική αποκατάστασή τους. Παράλληλα, υπάρχει μόνιμος Γυμναστής που εργάζεται τα απογεύματα και οργανώνει τις αθλητικές δραστηριότητες των τροφίμων. Τέλος, στο Ίδρυμα υπάρχει μόνιμη Νοσηλεύτρια και Ιερέας ο οποίος άλλωστε είναι και ο υπεύθυνος της ομαλής λειτουργίας του.

Δραστηριότητες:

Ποικίλες δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα στο Παπάφειο Ορφανοτροφείο.

Αναλυτικά:

- Εσωτερικό Σχολείο για όλους τους τροφίμους, με τη συνεχή υποστήριξη παιδαγωγών.
- Εργαστήριο Μουσικής, με Διπλωματούχους Μουσικοδιδάσκαλους επτά διαφορετικών μουσικών οργάνων.
- Επαγγελματικό εργαστήριο Ξυλουργικής.
- Τμήμα αγροτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

⁹⁴ Στοιχεία 1995 από το ίδιο το Ίδρυμα.

- Αθλητικές δραστηριότητες και μόνιμες ομάδες Καλαθοσφαίρισης και Ποδοσφαίρου.

Να σημειωθεί ακόμα ότι το πρόγραμμα των παιδιών που φιλοξενούνται δεν είναι αυστηρά «Κλειστό» μιας και τρεις μέρες την εβδομάδα, ιδίως Παρασκευές και Σαββατοκύριακα, είναι στη δική τους πρωτοβουλία να επισκεφτούν συγγενείς, φίλους ή γονείς. Για όσα παιδιά δεν υπάρχει συγγενική ή οικογενειακή μέριμνα για τις μέρες αυτές, η διεύθυνση του Ιδρύματος έχει συνεργασία με άλλες οικογένειες που πραγματοποιούν εκουσίως ημερήσιες αναδοχές, έτσι ώστε κανείς να μην στερείται το οικογενειακό περιβάλλον.

Πόροι:

Τα έσοδα του Ιδρύματος προέρχονται από την Εκκλησία και από δωρεές απλών πολιτών, συνήθως συγγενών των τροφίμων.

β. Ιδρύματα Ανοικτής Προστασίας Παιδών

Παραδείγματα τέτοιων Ιδρυμάτων δεν υπάρχουν πολλά, μιας και η ανοιχτή Προστασία δεν αποτελούσε ως τις μέρες μας κοινή μορφή κοινωνικής παροχής της Εκκλησίας. Παρ' όλα αυτά έχουμε μερικά παραδείγματα, όπως τις Σχολές Απασχόλησης Ειδικών Παιδών. Μια από αυτές τις σχολές που έχει αναπτύξει σημαντικό έργο βρίσκεται στην Ι. Μητρόπολη Κέρκυρας και διαθέτει μεγάλο αριθμό Ειδικών και εξυπηρετούμενων. Επίσης στην Ι. Μητρόπολη Πειραιώς, λειτουργούν Κέντρα απασχόλησης παιδιών, που αφορολύν όμως περισσότερο τον ελεύθερο χρόνο και παιδαγωγικές δραστηριότητες.

Άλλες μορφές Παιδικής Μέριμνας είναι οι εξής:

- Εκκλησιαστικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί, οι οποίοι φιλοξενούν κατά τη διάρκεια της ημέρας παιδιά απόρων γυναικών που θέλουν να εργαστούν.
- Φροντιστήρια για επιπλέον διδασκαλία σχολικών μαθημάτων, που απευθύνονται σε παιδιά από οικογένειες με οικονομικά προβλήματα που

χρειάζονται πρόσθετη βοήθεια στο σχολείο. Το πρόγραμμα αυτό λειτούργησε για πρώτη φορά στον Πειραιά⁹⁵.

- Εκκλησιαστικές κατασκηνώσεις στις οποίες αναπτύσσεται η ομαδικότητα και η φιλαλληλία μέσα από ποικίλες δραστηριότητες και προγράμματα.
- Στέγες Τεχνικής Εκπαιδύσεως Νέων με την επιχορήγηση της Εκκλησίας που αφορούν κυρίως τέχνες όπως η Ξυλουργική και η Κεραμική.

Τέλος μπορούμε να δούμε μερικά ειδικά προγράμματα για την παιδική ηλικία που διοργάνωσε το πρόγραμμα της Χριστιανικής Αλληλεγγύης στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών⁹⁶:

1. Πρόγραμμα Παιδικής Προστασίας Ταύρου:

Σε 60 παιδιά αντιστοιχούν βιβλιάρια με τραπεζικές καταθέσεις από την Αρχιεπισκοπή, ενώ παράλληλα μοιράζονται σχολικά και αθλητικά είδη καθώς επίσης και γάλατα.

2. Μαθητικής Συμπαράστασης:

Σε 200 παιδιά μοιράζονται σχολικά είδη, αθλητικά υποδήματα, φόρμες γυμναστικής και 32 μηνιαία μαθητικά - σπουδαστικά βοηθήματα των 5000-15000 δρχ. μηνιαίως.

3. Συμπαράστασης σε παιδιά Κούρδων προσφύγων:

Δύο φορές την εβδομάδα (από το Νοέμβριο του 1990) γίνεται προσφορά από τις Ενορίες της Αρχιεπισκοπής σε 200 παιδιά προσφύγων ειδών όπως: γάλα, μπισκότα, τυρόπιττες, σοκολάτες κτλ.

4. Φιλοξενία παιδιών προσφύγων:

Η οποία γίνεται στο «Σπίτι της Ημέρας» και έχει δυνατότητα φιλοξενίας 100 ατόμων από το Ιράν και την Πολωνία με πλήρες πρόγευμα και παιδαγωγική απασχόληση όλο το πρωί από επαγγελματίες παιδαγωγούς.

⁹⁵ 2^ο Συνέδριο Νεολαίας στις 25/1/1992 στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας.

⁹⁶ Στοιχεία από το βιβλίο του Ι. Χατζηφώτη «20 χρόνια του Αρχιεπισκόπου Σεραφείμ».

Επίσης:

- Μέσω της Ιρακινής Πρεσβείας στην Αθήνα, η Χριστιανική Αλληλεγγύη έστειλε στο Ιράκ φάρμακα και παιδικές τροφές, ανταποκρινόμενη σε έκκληση της Κυβέρνησης της χώρας αυτής για το πρόβλημα που δημιουργήθηκε στα παιδιά από το απιβληθέν «εμπάργκο» κατά τον πόλεμο στον Κόλπο.
- Επίσης μεγάλη βοήθεια δόθηκε στα παιδιά από τη Σερβία, εκ μέρους των περισσότερων ελληνικών Ι. Μητροπόλεων.

3. Μέριμνα για τους Νέους

Η Ορθόδοξη Εκκλησία κατηγοριοποιεί την κοινωνική της προσφορά προς τους νέους σε δύο είδη «διακονίας»:

- Πνευματική Διακονία
- Φιλανθρωπική Διακονία

Αξίζει να γίνει σαφές ότι το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που η Ορθόδοξη Ενορία εκδηλώνει σε θέματα της νεολαίας, οφείλεται όχι μόνο στο γεγονός ότι αυτή αποτελεί το μέλλον της κοινωνίας συνεπώς και της Εκκλησίας, αλλά και γιατί οι νέοι είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στις έξωθεν επιρροές, που άλλωστε συνιστούν κατά κόρον τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Οι επιρροές αυτές είναι επί το πλείστον ασύμβατες με τον Ελληνισμό, παρ' όλα αυτά εισβάλλουν δυναμικά σε αυτόν και φαίνεται να «απειλούν» έμμεσα την Ορθόδοξη ιδεολογία. Σκοπός λοιπόν της εκκλησιαστικής Διακονίας προς τους νέους είναι συν τοις άλλοις η ανάπτυξη αντιστάσεων απέναντι στον ιδεολογικό ισοπεδωτισμό και την τόνωση της ελληνορθόδοξης ταυτότητάς τους. Παράλληλα βέβαια λαμβάνει χώρα πλούσιο Προνοιακό έργο. Αναλυτικά:

α. Πνευματική Διακονία

Η Πνευματική Διακονία περιλαμβάνει τα Ενοριακά Κέντρα Νεότητας, τα Κατώτερα και Ανώτερα Κατηχητικά Σχολεία καθώς και τις Σχολές Γραμμάτων και Τεχνών που απευθύνονται σε νέους ανθρώπους, ως μια δημιουργική πρόταση για τον ελεύθερο χρόνο τους.

Πολλές Μητροπόλεις, όπως η Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος στο Βόλο, οργανώνουν ειδικές συναντήσεις και ομιλίες για θέματα που τους αφορούν, καθώς επίσης συνέδρια και Φεστιβάλ Νεολαίας (π.χ. Μητρόπολη Πειραιά).

Πλην αυτών, συναντούμε και τις εξής μορφές εκκλησιαστικής Μέριμνας Νέων:

- **Ιδρύματα Νεότητας:**

Διαθέτουν υποτροφίες σε σπουδαστές που έχουν διακριθεί για την επίδοσή τους και αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Επίσης, πραγματοποιούνται σε αυτά συνάξεις των στελεχών νεανικού έργου, προκειμένου να συζητήσουν τα προκύπτοντα προβλήματα και τις ενδεχόμενες λύσεις. Το Ίδρυμα Νεότητας της Αρχιεπισκοπής Αθηνών λειτουργεί από το έτος 1988 και εποπτεύει είκοσι τρεις (23) Ενοριακές Νεανικές Εστίες της Αρχιεπισκοπής. Ίδρυμα Νεότητας επίσης λειτουργεί και στην Κρήτη με έδρα το Ηράκλειο, όπου αναπτύσσεται έργο στον τομέα της Οικολογίας.

- **Εντευκτήρια Νέων:**

Πρόκειται για Πνευματικά Κέντρα που λειτουργούν παράλληλα και ως κέντρα ψυχαγωγίας νέων, ενώ διαθέτουν συννήθως βιβλιοθήκες και ταινιοθήκες. Δυστυχώς, υπάρχουν σήμερα λίγα εντευκτήρια στο σύνολο των Μητροπόλεων και λειτουργούν αναχρονιστικά και ελλειπώς, με αποτέλεσμα να έχουν αρνητική επιρροή στους νέους και να μην προτιμούνται ως εναλλακτική λύση ψυχαγωγίας.

- **Κέντρα συνάξεως νέων για διαλογική συζήτηση:**

Με επιτυχία λειτουργεί Κέντρο Συνάξεως στην Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος, όπου κάθε δύο χρόνια διοργανώνεται και συνέδριο Διαλογικής Συζητήσεως με τους νέους. Αν και στις περισσότερες Μητροπόλεις διοργανώνονται συνάξεις με νέους ανθρώπους για ενασχόληση με τα ειδικά προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζουν, σπανίως δίνεται η ευκαιρία για ουσιαστικό διάλογο, μιας και επί το πλείστον η σύναξη κατευθύνεται από ομιλητές και μάλιστα μη ευέλικτους σε διαλογικές διαδικασίες. Επίσης, διατηρούνται ακόμα αναχρονιστικές τακτικές, όπως για παράδειγμα οι ξεχωριστές συνάξεις αγοριών και κοριτσιών, σε διαφορετικές μέρες και ώρες (βλ. Χριστιανική νεανική Εστία Μητροπόλεως Πατρών).

Η Πνευματική Διακονία της Εκκλησίας θα όφειλε ίσως να βρίσκεται πιο κοντά στους ίδιους του νέους, παρέχοντας ένα περισσότερο σύγχρονο μοντέλο ζωής. Είναι κατά τη γνώμη μας εξαιρετικά ελλειπής, όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά, ενώ οι τάσεις βελτίωσης αναπτύσσονται με πολύ αργούς ρυθμούς. Το αναπόφευκτο αποτέλεσμα είναι η θεώρηση της Εκκλησίας από τους νέους ανθρώπους σαν τομέας διαφορετικός της καθημερινότητας, με εμφαντικό λειτουργικό χαρακτήρα και όχι κοινωνικό πρόσωπο.

«Η Ενορία δεν μπορεί να παραγνωρίσει το γεγονός ότι και αυτή ακόμα η "θρησκευούσα" νεολαία μας δεν παύει να ζει και να κινείται στην ίδια με τους άλλους νέους πραγματικότητα και να δέχεται τις επιρροές της. Με την αυξανόμενη έτσι εκκοσμίκευση μαθαίνει να βλέπει και αυτή την Εκκλησία και τη θρησκεία με τα μάτια της αμερικανικής και ευρωπαϊκής νεολαίας, σαν μια ανεξάρτητη πλευρά της ζωής, αποκομμένη από τις άλλες όψεις, την παιδεία, την τέχνη, το επάγγελμα κ.τ.ό. και όχι ως συνισταμένη σύνολης της ζωής της. Αυτό το πνεύμα της ενότητας και καθολικότητας πρέπει να εμπνεύσει στους νέους αυτούς, ήδη από την παιδική τους ηλικία η Ενορία, δημιουργώντας συνεχώς κατάλληλες ευκαιρίες» (Μεταλληνός, 1990 σελ. 144).

Επίσης αξίζει να σημειωθεί το πλούσιο κατηχητικό έργο της Εκκλησίας που λαμβάνει χώρα σε όλες τις Μητροπόλεις. Παραμένει όμως αρνητικό το φαινόμενο της μη επαρκούς εκπαίδευσης των στελεχών του Κατηχητικού έργου. Φωτεινή εξαίρεση είναι η Ι. Μητρόπολη Πειραιά, στην οποία υπάρχει Ανώτερη Σχολή εκπαιδύσεως στελεχών, με εμπειριστατωμένη διδασκαλία τους σε θεολογικά, παιδαγωγικά και κοινωνιολογικά θέματα.

β. Φιλανθρωπική Διακονία

Με τον όρο αυτό δηλώνεται η Προνοιακή υπηρεσία της Εκκλησίας, στην προκειμένη περίπτωση για τους νέους. Στο χώρο αυτό συναντούμε ιδρύματα για νέους με ειδικές ανάγκες, εκκλησιαστικά κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, ενοριακά συμβουλευτικά κέντρα, υπηρεσίες καταβολής επιδομάτων κτλ. Αναλυτικά:

- **Επιδόματα-Υποτροφίες:**

Αφορούν σπουδαστές-φοιτητές που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα που τους εμποδίζουν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στο προπτυχιακό, καθώς επίσης και στο μεταπτυχιακό επίπεδο. Το χρηματικό ποσό που διατίθεται γι' αυτές τις περιπτώσεις προέρχονται από τις κατά τόπους Μητροπόλεις. Μόνο και μόνο στην Ι. Μητρόπολη Πειραιώς, χορηγήθηκαν μέσα στο έτος 1992 υποτροφίες συνολικής αξίας 5.000.000 δρχ. Ειδικές υποτροφίες χορηγούνται στους σπουδαστές Θεολογικών σχολών μέσω του Ιδρύματος Νεότητας, ενώ επιδοτούνται ανάλογα και αλλοδαποί σπουδαστές από υπό ανάπτυξη χώρες που επιθυμούν να σπουδάσουν θεολογία στην Ελλάδα.

- **Οικοτροφεία:**

Απευθύνονται σε μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές που αναγκάζονται να κατοικούν για λόγους σπουδών μακριά από το σπίτι τους. Υπάρχουν δύο είδη οικοτροφείων:

1. Εκκλησιαστικά Οικοτροφεία Απόρων:

Σε αυτά η διαμονή και η φοίτηση είναι δωρεάν και φιλοξενούν άτομα με έντονα οικονομικά προβλήματα.

2. Εκκλησιαστικά Οικοτροφεία-Εστίες:

Σε αυτή τη μορφή «Χριστιανικών Εστιών» οι τρόφιμοι πληρώνουν κανονικά ενοίκιο, που όμως είναι μειωμένο. Επίσης, παρέχονται συνήθως γεύματα ή απλώς πρωινό.

- **Συμβουλευτικοί Σταθμοί:**

Οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων είναι καινούριος θεσμός των Μητροπόλεων. Στην Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος και Αλμυρού λειτουργεί με επιτυχία εδώ και χρόνια Συμβουλευτικός Σταθμός για προβλήματα Εφηβείας, στελεχωμένος με Κοινωνικό Λειτουργό και Ψυχολόγο. Στο εν λόγω κέντρο απευθύνονται όχι μόνο έφηβοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχοσωματικής φύσεως, αλλά και γονείς που επιθυμούν ενημέρωση από ειδικούς σχετικά με την ανατροφή των παιδιών τους. Ο θεσμός λειτουργεί επίσης στη Μητρόπολη Πειραιώς και στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλη δράση έχουν και οι Σχολές Γονέων στις οποίες λαμβάνουν χώρα ομιλίες που καθοδηγούν επιστημονικά τους γονείς σε θέματα παιδικής και εφηβικής ηλικίας. Η Ι. Μητρόπολη Πειραιώς έχει σύνδεσμο με το Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πειραιά, έτσι ώστε καθηγητές να επισκέπτονται τις Σχολές Γονέων στις κατά τόπους ενορίες, εισηγούμενοι παιδαγωγικά και ψυχολογικά θέματα.

- **Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης:**

Τα κέντρα αυτά διδάσκουν κυρίως τέχνες όπως η Ξυλουργική, η Κεραμική, η Αγιογραφία καθώς επίσης Βυζαντινή μουσική, ψηφιδωτό, κοπτική-ραπτική, ιεροφαντική κτλ. Πρότυπο εκκλησιαστικών Σχολών Κατάρτισης λειτουργεί στον Πειραιά με τετραετή υποχρεωτική φοίτηση σε Ανώτερο επίπεδο σπουδών. Δυστυχώς, στις περισσότερες Μητροπόλεις δεν υφίσταται ο θεσμός. Παρ' όλα αυτά τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται νέες πρωτοβουλίες από

τις Μητροπόλεις. Για παράδειγμα, στη Μητρόπολη Δημητριάδος λειτουργεί με στελέχωση Ειδικών εκκλησιαστικό γραφείο Ευρέσεως Εργασίας.

- **Κέντρα Απασχόλησης Νέων με ειδικά Προβλήματα:**

Απευθύνονται σε παιδιά και νέους που αντιμετωπίζουν κινητικά ή ψυχοσωματικά προβλήματα. Τα Κέντρα αυτά διαθέτουν εργαστήρια ελεύθερης απασχόλησης και υποστήριξη Ειδικών. Δυστυχώς είναι περιορισμένα γεωγραφικά στο νομό Αττικής και μάλιστα υπολειτουργούν λόγω οικονομικών προβλημάτων.

- **Μέριμνα εναντίον του AIDS:**

Σημαντικό έργο σε αυτόν τον τομέα έχει αναπτυχθεί από την Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος, η οποία οργανώνει συχνά ομιλίες και επιμελείται σχετικές με το θέμα εκδόσεις. Επίσης, η Αρχιεπισκοπή Αθηνών έχει εκδόσει σχετικά έντυπα και πραγματοποιεί μέσω κληρικών και γιατρών ομιλίες σε Κέντρα Νεότητας. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι επί το πλείστον η επίσημη Εκκλησία αντιμετωπίζει το πρόβλημα του AIDS ηθικοκοινωνικά, ερχόμενη πολλές φορές σε διάσταση με τα τετριμμένα κοινωνικά πιστεύω. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι αρκετοί είναι οι κληρικοί που διαφοροποιούν την προσωπική τους θέση πάνω στο στο θέμα αυτό.

- **Μέριμνα εναντίον των ναρκωτικών:**

Στα πλαίσια της Αρχιεπισκοπής Αθηνών λειτουργεί Κέντρο ενημέρωσης νέων και γονέων σχετικά με τα ναρκωτικά καθώς και ανοικτές ομάδες συναντήσεων ατόμων που επιθυμούν απεξάρτηση. Παράλληλα, εκδίδονται σχετικά έντυπα που συχνά διανέμονται στις Εκκλησίες δωρεάν. Τέλος, μεγάλος είναι ο αριθμός ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών σε εκκλησιαστικούς σταθμούς, σχετικά με την πρόληψη και την καταστολή του προβλήματος των ναρκωτικών.

4. Μέριμνα για τη Γυναίκα

Πριν δούμε το Κοινωνικό έργο της Εκκλησίας αναφορικά με τις γυναίκες, είναι απαραίτητο να προβούμε σε ορισμένες διασαφηνίσεις για το ρόλο της γυναίκας εντός της ελληνορθόδοξης πίστης.

Στις μέρες μας, η δυτική φεμινιστική θεολογία ολοένα και περισσότερο ωθεί την Ορθόδοξη Εκκλησία να επεξηγήσει τη θέση που απέδωσε στη γυναίκα μέσα στους είκοσι χριστιανικούς αιώνες. Είναι γεγονός ότι η ανδροκρατούμενη κοινωνία για χιλιετηρίδες απέκλεισε τη γυναίκα από πρωτεύοντες κοινωνικούς ρόλους, ενώ ούτε η Εκκλησία μπόρεσε να αγνοήσει παρόμοιες κοινωνικές μεταβλητές. *«Άνδρες ήσαν οι νομοθετούντες, διά τούτο κατά γυναικών η νομοθεσία»*. Η διαμαρτυρία αυτή του Γρηγορίου του Θεολόγου (Λόγος 37, 6 PG 289B), έχει ουσιαστικό κύρος, διότι διατυπώνεται μέσα σε ένα ανδροκρατούμενο πλαίσιο όπου η γυναίκα λογιζόταν με τις χειρότερες προϋποθέσεις 'RES' και τις καλύτερες ως βιολογική μηχανή παραγωγής προ πάντων αρρένων τέκνων.

Στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν έχει λογικά θέση ο σεξισμός, από τη στιγμή που προσφέρεται η λυτρωτική χάρη αδιακρίτως σε άνδρες και γυναίκες: *«Όσοι γαρ εις Χριστόν εβαπτίσθητε, Χριστόν ενεδύσασθε. ούκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην, ούκ ένι δούλος, ουδέ ελεύθερος, ούκ ένι άρσεν και θήλυ, πάντες γάρ υμείς έστε εν Χριστώ Ιησού»* (Απ. Παύλου, Γαλ.3, 27-28). Αν και η βασική τούτη αρχή με σαφήνεια καθορίζει τη θέση και τις δυνατότητες της γυναίκας μέσα στην Εκκλησία, στην πράξη δεν γίνεται γόνιμη αποκρυστάλλωση του θέματος ανάλογα με τις απαιτήσεις της εποχής μας.

Παρ' όλα αυτά η δυναμική της παράδοσης δίνει απαντήσεις και μπορεί να δράσει άμεσα για τη ίδια την πράξη της Εκκλησίας. Με τον τρόπο αυτό, μια ενδεχόμενη διαπίστωση πως η συμμετοχή των γυναικών στις Χριστιανικές κοινότητες για διάφορους λόγους -όχι βέβαια θεολογικούς- δεν είναι ακόμα στην εποχή μας η καλύτερη δυνατή, θα οδηγούσε πού πιθανόν στην πληρέστερη αποδοχή και αξιοποίηση της γυναικείας χαρισματικής φύσης. Η διαπίστωση αυτή υπάρχει

και προέρχεται από τα συμπεράσματα του Διορθόδοξου Θεολογικού Συνεδρίου του Οικουμενικού Πατριαρχείου:

«Εντούτοις καίτοι αναγνωρίζομεν τα γεγονότα αυτά, τα οποία μαρτυρούν την δια της Εκκλησίας προώθησιν της ισότητος της τιμής ανδρών και γυναικών, δέον όπως ομολογηθεί εν ειλικρινεία και ταπεινώσει ότι ένεκα της ανθρωπίνης αδυναμίας και αμαρτίας, αι χριστιανικαί κοινότητες δεν ηδυνήθησαν πάντοτε και πανταχού να εξουδετερώσουν αντιλήψεις, ήθη και έθιμα, ιστορικάς εξελίξεις και κοινωνικάς συνθήκας, τα οποία απέβαινον εν τη πράξει διάκρισις εις βάρος των γυναικών. Η ανθρωπίνη μαρτυρία ωδήγησε ούτως εις ενεργείας, αι οποιαί ουδόλως αντικατοπτρίζουν την αληθή φύσιν της Εκκλησίας του Χριστού» (1988).

Αν και θεωρητικά οι γυναίκες μέσα στην Ορθόδοξη πίστη αρχίζουν να επαναποκτούν το "χαμένο έδαφος" στην πράξη δυστυχώς το προνοιακό και εν γένει κοινωνικό έργο της Εκκλησίας το οποίο απευθύνεται στις γυναίκες δεν είναι ανεπτυγμένο επαρκώς.

Διακρίνουμε σε γενικές γραμμές τις εξής μορφές πρόνοιας:

- **Προικοδότηση Απόρων Κορασίδων:**

Η υπηρεσία φροντίζει έτσι ώστε ένα μέρος από τις εισφορές της Ι. Μητροπόλεως να διατίθεται σε νέες κοπέλες που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Μερικά τέτοιου είδους επιδόματα δίνονται με τη μορφή μικρών χρηματικών ποσών μηνιαίως, έτσι ώστε η νέα γυναίκα όταν το θελήσει να αυτονομηθεί, να έχει συγκεντρώσει ένα επαρκές ποσό. Επίσης, οικονομική βοήθεια παρέχεται σε νέα ζευγάρια που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανεργίας. Στην Πάτμο μάλιστα η Μητρόπολη έχει ξεκινήσει ένα πρόγραμμα κληροδοτήσεως στα νέα ζευγάρια οικοπέδων από την περιουσία της, προς ανοικοδόμηση οικιών.

- **Φροντίδα προς τις Άγαμες Μητέρες:**

Τα τελευταία χρόνια η Εκκλησία αντιμετωπίζει με μεγάλη αυαισθησία το πρόβλημα των αγάμων Μητέρων, ιδίως όσων δεν έχουν οικονομικούς πόρους. Στις περισσότερες Ενορίες όπου παρατηρούνται τέτοιες περιπτώσεις, προσφέρονται οικονομική βοήθεια και ειδική υλική συμπαράσταση, σε παιδικά είδη και τροφές, από τα έσοδα του Φιλοπτώχου Ταμείου. Επίσης, λειτουργούν δύο ειδικές υπηρεσίες για τις Άγαμες Μητέρες -σαφώς μη επαρκείς-, η μία στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών και η άλλη στην Ι. Μητρόπολη Λέρου με την επωνυμία «*Το σπίτι της Ραχήλ*».

- **Προβλήματα Κακοποίησης γυναικών:**

Οι γυναίκες που έχουν αντιμετωπίσει παρόμοια προβλήματα απευθύνονται στο ειδικό γραφείο Περιπτώσεων της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, όπου εργάζονται Κοινωνικοί Λειτουργοί και ψυχολόγοι. Δυστυχώς, παρόμοια γραφεία δεν υπάρχουν στις υπόλοιπες Μητροπόλεις.

5. Μέριμνα για την Οικογένεια

Ο θεσμός της οικογένειας είναι για την Ορθόδοξη πίστη "ευλογημένος" και η ομαλή λειτουργία του είναι κριτήριο επιβεβαίωσης της ευρύτερης κοινωνικής σταθερότητας και προόδου. Ο γάμος και η συνακόλουθη απόκτηση τέκνων, αποτελεί για την Εκκλησία τον απόλυτο θεμιτό τρόπο διαιώνισης του ανθρώπινου είδους, μιας και τα παιδιά μπορούν να ανατραφούν εμπειριστατωμένα μόνο υπό την γονεϊκή συμβολή μητέρας-πατέρα.

Για το λόγο αυτό η Εκκλησία όχι μόνο "παροτρύνει" στην τέλεση γάμων όσα ζευγάρια διατηρούν σοβαρή σχέση, αλλά και δραστηριοποιείται υπέρ των οικογενειών εκείνων που βάλλονται από προβλήματα ποικίλης φύσεως.

Η συνδρομή της Εκκλησίας σε θέματα που αφορούν την οικογένεια, κατηγοριοποιείται ως εξής:

1. Υλική - Φιλανθρωπική βοήθεια

Η Διακονία αυτή αφορά οικογένειες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα π.χ. πολύτεκνες, προβλήματα ανεργίας ή άλλες έκτακτες ανάγκες π.χ. φυλάκιση γονέα, πένθος.

2. Πνευματική - Ψυχολογική υποστήριξη

Λαμβάνει χώρα κυρίως σε περιπτώσεις προβληματικών σχέσεων, καθοδήγηση γονέων σχετικά με την ανατροφή των παιδιών τους κλπ.

Κατόπιν λεπτομερούς εξέτασης του κοινωνικού έργου των Ι. Μητροπόλεων αναφορικά με την οικογένεια, διαπιστώσαμε τη λειτουργία των ακολούθων μορφών μέριμνας:

- **Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας:**

Η Υπηρεσία αυτή διαθέτει κοινά προγράμματα μέριμνας σε περισσότερες από σαράντα (40) Μητροπόλεις. Μέσω κληρικών -και όχι άλλου ειδικού προσωπικού- προσφέρει υλική και ψυχολογική υποστήριξη στις οικογένειες εκείνες που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Συγκεκριμένα, όταν ο Ιερέας της Ενορίας βεβαιωθεί για μια προβληματική κατάσταση στα πλαίσια της ενορίας του, μπορεί να συνεισφέρει υλικώς από το Φιλόπτωχο Ταμείο, να ζητήσει συμπαράσταση από την Ι. Μητρόπολη ή να διοργανώσει έρανο και λαϊκή συμπαράσταση. Παράλληλα, κληρικοί είναι αυτοί που επισκέπτονται κατ' οίκον οικογένειες με προβλήματα σχέσεων, προκειμένου να διαμεσολαβήσουν συμβουλευτικά προς την ομαλοποίησή τους. Τέλος, στα πλαίσια της Υπηρεσίας αυτής εντάσσονται και διαδικασίες του Λειτουργικού τυπικού της Εκκλησίας, όπως οι Οικογενειακές Λειτουργίες, η κατ' οίκον τέλεση της Θ. Ευχαριστίας κτλ.

- **Ποιμαντική Μέριμνα Μελλονύμφων:**

Την πρωτότυπη αυτή υπηρεσία συναντούμε στην Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος και απευθύνεται σε μελλονύμφους που επιθυμούν ένα είδος «προληπτική συμβουλευτική» σε θέματα που αφορούν τον έγγαμο βίο, τα προβλήματα, τις

προφυλάξεις, τις αντιστάσεις κτλ. Η συμβουλευτική παρέχεται από κληρικούς καθώς και Ειδικούς επιστήμονες (Ψυχολόγους).

- **Μέριμνα νεονύμφων:**

Σε πολλές Μητροπόλεις με χρηματική επάρκεια π.χ. Ι. Μητρόπολη Πειραιά, δίδεται οικονομική υποστήριξη σε νεόνυμφους που την έχουν ανάγκη, καθώς και βοήθεια σε οικιακά είδη. Στη Μητρόπολη Πάτμου παρέχονται επίσης μικρά οικόπεδα προς οικοδόμηση ή αγροτική εκμετάλλευση. Στην Ι. Μητρόπολη Ηλείας γίνεται εδώ και χρόνια διανομή της Αγίας Γραφής σε όλους τους νεόνυμφους.

- **Κέντρο Συμπαράστασως Οικογένειας:**

Βρίσκεται στη Μητρόπολη Δημητριάδος και Αλμυρού και απασχολεί Κοινωνική Λειτουργό. Περιλαμβάνει επίσης Κέντρο Προλήψεως Αμβλώσεων και πραγματοποιεί συζητήσεις, εκδόσεις και πλούσιο συμβουλευτικό έργο.

- **Ειδικό Πρόγραμμα Συμπαράστασης:**

Πραγματοποιείται μέσω της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και απευθύνεται σε οικογένειες κληρικών που έχουν χρεία υλικής ή ηθικής συμπαράστασης. Το πρόγραμμα αυτό εξυπηρετεί ιδιαίτερα τις περιπτώσεις εκείνες των πολύτεκνων κληρικών.

- **Σχολές Γονέων:**

Τα τελευταία χρόνια εκκλησιαστικές Σχολές γονέων ανθίζουν στις περισσότερες Μητροπόλεις. Πρωτοπόρος στάθηκε ο Πειραιάς όπου οι εν λόγω εκκλησιαστικές προσπάθειες βρήκαν μεγάλη απήχηση στους ενορίτες.

Οι Σχολές Γονέων λειτουργούν συνήθως στα Πνευματικά Κέντρα των ενοριών και τα προγράμματά τους καθοδηγούνται από τους υπεύθυνους κληρικούς ή και από επιστήμονες Παιδαγωγούς και Ψυχολόγους. Πραγματοποιούν σεμινάρια και διαλέξεις αναφορικά με τη σωστή ανατροφή

των παιδιών και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, υπό το πρίσμα φυσικά της Ορθόδοξης πίστης.

- **Πρόγραμμα Συναντήσεως Οικογενειών:**

Είναι ένα πρόγραμμα που πρόσφατα λειτούργησε για πρώτη φορά και μάλιστα στις εγκαταστάσεις της Πειραιϊκής εκκλησίας. Το πρόγραμμα έχει σαν σκοπό τη συνάντηση πολλών οικογενειών στους χώρους των παιδικών κατασκηνώσεων της Εκκλησίας και την φιλοξενία τους για ορισμένο αριθμό ημερών, σαν ευκαιρία συσφίξεως των σχέσεών τους, τόσο μεταξύ τους όσο και μεταξύ των ιδίων μελών τους. Το πρόγραμμα λαμβάνει χώρα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

- **Πρόγραμμα Συμπαραστάσεως Πολύτεκνων Οικογενειών:**

Οι πολύτεκνες οικογένειες τυγχάνουν της μέριμνας των περισσότερων Μητροπόλεων, υλικά και ηθικά. Υπάρχουν όμως και ορισμένες Μητροπόλεις που έχουν αναπτύξει Ειδικό Πρόγραμμα τραπεζικών καταθέσεων εις όφελος των οικογενειών αυτών, όπως η Μητρόπολη Μεγαλουπόλεως, Γρεβενών κτλ.

Με πρωτοβουλία ή απλή ενίσχυση και υποστήριξη της Ορθόδοξης Εκκλησίας, λειτουργούν στην Ελλάδα ιδρύματα και οργανώσεις ιδιωτικού δικαίου που αφορούν το θεσμό της οικογένειας. Μια από αυτές τις οργανώσεις είναι και η Πανελλήνια Ένωση Φίλων των Πολυτέκνων (Π.Ε.ΦΙ.Π).

Η ένωση αυτή έχει την έδρα της στην Αθήνα (Ακαδημίας 78Δ) και αποτελεί φιλανθρωπικό κοινωφελή σύλλογο, ο οποίος λειτουργεί ως «*Σταθμός Πρώτων Βοηθειών απόρων Υπερπολυτέκνων Ελλάδος*», για οικογένειες από όλη τη χώρα, με έξι παιδιά και άνω, ανήλικα ή σπουδάζοντα. Εξυπηρετεί ακόμα και ειδικές περιπτώσεις πολυτέκνων και με 5, 4 ή 3 παιδιά σε καταστάσεις: χηρείας, αναπηρίας, ασθένειας, φυλακίσεως, εγκαταλείψεως, διαζεύξεως ή διαστάσεως, προλήψεως εκτρώσεων, Αγάμων Μητέρων.

Όλες οι περιπτώσεις εξυπηρετούμενων γίνονται δεκτές με την προσκόμιση εγκύρων δικαιολογητικών (πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης,

υγείας, νοσοκομείων κλπ. με συνοδεία οικογενειακής φωτογραφίας). Προηγείται των συναντήσεων ραντεβού που ορίζεται τηλεφωνικά.

Τα γραφεία της Π.Ε.ΦΙ.Π. έχουν διαμορφώσει ωρολόγιο πρόγραμμα κατά το οποίο γίνονται δεκτοί σε συγκεκριμένες ώρες ομάδες εξυπηρετούμενων. Αυτό σημαίνει ότι σε διαφορετικές ώρες γίνονται δεκτοί οι πολύτεκνοι από την Αττική, την επαρχία, οι επείγουσες περιπτώσεις, ακόμα και οι δωρητές ή άλλοι συνεργάτες εθελοντές.

Η Π.Ε.ΦΙ.Π. με τη συνεργασία της Εκκλησίας, έχει αναλάβει την ευαισθητοποίηση πολιτών για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πολύτεκνη οικογένεια, έχει δημιουργήσει ομάδες αυτοβοήθειας υπό το συντονισμό κληρικών και έχει θέσει με επιτυχία σε λειτουργία χώρους συλλογής δωρεών, ιματισμού, χρήσιμων ειδών κτλ. για τις άπορες πολύτεκνες οικογένειες.

Συν τοις άλλοις η Π.Ε.ΦΙ.Π. εκδίδει τριμηνιαίο δημοσιογραφικό περιοδικό το οποίο διατίθεται δωρεάν από όλες τις εκκλησίες και κυκλοφορεί σε 600.000 φύλλα.

Η Π.Ε.ΦΙ.Π. συνεργάζεται και με μια ακόμη οργάνωση ιδιωτικού δικαίου που ενισχύεται από την Ορθόδοξη Εκκλησία, τον *«Πανελλήνιο Σύνδεσμο Προστασίας Αγέννητου Παιδιού»*, που μεριμνά για τις περιπτώσεις των Αγάμων Μητέρων και ενεργεί προληπτικά εναντίον των εκτρώσεων, παρέχοντας στήριξη και συμβουλευτική σε μέλλουσες μητέρες ή νέα ζευγάρια.

Να σημειωθεί ακόμα ότι στα πλαίσια των δύο Συλλόγων που εξετάσαμε λειτουργεί και γραφείο Ευρέσεως εργασίας για πολύτεκνους και τα ενήλικα παιδιά αυτών.

Τέλος η Ένωση Πολυτέκνων συνεργάζεται με άλλους φορείς και υπηρεσίες, εκκλησιαστικές ή μη, που παρέχουν στους άπορους πολύτεκνους συμπαράσταση και είδη πρώτης ανάγκης.

- **Θεοκλήτειο Κοινωφελές Ίδρυμα**

Έδρα: Μεσολόγγι

Μητρόπολη: Αιτωλίας και Ακαρνανίας

Μέσα στο έτος 1994 ιδρύθηκε Μέσα στο έτος 1994 ιδρύθηκε στην Μητρόπολη Αιτωλίας και Ακαρνανίας, με πρωτοβουλία του Μητροπολίτη κ. Θεόκλητου το «*Θεοκλήτειο Κοινοφελές Ίδρυμα*» με έδρα το Μεσολόγγι. Σκοπός του Ιδρύματος είναι η ηθική επιβράβευση αλλά και υλική ενίσχυση των υπερπολυτέκνων της μητροπολιτικής περιφέρειας ανά δέκα κατ' έτος. Συγκεκριμένα, το εγκριθέν με Προεδρικό διάταγμα Καταστατικό του Ιδρύματος που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ. αρ. 99, τεύχος δεύτερο, 16 Φεβρουαρίου 1994) ορίζει στο 2^ο άρθρο του:

Σκοπός του Ιδρύματος είναι η παροχή γαμηλίου βοηθήματος κάθε χρόνο από τους τόκους των χρηματικών καταθέσεων του Ιδρύματος, σε δέκα (10) θυγατέρες Πολυτέκνων Οικογενειών, κατοίκων περιφέρειας της Ι. Μητροπόλεως Αιτωλίας και Ακαρνανίας... οι οποίες θα παντρεύονται κατά τους θείους και ιερούς κανόνες της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας".

Η πρώτη κατάθεση με μορφή δωρεάς έγινε από τον ίδιο το Μητροπολίτη και ήταν του ύψους των 50.000.000 δρχ. ενώ προβλέπονται και άλλα έσοδα και περιουσιακά στοιχεία του Ιδρύματος και από άλλους φιλοπολύτεκνους δωρητές (άρθρο 3).

Εξάλλου στο άρθρο 11 ορίζονται λεπτομερώς οι όροι και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά των υποψηφίων και διακιούχων θυγατέρων πολυτέκνων, που θα λαμβάνουν γνώση κάθε χρόνο από ειδική Εγκύκλιο που θα αναγιγνώσκεται στους Ι. Ναούς μέχρι τις 15 Απριλίου για τετελεσμένους γάμους μέχρι την 31 Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους.

Βασικά κριτήρια επιλογής θα είναι ο μεγαλύτερος αριθμός τέκνων αλλά και ο μεγαλύτερος βαθμός απορίας. Κριτήριο για την λειτουργία του Ιδρύματος στάθηκε ο μεγάλος αριθμός πολυτέκνων στην περιοχή της Μητροπόλεως.

6. Μέριμνα στις Φυλακές

Η αγάπη, η συγχώρεση και η φιλανθρωπία αποτελούν τις βασικότερες αξίες-αρχές του Χριστιανισμού. Η αγάπη και η συγχώρεση είναι μια αλληλένδετη πνευματική διαδικασία που επιβεβαιώνεται και "καθαγιάζεται" μέσω της φιλανθρωπίας, όταν δηλαδή αποκτά έμπρακτη μορφή.

Τούτη η χριστιανική "τριλογία" συναντάται συν τοις άλλοις και μάλιστα κατά κόρον στη μέριμνα υπέρ των φυλακισμένων. Η μέριμνα στο επίπεδο αυτό υφίσταται ανιδιοτελώς, όπως άλλωστε όλες οι εκκλησιαστικές υπηρεσίες πρόνοιας, δίχως να στοχεύει ή να απαιτεί την "μετάνοια" και την απόλυτη ηθικοποίηση των εξυπηρετούμενων.

Η εκκλησιαστική συνδρομή στον τομέα των φυλακών αφορά τα εξής:

- **Μέριμνα των κρατουμένων:**

- Συνήθως λαμβάνει χώρα από κληρικούς, οι οποίοι πλην της ηθικής συμπαράστασης, διανέμουν σε κρατούμενους με οικονομικά προβλήματα ή αυτούς που στερούνται οικογένειας, υλική βοήθεια σε είδη (βιβλία, κασσετόφωνα, κουβέρτες) ή χρηματικά ποσά. Επίσης, καταβάλλονται συχνά χρέη ή έξοδα αποφυλακίσεων.

- **Μέριμνα των οικογενειών κρατουμένων:**

Προσφέρονται επιδόματα, είδη πρώτης ανάγκης, καταβολή ναύλων προς και από τις φυλακές -όταν π.χ. η σύζυγος επιθυμεί να επισκεφθεί τον έγκλειστο σύζυγό της- και σε μερικές περιπτώσεις γίνονται τοποθετήσεις των παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες ή οικοτροφεία, μετά βεβαίως από την γνωμάτευση Ειδικού, συνήθως Κοινωνικού Λειτουργού.

- **Μέριμνα των αποφυλακιζομένων-Κοινωνική επανένταξη:**

Πολλοί είναι οι αποφυλακιζόμενοι που απευθύνονται στην Εκκλησία προκειμένου να αρχίσουν ξανά τη ζωή τους ως ελεύθεροι πολίτες. Στις περισσότερες περιπτώσεις παραπέμπονται σε εργοδότες μέσω κληρικών οι

οποίοι έχουν πολλές διασυνδέσεις. Παράλληλα, πολλές είναι οι Μητροπόλεις εκείνες που διαθέτουν μικρά χρηματικά ποσά στους αποφυλακιζόμενους, ιδίως κατά το πρώτο χρονικό διάστημα του ελεύθερου βίου τους.

Το προνοιακό αυτό έργο πραγματοποιείται από τις Υπηρεσίες Συμπαραστάσεως Κρατουμένων που εδρεύουν σε σαράντα επτά (47) Μητροπόλεις. Οι Μητροπόλεις εκείνες που εντός της γεωγραφικής τους περιφέρειας έχουν Ιδρύματα Φυλακών, επιτελούν μέσω υπευθύνων κληρικών και Λειτουργικά καθήκοντα στους εν λόγω χώρους.

Τέλος, στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών διατηρείται Γραφείο Συμπαραστάσεως Κρατουμένων (υπεύθυνη η Κοινωνική Λειτουργός κ. Ειρήνη Μηλιανίτη), στο οποίο εκπαιδεύονται και εθελοντές βοηθοί.

Πρέπει να επισημανθεί το γεγονός της μη υπάρξεως επαρκούς επιστημονικού προσωπικού στις υπηρεσίες της Εκκλησίας που αφορούν τον δύσκολο και απαιτητικό χώρο των φυλακών. Αν και οι ανάγκες είναι μεγάλες, η προνοιακή συμβολή ιδίως προς τους αποφυλακιζόμενους είναι ελάχιστη, όχι μόνο εκ μέρους της Εκκλησίας αλλά και εκ μέρους του κράτους.

Παράλληλα πρέπει να τονίσουμε και να καυτηριάσουμε το γεγονός ότι οι ανά την Ελλάδα εκκλησιαστικές Υπηρεσίες Συμπαραστάσεως Κρατουμένων περιορίζονται δυστυχώς στο τυπικό της Θ. Λειτουργίας στο χώρο των φυλακών, αντίθετα με το σκοπό υπάρξής τους, ο οποίος αφορά την σύνολη ενασχόληση με τα προβλήματα που προκύπτουν στο χώρο της φυλακής και πλήττουν τα πρόσωπα που διαβιούν σε αυτόν.

7. Μέριμνα Ασθενών-Απόρων

Οι ασθενείς και οι άποροι αποτελούν δύο πολυπληθείς και ευάλωτες στην επιδείνωση ομάδες ατόμων. Για το λόγο αυτό η Ορθόδοξη Εκκλησία εδώ και χρόνια πραγματοποιεί προγράμματα συμπαράστασης σε ολόκληρη τη Μητροπολιτική επικράτειά της, άλλες φορές επιστημονικώς, πρωτοποριακώς,

μεθοδευμένα και άλλοτε πρόχειρα και επικαλυπτικά. Σημασία πάντως έχει πως το ενδιαφέρον τους παραμένει αμείωτο, οι προσπάθειες πολλαπλασιάζονται και όλα τούτα συμβαίνουν προς όφελος των εξυπηρετούμενων.

Η Εκκλησία μέσω των ενοριακών δραστηριοποιήσεών της, αντιμετωπίζει καθημερινά εκατοντάδες περιπτώσεις απόρων και ασθενών, προσφέροντας βοήθεια ποικιλοτρόπως, όχι όμως και "εξατομικευμένα", γεγονός που σημαίνει ότι ο μεγάλος αριθμός περιπτώσεων σε συνδιασμό με τον μέτριο ή ελλειπή -στις περισσότερες των περιπτώσεων- σχεδιασμό, συντελεί στην απρόσωπη, αν-Ορθόδοξη προνοιακή συμβολή.

Ας δούμε τις δύο κατηγορίες που εξετάζουμε αναλυτικά:

Ασθενείς θεωρούνται τα άτομα που αντιμετωπίζουν χρόνιες ή έκτακτες παθήσεις, σωματικές ή ψυχοσωματικές. Η εκκλησιαστική πρόνοια συμπαρίσταται υλικώς, ψυχολογικώς ή και ταυτόχρονα, αναλόγως των περιπτώσεων.

Οι μορφές παρεχόμενης βοήθειας προς τους ασθενείς είναι οι εξής:

Υλική Συμπαράσταση

1. Μηνιαία επιδόματα, έκτακτες ενισχύσεις, έκδοση τραπεζικών βιβλιαρίων.
2. Καταβολή εξόδων νοσηλείας.
3. Καταβολή εισιτηρίων για επεμβάσεις στο εξωτερικό.
4. Παροχή φαρμάκων και ειδών πρώτης ανάγκης.

Ψυχολογική Συμπαράσταση

1. Κατ' οίκον επισκέψεις εθελοντών ή ειδικών.
2. Διάθεση συνοδών για επεμβάσεις στο εξωτερικό, ιδίως σε παιδιά.
3. Επισκέψεις σε νοσηλευτικά ιδρύματα.
4. Κατ' οίκον επισκέψεις κληρικών και Θ. Κοινωνία.

Άποροι θεωρούνται τα πρόσωπα που λόγω ανεργίας, ηλικίας ή ασθενείας δεν έχουν κανένα εισόδημα ως προς το ζειν, είτε οι οικονομικοί τους πόροι είναι ανεπαρκείς προς αξιοπρεπή επιβίωση. Η Εκκλησία ευαισθητοποιείται απέναντι στις περιπτώσεις αυτές, προσφέροντας παράλληλα ηθική και υλική συμπαράσταση με ιδιαίτερη έμφαση στις περιπτώσεις των άπορων γερόντων.

Θα πρέπει ίσως να παρατηρήσουμε ότι αν και η συνολική προσφορά των Μητροπόλεων προς τους άπορους είναι θεμιτή και αδιαμφησβήτη, οι τρόποι

"κοινωνικής εργασίας" είναι ίσως -με τα μάτια ενός Κοινωνικού Λειτουργού- αναχρονιστικοί, θυμίζοντας την ατελέσφορη φιλανθρωπία των αρχαίων πολιτισμών που δημιουργούσε εν τέλει σχέσεις εξουσίας και εξουσιαζομένων, «διδόντων και λαμβανόντων»⁹⁷, διαιωνίζοντας τα προβλήματα και τις ανισότητες των κοινωνικών σχέσεων: «*Η κοινωνική εργασία που ασχολείται μόνο με το να ικανοποιεί τις "παραμορφωμένες" ανάγκες των ενδιαφερομένων, σταθεροποιεί την απάθεια και την αδιαφορία τους και τους εμποδίζει να αποκτήσουν τις ικανότητες εποικοδομητικής αντιμετώπισης των προβλημάτων τους*»⁹⁸.

Λαμβάνοντας όμως υπ' όψιν ότι ο εκκλησιαστικός χώρος δεν επιδιώκει να αντικαταστήσει ούτε το κράτος ούτε την επαγγελματική κοινωνική εργασία αλλά να συνδράμει «εν Χριστώ» στην ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου, μπορούμε να εξετάσουμε τις παρεχόμενες υπηρεσίες μέριμνας προς τα άτομα που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα:

1. Επιδόματα (έκτακτα και μηνιαία μέσω των Φιλοπτώχων Ταμείων)
2. Διανομή ιματισμού και ειδών πρώτης ανάγκης καθώς και τροφίμων
3. Εκκλησιαστικά συσσίτια και διανομή γευμάτων στο σπίτι

α. Παρουσίαση των εκκλησιαστικών υπηρεσιών για απόρους και ασθενείς

- **Φιλόπτωχα Ταμεία:**

Κάθε Μητρόπολη διαθέτει ένα Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο καθώς και τα Ενοριακά, σε έκαστη ενορία. Τα έσοδα των ταμείων αυτών προκύπτουν κατά κύριο λόγο από συνδρομές και δωρεές των ενοριτών, εράνους, εκποιήσεις κτλ. Τα χρήματα διατίθενται για έκτακτες ανάγκες ενοριτών, ιδίως δε εκείνων που θεωρούνται άποροι, γέροντες ή ασθενείς (φάρμακα, νοσηλείες κτλ.). Επίσης μέσω των Φιλοπτώχων Ταμείων ορίζονται

⁹⁷ Ζωγρ. Ανδρ., Κ.Ε.Κ., Θεωρία, Πράξη, Προβληματισμοί, Πάτρα 1992, σελ. 15.

⁹⁸ Ό.π., σελ. 35.

βραχυπρόθεσμα επιδόματα σε οικογένειες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα, απροστάτευτα παιδιά, καθώς επίσης δίδονται και τα ενοίκια των κατοικιών που δεν μπορούν να εξοφληθούν από τους ενοικιαστές λόγω ανάγκης. Τα ποσά που προσφέρονται μέσω των Ταμείων αυτών είναι σε απόλυτη συνάρτηση με την ανταπόκριση των ενοριτών. Για το λόγο αυτό παρατηρούμε συχνά το φαινόμενο "φτωχών" και "πλουσίων" Ταμείων. Ενδεικτικά αναφέρουμε το έργο της Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς μέσω των Φιλοπτώχων Ταμείων τους, προς ενίσχυση απόρων και ασθενών (Στοιχεία 1991):

1. Το Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο της Μητροπόλεως διέθεσε μέσα στο έτος 1991 το ποσό των 10.690.000 δρχ., για την αντιμετώπιση αναγκών στα πλαίσια της Μητροπόλεως αλλά και εκτός αυτής.
2. Τα Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία που αντιστοιχούν στις τριάντα (30) ενορίες της Μητροπόλεως, διέθεσαν μέσα στο εν λόγω έτος το ποσό των 40.758.240 δρχ.

Ενώ το μέσο ετήσιο φιλανθρωπικό έργο της Μητροπόλεως ανέρχεται στο συνολικό ποσό των 85.000.000 δρχ.⁹⁹

Παρόμοια στοιχεία έχουμε και από την Αρχιεπισκοπή Αθηνών, της οποίας το Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο διέθεσε μέσα στο έτος 1992 το ποσό των 210.000.000 δρχ. σε αναξιοπαθούντες ασθενείς και απόρους, ενώ τα Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία διέθεσαν το ποσό των 320.000.000 δρχ. (σύνολο 530.000.000 δρχ.)¹⁰⁰

- **Κίνημα Αγάπης:**

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που ανθεί κυρίως στα πλαίσια της Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Διαθέτει είκοσι πέντε (25) Κέντρα Ενοριακής Αγάπης τα οποία προσφέρουν 13.500 μερίδες φαγητού σε άπορους ή απροστάτευτους κατάκοιτους γέροντες. Παράλληλα, το Κίνημα Αγάπης

⁹⁹ Δεύτερο Συνέδριο Νεολαίας Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς, 25/1/92.

¹⁰⁰ Στοιχεία "Χριστιανικής Αλληλεγγύης", 1992.

διοργανώνει συσσίτια για άστεγους σε ενοριακές γειτονιές. Επίσης, μέσω αυτού μαζεύονται εκατοντάδες δέματα ειδών από τους υπεύθυνους των Φιλοπτώχων Ταμείων τα οποία μοιράζονται κάθε βδομάδα σε δημόσια ψυχιατρεία, νοσοκομεία, γηροκομεία, ιδρύματα παιδικής προστασίας κτλ.

Να σημειώσουμε ότι παρόμοιες προσπάθειες υπό διαφορετική όμως επωνυμία λαμβάνουν χώρα σε πολλές Μητροπόλεις. Χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Ι. Μητροπόλεως Ύδρας, όπου το εργαστήριο «*Μαρίνα η Υδραία*» που είναι εκκλησιαστικό ίδρυμα ανοικτής προσφοράς στους απόρους, ετοιμάζει και διανέμει εβδομαδιαίως είδη πρώτης ανάγκης σε άπορες οικογένειες.

- **Μέριμνα Κατακοίτων Γερόντων:**

Για τις περιπτώσεις κατακοίτων, λειτουργεί ειδικό γραφείο στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών, με μόνιμη Κοινωνική Λειτουργό που πραγματοποιεί κατ' οίκον επισκέψεις και συμπαρίσταται στις υπάρχουσες ανάγκες. Για τους απροστάτευτους λειτουργεί Στέγη Κατακοίτων Γερόντων στο Λόφο Σκουζέ με σύγχρονες προδιαγραφές που την καθιστούν πρότυπο στο είδος της. Στα πλαίσια της Αρχιεπισκοπής λειτουργούν συνολικά 270 κλίνες γερόντων (απολογισμός 1994).

- **Θεραπευτήρια Χρόνιων Παθήσεων:**

Τα γνωστά Άσυλα Ανιάτων που εδώ και πολλά χρόνια λειτουργούν με την υλική και προσωπική συμπαράσταση της Εκκλησίας, τα τελευταία χρόνια αναδιαμορφώνουν το πρόσωπό τους με πιο σύγχρονες υπηρεσίες π.χ. Άσυλο Ανιάτων Σπάρτης. Επίσης, πρότυπο Θεραπευτηρίου λειτουργεί από φέτος (1996) στη Ι. Μητρόπολη Περιστερίου σε ιδιόκτητο χώρο 6.500 τ.μ. του οποίου ο προϋπολογισμός ήταν 800.000.000 δρχ. Απευθύνεται σε υπερήλικες.

- **Συμπαράσταση Ψυχασθενών:**

Στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών λειτουργεί Γραφείο Συμπαράστασης Ψυχασθενών του οποίου υπεύθυνη είναι η Κοινωνική Λειτουργός Ζ. Πετράκη. Πραγματοποιούνται επισκέψεις κατ' οίκον, καθώς και στα Κλειστά

ψυχιατρεία προς ηθική συμπαράσταση, συμβουλευτική οικογένειας, ενθάρρυνση κτλ. Επίσης, σημαντικό έργο στον τομέα αυτό υφίσταται στην Ι. Μητρόπολη Φωκίδος, όπου κληρικοί και γιατροί συνεργάζονται και έχουν δημιουργήσει την Ομάδα Συμπαράστασης Ψυχασθενών.

- **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:**

Υπάρχει σε 49 Μητροπόλεις και συντονίζεται πάντα από τον υπεύθυνο κληρικό, ενώ στο έργο βοηθούν προαιρετικά εθελοντές ενοριίτες. Η Υπηρεσία παραπέμπει τα περιστατικά ασθενών στους υπεύθυνους του Φιλόπτωχου Ταμείου όταν χρειάζονται υλική ενίσχυση, είτε στον ιερέα της ενορίας που οφείλει να πραγματοποιεί επισκέψεις κατ' οίκον για τη Θ. Κοινωνία ή για απλή συμπαράσταση. Μέσω της υπηρεσίας οργανώνονται συχνά επισκέψεις σε νοσοκομεία, ψυχιατρεία και άλλους χώρους με ασθενείς. Παράλληλα καταβάλλονται συχνά τα έξοδα νοσηλείας στο εσωτερικό ή όταν συντρέχει ανάγκη στο εξωτερικό. Αρμόδιο γραφείο λειτουργεί και στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών (Υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός κ. Μ. Κοπανάκη).

- **Εκκλησιαστικά Ιατρεία:**

Πρότυπο εκκλησιαστικών ιατρείων λειτουργεί στην Ι. Μητρόπολη Ρόδου. Επίσης λίγες Ι. Μονές που απαρτίζονται από Μοναχούς-Ιατρούς, οργανώνουν κινητές μονάδες λήψης και παροχής αίματος, ενώ υπάρχει και ειδική υπηρεσία στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών με στελέχωση Κοινωνικών Λειτουργών.

8. Έκτακτες Ανάγκες

Στην κατηγορία των εκτάκτων αναγκών περιλαμβάνονται οι απρόβλεπτες κατάστασεις που σημαδεύουν αρνητικά το τμήμα ενός πληθυσμού ή το σύνολό του, δημιουργώντας ανάγκες με χρεία άμεσης εκπλήρωσης.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία συνέβαλλε ενεργά στην εκπλήρωση εκτάκτων αναγκών, όχι μόνο εντός ελληνικής επικράτειας, αλλά και εκτός συνόρων. Εδώ

θα εξετάσουμε την εκκλησιαστική συμβολή σε δύο μεγάλες κατηγορίες εκτάκτων αναγκών:

- Φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πυρκαγιές κτλ.)
- Επιπτώσεις πολέμου (θύματα πολέμων)

α. Φυσικές Καταστροφές

Η Εκκλησία με οργανωμένες προσπάθειες των κατά τόπους Μητροπόλεων, δραστηριοποιείται στη συλλογή χρηματικών ποσών και ειδών πρώτης ανάγκης, προκειμένου να συνδράμει στην κάλυψη των βασικών αναγκών ανθρώπων που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε το έργο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών (στοιχεία 1981-1994)¹⁰¹.

Διεύθυνση Χριστιανικής Αλληλεγγύης Αρχιεπισκοπής Αθηνών:

Το 1981 στάλθηκαν στα θύματα των σεισμών 2.250 κουβέρτες, 27.850 κουτιά γάλα, 3.000 κονσέρβες, 15.143 κιλά τρόφιμα (ζυμαρικά και ζάχαρη) και 200 κιβώτια ρουχισμός. Το 1986 στάλθηκαν στην Καλαμάτα λόγω σεισμών 49.350 τόννοι τρόφιμα (γάλα, ρύζι, ζάχαρη) αξίας 21.500.000 δρχ. και χρηματική βοήθεια 12.000.000 δρχ. Αλλά και προς το εξωτερικό αποστέλλεται σημαντική βοήθεια: Έτσι το 1982 στάλθηκαν 1.000 κιλά λάδι και 1.000 κρασί στην Πολωνία και στο Λίβανο 143.000 κουτιά γάλα αξίας 7.150.000 δρχ. Το 1985 στάλθηκαν στο Σουδάν 166.500 κιβώτια γάλα αξίας 11.500.000 δρχ. και στην Αιθιοπία κουβέρτες-ρουχισμός και χρηματική βοήθεια 35.000.000 δρχ. Το 1988 στάλθηκε στους σεισμοπαθείς της Αρμενίας χρηματική βοήθεια 12.500.000 δρχ. και 8.500 ζεύγη καινούργων υποδημάτων ειδικών για τις εκεί κλιματολογικές συνθήκες. Το χρονικό διάστημα 1989-1990 στάλθηκαν στη Ρουμανία 20.353.973 δρχ. χρηματική βοήθεια και έγιναν πέντε αποστολές τροφίμων και ιερών εικόνων και στη Βουλγαρία 3 αποστολές διαφόρων ειδών καθώς και 12 τόννοι τροφίμων και πορτοκαλιών. Το 1992 στάλθηκαν στο Κάιρο για τα θύματα των σεισμών 5.000.000 δρχ. κ.ο.κ.

¹⁰¹ Χατζηφώτη Ι.Μ.: "Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ", 1994, σελ. 34-35.

Εκτός από την Αρχιεπισκοπή Αθηνών πολλές είναι οι Μητροπόλεις που πραγματοποιούν εράνους και αποστέλλουν πολύτιμη βοήθεια σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών. Για παράδειγμα:

- **Ι. Μητρόπολη Ικαρίας:**

Ίδρυσε ειδικό ταμείο για τη συμπαράσταση σε ανθρώπους που έχασαν τις περιουσίες τους εξ αιτίας των πυρκαγιών του θέρους 1993. Επίσης, έλαβε χώρα διανομή ειδών και επιδομάτων σε οικογένειες με ανήλικα παιδιά. Τα Ταμείο ενίσχυσε και τους πληγέντες από τις πυρκαγιές της Σάμου.

- **Ι. Μητρόπολη Γρεβενών:**

Συνέβαλε στην οικονομική ενίσχυση οικογενειών που έπεσαν θύματα των καταστροφικών σεισμών χάνοντας τις οικίες τους. Παράλληλα, διέθεσε μεγάλο αριθμό σκηνών για τη στέγασή τους. Στην περίπτωση των καταστροφικών σεισμών Κοζάνης, Γρεβενών και Αιγίου δραστηριοποιήθηκαν όλες οι Μητροπόλεις οργανώνοντας εράνους και αποστολές ειδών πρώτης ανάγκης.

- **Ι. Μητρόπολη Πατρών:**

Σημαντική ήταν η συμβολή της στις περιπτώσεις των σεισμών του Βαρθολομιού και του Πύργου (1993-1994), ενώ 88 ενορίες οργάνωσαν επί τούτου αποστολές ειδών και τροφίμων.

β. Επιπτώσεις Πολέμου

Η Ορθόδοξη Εκκλησία συνέβαλε προνοιακά στην ανακούφιση των γειτονικών πληθυσμών που αντιμετώπισαν τις επιπτώσεις πολέμου. Σημαντικότερη βοήθεια στάλθηκε στους ομόθρησκους Σέρβους από όλες τις Ι. Μητροπόλεις. Αναλυτικότερα:

- **Αρχιεπισκοπή Αθηνών:**

Το 1993 στάλθηκαν στη Σερβία σχολικά είδη αξίας 2.500.000 δρχ. και φάρμακα αξίας 1.500.000 δρχ. Στη Σερβία δύο ακόμη φορές στάλθηκαν

φάρμακα και παιδικές τροφές με ειδική άδεια από τον Ο.Η.Ε. λόγω του "εμπάργκο". Επίσης στάλθηκαν στην Ιορδανία για τους πρόσφυγες από το Κουβέιτ 150 κιβώτια γάλα αξίας 825.000 δρχ., 126 χαρτοκιβώτια ορού αξίας 250.000 δρχ. και 18 κιβώτια ρουχισμός. Επίσης, μέσω του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών η Χριστιανική Αλληλεγγύη χρηματοδότησε αναπτυξιακά προγράμματα για χώρες του Τρίτου Κόσμου.

- **I. Μητρόπολη Πατρών:**

Σημαντική ήταν η συνδρομή της Μητροπόλεως στους Σέρβους. Από τις περισσότερες ενορίες πραγματοποιήθηκαν προγράμματα συλλογής ειδών, ενώ μόνο από την Ενορία Αγίας Σοφίας στάλθηκαν στη Σερβία 12 φορτηγά τρόφιμα. Επίσης οργανώθηκε πρόγραμμα φιλοξενίας παιδιών από τη Βοσνία σε Πατρινές οικογένειες και σε κατασκηνώσεις της Μητροπόλεως.

- **I. Μητρόπολη Πειραιώς:**

Εκατοντάδες παιδιά Σέρβων φιλοξενήθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα στις κατασκηνωτικές εγκαταστάσεις της Μητροπόλεως παράλληλα με τα ελληνόπουλα, ενώ μπορούσαν να παρακολουθούν μαθήματα σχολικού προγράμματος στη γλώσσα τους. Επίσης, διδάχτηκαν και την ελληνική γλώσσα ως τρόπος συσφίξεως των σχέσεων των δύο λαών.

9. Μετανάστες-Πρόσφυγες

Στον τομέα που θα εξετάσουμε η Εκκλησία κατηγοριοποιεί τους εξυπηρετούμενους σε δύο ομάδες απολαβής πρόνοιας:

- Παλινοστούντες στον Ελλαδικό χώρο
- Αλλοδαποί μετανάστες - πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Πλην αυτών με πρωτοβουλία εκκλησιαστικών σωματείων αναπτύσσονται προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και ιστορίας στο εξωτερικό, που απευθύνονται σε Έλληνες μετανάστες που κατοικούν εκεί. Σπουδαίο επιμορφωτικό

έργο μέσω της Ορθόδοξης Εκκλησίας πραγματοποιείται εδώ και τριάντα χρόνια στην Αυστραλία, την Αργεντινή, τις Η.Π.Α. και τη Γερμανία.

α. Προνοιακό έργο της Εκκλησίας για τους Παλινοστούντες

1. Αρμόδια υπηρεσία για το θέμα αυτό αποτελεί το Κέντρο Συμπαράστασης Παλινοστούντων Μεταναστών¹⁰². Διατηρεί δύο γραφεία στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη με δεκαμελές προσωπικό σε κάθε ένα από αυτά, μεταξύ των οποίων και επαγγελματίες Κοινωνικοί Λειτουργοί. Το έργο του Κέντρου εκτείνεται στην προσφορά των ακόλουθων υπηρεσιών:
 - Κοινωνικές υπηρεσίες (ενημέρωση, διεκπεραίωση υποθέσεων, αναζήτηση εργασίας, Κοινωνική Εργασία και συμβουλευτική)
 - Νομική πληροφόρηση και εξυπηρέτηση
 - Μελέτη και έρευνα (κοινωνιολογικές αναλύσεις, νομικές μελέτες κτλ.)
 - Προτάσεις και ενημέρωση (συμμετοχή σε συνέδρια, προβολή θεμάτων μετανάστευσης, ευαισθητοποίηση κοινού)
2. Πρόγραμμα Επαγγελματικής Κατάρτισης Νεανίδων Ανέργων Παλινοστούντων, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας NOW και με συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού.
3. Σύνδεσμος με τη Γ.Γ.Α.Ε.: υπεύθυνοι Κοινωνικοί Λειτουργοί κ. Καφούρου και κ. Παυλοπούλου.

β. Προνοιακό έργο της Εκκλησίας για τους Μετανάστες-Πρόσφυγες στην Ελλάδα

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει έντονο προσφυγικό κύμα, ιδίως από την Αλβανία, τη Βόρειο Ήπειρο και το Κουρδιστάν. Αντιθέτως λίγοι έως ελάχιστοι είναι οι αλλοδαποί μετανάστες που αποφασίζουν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα και αυτοί προέρχονται κυρίως από άλλες

¹⁰² Αναλυτική παρουσίαση στο Κεφάλαιο περί δομής της Εκκλησίας.

Βαλκανικές χώρες όπως Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία κλπ. Συνήθως οι περιπτώσεις απορων μεταναστών - προσφύγων, παραπέμπονται στο Γραφείο Περιπτώσεων της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, όπου κρίνεται από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς εξατομικευμένα η κάθε υπόθεση και οι τυχούσες ανάγκες για οικονομική επιχορήγηση. Επίσης, στα θέματα προσφύγων, υφίσταται συνεχής συνεργασία των Μητροπόλεων με τα κατά τόπους παραρτήματα του Ερυθρού Σταυρού.

Ας δούμε ενδεικτικά μερικές από τις ενέργειες της Αρχιεπισκοπής Αθηνών σε θέματα προσφύγων:

- Για τις ανάγκες των Βορειοηπειρωτών προσφύγων, διατέθηκαν από το Γραφείο Ιματισμού 6.000 καινούριες κουβέρτες και συγκεντρώθηκαν ικανοποιητικά χρηματικά ποσά για την κάλυψη αναγκών των ανήλικων παιδιών. Επίσης, ο εφοπλιστής Ι. Λάτσης όρισε τον Αρχιεπίσκοπο Σεραφείμ πρόεδρο της Επιτροπής διαθέσεως της δωρεάς του, 780.000.000 δρχ. για την περίθαλψη των Βορειοηπειρωτών φυγάδων.
- Συμπαράσταση στα παιδιά των Κούρδων προσφύγων: Δύο φορές την εβδομάδα (από το Νοέμβριο του 1990) προσφέρονται από τις ενορίες της Αρχιεπισκοπής σε 200 παιδιά γάλα, μπισκότα, τυρόπιττες κτλ.
- Φιλοξενία στο «Σπίτι της Ημέρας» 100 προσφυγόπουλων από το Ιράν και την Πολωνία με πλήρες πρόγευμα και παιδαγωγική απασχόληση όλο το πρωί.

Β. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Έδρα: Αθήνα, οδός Αγίας Φιλοθέης 21, Τ.Κ. 105 56

Αρχιεπίσκοπος: Σεραφείμ Τίκας

Αριθμός Ενοριών: Εκατόν σαράντα δύο (142)

Το Κοινωνικό έργο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

1. Πνευματική Διακονία
2. Φιλανθρωπική Διακονία

Το έργο της Πνευματικής Διακονίας στο οποίο κάνουμε απλή αναφορά, στοχεύει στην πνευματική ανάπτυξη του ποιμνίου και λαμβάνει χώρα έχοντας προσανατολισμό στην Ορθόδοξη πίστη.

Το έργο της Φιλανθρωπικής Διακονίας το οποίο αναλύουμε διεξοδικά, ανήκει στη Διεύθυνση Χριστιανικής Αλληλεγγύης και απαρτίζεται από κατηγορίες υπηρεσιών προνοιακού έργου. Στα πλαίσια της Φιλανθρωπικής Διακονίας, λειτουργούν επίσης υπό την εποπτεία της Αρχιεπισκοπής και εντός των γεωγραφικών πλαισίων της, Ιδρύματα παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Το έργο της Αρχιεπισκοπής αναλύεται στα ακόλουθα οργανογράμματα των υπηρεσιών της:

1. Πνευματική Διακονία

- **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**

1. Διεύθυνση Νεότητας (Επόπτης Επίσκοπος Αχελώου κ. Ευθύμιος)

Κατηχητικά Σχολεία: Ανώτερα 136, Μέσα 276, Κατώτερα 290.

Σεμινάριο Κατηχητικής Επιμόρφωσης: Λειτουργεί από το 1988 στον Ι. Ναό Μεταμορφώσεως Πλάκας για την επιμόρφωση των κατηχητών της Αρχιεπισκοπής.

2. Ίδρυμα Νεότητας της Αρχιεπισκοπής

Ενοριακές Νεανικές Εστίες: είκοσι τρεις (23)

Ίδρυμα Νεότητας Πατησίων «ο Ευαγγελιστής Λουκάς».

- **Υπηρεσία Συμπαράστασης Οικογένειας**

Πνευματική και ηθική συμπαράσταση από ιερείς σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ποικίλης φύσεως (διαζύγια, θάνατοι, προβλήματα σχέσεων κτλ.)

- **Αντιαιρετική δράση**

Στα πλαίσια της αντιαιρετικής δράσης, ο π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος, ο οποίος είναι υπεύθυνος της λειτουργίας της, έχει συγκροτηθεί Ομάδα Αυτοβοήθειας Γονέων, των οποίων τα παιδιά ακολουθούν Οργανώσεις που ατίκνεται στο έργο της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

- **Παιδικές Μανδολινάτες και Χορωδίες**

- **Σχολές Βυζαντινής Μουσικής**

Λειτουργούν στα πλαίσια του προγράμματος δημιουργικής Απασχόλησης ενηλίκων, νέων και παιδιών και η φοίτηση είναι δωρεάν. (Ι.Ν. Ζωοδόχου Πηγής, Οδός Ακαδημίας)

2. Φιλανθρωπική Διακονία

α. Διεύθυνση Χριστιανικής Αλληλεγγύης

Διευθυντής: Πρωτοπρεσβ. Κ. Ανδρουλάκης, (3230.866)

Κοινωνικοί Λειτουργοί: δέκα τέσσερις (14)

Υπάλληλοι: δύο (2)

Η υπηρεσία αυτή ασχολείται με το προνοιακό έργο της Αρχιεπισκοπής. Αποτελεί σήμερα την πιο οργανωμένη εκκλησιαστική υπηρεσία. Είναι Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και οι Εκκλησιαστικοί Υπάλληλοι μισθοδοτούνται από το κράτος. Διοικείται από 14μελές Δ.Σ. του οποίου πρόεδρος είναι ο Αρχιεπίσκοπος. Εκτός από το μόνιμο προσωπικό σε αυτή απασχολούνται πολλοί εθελοντές, οι οποίοι συνεισφέρουν με ηθική και υλική ενίσχυση στους συνανθρώπους που έχουν ανάγκη βοήθειας. Αναλυτικά:

Οι 142 ενορίες της Αρχιεπισκοπής έχουν χωριστεί σε ομάδες, σε κάθε μία από τις οποίες διακονεί ανά μία Κοινωνική Λειτουργός, δουλεύοντας για την άμεση συνεργασία των Ενοριών με τους προέδρους και τα μέλη των ενοριακών Φιλανθρωπικών Ταμείων καθώς επίσης και με τους εθελοντές προνοιακού έργου. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, δουλεύουν χρησιμοποιώντας κατά βάση Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα και με αυτό τον τρόπο οργανώνουν και προάγουν το όλο Προνοιακό έργο στον Ενοριακό χώρο.

Τα εξής επί μέρους της Χρ. Αλληλεγγύης, έχουν αναλάβει το γενικότερο φιλανθρωπικό έργο της Αρχιεπισκοπής.

- **Γραφείο Κατακοίτων**

Εξυπηρετεί καταστάσεις ασθενών που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν. Πλην των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται επί τούτου (Κοινωνική εργασία με Άτομα), υπάρχει βοήθεια και από εθελοντές ενορίτες, που προσφέρουν τη βοήθειά τους ανά περίπτωση και υπό την εποπτεία των Κοινωνικών Λειτουργών, οι οποίοι διοργανώνουν καθοδηγητικές διαλέξεις για ορθότερο προγραμματισμό δραστηριοτήτων. (τηλ. 3237.654, εσωτ. 11)

- **Γραφείο Περιπτώσεων**

Στο γραφείο αυτό, εφημερεύουν εκ περιτροπής όλες οι Κοινωνικοί Λειτουργοί. Η εργασία γίνεται κατ' άτομο και σκοπό έχει τη συμπαράσταση και την επίλυση προβλημάτων των εξυπηρετούμενων. Η βοήθεια παρέχεται φυσικά δωρεάν και είναι ευνόητο ότι δεν απασχολούν τους φορείς παροχής υπηρεσιών τα θρησκευτικά "πιστεύω" των εξυπηρετούμενων τους. Η παροχή

βοήθειας γίνεται πάντα αδιακρίτως. Παράδειγμα έργου του Γραφείου Περιπτώσεων είναι το εξής:

1. Παροχή βοηθημάτων σε χήρες, ορφανά παιδιά, πολύτεκνους, αποφυλακιζόμενους κτλ.
2. Καταβολή εισιτηρίων σε αυτούς που δεν έχουν, προκειμένου να ταξιδέψουν ευρισκόμενοι σε ανάγκη.
3. Συμπαρίσταται και εξυπηρετεί ασθενείς που προέρχονται από την επαρχία.
4. Συμβουλευτική βοήθεια σε οικογένειες που βρίσκονται υπό διάλυση.
5. Ενδιαφέρεται και προσπαθεί να προλαμβάνει άτομα που βρίσκονται σε απόγνωση, παρέχοντάς τους εμψύχωση, ενθάρρυνση και κάθε είδους αναγκαία βοήθεια.
6. Επιμελείται της εισαγωγής παιδιών και ασθενών σε Ιδρύματα, παραπομπές σε γιατρούς κτλ.

Μέσω αυτού του Γραφείου εξυπηρετούνται πάνω από 2.000 άτομα ετησίως. (τηλ. 3237.654, εσωτ. 11, 56)

- **Γραφείο Περιθάλψεως Ασθενών**

Το γραφείο αυτό αναλαμβάνει περιπτώσεις εισαγωγής ασθενών σε νοσοκομεία και λοιπά νοσηλευτικά ιδρύματα. Συνεργάζεται με Ελληνικές Ορθόδοξες Κοινότητες της Αμερικής και των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες ενδιαφέρονται για τους ασθενείς τους οποίους το Γραφείο Περιθάλψεως στέλνει στα εκεί νοσοκομεία για νοσηλεία.

Το Γραφείο Περιθάλψεως παρέχει προς τους ασθενείς και τους συνοδούς τους οικονομική και ηθική συμπαράσταση καθ' όλο το χρόνο νοσηλείας τους. (υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός κ. Κοπανάκη, τηλ. 3229.248)

- **Γραφείο Εξυπηρετήσεως «Ειδικών Παιδών»**

Ασχολείται με την έρευνά και κατόπιν εισαγωγή περιπτώσεων παιδιών με ειδικές ανάγκες στο Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Εκπαιδύσεως Ειδικών Παιδιών «*Δάμαρις*». Βασικό κριτήριο εισαγωγής, πλην της εκάστοτε καταστάσεως, είναι να είναι το παιδί άνω των δώδεκα (12) ετών. (Υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός κ. Μπίτζιου, τηλ. 3229.248)

- **Γραφείο Λήψεως και Παροχής Αίματος**

Οργανώνει αιμοδοσίες με επιτυχία και συνεργάζεται με το νοσοκομείο Παιδών και το Γενικό Κρατικό. Υπάρχει ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση στο πρόβλημα της Μεσογειακής Αναμίας. (Υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός κ. Ευαγγελία Ανδρουλάκη)

- **Γραφείο Συμπαράστασης Ψυχασθενών**

Το γραφείο αυτό αναλαμβάνει συν τοις άλλοις οργάνωση εθελοντών που πραγματοποιούν επισκέψεις στους ψυχασθενείς που βρίσκονται σε νοσηλεία προσφέροντας σ' αυτούς ηθική βοήθεια, συμπαράσταση και ψυχαγωγία. Τα οργανωμένα προγράμματα ψυχαγωγίας επιμελούνται κατόπιν συνεννοήσεως του Γραφείου ειδικοί καλλιτεχνικοί όμιλοι και φιλαρμονικές. (Υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός κ. Ζ. Πετράκη, τηλ. 3229.248)

- **Γραφείο Διανομής Ίματισμού**

Το γραφείο αυτό προβαίνει στη διανομή ειδών ιματισμού (ενδύσεως) για την πλήρωση εκτάκτων και τακτικών αναγκών που παρουσιάζονται στο χώρο δικαιοδοσίας της Αρχιεπισκοπής αλλά και γενικότερα.

Το γραφείο διατηρεί οκτώ (8) αποθήκες οι οποίες είναι και «*κέντρα φρεσκαρίσματος μεταχειρισμένου ιματισμού*», που προέρχεται από δωρεές Ελλήνων ή κατοίκων του εξωτερικού. Επίσης το γραφείο διαχειρίζεται και ποσότητα καινούριου ιματισμού, ο οποίος προέρχεται από αγορές και δωρεές. (υπεύθυνος Πρωτοπρ. Σπ. Κοράκης, τηλ. 3223.590)

- **Γραφείο «*Κίνημα Αγάπης*»**

Προβαίνει στη συλλογή χρησίμων και άχρηστων ειδών από διάφορες οικογένειες που συνεργάζονται με τα προγράμματα της Αρχιεπισκοπής, τα οποία είδη αξιοποιεί προς όφελος του προνοιακού-φιλανθρωπικού έργου της υπηρεσίας «Χριστιανική Αλληλεγγύη». (Υπεύθυνος Πρωτοπρ. Γεωργ. Δημητριάδης, τηλ. 3223.590)

- **Γραφείο Καρδιοπαθών Παίδων**

Αποστέλλει στο εξωτερικό παιδιά που πάσχουν από καρδιολογικά προβλήματα, όταν η θεραπεία τους στο εσωτερικό δεν είναι δυνατή. Ιδίως δε σε περιπτώσεις που υπάρχει ανάγκη χειρουργικής επεμβάσεως. (Υπεύθυνοι Κοινωνικοί Λειτουργοί κ. Νέλλα και κ. Κοπανάκη)

- **Γραφείο Ιδρυμάτων - Κληροδοτημάτων**

Το γραφείο αυτό βρίσκεται σε διαρκή επαφή με τα Ιδρύματα και τα κληροδοτήματα της Ι. Αρχιεπισκοπής, τα οποία βρίσκονται εντός της περιφέρειάς της, πραγματοποιεί συχνά κοινωνική έρευνα σε αυτά και φροντίζει να ενημερώνει εγκαίρως τον ίδιο τον Αρχιεπίσκοπο για τα προβλήματα που τυχόν παρουσιάζονται, έτσι ώστε να λαμβάνει χώρα η γρήγορη αντιμετώπισή τους.

- **Γραφείο Μέριμνας υπέρ των φυλακισμένων**

Μεριμνά για την ενίσχυση των οικογενειών των φυλακισμένων και για αποφυλακίσεις (καταβολή χρεών, εξόδων κτλ.). (Υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός κ. Ειρήνη Μηλιανίτη)

- **Ειδικό Πρόγραμμα Συμπαράστασης**

Με το πρόγραμμα αυτό παρέχεται ειδική συμπαράσταση, ηθική και υλική σε διάφορες καταστάσεις κατά τις οποίες κληρικοί ή μέλη των οικογενειών τους έχουν ανάγκη βοήθειας (ασθένεια κτλ.).

Επίσης παρέχονται υποτροφίες σε νέους που έχουν ιερατική κλίση, αλλά αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, προκειμένου να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

Πλην όλων αυτών των προγραμμάτων η Χριστιανική Αλληλεγγύη αναπτύσσει δραστηριότητες πολύ πέραν των ορίων της Αρχιεπισκοπής, ανταποκρινόμενη σε εκκλησίες απ' όλη την Ελλάδα. Για παράδειγμα:

Το 1981 στάλθηκαν στα θύματα των σεισμών 2.250 κουβέρτες, 27.850 κουτιά γάλα, 3.000 κονσέρβες, 15.143 κιλά τρόφιμα (ζυμαρικά και ζάχαρη) και 200 κιβώτια ρουχισμός.

Το 1986 στάλθηκαν στην Καλαμάτα που δικιμάστηκε από καταστροφικό σεισμό 49.350 τόνοι τρόφιμα (γάλα, ρύζι, ζάχαρη) αξίας 21.500.000 δρχ. και χρηματική βοήθεια 12.000.000 δρχ. Επίσης η Αρχιεπισκοπή Αθηνών έστειλε μεγάλη ποσότητα ειδών και τροφίμων στους σεισμούς των Γρεβενών και του Αιγίου κατά το έτος 1995.

Αλλά και προς το εξωτερικό αποστέλλεται σημαντική βοήθεια για την αντιμετώπιση θεομηνιών, που συγκεντρώνονται και από πολλές περιοχές της Αρχιεπισκοπής.

Για παράδειγμα:

Το 1982 στάλθηκαν 1000 κιλά λάδι και 1000 κιλά κρασία στην Πολωνία και στο Λίβανο 143.000 κουτιά γάλα αξίας 7.150.000 δρχ. Το 1985 στάλθηκαν στο Σουδάν 166.500 κιβώτια γάλα αξίας 11.500.000 και στην Αιθιοπία κουβέρτες-ρουχισμός και χρηματική βοήθεια 35.000.000 δρχ. Το 1988 στάλθηκε στους σεισμοπαθείς της Αρμενίας χρηματική βοήθεια 12.500.000 δρχ. και 8.500 ζεύγη καινούριων υποδημάτων, ειδικών για τις εκεί κλιματολογικές συνθήκες. Το χρονικό διάστημα 1989-1990 στάλθηκαν στη Ρουμανία 20.353.973 δρχ. χρηματική βοήθεια και έγιναν πέντε αποστολές τροφίμων και ιερών εικόνων και στη Βουλγαρία τρεις αποστολές διαφόρων ειδών καθώς και δώδεκα τόνοι τροφίμων και πορτοκαλιών. Το 1992 στάλθηκαν στο Κάιρο για τα θύματα των σεισμών 5.000.000 δρχ. Το 1993 στάλθηκαν στη Σερβία σχολικά είδη αξίας

2.500.000 και φάρμακα αξίας 1.500.000 δρχ. Στη Σερβία δύο ακόμα φορές στάλθηκαν φάρμακα και παιδικές τροφές με ειδική άδεια από τον ΟΗΕ λόγω του "εμπάργκο".

Επίσης στάλθηκαν στην Ιορδανία για τους πρόσφυγες από το Κουβέιτ 150 κιβώτια γάλα αξίας 825.000 δρχ., 126 χαρτοκιβώτια με ορούς αξίας 250.000 δρχ. και 18 κιβώτια ρουχισμός.

Μέσω του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και της UNICEF, η Χριστιανική Αλληλεγγύη χρηματοδότησε αναπτυξιακά προγράμματα σε χώρες του Τρίτου Κόσμου (Αφρική, Ασία).

Για τις ανάγκες των Βορειοηπειρωτών φυγάδων στάλθηκαν 6.000 καινούριες κουβέρτες σε παραμεθόριες Ι. Μητροπόλεις, ενώ τα Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν τις ανάγκες των Βορειοηπειρωτών που καταφεύγουν σ' αυτά.

Παράλληλα, ο εφοπλιστής Ι. Λάτσης όρισε τον Αρχιεπίσκοπο Σεραφείμ πρόεδρο της Επιτροπής διαθέσεως της δωρεάς του, 780.000.000 δρχ. για την περίθαλψη των Βορειοηπειρωτών φυγάδων.

β. Ιδρύματα Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών

- **«Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο»**

Τα Φιλόπτωχα Ταμεία που εδρεύουν στις κατά τόπους ενορίες τελούν υπό τη γενική διεύθυνση και εποπτεία του δμελούς Διοικητικού Συμβουλίου του Γενικού Φιλοπτώχου Ταμείου της Ι. Αρχιεπισκοπής με την επιμέλεια του διευθυντή της υπηρεσίας «Χριστιανική Αλληλεγγύη». Το Γ.Φ.Τ. είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και είναι ο βασικός οικονομικός πόρος της Αρχιεπισκοπής που ενδυναμώνεται από τον έρανο Αγάπης (κάθε Δεκέμβριο), τις εισφορές και τα κληροδοτήματα. Έχει επίσης άμεση σχέση με τα ενοριακά φιλόπτωχα ταμεία.

Στα φιλόπτωχα ταμεία των ενοριών καταθέτουν εθελοντικά τις προσφορές τους οι ενοριίτες, προκειμένου αυτές να χρησιμοποιηθούν για έργα πρόνοιας ή

και εκκλησιαστικής ενισχύσεως. Επίσης σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών οι υπεύθυνοι των Ενοριακών Φιλόπτωχων Ταμείων αναλαμβάνουν να συγκεντρώνουν είδη πρώτης ανάγκης για την εξυπηρέτηση των συνανθρώπων τους ενεργοποιώντας τους ενορίτες.

- **«Ορφανοτροφείο Βουλιαγμένης»**

Φιλοξενεί αγόρια με κοινωνικά προβλήματα από 5 έως 12 ετών. Ουσιαστικά δεν πρόκειται για Ορφανοτροφείο αλλά για ίδρυμα Παιδικής Προστασίας που φιλοξενεί παιδιά των οποίων οι οικογένειες δεν δύνανται να αναλάβουν την επιμέλειά τους για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι πόροι προέρχονται από το Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και με το ίδρυμα συνεργάζεται μόνιμα Κοινωνική Λειτουργός της Αρχιεπισκοπής, η οποία και κρίνει αν μπορεί το παιδί να επιστρέψει στην οικογένειά του μετά τη συμπλήρωση των 12 ετών. Στην αντίθετη περίπτωση παρατείνεται η παραμονή του. Να σημειωθεί ότι τα παιδιά παρακολουθούν κανονικά σχολείο στην κοινότητα που ανήκει το ίδρυμα.

- **Κέντρο Αποκαταστάσεως δυσπροσάρμοστων ατόμων «Η ΔΑΜΑΡΙΣ»**

Είναι ένα ειδικό ίδρυμα στο οποίο φιλοξενούνται μόνο εκπαιδευσιμα κορίτσια και αναλαμβάνει την εκπαίδευση των παιδιών αυτών που έχουν ειδικές ανάγκες και προσέρχονται σ' αυτό. Στο ίδρυμα εργάζεται πλήρες επαγγελματικό προσωπικό που αποτελείται από Κοινωνική Λειτουργό, Ψυχολόγο, Παιδαγωγούς και Εργασιοθεραπευτές ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι ο εξοπλισμός του κόστισε 27.000.000 δρχ., έργο που ανέλαβε την πραγματοποίησή του αποκλειστικά η Εκκλησία και μάλιστα πρόσφατα (1992). Διαθέτει τέλος εργαστήρια κεραμικής, καλαθοπλεκτικής, πλεκτικής καθώς και γυμναστήριο πλήρως εξοπλισμένο.

- **«Στέγη Κατακοίτων Γερνόντων»**

Φιλοξενεί δωρεάν άτομα τρίτης ηλικίας που δεν δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν. Για την περίθαλψη αυτών των ατόμων εργάζεται μεγάλος αριθμός επαγγελματιών αλλά και εθελοντών. Η «Στέγη»

φιλοξενείται σε πενταόροφο κτίριο, στο λόφο Σκουζέ, Λαοδάμαντος 18. Οι τρόφιμοι σήμερα (1996) είναι 55. (Ειδικός επόπτης Αρχιμ. Χερουβείμ Μελισιάνος)

- **«Στέγη Γερόντων Φιλοπτώχων Ταμείων»**

Απευθύνονται σε ηλικιωμένα άτομα τρίτης ηλικίας με μεγάλο οικονομικό πρόβλημα, τα οποία ενισχύει οικονομικά το Ενοριακό τους Φιλόπτωχο Ταμείο, ενώ παρέχεται και δωρεάν στέγαση σε περιπτώσεις αστέγων. Οδ. Ηπείρου 15, Αγία Παρασκευή Αττικής, τηλ. 6526.818

- **«Κέντρα Ενοριακής Αγάπης» (Κ.Ε.Α.)**

Τα Κ.Ε.Α. αποτελούν εκειδικευμένες δραστηριότητες των Ενοριακών Φιλόπτωχων Ταμείων, μπορούν όμως να διευθύνονται από "Ειδικές Υποεπιτροπές", όπως ορίζει το άρθρο 6 του Καταστατικού του Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου. Αυτά παρέχουν μέσω των επί μέρους τμημάτων τους προνοιακές υπηρεσίες ηθικής και υλικής βοήθειας, όχι μόνο σε υπερήλικες αλλά σε κάθε άνθρωπο ή οικογένεια που αντιμετωπίζει προβλήματα. Οι υπηρεσίες αφορούν κυρίως προσφορά γευμάτων, διργάνωση εκδρομών, δημιουργική απασχόληση και τέλεση απλών ιατρικών εξετάσεων. Είναι ένα είδος "πηγής βοήθειας" μέσα σε κάθε ενορία και συντονίζονται συνήθως από ιερείς καθώς και Κοινωνικούς Λειτουργούς, ανάλογα με την ενορία.

- **«Ομάδες Ελευθέρως Διαβιούντων Υπερηλίκων» (Ο.Ε.Δ.Υ.)**

Φροντίζουν για την επίλυση των ψυχολογικών και βιοτικών προβλημάτων των γερόντων εκείνων, οι οποίοι για διάφορους λόγους δεν σιτίζονται στα Κ.Ε.Α. Αυτούς τους γέροντες επισκέπτονται κατ' οίκον ομάδες εθελοντών, που προσφέρουν σε αυτούς οικονομική συμπαράσταση και βοήθεια στις οικιακές δουλειές. Οι εξυπηρετούμενοι, δύο ή και τρεις φορές την εβδομάδα, συγκεντρώνονται σε κατάλληλες αίθουσες και εκεί λαμβάνουν τροφή, ηθική ενίσχυση και συμπαράσταση. Οι Ο.Ε.Δ.Υ. λειτουργούν με την ευθύνη των εφημερίων και Κοινωνικών Λειτουργών. Συγκεκριμένα είναι οι ακόλουθες:

- ◇ Αγ. Αιμιλιανού Σκουζέ, Ελλησπόντου 46, π. Νικ. Αργυρόπουλος, τηλ. 5125.006
- ◇ Αγ. Γερασίμου Ιλισίων, π. Σάββας Γεωργιάδης, Θεοδάμαντος 35, τηλ. 7783.745
- ◇ Αγ. Μάρκου Ευγενικού, έναντι Ι. Ναού, π. Λουκάς Αθανασόπουλος, τηλ. 8345.290
- ◇ Αγ. Μελετίου Σεπολίων, έναντι Ι. Ναού, π. Εμμ. Ζαχαριουδάκης, τηλ. 5127.879
- ◇ Αγ. Νικολάου Πευκακίων, Ζωοδόχου Πηγής και Καλλιδρομίου, π. Ηλίας Στεφόπουλος, τηλ. 3613.773
- ◇ Κοιμήσεως Θεοτόκου Τουρκοβουνίων, σε οικία, π. Κων/νος Παπαθεοδώρου, τηλ. 6423.865
- ◇ Παναγίας Μαραμριωτίσσης Χαλανδρίου, κάτωθεν Ι. Ναού, π. Χρ. Καναβός, τηλ. 6814.960
- ◇ Προφήτη Ηλία Αγ. Παρασκευής, σε οικία, π. Νικ. Σιάτος, τηλ. 6511.778
- ◇ Προφήτη Ηλία Ριζουπόλεως, ισόγειο Ι. Ναού, π. Χρηστ. Σμαράιδος, τηλ. 2516.941
- ◇ Υψώσεως Τιμίου Σταυρού Κυψέλης, Καυκάσου 90, π. Κων/νος Τούζος, τηλ. 8816.962

- **«Στέγες Προνοίας Γερόντων»**

Περιθάλπουν και εξυπηρετούν ενδεείς υπερήλικες, στους οποίους παρέχεται τροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και συμπαράσταση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους κατά την τρίτη ηλικία. Αναλυτικά έχουμε τις εξής Στέγες Προνοίας Γερόντων:

1. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Αγ. Αποστόλων Τζιτζιφιών, υπεύθ. π. Δημήτριος Καρβούνης (τηλ. 9422.021)

2. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Αγ. Γεωργίου Κυψέλης, υπεύθ. π. Κων/νος Βοστάκης (τηλ. 8227.845)
3. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Αγ. Δημητρίου Αμπελοκήπων, υπεύθ. π. Γεωργ. Κίκιζας (τηλ. 6464.315)
4. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Αγ. Θεράποντος (5όροφο κτίριο με πλήρη εξοπλισμό), υπεύθ. π. Θεοφάνης Βαϊόπουλος (τηλ. 7606.807)
5. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Αγ. Μαρίνας Θησείου, υπεύθ. π. Εμμαν. Σέρβος
6. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Φιλοπάππου, υπεύθ. π. Β. Κούζιος
7. Σ.Π.Γ. Ι. Ναού Προφήτη Ηλία Παγκρατίου. Πρόκειται για κτίριο έξι (6) ορόφων με δυνατότητα κάλυψης 40 θέσεων. Είναι πολύ πρόσφατα αποπερατωμένο και βρίσκεται στην οδό Λυσιμάχου 3, υπεύθ. Αρχιμ. Θεόκλητος Απατάγγελος.

γ. Ιδρύματα που προεδρεύονται από τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών

1. Σιβιτανίδειος Δημόσια Σχολή Τεχνών και Επαγγελμαμάτων (Καλλιθέα)
2. «Δημητριάδειο» Ίδρυμα
3. Φιλανθρωπικό Ίδρυμα «Προστασία Μητρικών Έργων»
4. «Καλησπέρειο» Εκπαιδευτικό Εθνικό Ίδρυμα
5. «Σπηλιωτοπούλειο» Ίδρυμα Εκδόσεων
6. Αχιλλοπούλειο Ίδρυμα Υποτροφιών
7. Οφθαλμιατρείο Αθηνών
8. Πάγκειος Επιτροπή
9. «Κασιμάτειο» Ίδρυμα
10. Ίδρυμα Προικοδοτήσεως Απόρων Κορασίδων Ναυτικών
11. «Ζαφειροπούλειο» Κληροδότημα
12. Ορφανοτροφείο Βουλιαγμένης

Γ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕ ΜΟΡΦΗ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΑΝΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ

Ι.Μ. ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Θεόκλητος Αβραντινής

Έδρα: Μεσολόγγι

Ενορίες: Διακόσιες επτά (207)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και 82 Ενοριακά Φ.Τ.*
2. *Δροσίνειο Ορφανοτροφείο*
3. *Σελίβειο Γηροκομείο*

Ι.Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Μητροπολίτης: κ. Άνθιμος Ρούσσας

Έδρα: Αλεξανδρούπολη

Ενορίες: Πενήντα τέσσερις (54)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Ταμείο Ευποιίας της Μητροπόλεως και Ενοριακά όλων των Ναών της πόλης και χωριών. Σύνολο 54.
2. *Οικοτροφεία:* Λειτουργούν δύο Οικοτροφεία, αρρένων και θηλέων, που διευκολύνουν τους μαθητές από την επαρχία να σπουδάσουν μέσα στην πόλη. Επίσης, λειτουργεί ένας φοιτητικός ξενώνας στην πόλη της Θεσσαλονίκης για τους φοιτητές της Θεολογικής Σχολής.

3. **Γηροκομεία:** Για τα άτομα της Τρίτης Ηλικίας, που για διάφορους λόγους δεν δύνανται να παραμείνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον, λειτουργεί το «*Ιωακείμιο Γηροκομείο*», το οποίο ιδρύθηκε από τον τέως Μητροπολίτη Ιωακείμ. Το Γηροκομείο αυτό, έχει 65 τροφίμους και απασχολεί έμμισθο προσωπικό, μεταξύ των οποίων βρίσκεται και Κοινωνική Λειτουργός.
4. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Λειτουργεί τους θερινούς μήνες η κατασκήνωση «*Ουρανούπολη*» Μάκρης-Δικέλλων, η οποία έχει μόνιμες εγκαταστάσεις σε παραλιακή δενδρόφυτη έκταση 75 στρεμμάτων, όπου φιλοξενούνται ανά έτος 500 μαθητές και μαθήτριες Μέσης Εκπαιδευσεως.
5. «*Σταυρίδειο*» **Εκκλησιαστικό Ίδρυμα:** Πρόκειται για ίδρυμα περιθάλψεως χρονίως πασχόντων ασθενών, το οποίο φέρει την ονομασία «Ο Άγιος Κυπριανός». Στεγάζεται σε ιδιόκτητο κτίριο εβδομήντα πέντε (75) κλινών, το οποίο λειτουργεί από 5-5-94 με 40 ασθενείς.
6. Επίσης, στο Σταυρίδειο Ίδρυμα Αγίου Νεκταρίου Αλεξανδρουπόλεως, στεγάζεται τμήμα της ορθοπαιδικής κλινικής για παιδιά που πάσχουν από κινητικά προβλήματα.

Ι.Μ. ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Ιάκωβος Παχής

Έδρα: Ναύπλιο

Ενορίες: Εβδομήντα πέντε (75)

Πνευματική Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών:** Οι υπεύθυνοι Ιερείς αυτής της Υπηρεσίας, επισκέπτονται σε τακτικά διαστήματα τους φυλακισμένους και τις οικογένειές τους, παρέχοντας ηθική συμπαράσταση και ενθάρρυνση.

2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:** Κατά τον ίδιο τρόπο, οι Ιερείς που στελεχώνουν αυτή την Υπηρεσία, έχουν αναλάβει επισκέψεις σε νοσοκομεία και Ιδρύματα, δίνοντας ψυχολογική υποστήριξη σε ασθενείς.
3. **Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού**
4. **Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων:** Η Υπηρεσία Εργοστασίων, ασχολείται με την συμπαράσταση των εργατών και αποτελεί πρωτοβουλία της Μητροπόλεως που εδώ εξετάζουμε.
5. **Υπηρεσία Συμπαράστασης Οικογένειας:** Οι Ιερείς που είναι υπεύθυνοι του εν λόγω έργου, επισκέπτονται Οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα σχέσεων ή βρίσκονται σε κρίσιμη περίοδο (διαζύγιο πένθος κτλ) και προσφέρουν ηθική συμπαράσταση και συμβουλευτική.

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και έντεκα (11) Ενοριακά**
2. **Οικοτροφείο Θηλέων:** Το Οικοτροφείο φιλοξενεί δωρεάν πέντε κορίτσια και έχει έδρα το Άργος.
3. **Ορφανοτροφείο Θηλέων:** Στεγάζεται στο ίδιο κτίριο με το Οικοτροφείο, στην πόλη του Άργους και φιλοξενεί δύο (2) κορίτσια σχολικής ηλικίας που δεν έχουν γονείς.

Ι.Μ. ΑΡΤΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Ιγνάτιος Αλεξίου

Έδρα: Άρτα

Ενορίες: Εκατόν δύο (102)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και είκοσι (20) Ενοριακά

2. Οικοτροφείο Θηλέων: Έχει έδρα του την πόλη της Άρτας και φιλοξενεί είκοσι δύο κορίτσια από τα γειτονικά χωριά, που φοιτούν στο Γυμνάσιο.
3. Γηροκομείο: Το Γηροκομείο Γεωργίου και Σοφίας Μάτσου, έχει έδρα του την Άρτα και φιλοξενεί είκοσι επτά (27) τροφίμους. Το Γηροκομείο απασχολεί έμμισθο προσωπικό, μεταξύ των οποίων και Κοινωνική Λειτουργό.
4. Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις: Υπάρχουν δύο Κατασκηνώσεις, οι οποίες λειτουργούν τους θερινούς μήνες, για αγόρια και κορίτσια. Η Κατασκήνωση Αγοριών βρίσκεται στη θέση «Κρανιές» ενώ αυτή των κοριτσιών, στη θέση «Άνω Αθαμάνιο».

Ι.Μ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Παντελεήμων Μπεζενίτης

Έδρα: Κηφισιά

Ενορίες: Εκατόν τέσσερις (104)

Διακονία Νεότητας

1. **Κεντρική Επιτροπή Νεότητας:** Επιτροπή αυτή, μελετά και εφαρμόζει τρόπους βελτίωσης της εκκλησιαστικής προσφοράς (διακονίας) προς τους νέους ανθρώπους. Συντονιστής της Επιτροπής, ο Αρχιμ. Εμμανουήλ Καλύβας.
2. **Εκκλησιαστικά Κέντρα Νεότητας:** Λειτουργούν στα πλαίσια της Μητροπόλεως δέκα τέσσερα (14) Κέντρα Νεότητας, για δημιουργική απασχόληση και κατήχηση των νέων.
3. **Υποτροφίες φοιτητών:**
 - Υπάρχει Ταμείο Υποτροφιών της Μητροπόλεως Ατικής που ενισχύει άπορους σπουδαστές Ανωτάτων Ιδρυμάτων, καθώς και τροφίμους των

εκκλησιαστικών Ιδρυμάτων της Μητροπόλεως προκειμένου να συνεχίσουν τις σπουδές τους.

- Το Ίδρυμα «Ο Άγιος Δημήτριος» του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου Κηφισιάς, ομοίως χορηγεί υποτροφίες σπουδαστών ημεδαπής και αλλοδαπής.
4. Νεανικές Κατασκηνώσεις: Λειτουργούν τρεις κατασκηνώσεις στα πλαίσια των προγραμμάτων της Μητροπόλεως:
- Από την Ι.Μ. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Νέας Μάκρης, στον Άγιο Νικόλαο Αττικής.
 - Από το «Λύρειο» ίδρυμα, στην περιοχή Κακού Μελισσίου.
 - Από την Ι.Μ. Κλειστών, στην Πάρνηθα.

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Κεντρικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Αυτό αντιμετωπίζει τα διάφορα έκτακτα περιστατικά της Ι. Μητροπόλεως και άλλων επαρχιών, με χορηγηση μηνιαίων βοηθημάτων. Προεδρεύει αυτού, ο ίδιος ο Μητροπολίτης. Επίσης, υπάρχουν και τα ενοριακά φιλόπτωχα Ταμεία, που προσφέρουν έκτακτη οικονομική βοήθεια σε οικογένειες ή μεμονωμένα άτομα που κατοικούν στις ενορίες αυτών.
2. **Λύρειο Παιδικό Ίδρυμα:** Το Ίδρυμα αυτό, που φέρει την ονομασία «Άγιοι Ανάργυροι» διευθύνεται από την Ι. Μονή Αγ. Τριάδος και απευθύνεται σε αγόρια και κορίτσια που αντιμετωπίζουν οικογενειακά προβλήματα (ορφανά, άπορα κτλ). Το ίδρυμα αυτό λειτουργούσε και σαν Οικοτροφείο άπορων φοιτητών μέχρι το καλοκαίρι του 1995 οπότε και κατασράφηκε από πυρκαϊά.
3. **Ίδρυμα Ευγηρίας-Πρόνοιας «Παναγία η Θεοσκέπαστη»:** Λειτουργεί στην περιοχή Μάτι Αττικής και απευθύνεται σε γυναίκες τρίτης ηλικίας. Η δυναμικότητα φιλοξενίας είναι για σαράντα πέντε άτομα. Βρίσκεται εντός

του χώρου της Ι. Μονής Αγ. Τριάδας στην οποία ανήκει. Το ίδρυμα στεγάζεται σε σύγχρονο οικοδόμημα.

4. **Ενοριακό Πνευματικό και Φιλανθρωπικό Ίδρυμα:** Τι Ίδρυμα αυτό ονομάζεται «Ο Άγιος Δημήτριος» κι ανήκει στον ομώνυμο Ι.Ν. Κηφισιάς. Παρέχει τροφή σε Ενορίτες που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ή που δεν δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν και ενισχύει με οικονομικά βοηθήματα οικογένειες που βρίσκονται σε έκτακτη οικονομική ανάγκη.
5. **Άλλα Εκκλησιαστικά Ίδρύματα της Ι. Μητροπόλεως:**
 - Οικοτροφείο θηλέων «Αγίας Τριάδος» που βρίσκεται εντός της μονής Οσ. Φιλοθέης, στην περιοχή της Εκάλης.
 - «Παιδική Στέγη». Είναι Παιδικό Ίδρυμα που φιλοξενεί παιδιά με οικογενειακά προβλήματα, μόνο κατά τους θερινούς μήνες. Βρίσκεται στην Ι. Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου.
6. **Εκκλησιαστικές Στέγες Γερόντων:** Λειτουργούν επτά (7) Στέγες αγάπης Γερόντων και προσφέρουν σε καθημερινή βάση τροφή και ηθική συμπαράσταση στα άτομα Τρίτης Ηλικίας που ζουν μοναχικά. Οργανώνονται από ομάδες Εθελοντών, τις οποίες συγκροτούν οι Ιερείς κάθε Ενορίας.

Ι.Μ. ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΙ ΝΑΟΥΣΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Παντελεήμων Καλπακίδης

Έδρα: Βέροια

Ενορίες: Εκατόν πέντε (105)

Πνευματική Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας:** Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, λειτουργούν εννέα (9) Ενοριακά Κέντρα Νεότητας, για δημιουργική

απασχόληση και τακτικές συναντήσεις των νέων ανθρώπων, καθώς και κατηχητικά σχολεία, για τα οποία είναι υπεύθυνοι καθηγητές Θεολογίας της εκάστοτε Ενορίας.

2. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*: Λειτουργεί στα πλαίσια προγραμμάτων Δημιουργικής απασχολήσεως των ενοριτών και στεγάζεται στο Πνευματικό Κέντρο της Ι. Μητροπόλεως.
3. *Υπηρεσία Ασθενών και Στρατού*: Οι υπεύθυνοι Ιερείς αυτών των Υπηρεσιών, πραγματοποιούν επισκέψεις στους ανάλογους χώρους, παρέχοντας ηθική βοήθεια και ερευνώντας την πιθανή ύπαρξη οικονομικών ή άλλων προβλημάτων.

Ι.Μ. ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΠΟΛΕΩΣ

Μητροπολίτης: κ. Θεόφιλος Καναβός

Έδρα: Δημητσάνα

Ενορίες: Εκατόν σαράντα έξι (146)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και είκοσι (20) Ενοριακά*
2. *Εκκλησιαστικά Συσσίτια*: Με έδρα τη Μεγαλόπολη, παρέχεται σε καθημερινή βάση τροφή σε άπορους, την προετοιμασία της οποίας αναλαμβάνει Ομάδα εθελοντών.
3. *Μέριμνα Πολύτεκνων Οικογενειών*: Ο ίδιος ο Μητροπολίτης είναι υπεύθυνος αυτού του προγράμματος ενισχύσεως των πολύτεκνων οικογενειών. Κάθε έτος, καταθέτει βιβλιάρια προικοδοτήσεως και σπουδών, σε πολύτεκνες οικογένειες. Ήδη μέχρι σήμερα έχουν κατατεθεί 600 βιβλιάρια των 10.000, 20.000 και των 50.000 δρχ.

Ι.Μ. ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΗΣ ΑΞΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Δημήτριος Μπεκιάρης

Έδρα: Γουμένισσα

Ενορίες: Σαράντα οκτώ (48)

Φιλανθρωπική Διακονία

Η Φιλανθρωπική και Κοινωνική Διακονία της Ι. Μητροπόλεως, υπάγεται σε υπηρεσία που έχει την επωνυμία: «*Λογία φιλαδελφείας κι αλληλεγγύης*».

Αναλυτικά:

1. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:** Γίνεται διανομή φαγητού κατ' οίκον, στην περιοχή Γουμένισσας-Πολυκάστρου και απευθύνεται σε μοναχικά άτομα που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν. Η διανομή είναι καθημερινή και το έργο αυτό έχουν αναλάβει Ομάδες Εθελοντών.
2. **Ταμείο Ιερατικής Αλληλεγγύης:** Το Ταμείο αυτό ενισχύεται από προαιρετικές εισφορές των Εφημερίων και σκοπό έχει την αντιμετώπιση εκτάκτων προβλημάτων, ιερατικών οικογενειών.
3. **Ταμείο Υποτροφιών:** Το Ταμείο αυτό παρέχει Υποτροφίες σε αρίστους μαθητές και μαθήτριες της Μητροπόλεως, που όμως δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους.
4. **Τράπεζα Αίματος:** Η Κεντρική Υπηρεσία της Τράπεζας Αίματος βρίσκεται πλησίον των Γραφείων της Ι. Μητροπόλεως, ενώ παράλληλα υπάρχουν παραρτήματα σε όλες τις Ενορίες. Υπεύθυνος είναι ο γιατρός Δημήτριος Λάμπρου.

Ι.Μ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Σέργιος Σιγάλας

Έδρα: Γρεβενά

Ενορίες: Ενενήντα έξι (96)

Πνευματική Διακονία

1. *Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας*
2. *Πνευματικό Κέντρο-Βιβλιοθήκη-Εκδόσεις*
3. *Υπηρεσία Στρατού και Ασθενών*
4. *Παιδικές Κατασκηνώσεις*

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*
2. *Οικοτροφείο Αρρένων:* Φιλοξενεί άπορους μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου.
3. *Γηροκομείο:* Το Γηροκομείο της Ι. Μητροπόλεως Γρεβενών έχει σαράντα (40) κλίνες, απασχολεί έμμισθο προσωπικό και διευθύνεται από τον Ιερέα κ. Βάιο Κλεισιάρη.
4. *Οικονομικές ενισχύσεις ειδικών Ομάδων:* Η Υπηρεσία αυτή, αναλαμβάνει τη προικοδότηση άπορων παιδιών καθώς και αυτών που δεν έχουν γονείς. Επίσης, δίδονται επιχορηγήσεις σε Πολύτεκνες Οικογένειες.

Ι.Μ. ΓΥΘΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΤΥΛΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Σωτήριος Κίτσος

Έδρα: Γύθειο

Ενορίες: Εκατόν δέκα (110)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και Ενοριακά*
2. *Γηροκομεία:* Λειτουργεί το Γηροκομείο «Ο Άγιος Παντελεήμων», το οποίο φιλοξενεί δέκα πέντε (15) τροφίμους. Βρίσκεται πλησίον του Επισκοπείου του Γυθείου.

3. **Εκκλησιαστικό Άσυλο Ανιάτων:** Βρίσκεται εντός της Ι. Μονής Αγίων Πάντων.

Ι.Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης

Έδρα: Βόλος

Ενορίες: Εκατόν τριάντα τέσσερις (134)

Πνευματική Διακονία

1. **Ραδιοφωνικός Σταθμός Ι. Μητροπόλεως:** Έχει την επωνυμία «Ορθόδοξη Μαρτυρία» και για τη λειτουργία του συνεργάζονται εθελοντικά Ομάδες κληρικών και λαϊκών, που παρουσιάζουν εκπομπές σε 24ωρη βάση.
2. **Ενοριακοί Κύκλοι Μελέτης Αγίας Γραφής**
3. **Συνάξεις Εφημερίων:** Στις συνάξεις αυτές, οι οποίες γίνονται κατά τακτά χρονικά διαστήματα, οι κληρικοί ανταλλάσσουν απόψεις, κάνουν απολογισμό του έργου τους, δέχονται εποπτεία και συζητούν για τα προβλήματα της περιοχής και για τις εναλλακτικές λύσεις που επιδέχονται.
4. **Χριστιανική Νεολαία (ΧΝΕΔ):** Η Μητρόπολη έχει διαρθρώσει το κατηχητικό της έργο, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης καθώς και τις προσχολικής ηλικίας. Επίσης, αναπτύσσει οργανωτικές πρωτοβουλίες των νέων, σε τομείς όπως: Πολιτισμός, Ψυχαγωγία, Αθλητισμός. Η ΧΝΕΔ διοικείται από 7μελή Κεντρική Επιτροπή με ισάριθμα αναπληρωματικά μέλη. Στα πλαίσια της ΧΝΕΔ, λειτουργούν:
 - Μηνιαίες διαλέξεις για τους νέους στο Πνευματικό Κέντρο, με διαλογική συζήτηση, σχετικά με κοινωνικά θέματα.
 - Ομάδες ΧΝΕΔ, με έδρα το Πνευματικό Κέντρο Βόλου.
 - Κατασκηνώσεις στην περιοχή Αγ. Λαυρεντίου το Πήλιο.

- Πνευματικό Κέντρο Νέων, όπου υπάρχουν δυνατότητες ψυχαγωγίας (βιβλιοπαρουσιάσεις, βιντεοπροβολές κτλ.)
 - Συνέδριο Χριστιανικής Νεολαίας, το οποίο γίνεται στον Βόλο κάθε δύο χρόνια.
 - Συνάξεις φοιτητών κατά τις περιόδους διακοπών, για συζητήσεις κοινωνικών και θρησκευτικών θεμάτων. Επίσης, γίνονται συμπόσια και διοργάνωση εορταστικών γευμάτων, επί συγκεκριμένων γεονότων.
 - Υπηρεσία εξυπηρέτησεως φοιτητών.
 - Έκδοση νεανικών περιοδικών και εντύπων (βλ. Παράρτημα).
5. **Υπηρεσία Φυλακών, Ασθενών και Στρατού:** Οι υπηρεσίες αυτές βρίσκονται υπό την ευθύνη κληρικών.
 6. **Ποιμαντική Μέριμνα Μελλονύμφων:** Ειδικά μαθήματα προετοιμασίας των μελλονύμφων, στο Πνευματικό Κέντρο, με παράλληλη καθοδήγηση επί των προβλημάτων της οικογένειας.
 7. **Κέντρο Συμπαράστασεως Οικογένειας:** Υπεύθυνος του Κέντρου είναι ο Πρωτοπρ. Μιχ. Βαΐου και η Κοινωνική Λειτουργός κ. Ειρ. Παπακωνσταντίνου. Το Κέντρο πλαισιώνεται από επιτελεία ειδικών κληρικών και λαϊκών επιστημόνων. Γίνεται σε αυτό Σεμινάριο Οικογενειακών θεμάτων, συμβουλευτική οικογένειας και περιλαμβάνει επίσης Κέντρο Προλήψεως Αμβλώσεων.
 8. **Ποιμαντική Μέριμνα Παραθεριστών**
 9. **Κέντρα Υποδοχής και Διαλόγου:** Λειτουργούν σαν χώροι φιλοξενίας συνεντεύξεων, διαλέξεων, συνάξεων και συνεδρίων, εντός της Μητροπόλεως.
 10. **Συμβουλευτικός Σταθμός Προβλημάτων Εφηβείας:** Είναι υπό την προερία του Μητροπολίτη και σε αυτό εργάζεται επιτελείο ειδικών επιστημόνων (ψυχολόγων, παδαγωγών) οι οποίοι δουλεύουν με τους ίδιους

τους εφήβους και τις οικογένειές τους, ιδίως σε ότι αφορά το πρόβλημα των ναρκωτικών. Επίσης, διοργανώνονται εξορμήσεις, προβολές, εκθέσεις.

11. *Σχολή Γονέων*: Τακτικά μαθήματα αγωγής γονέων και υποψηφίων γονέων. Έχει έδρα το Βόλο.
12. *Αγώνας κατά των Ναρκωτικών*
13. *Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας*
14. *Εξορμήσεις κατά του AIDS*

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο - Χριστιανική Αλληλεγγύη*: Αντιμετωπίζει έκτακτα περιστατικά αναξιοπαθούντων, στους οποίους προσφέρει σημαντική οικονομική βοήθεια, καθ' όλο το έτος. Τα Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία που επίσης λειτουργούν, αντιμετωπίζουν τις συνήθεις ανάγκες αναξιοπαθούντων ενοριτών, μέσω μηνιαίων βοηθημάτων, χορηγήσεις δωρεάν φαρμάκων κλπ.
2. *Σπίτια Γαλήνης Χριστού*: Υπάρχουν στις Ενορίες Ευαγγελίστριας, Αγ. Κωνσταντίνου, Αναλήψεως, Αγ. Δημητρίου και Μεταμορφώσεως Βόλου.
3. *Οικοτροφείο Σχολής Κωφαλάλων*: Βρίσκεται στην Ανακασιά Βόλου και φιλοξενεί δέκα (10) τροφίμους. Επιμελήτρια Οικοτροφείου: Αγγελική Σφέτσιου.

Άλλες Δραστηριότητες Μητροπόλεως

1. Βιβλιοπωλείο Ι. Μητροπόλεως
2. Κηροπλαστείο Μητροπόλεως
3. Ταμείο Ιερατικής Αλληλεγγύης
4. Ταμείο Υποτροφιών
5. Εκκλησιαστικό Συμβουλευτικό Όργανο για το Περιβάλλον και την Οικολογία (ΕΣΟΠΟ).

6. Ξενώνας Ι. Μητροπόλεως
7. Πνευματικό Κέντρο (Βόλος) και έκδοση μηνιαίας εφημερίδας

Ι.Μ. ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Νικηφόρος Αρχαγγελίδης

Έδρα: Διδυμότειχο

Ενορίες: Εκατόν τρεις (103)

Πνευματική Διακονία

1. *Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας*
2. *Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού*

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο Μητροπόλεως*: Επίσης, λειτουργούν ενενήντα πέντε ακόμα Ενοριακά Ταμεία για τις ανάγκες των ενοριτών.

Ι.Μ. ΔΡΑΜΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Διονύσιος Κυράτσος

Έδρα: Δράμα

Ενορίες: Εκατόν μία (101)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Επίσης, λειτουργούν άλλα οκτώ (8) Ενοριακά Φ.Τ.
2. *Οικοτροφείο Θηλέων*: Μέχρι πρότινος, λειτουργούσε και οικοτροφείο αρρένων, αλλά μετετράπη σε εκκλησιαστικό Μουσείο.

3. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:** Λειτουργεί η Τράπεζα Αγάπης με την επωνυμία «Αγία Βαρβάρα», η οποία έχει έξι εστίες συσσιτίων σε ισάριθμες ενορίες της πόλεως Δράμας. Η παροχή τροφής απευθύνεται σε άτομα που αντιμετωπίζουν μεγάλα οικονομικά προβλήματα ή που δεν δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν. Στις περιοχές που απομένουν, δίνεται για παρόμοιες περιπτώσεις, σχετικό επίδομα στους ενορίτες.
4. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Γίνονται στην περιοχή Γρανίτη.

Ι.Μ. ΔΡΥΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Μητροπολίτης: κ. Σεβαστιανός Οικονομίδης

Έδρα: Δελβινάκιο

Ενορίες: Ενενήντα έξι (96)

Διευκρινίζεται ότι:

- 1) Το σύνολο των χριστιανών της ακριτικής Ιεράς Μητροπόλεως, δεν υπερβαίνει τις 12.000.
- 2) Οι κάτοικοι των περισσότερων χωριών - ενοριών, είναι ηλικίας άνω των 70 ετών.
- 3) Από τις 96 Ενορίες είναι:
 - οι 30 κάτω των 20 ατόμων 18 κάτω των 50 ατόμων
 - οι 38 κάτω των 100 ατόμων
 - οι υπόλοιποι δέκα (10) έχουν ικανοποιητικό αριθμό ενοριτών, αλλά πλεονάζουν οι υπερήλικες.

Όλες οι Ενορίες εξυπηρετούνται από σαράντα πέντε (45) Ιερείς και δύο Ιεροκήρυκες.

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Οικοτροφείο Αρρένων:** Έχει έδρα την Κόνιτσα και φιλοξενεί 15-20 μαθητές από την Βόρειο Ήπειρο. Έχει την επωνυμία «Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός».
2. **Οικοτροφείο Θηλέων:** Βρίσκεται στην Κόνιτσα, φέρει το όνομα «Αγία Μακρίνα» και φιλοξενεί τριάντα (30) κορίτσια.
3. **Γηροκομείο:** Το Γηροκομείο «Θεοτόκος» βρίσκεται στην Κόνιτσα και φιλοξενεί δέκα πέντε (15) υπερήλικες.
4. **Κατασκήνωση**
5. **«Πνευματική Στέγη» Κόνιτσας**

Ι.Μ. ΕΔΕΣΣΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Χρυσόστομος Κακουλίδης

Έδρα: Έδεσσα

Ενορίες: Εκατόν τριάντα τέσσερις (134)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Στο Γ.Φ.Τ. προεδρεύει ο ίδιος ο Μητροπολίτης και στα πλαίσια της Μητροπόλεως λειτουργούν άλλα 20 Ενοριακά.
2. **Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας:** Φέρει το όνομα «Παναγία η Οδηγήτρια» και βρίσκεται στον Ι. Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου στα Γιαννιτσά. Έχει 12 τροφίμους, από προβληματικά οικογενειακά περιβάλλοντα.
3. **Ομάδα Αιμοδοσίας:** Την Ομάδα αυτή απαρτίζουν Εθελοντές Αιμοδότες, οι οποίοι με την βοήθεια και την καθοδήγηση των κληρικών προσπαθούν να καλλιεργήσουν την αιμοδοτική συνείδηση και στοχεύουν στην εξεύρεση αίματος για έκτακτες ανάγκες.

4. **Εξωτερική Ιεραποστολή:** Πρόκειται για Ομάδες Εθελοντών, που προσπαθούν να καλλιεργήσουν την ιεραποστολική συνείδηση και να συλλέξουν χρήματα με τα οποία θα ενισχύσουν την εξωτερική ιεραποστολή.
5. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Υπάρχουν γι' αυτές, μόνιμες εγκαταστάσεις στην περιοχή Πάϊκο Γιαννιτσών, που έχουν τη δυνατότητα φιλοξενίας 80 κατασκηνωτών.

Ι.Μ. ΕΛΑΣΣΩΝΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Σεβαστιανός Ασπιώτης

Έδρα: Ελασσώνα

Ενορίες: Εξήντα (60)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**

Ι.Μ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Μητροπολίτης: κ. Ευδόκιμος Κοκκινάκης

Έδρα: Ελευθερούπολη

Ενορίες: Τριάντα οκτώ (38)

Πνευματική και Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας**
2. **Υπηρεσία Συμπαράστασης Οικογένειας**
3. **Υπηρεσία Ασθενών και Στρατού**
4. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Υπάρχουν άλλα οκτώ ενοριακά Φ.Τ.

5. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Οι κατασκηνώσεις αυτές βρίσκονται στην περιοχή Ν. Πέραμος και φιλοξενούν τους θερινούς μήνες 200 παιδιά.

Ι.Μ. ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Χρυσόστομος Συνετός

Έδρα: Ζάκυνθος

Ενορίες: Εξήντα μία (61)

Πνευματική Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
2. **Ιεραποστολική Κίνηση Εθελοντών:** Η Κίνηση αυτή έχει την επωνυμία «Ενοριακή Δράση» και λαμβάνει χώρα στις ενορίες της πόλης και στις μεγάλες ενορίες της υπαίθρου. Γίνεται μέσω αυτής της κίνησης η προσπάθεια να οργανωθούν οι ενορίες, στην παραγωγή πνευματικού, κοινωνικού και φιλανθρωπικού έργου.
3. **Εκκλησιαστικό Κέντρο Νεότητας**
4. **Κέντρο Αγάπης:** Το Κέντρο Αγάπης «Αγίας Μαύρας» είναι ένα πνευματικό και πολιτιστικό Κέντρο επιμορφώσεως νέων αγροτών, στο οποίο συνεισφέρει με επιχορήγηση και η ΕΟΚ.
5. **Υπηρεσία Συμπαράστασης Οικογένειας και Ασθενών**

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**
2. **Ταμείο Υποτροφιών**
3. **Ταμείο Αλληλεγγύης κληρικών**
4. **Τράπεζα Αίματος:** Με την Τράπεζα Αίματος της Μητροπόλεως συνεργάζεται και ο ΕΕΣ και το Δρακοπούλειο Κέντρο Αιμοδοσίας.

Ι.Μ. ΖΙΧΝΩΝ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Σπυρίδων Κυβετός

Έδρα: Νέα Ζίχνη

Ενορίες: Εξήντα επτά (67)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Ταμείο Μελλονύμφων:* Από αυτό το Ταμείο μπορούν οι μελλονύμφοι να παραλαμβάνουν δωρεάν Εκκλησιαστικά Βιβλία και δη την Αγία Γραφή.
2. *Ειδικό Ιερατικό Ταμείο:* Εξυπηρετεί Ιερατικές Οικογένειες με έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις σε προβληματικές περιόδους.
3. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*
4. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:* Υπάρχουν για τη λειτουργία τους μόνιμες εγκαταστάσεις στις περιοχές Αγίου Μηνά Περιχώρας και Αγιοχωρίου.

Ι.Μ. ΗΛΕΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Γερμανός Παρασκευόπουλος

Έδρα: Πύργος

Ενορίες: Διακόσιες είκοσι (220)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Υπεύθυνος του Ταμείου είναι ο Πρεσβ. Κων. Κοτσώνης και είναι σε λειτουργία άλλα 100 Φ.Τ. στις Ενορίες.
2. *Οικοτροφείο Αρρένων:*
 - Φραγκαβίλλας Αμαλιάδος «ο Απόστολος Παύλος», που φιλοξενεί 25 αγόρια.

- Λαμπεΐας «ο Καλός Σαμαρείτης».
 - Αγίου Ιωάννου Λετρίνων, που φιλοξενεί 10 αγόρια.
3. **Οικοτροφεία Θηλέων:**
- Πύργου «η Αγία Φιλοθέη», φιλοξενεί 120 κορίτσια από την επαρχία.
 - Πελοπίου «η Αγία Ιουστίνη».
 - Αμαλιάδος «η Αγία Αικατερίνη», το οποίο φιλοξενεί είκοσι τροφίμους.
4. **Ορφανοτροφείο αρρένων:** Ονομάζεται «ο Άγιος Νικόλαος» και βρίσκεται στην περιοχή Αγίου Νικολάου, στην Κάτω Αχαΐα. Φιλοξενεί 25 αγόρια.
5. **Ορφανοτροφείο Θηλέων:** Βρίσκεται στον Πύργο και ονομάζεται «Αγία Φιλοθέη». Στεγάζεται μαζί με το Οικοτροφείο θηλέων. Το ορφανοτροφείο αυτό φιλοξενεί σήμερα είκοσι (20) κορίτσια.
6. **Γηροκομεία:**
- Πύργου· έχει την ονομασία «η Νέα Βασιλειάδα» και φιλοξενεί εξήντα πέντε (65) υπερήλικες.
 - Βάρδας· ονομάζεται «ο Άγιος Νικόλαος» και έχει τροφίμους εξήντα (60) υπερήλικες.
 - Κάτω Παναγιάς Κυλλήνης· «Παναγία η Βλαχέρνα», φιλοξενεί εξήντα (60) υπερήλικες.
 - Γαστούνης· «Παναγία η Καθολική», με σαράντα πέντε (45) τροφίμους.
7. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Βρίσκονται στις περιοχές Σκαφιδιάς και Λαμπεΐας.
8. **Φοιτητικά Οικοτροφεία:** Αυτά βρίσκονται στην Αθήνα, την Πάτρα και την Θεσσαλονίκη.

Ι.Μ. ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Κλεόπας Θωμόπουλος

Έδρα: Καρδίτσα

Ενορίες: Διακόσιες είκοσι επτά (227)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**
2. **Ευαγές Ίδρυμα - Γηροκομείο:** Έχει την ονομασία «Απόστολος Κλεόπας», φιλοξενεί είκοσι πέντε τροφίμους και βρίσκεται στην Ι. Μονή Κόκκινης Εκκλησιάς. (Υπεύθυνη η Κοινωνική Λειτουργός Χρυσή Σπάνια).

Ι.Μ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης

Έδρα: Θεσσαλονίκη

Ενορίες: Τριάντα επτά (37). Να σημειωθεί, ότι υπάρχουν πολλά παρεκκλήσια στα όρια της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης.

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Επίσης λειτουργούν άλλα τριάντα επτά (37) Ενοριακά Ταμεία.
2. **Γηροκομείο:** Το Χαρίσειο Γηροκομείο, λειτουργεί στην πόλη της Θεσσαλονίκης και φιλοξενεί 200 τροφίμους.
3. **Παπάφειο Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Αρρένων:** Λειτουργεί στην πόλη της Θεσσαλονίκης με την επωνυμία «ο Μελιτεύς». Φιλοξενεί εκατόν εξήντα (160) τροφίμους.
4. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:** Λειτουργούν σε τέσσερις Ενορίες και οργανώνονται από Ομάδες Εθελοντών.

5. **Ιατρείο Ι. Μητροπόλεως:** Λειτουργεί στο χώρο του Οικοτροφείου του «Αγίου Αντωνίου». Υπεύθυνος είναι ο Σταύρος Μπαλογιάννης που είναι καθηγητής Ιατρικής και Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. Το Ιατρείο αυτό, λειτουργεί και ειδικότερα για την αντιμετώπιση περιστατικών νέων ατόμων που πάσχουν από ψυχολογικά προβλήματα. Για το σκοπό αυτό υπάρχει ειδική επιτροπή ψυχολόγων και Κοινωνικών Λειτουργών.
6. **Οικοτροφείο:** Το Οικοτροφείο Αρρένων «Άγιος Αντώνιος», φιλοξενεί πενήντα τροφίμους και βρίσκεται στην οδό Δημ. Μαργαρίτη 4, στην Θεσσαλονίκη. (Υπεύθυνος Αρχιμ. Ιωάννης Τασσιάς).

Ι.Μ. ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΙΒΑΔΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Ιερώνυμος Λιάπης

Έδρα: Λεβαδεία

Ενορίες: Εκατόν επτά (107)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Στις Ενορίες της Μητροπόλεως λειτουργούν οι «Σύνδεσμοι Αγάπης», οι οποίοι έχουν αναλάβει το φιλανθρωπικό έργο.
2. **Γηροκομεία:** Λειτουργούν δύο Γηροκομεία. Το ένα στην πόλη της Θήβας και το άλλο στη Λιβαδειά.
3. **Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής:** Ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του π. Αδαμάντιου Αυγουστίδη, ο οποίος είναι και ψυχίατρος. Εφα모ζει σύγχρονες μεθόδους αντιμετώπισης της Ψυχικής νόσου και μέσω Κοινωνικών Λειτουργών, εργάζεται και με την Κοινότητα, για αγωγή πρόληψης.
4. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Λειτουργούν στην Ι. Μονή Ιερουσαλήμ Δαυλείας.

Ι.Μ. ΘΗΡΑΣ ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Παντελεήμων Ρίζος

Έδρα: Θήρα

Ενορίες: Τριάντα τρεις (33)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Εκκλησιαστικό Φιλανθρωπικό Ταμείο:* Το Ταμείο αυτό της Ι. Μητροπόλεως, παρέχει οικονομική ενίσχυση σε άτομα που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Επίσης, προσφέρονται Βιβλιάρια Ταμειυτηρίου σε σπουδαστές των Α.Ε.Ι.

Ι.Μ. ΙΕΡΙΣΣΟΥ, ΑΓ. ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΑΡΔΑΜΕΡΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Νικόδημος Αναγνώστου

Έδρα: Αρναία

Ενορίες: Πενήντα δύο (52)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Επίσης, λειτουργούν άλλα τριάντα πέντε (35) Ενοριακά, που καλύπτουν τις κατά τόπους έκτακτες οικονομικές ανάγκες.
2. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:* Έχουν την έδρα τους στην περιοχή Ι. Προσκυνήματος Παναγίας.
3. *Υπό ίδρυση:* Υπό ίδρυση βρίσκονται ένα Γηροκομείο - Ίδρυμα Αγάπης και ένα Οικοτροφείο Μαθητών και Φοιτητών.

Ι.Μ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Θεόκλητος Σετάκης

Έδρα: Ιωάννινα

Ενορίες: Διακόσιες σαράντα επτά (247)

Πνευματική Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών:** Η Υπηρεσία αυτή δεν είναι μόνο στην αρμοδιότητα των Κληρικών οι οποίοι τελούν Θεία λειτουργία στον χώρο των Φυλακών. Στα πλαίσια του κοινωνικού έργου της Μητροπόλεως, Ομάδα Εθελοντών, αναλαμβάνει τακτικές επισκέψεις στις φυλακές, όπου μοιράζει στους έγκλειστους πακέτα με διάφορα είδη, ενώ παράλληλα φροντίζουν για αποφυλακίσεις κρατουμένων (καταβολή χρεών κτλ).
2. **Θρησκευτική υπηρεσία Ασθενών, Στρατού και Οικογένειας:** Στις Υπηρεσίες αυτές, έχει γίνει κατανομή έργου στους Ιερείς Ενοριών.

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**
2. **Γηροκομείο:** Το Γηροκομείο «Ζωσιμάδων» εδρεύει στην πόλη των Ιωαννίνων.
3. **Βρεφονηπιακός Σταθμός:** Έχει την επωνυμία «Πολυξένη Μολυβάδα» και ιδρύθηκε από την Εκκλησία, από την οποία και εποπτεύεται.

Ι.Μ. ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Γεώργιος Προκόπης

Έδρα: Καισαριανή

Ενορίες: Εννέα (9)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Κεντρικό Ταμείο Φιλανθρωπίας**
2. **Σπίτια Γαλήνης Χριστού (8)**

3. *Ίδρυμα Γήρατος*: Το Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Συμπαράστασεως Γήρατος «Σκέπη Αγία Αικατερίνη», αντιμετωπίζει διοικητικής φύσεως προβλήματα και καταβάλλονται προσπάθειες για να λειτουργήσει.
4. *Στέγη Αγάπης*: Η Στέγη Αγάπης της ι. Μητροπόλεως, βρίσκεται στην Ενορία Μεταμορφώσεως Σωτήρος Βύρωνος.

Ι.Μ. ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Αμβρόσιος Λενής

Έδρα: Αίγιο

Ενορίες: Εκατόν πενήντα τρεις (153)

Πνευματική Διακονία

1. *Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας*: Λειτουργούν στις Ενορίες, Κέντρα Νεότητας καθώς και εκατόν τριάντα κατηχητικά σχολεία, με σύνολο μαθητών, 2.700.
2. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
3. *Εκκλησιαστικές Εκδόσεις*

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και Ενοριακά*
2. *Ευαγή Εκκλησιαστικά Ιδρύματα*:
 - Οίκος Ευγηρίας «ο Άγιος Χαράλαμπος», που βρίσκεται στο Αίγιο (και έχει υποστεί ζημιές από το σεισμό του 1995).
 - Ίδρυμα Περιθάλψεως Χρονίως Πασχόντων Παίδων στο Αίγιο.
 - Καλλιμανοπούλειο Εκκλησιαστικό Διακονικό Κέντρο, που βρίσκεται στα Καλάβρυτα και λειτουργεί ως Γηροκομείο.

- Εκκλησιαστικό Ορφανοτροφείο Καλαβρύτων, το οποίο λειτουργεί ως θεραπευτήριο χρονίως πασχόντων παιδών και στελεχώνεται από επιστημονικό προσωπικό, γιατρούς, ψυχολόγο και Λοιωνική Λειτουργό.
3. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις*
 4. *Εκκλησιαστικό Ταμείο Υποτροφιών*
 5. *Ταμείο Αρωγής Κληρικών και Μοναχών*

Ι.Μ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Νικόλαος Δρόσος

Έδρα: Καρπενήσι

Ενορίες: Ενεήντα έξι (96)

Πνευματική Διακονία

1. *Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας*
2. *Κατηχητικά Σχολεία*

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Ταμεία Φιλανθρωπίας και Ευποιίας*
2. *Γηροκομείο:* Έχει έδρα του το Καρπενήσι, σε σύγχρονες εγκαταστάσεις και απασχολεί συν τοις άλλοις και Κοινωνική Λειτουργό.

Ι.Μ. ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΡΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Σεραφεΐμ Ρόρης

Έδρα: Κύμη

Ενορίες: Ενεήντα πέντε (95)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Εδρεύει στα γραφεία της Μητροπόλεως και υπάρχουν επίσης ακόμα πέντε ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία για τις ανάγκες των εκεί ενοριτών.
2. **Πνευματικό Κέντρο:** Βρίσκεται στην Κύμη και φέρει την ονομασία «ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης». Επίσης λειτουργεί το Πνευματικό Κέντρο «ο Άγιος Γεώργιος», στην περιοχή Αλιβερίου.
3. **Γηροκομείο:** Το Γηροκομείο «Άγιοι Ιωακείμ και Άννα» λειτουργεί στην Κύμη και φιλοξενεί δέκα έξι (16) τροφίμους υπερήλικες. Επίσης στην Κάρυστο, λειτουργεί το Γηροκομείο «Άγιος Νικόλαος», που φιλοξενεί επίσης δέκα έξι (16) τροφίμους.

Ι.Μ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Συνέσιος Βισβίνης

Έδρα: Πολύγυρος

Ενορίες: Εβδομήντα πέντε (75)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Επίσης υπάρχουν άλλα τέσσερα ενοριακά Φιλανθρωπικά Ταμεία.
2. **Γηροκομείο:** Το Εκκλησιαστικό Γηροκομείο «Παναγία Κορυφινή», λειτουργεί στα Ν. Μουδανιά και ο αριθμός τροφίμων υπερηλίκων είναι δέκα (10).
3. **Εκκλησιαστικό Ίδρυμα:** Το Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Παιδαγωγικών και Κοινωνικών Εφαρμογών της Ι. Μητροπόλεως, φέρει την ονομασία «ο Ευαγγελιστής Μάρκος» και ιδρύθηκε το 1989. Εδρεύει στην Θέρμη

Θεσσαλονίκης. Υπεύθυνος είναι ο Αρχιμ. Κωνσταντίνος Πλευράκης. Το ίδρυμα παρέχει προστασία και περίθαλψη σε άγαμες μητέρες.

Ι.Μ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Γρηγόριος Παπουτσόπουλος

Έδρα: Καστοριά (Πλατεία Παύλου Μελά 1)

Ενορίες: Εκατόν είκοσι μία (121)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Ταμείο Ιεραποστολής και Φιλανθρωπίας:* Από το Ταμείο αυτό στέλνονται οικονομικά βοηθήματα σε περιοχές που έχουν έκτακτες ανάγκες, όπως π.χ. στα Γρεβενά (σεισμός 1995), στην Καρδίτσα (πλημμύρες 1994) κτλ.
2. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Επίσης λειτουργούν άλλα εκατόν επτά Φ.Τ. σε αντίστοιχες Ενορίες.
3. *Οικοτροφεία:* Λειτουργούν δύο Οικοτροφεία, ένα Αρρένων, το οποίο βρίσκεται στην περιοχή Άργους Ορεστικού και ονομάζεται «ο Άγιος Βασίλειος» και ένα Θηλέων, το οποίο βρίσκεται στην Καστοριά και ονομάζεται «Ταβιθά».
4. *Γηροκομείο:* Λειτουργεί στα πλαίσια της Μητροπόλεως το Γηροκομείο «Λαζάρου και Αθηνάς Ρίζου».

Ι.Μ. ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΠΑΞΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Τιμόθεος Τριβιζάς

Έδρα: Κέρκυρα

Ενορίες: Εκατόν εβδομήντα οκτώ (178)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Το Γ.Φ.Τ. της Ι. Μητροπόλεως που εξετάζουμε, φέρει την ονομασία «ο Άγιος Σπυρίδων». Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι λειτουργούν Φιλόπτωχα Ταμεία σε όλες τις Ενορίες της Μητροπόλεως, φροντίζοντας για την κάλυψη των εκτάκτων αναγκών που αντιμετωπίζουν οι ενορίτες.
2. **Κέντρο Εκπαιδύσεως Ειδικών Παιδιών:** Το Εκκλησιαστικό Κέντρο Εκπαιδύσεως Παιδιών με ειδικές ανάγκες, έχει σαν έδρα του την Κέρκυρα και απευθύνεται σε εκαπιδεύσιμα παιδιά με κινητικά και νοητικά προβλήματα. Το Κέντρο διευθύνεται από Ειδική Επιτροπή επιστημόνων, κλάδων σχετικών με το αντικείμενο μέριμνας του Κέντρου. Να σημειωθεί ότι στην επιστημονική επιτροπή ανήκει και Κοινωνική Λειτουργός.
3. (Υπεύθυνη κέντρου: Ελένη Καρύδη).
4. **Γηροκομεία:**
 - Γηροκομείο Κέρκυρας (Υπεύθυνοι Πρεσβ. Νικολ. Μοναστηριώτης και Ιερομ. Πολύκαρπος Ζερβός).
 - Ίδρυμα Χρονίως Πασχόντων και Γηροκομείο «η Πλατυτέρα» (αναγείρεται)
5. **Σταθμός Εθελοντικής Αιμοδοσίας:** Στον χώρο του Πνευματικού Κέντρου της Μητροπόλεως, λειτουργεί μόνιμα Σταθμός Εθελοντικής Αιμοδοσίας που πλαισιώνεται από Γιατρό και Νοσηλεύτριες.
6. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Στην περιοχή Κασσιώτης, υπάρχουν μόνιμες σύγχρονες εγκαταστάσεις για τις Κατασκηνώσεις νέων της Ι. Μητροπόλεως. Οι εγκαταστάσεις αυτές βρίσκονται σε παραλιακή δενδρόφυτη έκταση 15 στρεμμάτων, όπου και φιλοξενούνται κάθε χρόνο περισσότεροι από 500 μαθητές και μαθήτριες. Στον ίδιο χώρο λαμβάνουν χώρα και ποιμαντικά σεμινάρια, κατά τους θερινούς μήνες.
7. Να σημειωθεί ότι υπό κατασκευή είναι ακόμα ένα Κατασκηνωτικό και Πνευματικό Κέντρο της Ι. Μητροπόλεως, στο οποίο θα γίνονται και

αθλητικές δραστηριότητες. Η ονομασία αυτού είναι «Παντοκράτωρ» και βρίσκεται στην περιοχή Λύνειας.

Πνευματική και λοιπή Διακονία

1. *Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας, Φυλακών και Ασθενών*
2. *Σχολή Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής*
3. *Χορωδία Ι. Μητροπόλεως:* Η Χορωδία αυτή, είναι παιδική και αποτελείται από εβδομήντα μέλη. Έχει σαν σκοπό τη Δημιουργική απασχόληση των παιδιών και πραγματοποιεί συχνές συναυλίες στην περιφέρεια της Μητροπόλεως.
4. *Πνευματικό Κέντρο:* Στο Πνευματικό Κέντρο λαιτουργούν:
 - Σχολή Βυζαντινής Αγιογραφίας
 - Σχολή Συντηρήσεως Εικόνων
 - Βιβλιοθήκη

Ι.Μ. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Σπυρίδων Καλαφατάκης

Έδρα: Αργοστόλι

Ενορίες: Ογδόντα επτά (87)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Το όνομα του Γ.Φ.Τ. είναι «ο Άγιος Γεράσιμος» και μεριμνά για τις ανάγκες που προκύπτουν στην περιοχή της Μητροπόλεως και των άλλων περιοχών της Εκκλησίας της Ελλάδος που ενδέχεται να βρεθούν σε έκτακτη ανάγκη. Επίσης, λειτουργούν Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία στο Αργοστόλι, το Ληξούρι, τη Σάμη και σε όλες τις μεγάλες ενορίες των χωριών του νομού.

2. **Ταμείο Εκκλησιαστικής Δράσης:** Το Ταμείο αυτό συλλέγει χρήματα για σκοπούς εκκλησιαστικής δράσης και παρουσίας.
3. **Ιερατικό Ταμείο Κεφαλληνίας:** Το Ταμείο αυτό ιδρύθηκε την 1-1-1858, με σκοπό την αρωγή του Κλήρου. Ο νυν Μητροπολίτης όμως, επαναπροσδιόρισε τους σκοπούς του Ταμείου και συνέβαλε έτσι ώστε αυτό να δίνει συνδρομή στο ευρύτερο φάσμα του Προνοιακού Έργου της Εκκλησίας και στα κοινωφελή έργα.
4. (Υπεύθυνος: Πρωτοπρ. Φωτ. Καβαλλιεράτος).
5. **Οικοτροφεία:** Λειτουργούν δύο Οικοτροφεία που φιλοξενούν μαθητές Μέσης Εκπαίδευσης, στην πόλη του Αργοστολίου. Το ένα απευθύνεται σε αγόρια και το άλλο σε κορίτσια.
6. **Γηροκομεία:**
 - «Οίκος Ευγηρίας» των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κεφαλληνίας. Λειτουργεί στο Αργοστόλι.
 - Πτωχοκομείο γερόντων Δήμου Αργοστολίου.
 - Μαντζαβινάτειο πτωχοκομείο Ληξουρίου. Παρέχεται εντελώς αφιλοκερδώς, στέγη, τροφή, και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Ι.Μ. ΚΙΤΡΟΥΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Αγαθόνικος Φατούρος

Έδρα: Κατερίνη

Ενορίες: Εβδομήντα εννέα (79)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και Ενοριακά**

2. **Εκκλησιαστικό Γηροκομείο:** Έχει έδρα του την Κατερίνη και παρέχει στέγαση, τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στους τροφίμους. (Υπεύθυνος: Πρωτοπρ. κ. Γεώργιος Μπιλιάγκας)
3. **Ιδρύματα Σβορώνου:** Τα δύο Ιδρύματα της Μητροπόλεως στο Σβορώνο, χρησιμοποιούνται το ένα για Γηροκομείο και το άλλο προσωρινά για τη στέγαση του Εκκλησιαστικού φροντιστηρίου Κατερίνης.
4. **Σταθμός Α΄ Βοηθειών:** Ο Εκκλησιαστικός Σταθμός Α΄ Βοηθειών και Κοινωνικής Συμπράστασης, απασχάλει μόνιμο επιστημονικό προσωπικό (και Κοινωνική Λειτουργό) και διατηρεί συνεργασία με τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό.

Ι.Μ. ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Παντελεήμων Καρανικόλας

Έδρα: Κόρινθος (Κροκιδά 4)

Ενορίες: Εκατόν εξήντα δύο (162)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Υπεύθυνος του Γ.Φ.Τ. «ο Άγιος Ζαχαρίας» είναι ο Πρωτοπρ. Αθανάσ. Τσάκωνας. Υπάρχουν άλλα σαράντα τέσσερα (44) Ενοριακά.
2. **Ορφανοτροφεία:**
 - Το ορφανοτροφείο Θηλέων «Οίκος Αγίας Χλόης», φιλοξενεί δέκα οκτώ (18) τροφίμους, που είναι στην πλειοψηφία τους απροστάτευτα παιδιά. Στο ορφανοτροφείο, εργάζεται μόνιμο επιστημονικό προσωπικό, ενώ Υπεύθυνος Λειτουργίας είναι ο Πρωτοπρ. Νικ. Βασιλόπουλος (Διεύθυνση: Θεοτόκη 76, Κόρινθος).

- Το Ορφανοτροφείο Αρρένων της Μητροπόλεως Κορίνθου, είναι υπό ανέγερση στην περιοχή του Ι. Ναού Αγίων Αναργύρων στην Αρχαία Κόρινθο.
3. **Γηροκομείο Ανδρών:** Το Γηροκομείο Ανδρών «*Το έργο του Αποστόλου Παύλου*», βρίσκεται στην Κόρινθο και φιλοξενεί δέκα τέσσερις (14) τροφίμους, οι οποίοι δεν έχουν καμμία υπορέωση απέναντι στο Ίδρυμα. (Υπεύθυνος πρωτοπρ. Ιωάν. Δεληπαλτάς)
 4. **Γηροκομείο Γυναικών:** Φέρει την ονομασία «*Οίκος της Αγίας Ελένης*», βρίσκεται στην περιοχή Λουτρακίου και φιλοξενεί δωρεάν είκοσι πέντε (25) τροφίμους.
 5. **Ίδρυμα Αιμοδοσίας:** Φέρει την ονομασία «*ο Άγιος Ιερομόναχος Βλάσιος*». Υπάρχουν δέκα (10) περιφερειακά γραφεία και σαράντα δύο (42) ενοριακές επιτροπές αιμοδοσίας. Το σύνολο των εθελοντών αιμοδοτών του εκκλησιαστικού ιδρύματος είναι 4.500. Η προσφορά αίματος καλύπτει το 70% της εθελοντικής αιμοδοσίας στην Κόρινθο. Για την προσφορά αυτή, η Ι. Μητρόπολη και ο ίδιος ο Μητροπολίτης έχουν τιμηθεί πολλάκις με κρατικά βραβεία. (Υπεύθυνος: Πρωτοπρ. Ιωάννης Δεληπαλτάς).
 6. **Ίδρυμα Αποκατάστασης Αγάμων Κορασίδων της Ι. Μητροπόλεως:** Φέρει την ονομασία «*Άγιοι Ακύλας και Πρίσκιλλα*» και ενισχύει οικονομικά απροστάτευτες κοπέλλες, υιοθετώντας τον ρόλο των γονέων τους.
 7. **Κεντρικό Γραφείο Δωρεάς σωμάτων και οργάνων:** Υπό την επωνυμία «*ο Άγιος Νικόλαος Κορινθίας*», αναλαμβάνει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα δωρεάς οργάνων, μέσω ειδικών επιστημόνων. Επίσης, λειτουργεί σαν γραφείο εγγραφής νέων μελών.

Πνευματική και λοιπή Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:**
 - Κεντρικό Γραφείο Νεότητας

- Σχολή Παιδικής Βυζαντινής Χορωδίας
 - Σχολή εκμάθησως Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών
 - Ενοριακά Κέντρα Νεότητας
2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Συμπαράστασως Ασθενών:** Εντεταλμ'ενοι Ιερείς επισκέπτονται κάθε εβδομάδα το Κατικό Νοσοκομείο Κορίνθου και τις Κλινικές Κορίνθου και Κιάτου και εκτός θρησκευτικών καθηκόντων, προσφέρουν ηθική συμπαράσταση και υλική βοήθεια σε περιπτώσεις ανάγκης, αφού ενημερώσουν το Κεντρικό Φιλόπτωχο Ταμείο.
 3. **Εκδόσεις Θρησκευτικών Εντύπων Κοινωνικής Ενημέρωσης**
 4. **Ραδιοφωνικές και Τηλεοπτικές Ομιλίες περί Κοινωνικών Θεμάτων**

Ι.Μ. ΚΥΘΗΡΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Ιάκωβος Κορόζης

Έδρα: Χώρα Κυθήρων

Ενορίες: Τριάντα μία (31)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**
2. **Έρανο Αγάπης**

Ι.Μ. ΛΑΓΚΑΔΑ

Μητροπολίτης: κ. Σπυρίδων Τραντέλλης

Έδρα: Λαγκαδάς

Ενορίες: Σαράντα οκτώ (48)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν επίσης και άλλα δέκα ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία.
2. **Οικοτροφείο:** Το Οικοτροφείο αυτό φιλοξενεί μόνο αγόρια Μέσης Εκπαίδευσης και φοιτητές και βρίσκεται στην περιοχή Αγίου Χρυσοστόμου στον Λαγκαδά.
3. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Λειτουργούν τους θερινούς μήνες και δέχονται κορίτσια και αγόρια έως 16 ετών. Ο χώρος λειτουργίας τους ονομάζεται «Πέντε Βρύσες».
4. **Στέγη Γερόντων:** Στην περιοχή Λαγκαδά λειτουργεί αυτή η Στέγη Γερόντων, που φιλοξενεί μοναχικούς υπερήλικες με οικονομικά προβλήματα.

Λοιπή Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων:** Ο ίδιος ο Μητροπολίτης στα πλαίσια αυτής της Υπηρεσίας, επισκέπτεται χώρους Εργοστασίων και πραγματοποιεί ειδικές ομιλίες προς τους εργάτες, ακούγοντας παράλληλα και τα προβλήματα που αυτοί αντιμετωπίζουν, προκειμένου να δώσει εκκλησιαστική αρωγή.
2. **Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας:** Στα πλαίσια των προγραμμάτων της, λειτουργούν:
 - Ενοριακά Κέντρα Νεότητας
 - Παιδική Χορωδία
 - Χορευτικό Συγκρότημα (60μελές)

Ι.Μ. ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Ιγνάτιος Λάμπας

Έδρα: Λάρισα (Πλατεία Αγίων Τεσσαράκοντα)

Ενορίες: Εκατόν δέκα τρεις (113)

Διακονία

Η Μητρόπολη Λαρίσης δεν έχει να επιδείξει πλούσιο Διακονικό έργο και αυτό πιθανώς να οφείλεται στο γεγονός της μακροχρόνιας δοκιμασίας της, από ιεραρχικά εκκλησιαστικά προβλήματα, που ως γνωστόν αφορούν το διχασμό του πρώην και του νυν Μητροπολίτη.

Στα πλαίσια της Πνευματικής Διακονίας, λειτουργεί:

1. *Σχολή Εκκλησιαστικής Μουσικής:* Παρέχει τετραετή φοίτηση και φέρει την επωνυμία: «Κοσμάς ο Μελωδός».
2. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής,* ενοριών Τιμίου Προδρόμου Τυρνάβου και Αγ. Γεωργίου Γόννων.

Ι.Μ. ΛΕΥΚΑΔΟΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Νικηφόρος Δεδούσης

Έδρα: Λευκάδα

Ενορίες : Εξήντα επτά (67)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Το Ταμείο αυτό συντονίζει τη φιλανθρωπική δράση των νησιών της Λευκάδας και της Ιθάκης. Πλην αυτού, λειτουργούν και τρία (3) ενοριακά ταμεία.
2. *Οικοτροφείο:* Το Εκκλησιαστικό Οικοτροφείο Αρρένων, φιλοξενεί δέκα επτά τροφίμους και βρίσκεται στη Λευκάδα.

Ι.Μ ΛΗΜΝΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Ιερόθεος

Έδρα: Μύρινα Λήμνου

Ενορίες: Τριάντα επτά (37)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*
2. *Ταμείο Ιερατικής Αλληλεγγύης*

Ποιμαντική Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Νοσοκομείων:** Συντονιστής Πρωτοπρ. Σταμάτιος Ανδριωτάκης. Καθημερινά πάρχει υπεύθυνος κληρικός ο οποίος επισκέπτεται και ενισχύει με τον λόγο του και την εκκλησιαστική συμπαράσταση, ους ασθενείς και το προσωπικό του Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Λήμνου.
2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού:** Την Υπηρεσία αυτή έχει αναλάβει προσωπικά ο Μητροπολίτης κ. Ιερόθεος.
3. **Πνευματικά Κέντρα:** Στη Λήμνο λειτουργούν τέσσερα (4) Πνευματικά Κέντρα, όλα εκ των οποίων ιδρύθηκαν πρόσφατα (μετά το 1990).
4. **Ραδιοφωνικός Σταθμός:** Η Ι. Μητρόπολη διαθέτει ιδιόκτητο Ραδιοφωνικό Σταθμό, ο οποίος ιδρύθηκε το έτος 1993 με πρόνοια του Μητροπολίτη. Ο Σταθμός φέρει την ονομασία «*Η Φωνή της Εκκλησίας*».
5. **Χριστιανική αγωγή Νεότητας**

Ι.Μ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Θεόκλητος Φιλιπαίος

Έδρα: Τρίπολη (οδός Γρηγορίου Ε΄, αρ. 13)

Ενορίες: Εκατόν πενήντα δύο

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Πλην του Γενικού Φιλοπτώχου, λειτουργούν και Ενοριακά, στις ενορίες της Τριπόλεως, του Λεωνιδίου και των κωμοπόλεων που βρίσκονται στα γεωγραφικά πλαίσια της Μητροπόλεως.
2. **Γηροκομεία:**
 - Δεκάζειο Γηροκομείο Τριπόλεως. Έχει την έδρα του μέσα στην πόλη και φιλοξενεί εξήντα (60) τροφίμους. (πεύθυνος κ. Δημ. Κωνσταντίνου)
 - Κοντορούπειο Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Λεωνιδίου. Το Ίδρυμα αυτό φιλοξενεί σε πολύ καλές συνθήκες περίθαλψης ε΄ικοσι (20) τροφίμους
 - Ίδρυμα Προστασίας Τυφλών «*Η Αγία Παρασκευή*». Το ίδρυμα αυτό, το οποίο συντονίζεται από επιστημονικό προσωπικό, περιθάλπει γυναίκες απ' όλη την Ελλάδα.

Πνευματική Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:** Στο Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τριπόλεως, Υπεύθυνος Ιερέας για την πραγματοποίηση κοινωνικής ωφέλειας επισκέψεων, είναι ο ιερέας π. Νικ. Σουρλίγκας. Στο Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων Τριπόλεως, είναι υπεύθυνος ο κ. Παναγιώτης Θεοδωρόπουλος.
2. **Εκκλησιαστικές Εκδόσεις:** Εκδίδεται από την Ι. Μητρόπολη, εκκλησιαστικό περιοδικό διμηνιαίας κυκλοφορίας Δέκα χιλιάδων αντιτύπων.

Ι.Μ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Δαμασκηνός Ρουμελιώης

Έδρα: Κομοτηνή

Ενορίες: Εβδομήντα (70)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν ακόμα άλλα έξι (6) Ενοριακά Φ.Τ. σε ισάριθμες Ενορίες.
2. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:** Η Εκκλησία παρέχει καθημερινά τροφή στους κατοίκους της Μητροπόλεως, που δεν έχουν οικονομική ή άλλη δυνατότητα για να εξασφαλίσουν μόνοι τους την τροφή τους. Η παρασκευή της τροφής γίνεται από Ομάδα Εθελοντριών Γυναικών των κατά τόπους ενοριών, τις οποίες έχουν ενεργοποιήσει επι αυτού η Εφημέριοι κάθε περιοχής.
3. **Εκκλησιαστικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί:** Αυτή τη στιγμή λειτουργούν στα όρια της Μητροπόλεως, δύο (2) βρεφονηπιακοί Σταθμοί με πρωτοβουλία της Εκκλησίας, στους οποίους απασχολούνται νηπιαγωγοί και Βρεφοκόμοι.
4. Πλην τούτων ο Μητροπολίτης προεδρεύει στο Π.Ι.Κ.Π.Α. και στο τοπικό παράρτημα του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.

Πνευματική Διακονία

1. **Σχολή Βυζαντινής Μουσικής**
2. **Ενοριακά Κέντρα Νεότητας**
3. **Βιβλιοθήκη**

Ι.Μ ΜΕΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Βαρθολομαίος Κατσούρης

Έδρα: Μέγαρα

Ενορίες: Τριάντα (30)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Ταμείο Έργων Φιλαδελφείας:** Λειτουργούν επίσης σε ισάριθμες Ενορίες άλλα τριάντα (30) Ταμεία Έργων Φιλαδελφείας, που προεδρεύονται από το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο συνεδριάζει τακτικά προς συζήτηση των κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτουν στα

πλαίσια της Μητροπόλεως και για εύρεση άμεσων λύσεων για την καταστολή αυτών.

2. **Γηροκομείο:** Εκκλησιαστικό Γηροκομείο «Ο Άγιος Λαυρέντιος», το οποίο έχει την έδρα του στην Ι. Μονή Φανερωμένης στη Σαλαμίνα.
3. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:** Λειτουργούν Συσσίτια σε δύο Ενορίες.
 - Ενορία Αγ. Γεωργίου Ελευσίνας
 - Ενορίας Αγ. Κωνσταντίνου Μάνδρας
4. **Εκκλησιαστικό Παραθεριστικό και Εκπαιδευτικό Κέντρο Σαλαμίνας.**

Πνευματική Διακονία

1. **Φροντιστήριο Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής**
2. **Εκκλησιαστική Βιβλιοθήκη**
3. **Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας**

Ι.Μ. ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Αγαθόνικος Φιλιππότης

Έδρα: Σπάτα

Ενορίες: Σαράντα πέντε (45)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Πλην του Φιλοπτώχου Ταμείου της Ι. Μητροπόλεως, λειτουργούν άλλα σαράντα πέντε Ενοριακά Φ.Τ. σε όλες τις Ενορίες της Μητροπόλεως. Κάθε χρόνο, με την βοήθεια του Φ.Τ. χορηγούνται υποτροφίες, φάρμακα, δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε απόρους, αποστολές ασθενών για θεραπεία στο εξωτερικό, δίνονται επίσης τρόφιμα, είδη ρουχισμού και κάθε άλλη υλική συμπαράσταση σε αυτούς που έχουν την ανάγκη της.

2. **Προικοδότηση Κοριτσιών:** Κάθε χρόνο προικοδοτούνται από τη Μητρόπολη, πάνω από πενήντα (50) άπορα κορίτσια. Ο συνολικός αριθμός, μέχρι τις αρχές του 1995 ήταν 1.095.

Λοιπή Διακονία

1. **Σχολή Βυζαντινής και Ευρωπαϊκής Μουσικής:** Η Σχολή αυτή της Μητροπόλεως, λειτουργεί στα Σπάτα με την μορφή Ωδείου και διαθέτει εκατόν πενήντα (150) μαθητές. Ιδρύθηκε το έτος 1985.
2. **Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας:** Την Υπηρεσία αυτή έχουν αναλάβει να στελεχώνουν, Ομάδα Εθελοντών η οποία με αντιπροσώπους τους και με τον ευρύτερο συντονισμό από εξειδικευμένους ιερείς, επισκέπτονται οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα και παρέχουν σύνδεσμο μεταξύ της Μητροπόλεως και των Υπηρεσιών της, με αυτές.
3. **Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας:** Από το Κέντρο Νεότητας εκδίδεται κάθε μήνα το νεανικό περιοδικό «*ΚΙΒΩΤΟΣ*». και λειτουργεί από το 1977.

Ι.Μ. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Χρυσόστομος Θέμελης

Έδρα: Καλαμάτα

Ενορίες: Διακόσιες είκοσι δύο (222)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Επίσης λειτουργούν άλλα σαράντα (40) Φ.Τ. σε ισάριθμες ενορίες.
2. **Ψυχιατρείο:** Το Ψυχιατρείο «οι Άγιοι Ανάργυροι» καταστράφηκε ολοσχερώς από τους σεισμούς της Καλαμάτας κατά το έτος 1986. Οι τρόφιμοί του στεγάζονται σε λυόμενα οικήματα που βρίσκονται πλησίον των κτισμάτων της Εκκλησίας που καταστράφηκαν. Σύνολο τροφίμων: Εξήντα

(60). Η περίθαλψη παρέχεται από ομάδα επιστημόνων Γιατρών, Νοσηλευτριών και Κοινωνικών Λειτουργών.

3. **Ασυλο Ανιάτων:** Ονομάζεται «*Η Στέγη της Εκκλησίας*» και βρίσκεται σε εγκαταστάσεις σύγχρονες, που δεν υπέστησαν καμμία ζημία από του σεισμούς του 1986. Περιθάλλει εκατό (100) ασθενείς.

Λοιπή Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:** Περιλαμβάνει Ενοριακά Κέντρα Νεότητας και κατηχητικά. Παράλληλα λειτουργεί και τμήμα Φοιτητικής Πρόνοιας. Στα πλαίσια αυτής της πρωτοβουλίας, παρέχεται χρηματική ενίσχυση σε φοιτητές και φοιτήτριες από την Πνευματική Διακονία της Ι. Μητροπόλεως Μεσσηνίας.
2. **Μέσο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο Καλαμάτας:** Παρέχει τριετή φοίτηση, προεδρεύει ο ίδιος ο Μητροπολίτης και λειτουργεί από το 1977.
3. **Εκκλησιαστικός Τύπος-Εκδόσεις**
4. **Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων, Στρατού, Εργαζομένων, Ασθενών και Οικογένειας**

Ι.Μ. ΜΗΘΥΜΝΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Χρυσόστομος Καλαματιανός

Έδρα: Καλλονή Λέσβου

Ενορίες: Τριάντα επτά (37)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Επίσης λειτουργεί το Ενοριακό Φ.Τ. περιοχής Μανταμάδου.

2. **Οικοτροφείο:** Οικοτροφείο Αρένων με την επωνυμία «Ο Ταξιάρχης» λειτουργεί στην περιοχή Μανταμάδου και φιλοξενεί δέκα (10) αγόρια από γειτονικά χωριά.
3. **Γηροκομείο:** Το Γηροκομείο λειτουργεί εντός της Ιεράς Μονής Λειμώνος και φιλοξενεί δέκα (10) τροφίμους υπερήλικες από την ευρύτερη περιοχή, στους οποίους παρέχει στέγαση, τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη με έξοδα της Μητροπόλεως.

Πνευματική Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
2. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
3. **Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού**

I.M. ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Ευστάθιος Σπηλιώτης

Έδρα: Σπάρτη (Λυσάνδρου 5)

Ενορίες: Εκατόν σαράντα μία (141)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Πλην του Γενικού Φιλοπτώχου, λειτουργούν σχεδόν σε κάθε Ενορία της Μητροπόλεως, τοπικά Φ.Τ. (130).
2. **Άσυλο Ανιάτων:** Το Άσυλο Ανιάτων Σπάρτης, φιλοξενεί 70 τροφίμους, κάτω από τις καλύτερες συνθήκες σύγχρονης περιθάλψως, με την ειδική συμπαράσταση και οικονομική ενίσχυση της Μητροπόλεως. Διαθέτει πλην των άλλων, εργαστήρια Δημιουργικής Απασχόλησης, Φυσιοθεραπευτήριο, μόνιμο επιστημονικό προσωπικό και συνεχή ιατρική παρακολούθηση.

3. **Ίδρυμα Περιθάλψεως Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες:** Το ίδρυμα αυτό αποτελεί νέα μέριμνα της Μητροπόλεως και η αποπεράτωσή του τελείωσε μόλις το 1995. α λειτουργήσει στους Μολάους.
4. **Γηροκομεία:**
 - Το Γηροκομείο της Μητροπόλεως υπό την ονομασία «Άγιοι Ανάργυροι», βρίσκεται στην πόλη της Σπάρτης και φιλοξενεί εκατό (100) υπερήλικες τροφίμους.
 - Ανεγείρεται και νέο Γηροκομείο για να καλύψει τις ανάγκες της περιοχής, στην περιοχή νεαπόλεως Βοιών.
5. **Νεανική Μέριμνα:**
 - Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις κοριτσιών και αγοριών με δαπάνες της Μητροπόλεως.
 - Παροχή υποτροφιών σε φοιτητές.

Ι.Μ. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΚΑΙ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Ιάκωβος

Έδρα: Μυτιλήνη

Ενορίες: Εξήντα εννέα (69)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Υπάρχουν και λειτουργούν ακόμα πενήντα (50) Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία.
2. **Οικοτροφείο:** Λειτουργεί στην πόλη της Μυτιλήνης Εκκλησιαστικό Οικοτροφείο αρρένων «ο Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος», που απευθύνεται σε αριστούχους μαθητές γυμνασίου από την επαρχία. Επί του παρόντος τρόφιμοι είναι σαράντα (40) μαθητές.

3. *Εκκλησιαστικά Συσσίτια*: Γίνεται παροχή πλήρους διατροφής σε άπορα Γυμνασιόπαιδα στη Μυτιλήνη και σε Δημοτικά Σχολεία με 140 τροφίμους.
4. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις*: Λαμβάνουν χώρα δύο κατασκηνώσεις, που απευθύνονται σε μαθητές Γυμνασίων και Δημοτικών Σχολείων που αντιμετωπίζουν Οικογενειακά ή οικονομικά προβλήματα.
5. *Λοιπά Εκκλησιαστικά Ιδρύματα*: Ιδρύματα που ιδρύθηκαν με πρωτοβουλία της Μητροπόλεως και συντηρούνται από το Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο ή από άλλες δωρεές είναι:
 - Μητρέλειο Πτωχοκομείο (100 τρόφιμοι)
 - Χατζησπύρειο Νοσοκομείο Αγιάσου με 10 κλίνες και Εξωτερικό Ιατρείο
 - Γηροκομείο Πλωμαρίου (25 τρόφιμοι) (συντηρείται από το Δήμο Πλωμαρίου)
 - Γηροκομείο Αγιάσου (6 τρόφιμοι)

Ι.Μ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

Μητροπολίτης: κ.Αλέξανδρος Παπαδόπουλος

Έδρα: Ναύπακτος

Ενορίες: Εκατόν δύο (102)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Εκτός του ταμείου της Μητροπόλεως, λειτουργούν ακόμα πενήντα (50) ενοριακά Φ.Τ. με τα οποία καλύπτονται όχι μόνο οι τοπικές ανάγκες (έκτακτες επιχορηγήσεις κτλ.), αλλά προσφέρεται αρωή και σε άλλες περιοχές, αν υπάρχει έκτακτη προβληματική κατάσταση που απαιτεί οιαδήποτε οικονομική ενίσχυση.
2. *Κατασκηνώσεις Ι. Μητροπόλεως*: Η Μητρόπολη Ναυπάκτου διοργανώνει κάθε χρόνο κατά τους θερινούς μήνες παιδικές και εφηβικές κατασκηνώσεις

που σκοπό έχουν να προσελκύσουν νέους και νέες της περιοχής, ιδίως δε αυτούς που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα και έχουν περισσότερο την ανάγκη μιας ευχάριστης περιόδου ψυχαγωγίας.

3. **Δραστηριότητες του Μητροπολίτη:** Ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου προεδρεύει σε Φιλανθρωπικά Ιδρύματα της περιοχής, όπως το Παπαχαραλάμπειο Ίδρυμα και στο παράρτημα του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.

Ι.Μ. ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ

Μητροπολίτης: κ. Διονύσιος Λαδόπουλος

Έδρα: Νεάπολη Θεσσαλονίκης

Ενορίες: Σαράντα μία (41)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Υπάρχουν ακόμα άλλα σαράντα (40) Ενοριακά Ταμεία που καλύπτουν τις τοπικές ανάγκες.
2. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:** Παρέχονται σε άτομα -ιδίως υπερήλικες- που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα τέτοιας εμβέλειας που δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν καθημερινά τη διατροφή τους. Λειτουργούν στις εξής περιοχές:
 - Ι. Μητροπολιτικός Ναός Αγίου Γεωργίου Νεαπόλεως
 - Ι.Ν. Αγίου Ελευθερίου Σταυρουπόλεως
 - Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Συκεών
 - Ι.Ν. Αγίων Πάντων
 - Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου Ευόσμου

3. **Κατασκηνώσεις Ι. Μητροπόλεως:** Απευθύνονται σε μαθητές και μαθήτριες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και γίνονται σε ειδικά διαμορφωμένη πειοχή κάθε χρόνο κατά τους θερινούς μήνες. Οι χώροι Κατασκηνώσεως υπάρχουν στις περιοχές:
- Μπέλες Κιλκίς
 - Μακρυνίτσα Σερρών
4. **Γραφείο Αιμοδοσίας:** Η Αιμοδοσία εξυπηρετείται από τις κατά τόπους Ενορίες, μέσω κινητών μονάδων Λήψης Αίματος από Εθελοντές Αιμοδότες κάθε Ενορίας. (Υπεύθυνος Ιατρός Αλεξ. Σταυράκης)

Πνευματική Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:** Υπό την προεδρία του Μητροπολίτη λειτουργεί Ίδρυμα Νεότητας της Ι. Μητροπόλεως (ιδρύθηκε το 1990), το οποίο έχει τα εξής τμήματα:
- Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο: Περιλαμβάνει τμήματα Βυζαντινής Μουσικής, Αγιογραφίας, Λαϊκής τέχνης, Εκμαθήσες Παραδοσιακών χορών και άλλων πτυχών της εκκλησιαστικής και εθνικής ζωής.
 - Κέντρα Επικοινωνίας: Είναι χώροι στους οποίους συναθροίζονται οι νέοι άνθρωποι, συζητούν για διάφορα κοινωνικά θέματα και προσπαθούν να βρουν ατομικές ή συλλογικές λύσεις σε αυτά που τους απασχολούν.
 - Κέντρο Αποκατάστασης και Επανένταξης: Απευθύνεται σε ανθρώπους που είτε έχουν εθισμό στα ναρκωτικά και θέλουν αποθεραπεία είτε είναι αποφυλακισμένοι και προσπαθούν να δομήσουν τη ζωή τους σε νέες βάσεις. Στην πρώτη περίπτωση, η Ομάδα Εργασίας προσπαθεί να βοηθήσει το εξαρτημένο άτομο να διασυνδεθεί με μια Κοινότητα αποτοξίνωσης και στη δεύτερη περίπτωση, πλην της συμβουλευτικής και

της διασυνδέσεως με υπηρεσίες πρόνοιας, δίνεται στο άτομο οικονομική αρωγή από τη Μητρόπολη.

Το Ίδρυμα Νεότητας έχει παράρτημα σε κάθε Ενορία τις Ενοριακές Νεανικές Εστίες, που αποσκοπούν στην επικοινωνία των νέων με την Εκκλησία και με διάφορες Ενοριακές ή διενοριακές εκδηλώσεις (αθλητικές και πολιτιστικές συναντήσεις, εκδρομές κτλ.)

Ι.Μ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Κωνσταντίνος Φαραντάτος

Έδρα: Νέα Ιωνία (Λεωφ. Ηρακλείου 340)

Ενορίες: Είκοσι δύο (22)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Υπάρχουν και είκοσι δύο (22) ενοριακά Φ.Τ.
2. **Ορφανοτροφεία:** Στα πλαίσια της Μητροπόλεως και με τη στήριξή της λειτουργούν τα εξής δύο Ορφανοτροφεία:
 - Ορφανοτροφείο Θηλέων «*Η Αγία Φιλοθέη*». Φιλοξενεί είκοσι (20) κορίτσια με οικογενειακά προβλήματα και βρίσκεται στην εξής διεύθυνση: Βοσπόρου και Κρήνης, Καλογρέζα Ν. Ιωνίας.
 - Ορφανοτροφείο Αρρένων «*Ο Άγιος Τιμόθεος*». Δεν έχει ξεκινήσει ακόμη την λειτουργία του μιας και μόλις πρόσφατα (1995) έχει ανεγερθεί στην περιοχή Ν. Ηρακλείου.
3. **Γηροκομεία:**
 - Το Γηροκομείο «*Παναγία Ελεούσα*» φιλοξενεί σαράντα (40) υπερήλικες, στους οποίους προσφέρονται όλες οι υπηρεσίες. (Διεύθυνση: οδός Χρ. Μάντικα 2, Ν. Ιωνία. Τ.Κ. 142 31)

- Γηροκομείο «*Καλός Σαμαρείτης*». Απευθύνεται κυρίως σε κατάκοιτους υπερήλικες οι οποίοι έχουν ανάγκη ολικής εξυπηρέτησης. Φιλοξενεί όμως και περιπτώσεις μη κατακοίτων, οι οποίοι κατάγονται από αυτή την περιοχή. Συνολικός αριθμός τροφίμων: πενήντα (50).
4. ***Βρεφονηπιακός Σταθμός της Μητροπόλεως:*** Φιλοξενεί νήπια και βρέφη των οποίων την προστασία έχουν αναλάβει κατά τις ώρες απασχόλησής τους, ειδικοί νηπιαγωγοί και βρεφοκόμοι. Φέρει την ονομασία «*Παναγία η Βρεφοκρατούσα*» και φιλοξενεί συνολικά σαράντα (40) νήπια. (Διεύθυνση: οδ. Αλεξανδρείας 2, Νέα Φιλαδέλφεια)
 5. ***Εκκλησιαστικά Συσσίτια:*** Καθημερινά μοιράζεται στους άπορους φροντισμένη και πλήρης τροφή στις Ενοριακές Εστίες Αγάπης στους Ναούς:
 - Ι.Ν. Κομήσεως της Θεοτόκου Ν. Ιωνίας
 - Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου Ν. Ιωνίας
 - Ι.Ν. Αγίου Γεργίου Ν. Ηρακλείου
 6. ***Ταμείο Προικοδοτήσεως Απόρων Κοριτσιών***
 7. ***Ευαγές Ταμείο Ι. Μητροπόλεως***

Πνευματική Διακονία

1. ***Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:*** Περιλαμβάνει Ενοριακά Κέντρα Νεότητας στις περισσότερες Ενορίες της Μητροπόλεως καθώς και Πνευματικό Κέντρο.
2. ***Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:*** Στην Υπηρεσία αυτή έχουν ορισθεί Υπεύθυνοι οι Εφημέριοι της Ενορίας στην οποία βρίσκεται το Κρατικό Νοσοκομείο Νέας Ιωνίας. Αυτοί προσφέρουν στους ασθενείς κάθε υλική και ηθική συμπαράσταση, πλην της τελέσεως των λειτουργικών καθηκόντων τους.

Ι.Μ. ΝΕΑΣ ΚΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Προκόπιος Γεωργαντόπουλος

Έδρα: Καλαμαριά (οδ. Μητροπολίτου Χρυσάνθου 1)

Ενορίες: Δέκα επτά (17)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και 17 Ενοριακά*
2. *Εκκλησιαστικά Συσσίτια*
3. *Ανέγερση συγχρόνου Γηροκομείου* (Κρεούζειο Γηροκομείο)

I.M. ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Ααθάγγελος Ταμπυρατζάκης

Έδρα: Νέα Σμύρνη (οδ. Στρατηγού Πλαστήρα 70)

Ενορίες: Τριάντα οκτώ (38)

Επιτροπές I. Μητροπόλεως

Για την καλύτερη διεξαγωγή του Κοινωνικού και Ποιμαντικού έργου στη Μητρόπολη που εξετάζουμε, έχουν συγκροτηθεί οι ακόλουθες Επιτροπές Ευθύνης:

1. Προνοίας (Υπ. Πρωτοπρ. Σταμ. Σκλήρης, ιατρός)
2. Αιμοδοσίας (Υπεύθ. Πρωτοπρ. Σταμ. Σκλήρης και άλλοι)
3. Κατηχητικών (Υπ. Αρχιμ. Γρηγ. Πουλάκης)
4. Σχολή Επιμορφώσεως Κατηχητών
5. Σχολείων (Υπεύθυνοι Ιερείς ανά βαθμίδα εκπαιδεύσεως)
6. Φοιτητών
7. Ιδρυμάτων (Υπεύθ. ο Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος)
8. Εράνου, Αγάπης και Φιλανθρωπικών Εκδηλώσεων
9. Κατασκηνώσεων

10. Δημοσίων Σχέσεων και Τύπου

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Κεντρική Επιτροπή Χριστιανικής Αλληλεγγύης:** (Υπεύθυνος ο Αρχιμανδρίτης Νίκανδρος Πολυβός)
2. **Ειδικές Ενοριακές Επιτροπές Χριστιανικής Αλληλεγγύης:** Είναι στο σύνολό τους τριάντα έξι (36)
3. **Ιδρύματα Μητροπόλεως:**
 - Ορφανοτροφείο: λειτουργεί και σαν ίδρυμα Προστασίας Απόρων κοριτσιών και φέρει την επωνυμία «Άγιος Ανδρέας». (Διεύθυνση: Αγίου Ανδρέα 14, Νέα Σμύρνη)
 - Στέγη Στοργής Υπερηλίκων: Παρέχει υλική και ψυχολογική στήριξη σε ανθρώπους Τρίτης Ηλικίας. (Διεύθυνση: Αλικαρνασσού 17, Νέα Σμύρνη)
 - Εστία Υπερηλίκων «Άγιος Αγαθάγγελος»: Οι εγκαταστάσεις και η παροχή βοήθειας γίνεται με σύγχρονες μεθόδους μιας και η ίδρυση του Ιδρύματος Ανοιχτής Προστασίας είναι πρόσφατη (19/2/1992). (Διεύθυνση: Γορτυνίας 37, Άνω Γλυφάδα)
4. **Παιδικός Σταθμός Μητροπόλεως:** Ονομάζεται «Αγία Ειρήνη» και ιδρύθηκε το έτος 1993. (Διεύθυνση: Δελφών 126, Τερψιθέα Γλυφάδας)
5. **Σπίτια Γαλήνης:**
 - Ι. Ναού Αγίου Σώστη (Λεωφ. Συγγρού)
 - Ι. Ναού Αγίας Παρασκευής Νέας Σμύρνης
 - Ι. Ναού Αγίου Αλεξάνδρου ¹⁰³Παλαιού Φαλήρου

¹⁰³ Το Σπίτι Γαλήνης Αγ. Αλεξάνδρου Παλαιού Φαλήρου λειτουργεί σε ευρύχωρο ημιυπόγειο χώρο πλησίον του Ι. Ναού, στην ήσυχη Ενορία του Αγ. Αλεξάνδρου. Απασχολεί μεγάλη Ομάδα Εθελοντών, που επί καθημερινής βάσεως ετοιμάζουν γεύματα και τα μοιράζουν στα σπίτια των κατακοίτων γερόντων που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Επίσης στο χώρο που φιλοξενεί το Σπίτι Γαλήνης, προσφέρονται καθημερινά γεύματα ή μεμονωμένα είδη διατροφής στους απόρους. Υπεύθυνος της προσπάθειας είναι ο Πρεσβ. Αθανάσιος Καλογήρου, ο οποίος και συντονίζει τη δράση των Εθελοντών. Κάθε Κυριακή, μετά τη Θεία Λειτουργία συναθροίζονται όλοι οι πεύθυνοι της

- Ι. Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Παλ. Φαλήρου
- Ι. Ναού Τρύφωνος Τερψιθέας

Ι.Μ. ΝΙΚΑΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Ιάκωβος Παπαθανασίου-Γκίνης

Έδρα: Νίκαια

Ενορίες: Τριάντα επτά (37)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν άλλα τριάντα επτά (37) Ταμεία σε ισάριθμες Ενορίες της Μητροπόλεως.

Πνευματική Διακονία

1. **Σχολές Ι. Μητροπόλεως:**
 - Εσπερινό Οικονομικό Γυμνάσιο «Οι Τρεις Ιεράρχες»
 - Φροντιστήριο Υποψήφιων Κατηχητών
 - Σχολές Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής
 - Χορωδίες και παιδικές ορχήστρες
 - Σχολή Αγιογραφίας
2. **Πνευματικό Κέντρο**
3. **Θρησκευτική Υπηρεσία Επιστημόνων**
4. **Κατασκηνώσεις για παιδιά και εφήβους**

προσπάθειας και κάνουν απολογισμό της εβδομάδας που πέρασε. Στην Ενορία αυτή εργαζόταν για μεγάλο διάστημα επαγγελματίας Κοινωνική Λειτουργός, που έφυγε για προσωπικούς λόγους.

5. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:** Στα πλαίσια αυτής της υπηρεσίας λειτουργεί κύκλος επιμόρφωσης γυναικών επισκεπτριών και δανειστική βιβλιοθήκη.
6. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών:** Μέσω των Υπευθύνων ιερέων και Εθαλοντών, γίνεται διργάνωση πολιτιστικών και ψυχαγωγικών εκδηλώσεων μέσα στους χώρους της φυλακής καθώς και διανομή τροφίμων, βιβλίων και δώρων.
7. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**

I.M. ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Μελέτιος Καλαμαράς

Έδρα: Πρέβεζα

Ενορίες: Εκατόν είκοσι

Φιλανθρωπική Διακονία

1. ***Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο Ενοριακά***
2. ***Εκκλησιαστικός Οίκος Ευγηρίας:*** Το Ίδρυμα Ευγηρίας (Ποταμιάνειο-Μπάλκειο) έχει δέκα πέντε (15) τροφίμους και Επόπτης λειτουργίας είναι ο κ. Χρ. Μήτσιος.

Πνευματική Διακονία

1. ***Πνευματικό Κέντρο:*** Έχει την έδρα του στην Πρέβεζα και αναλαμβάνει πλήθος εκδηλώσεων.
2. ***Σχολή Βυζαντινής Μουσικής***
3. ***Εκκλησιαστικός Τύπος***
4. ***Χριστιανική Αγωγή Νεότητας***
5. ***Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού***

Ι.Μ. ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΕΩΡΙΟΥ

Μητροπολίτης: Ο Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος

Έδρα: Ξάνθη

Ενορίες: ογδόντα μία (81)

Πνευματική Διακονία

1. *Θρησκευτικές Υπηρεσίες Στρατού, Ασθενών*
2. *Εκκλησιαστικός Τύπος*

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Υπάρχουν επίσης άλλα πενήντα (5) Ενοριακά Φ.Τ. που καλύπτουν τις τοπικές ανάγκες,
2. *Ορθόδοξο Ιεραποστολικό Κέντρο «Αγία Ελένη»*: Απευθύνεται σε ορφανά παιδιά από την Παλαιστίνη, που κατάγονται από Ορθόδοξες οικογένειες. Φιλοξενεί δεκαπέντε τροφίμους και προϊσταμένη είναι η Μοναχή Σεργία.
3. *Οικοτροφεία*: Η λειτουργία τους βρίσκεται σε αναστολή.

Ι.Μ. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ, ΦΙΛΙΑΤΩΝ, ΓΗΡΟΜΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΓΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Τίτος Παπανάκος

Έδρα: Παραμυθιά

Ενορίες: Εκατόν σαράντα οκτώ (148)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*
2. *Μητροπολιτικό Οικοτροφείο*: Λειτουργεί σαν Κέντρο Νεότητας.

Πνευματική Διακονία

1. *Δανειστικές Βιβλιοθήκες*
2. *Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού*
3. *Χριστιανική Αγωγή Νεότητας*

Ι.Μ. ΠΑΡΟΝΑΞΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Αμβρόσιος Στάμενας

Έδρα: Νάξος

Ενορίες: Σαράντα δύο (42)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλανθρωπικό Ταμείο Αγάπης και Ευποιίας:* Υπάρχουν και πολλά Ενοριακά παραρτήματα του εκκλησιαστικού αυτού Ταμείου που λειτουργούν με εστίαση στις τοπικές ανάγκες και στην παροχή οικονομικής αρωγής σε έκτεκτες περιπτώσεις.
2. *Ταμείο Αγάπης Νάξου:* Λειτουργεί αποκλειστικά για οικονομική συμπαράσταση στους ιεροσπουδαστές, δηλαδή στους νέους ανθρώπους που αποφασίζουν να ακολουθήσουν ιερατικό προσανατολισμό.
3. *Γηροκομεία:*
 - Το Γηροκομείο «ο Άγιος Παντελεήμων» είναι ένα σύγχρονης δομής Ίδρυμα που λειτουργεί από το έτος 1980 στη Νάξο.
 - Δημοτικό-Εκκλησιαστικό Γηροκομείο. Είναι υπό ανέγερση και θα λειτουργήσει στην Πάρο.
4. *Ενοριακό Ίδρυμα Αγάπης και Ευποιίας Παντανάσσης Νάξου*

Πνευματική Διακονία

1. **Ίδρυμα Νεότητας:** Λειτουργεί με πολλά παραρτήματα σε όλες τις Ενορίες της Μητροπόλεως και μεριμνά για την ενημέρωση των νέων πάνω σε κοινωνικά θέματα.
2. **Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας:** Στα πλαίσια της Αγωγής Νεότητας, λειτουργούν:
 - Πνευματικό Κέντρο στην Πάρο
 - Πνευματική Εστία στην Πάρο

Ι.Μ. ΠΑΤΡΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Νικόδημος Βαλυνδράς

Έδρα: Πάτρα

Ενορίες: Εκατόν εβδομήντα επτά (177)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Επίσης λειτουργούν τριάντα (30) Ενοριακά Φ.Τ. σε ισάριθμες Ενορίες.
2. **«Οίκος Γαλήνης»:** Απευθύνεται σε άτομα Τρίτης Ηλικίας και λειτουργεί στον Ι. Ναό Αγίου Ανδρέου Πατρών, κάθε Κυριακή. Υπεύθυνοι του «Οίκου Γαλήνης» είναι αποκλειστικά ιερείς και δεν έχει ενεργοποιηθεί ακόμα Ομάδα Εθελοντών.
3. **Εκκλησιαστικός Παιδικός Σταθμός:** Λειτουργεί στην Ενορία του Αγίου Ανδρέα Εγλυκάδος, με όχι σύγχρονες μεθόδους.
4. **Εκκλησιαστικό Οικοτροφείο:** Λειτουργεί στο κέντρο της πόλης και απευθύνεται σε νέους από την επαρχία που επιθυμούν να σπουδάσουν στην Πάτρα. Οι τρόφιμοι πληρώνουν για τη στέγαση και τη διατροφή τους το ποσό των 35.000 δρχ. μηνιαίως.

5. **Πρόνοια Ενορίας Αγίου Νεκταρίου:** Η εν λόγω Ενορία διαθέτει σε τρεις απόρους, με τη μορφή δωρεάν φιλοξενίας τη δυνατότητα να κατοικούν σε διαμερίσματα (ξενώνα) που ενοικιάζει από ιδιώτες η ίδια η Ενορία.
6. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών:** Οι Ιερείς μεριμνούν για επιδόματα σε οικογένειες φυλακισμένων και για αποφυλακίσεις με εξόφληση χρεών.
7. **Ενοριακές Επιτροπές για συμπαράσταση σε καταστάσεις ανάγκης:** Γίνεται συλλογή ειδών που αποστέλλονται σε περιοχές που έχουν ανάγκη αρωγής, π.χ. Σερβία, Αίγιο (σεισμοί '95).

Ι.Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Μητροπολίτης: κ. Καλλίνικος Καρούσος

Έδρα: Πειραιάς, Ακτή Θεμιστοκλέους 198

Ενορίες: Τριάντα (30)

Η Ι. Μητρόπολη Πειραιώς, η γνωστή πλέον «*Πειραιϊκή Εκκλησία*», έχει να επιδείξει το πλουσιότερο κοινωνικό έργο από όλες τις Μητροπόλεις της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Για το λόγο αυτό, θεωρούμε την υποχρέωση να περιγράψουμε αναλυτικά κάθε πτυχή του έργου αυτού, όχι μόνο με σκοπό να επαινέσουμε την προσπάθεια, αλλά κυρίως για να γίνει σαφές ότι η Εκκλησία, μέσα από αποδοτική ενεργοποίηση των φορέων της, έχει τη δύναμη και την αξία να ασκήσει πολύτιμο κοινωνικό έργο σε πολλούς τομείς δράσης.

Το παράδειγμα της Πειραιϊκής Εκκλησίας αποτελεί κατά τη γνώμη μας, περίτρανη απόδειξη του τι μπορεί να επιτευχθεί με τη συντονισμένη δραστηριοποίηση των Φορέων του εκκλησιαστικού λόγου και των απλών πολιτών-ενοριτών.

Πνευματική Διακονία

1. ***Χριστιανική Αγωγή Νεολαίας:*** Την οργάνωση του νεανικού έργου έχει αναλάβει το γραφείο Νεότητας της Ι. Μητροπόλεως με την ευθύνη του Αρχιμανδρίτη Ιγνατίου Γεωργακόπουλου και με γραμματέα τον κ. Χαρατζόπουλο, εκπαιδευτικό.
- *Κατηχητική Κίνηση:* Λειτουργούν 70 τμήματα Κατηχητικών σχολείων για παιδιά Δημοτικού, 60 Νεανικές Ενοριακές Συντροφίες για παιδιά Γυμνασίου και 35 Συντροφίες για νέους και νέες του Λυκείου. Συνολικά στην Κατηχητική Κίνηση μετέχουν περισσότεροι από 10.000 νέοι.
 - *Φροντιστήριο Στελεχών Κατηχητικού Έργου:* Προετοιμάζει τα Στελέχη του νεανικού έργου της Μητροπόλεως.
 - *Νεανική Πρωτοβουλία:* Έχει ως μέλη φοιτητές και νέους επιστήμονες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο χώρο της Εκκλησίας με τακτικές εβδομαδιαίες συναντήσεις κ.α.
 - *Νεανικά Ενοριακά Κέντρα:* Λειτουργούν με ειδικό κανονισμό στις περισσότερες Ενορίες και παρέχουν στους νέους δυνατότητα δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας, άθλησης, συνεργασίας και ανάπτυξης συνεργασίας.
 - *Φοιτητικά-Νεανικά Συνέρια:* Οργανώνονται κάθε χρόνο από το Γραφείο νεότητας και καλύπτουν όλους τους τομείς του νεανικού έργου.
 - *Νεανικές Ενοριακές Χορωδίες:* Έχουν συσταθεί και λειτουργούν σε δέκα επτά (17) Ενορίες και συμμετέχουν σε διάφορες εορταστικές εκδηλώσεις.
 - *Νεανικά Χορευτικά Συγκροτήματα:* Λειτουργούν σε Δέκα εννέα (19) Ενορίες της Μητροπόλεως, όπου τα παιδιά μαθαίνουν με την καθοδήγηση Ειδικών, τους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς. Παρουσιάζονται σε επίκαιρες εορταστικές εκδηλώσεις.
 - *Εκθέσεις-Πολιτιστικές Εκδηλώσεις:* Κάθε χρόνο διοργανώνονται εκθέσεις χειροτεχνίας και διάφορες εκδηλώσεις πολιτιστικού χαρακτήρα.

- Φροντιστηριακά Μαθήματα: Σε μεγάλο αριθμό Ενοριών έχουν οργανωθεί τμήματα, μέσω των οποίων προσφέρονται στοπυμ μαθητές δωρεάν, από Εκπαιδευτικούς, μαθήματα: Αρχαίων Ελληνικών, Εκθέσεως για μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου, Αγγλικών, Γαλλικών, Μαθηματικών, Ζωγραφικής, Χειροτεχνίας, Κιθάρας κ.α.
- Γιορτές Νεολαίας-Φεστιβάλ: Οργανώνονται κάθε χρόνο στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας Ν. Φαλήρου, στο θερινό «Βεάκειο» θέατρο Πειραιώς, στο Δημοτικό θέατρο πειραιώς και σε άλλους ανοικτούς ή κλειστούς χώρους, καθώς και πλατείες Ενοριών, με τη συμμετοχή πολλών χιλιάδων νέων και λαού. Στα πλαίσια τν Φεστιβάλ, η Νεολαία της Μητροπόλεως παρουσιάζει χορωδιακά συγκροτήματα, παραδοσιακούς χορούς και θεατρικά έργα.
- Εξορμήσεις: Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, διοργανώνονται από τη Μητρόπολη εξορμήσεις και εκδρομές, σε θερινούς και χειμερινούς μήνες για τα μέλη των Νεανικών Συντροφιών των Ενοριών.
Η «Νεανική Πρωτοβουλία» με τους φοιτητές και επιστήμονες, πραγματοποιεί ταξίδια τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό.
- Διεθνείς Συναντήσεις: Νέοι και νέες, εκπρόσωποι της Μητροπόλεως Πειραιώς, συμμετέχουν ενεργά στην Παγκόσμια Αδελφότητα Ορθοδόξων Νέων «Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ» και παίρνουν μέρος σε διεθνείς και πανελλήνιες εκδηλώσεις, συνέδρια, σεμινάρια, συναντήσεις.

2. Σχολές:

- Σχολή Βυζαντινής Μουσικής: Ιδρύθηκε από τον Μητροπολίτη και λειτουργεί ς αναγνωρισμένη Σχολή του Υπουργείου Πολιτισμού, σε νεόκτιστο κτίριο της Ι. Μητροπόλεως. Η φοίτηση είναι 5ετής. Στα πλαίσια της Σχολής λειτουργεί και Χορωδία η οποία έχει δώσει συναυλίες στο εσωτερικό και το εξωτερικό. (Διευθυντής: κ. Διαμ. Μαυραγάνης, οδ. Καραΐσκου και Ευεργετών)

- Σχολή Βυζαντινής Αγιογραφίας: Η Σχολή αυτή λειτουργεί ως εργαστήριο Ελευθέρων Σπουδών από το 1990 και παρέχει άρτιο εξοπλισμό καθώς και πανεπιστημιακού επιπέδου ποιότητα σπουδών. Η παρακολούθηση των καθημερινών μαθημάτων είναι υποχρεωτική και η φοίτηση είναι 4ετής.
3. **Πρότυπος Παιδικός Σταθμός-Νηπιαγωγείο:** Για τις ανάγκες της σύγχρονη εργαζόμενης οικογένειας λειτουργεί σε ιδιόκτητο χώρο 600 τ.μ. αυτός ο σύγχρονος Παιδικός Σταθμός-Νηπιαγωγείο, που περιλαμβάνει ακόμα Παιδική Χαρά, πρωτοποριακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ποικιλία εκδηλώσεων, πρωινό και μεσημεριανό φαγητό, μεταφορά με σχολικά λεωφορεία και Ιατρική Παρακολούθηση.
 4. **Υπηρεσία Συμπαράστασης Οικογένειας:** Η Υπηρεσία αυτή περιλαμβάνει Σχολές Γονέων που λειτουργούν σε έξι (6) τμήματα με εβδομαδιαία μαθήματα από Καθηγητές Πανεπιστημίου και ειδικούς Επιστήμονες καθώς και Θεολόγους Κληρικούς, στις αίθουσες των Πνευματικών Κέντρων των Ενοριών: Αγ. Τριάδος, Υπαπαντής, Αγ. Σοφίας, Αγ. Δημητρίου, Αγ. Παντελεήμονος Δραπετσώνας. Οι Σχολές αυτές λειτουργούν για 11η συνεχή χρονιά.
 5. **Ποιμαντική Μέριμνα Ασθενών:** Τακτικά επισκέπτονται τα Νοσοκομεία της πόλεως Κληρικοί για να μοιράσουν αναμνηστικά δώρα ή είδη ανάγκης και για να συμπαρασταθούν ποικιλοτρόπως.
 6. **Ποιμαντική Μέριμνα Ιδρυμάτων:** Στο Χατζηκυριάκειο και στο Ζάννειο Ορφανοτροφείο.
 7. **Πνευματικά Ενοριακά Κέντρα:** Λειτουργούν στις περισσότερες Ενορίες.
 8. **Έκθεση Βιβλίου:** Λειτουργεί στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος Πειραιώς.
 9. **Εκδόσεις:** Σχεδόν κάθε Ενορία έχει αναλάβει την έκδοση μικρής εφημερίδας για την περιγραφή της εβδομαδιαίας δράσης της. Σημαντική έκδοση αποτελεί το περιοδικό «Πειραιϊκή Εκκλησία». Αυτό κυκλοφορεί σε 30.000 τεύχη σε όλη την Ελλάδα.

10. **Θερινές Κατασκηνώσεις:** Κάθε καλοκαίρι η Ι. Μητρόπολη διοργανώνει Κατασκηνώσεις για νέους και νέες, σε ειδικά διαμορφωμένες εκάσεις:
- Η «Χριστιανούπολη» λειτουργεί στις κατασκηνωτικές εγκαταστάσεις της Ι. Μονής «Παναγία η Χρυσοπηγή» στο Καπανδρίτη Αττικής και φιλοξενεί 600 νέους.
 - Η «Ουρανούπολη» λειτουργεί στις εγκαταστάσεις του «Πειραιϊκού Χωριού» της Ι. Μητροπόλεως, στην περιοχή Παιανίας Αττικής και φιλοξενεί 600 νέες. Λειτουργούν στα πλαίσια των κατασκηνώσεων αυτών, εννέα κατασκηνωτικές περίοδοι και φιλοξενούνται σε αυτές παιδιά κατά την ηλικία τους.
11. **«Πειραιϊκό Χωριό»:** Στις εγκαταστάσεις του «Πειραιϊκού Χωριού» της Μητροπόλεως, πέραν των κατασκηνωτικών περιόδων που λειτουργούν το καλοκαίρι, διοργανώνονται συνέδρια. Κάθε χρόνο το Σεπτέμβριο, με σκοπό τον καλύτερο προγραμματισμό των δρατηριοτήτων του Νεανικού Έργου για τη χειμερινή περίοδο, οργανώνεται συνέδριο των Στελεχών του Νεανικού Έργου της Ι. Μητροπόλεως.
12. **Ραδιοφωνικός Σταθμός:** Από τον Οκτώβριο του 1988 λειτουργεί ο πρώτος εκκλησιαστικός ραδιοφωνικός σταθμός, στους 91,2 μεγακύκλους των FM. Ο σταθμός αυτός, καλύπτει 24ωρο πρόγραμμα με μεγάλη ποικιλία εκπομπών. Στο Σταθμό προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους άνω των 200 συνεργατών, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι νέοι. (Γεν. Διευθυντής Αρχιμ. Ιγνάτιος Γεωργακόπουλος)
13. Αξίζει να σημειωθεί και το γεγονός, ότι από τις αρχές του 1995, η Πειραιϊκή Εκκλησία προβάλλει και τηλεοπτικό πρόγραμμα, σε καθημερινή εξάωρη σύνδεσή της με Αθηναϊκό Σταθμό.
14. **Ταμείο Εκκλησιαστικής Δράσεως:** Καλύπτει τις ανάγκες εκτύπωσης εκκλησιαστικών εντύπων, επιδοτεί δε και ενισχύει τις ιεραποστολικές ανάγκες της Μητροπόλεως.

15. **Θεατρική Σκηνή Ι. Μητροπόλεως:** Λειτουργεί στο Πνευματικό Κέντρο Ι. Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς, με σκοπό την παρουσίαση θεατρικών έργων, για την ψυχαγωγία νέων και ενηλίκων.

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Αντιμετωπίζει έκτακτα περιστατικά, παράλληλα προς την τακτική βοήθεια πολλών οικογενειών. Μέσα στο 1994 διέθεσε περισσότερα από 12.500.000 δρχ. για την αντιμετώπιση αναγκών ιατροφαρμακευτικής πειθαλψεως, νοσηλείας στο εξωτερικό, αποκαταστάσεως ζημιών, επιδομάτων, καλύψεως ενοικίων, εξόφληση χρεών κ.τ.λ.
2. **Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία:** Λειτουργούν και στις τριάντα (30) Ενορίες της Μητροπόλεως και αντιμετωπίζουν τις ανάγκες των ενοριτών που βρίσκονται σε έκτακτη κατάσταση. Το 1994, από τα Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία, διετέθη το ποσό των 48.000.000 δρχ.
3. **Ίδρυμα Προστασίας Υπερηλίκων «Ο Άγιος Σπυρίδων»:** Φροντίζει για την πλήρη ιατροφαρμακευτική κάλυψη εξήντα υπερηλίκων, στους οποίους προσφέρει επίσης καθημερινή σίτιση. Για τους κατακοίτους, οι υπηρεσίες του ιδρύματος προσφέρονται κατ' οίκον. (οδ. Πλαΐτου 11, Καλλιόπολη)
4. **Γηροκομείο Αγ. Παντελεήμονος Δραπεσώνας:** Περιθάλλει σε μόνιμη βάση είκοσι υπερήλικες, με παροχή: στέγασης, τροφής, και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
5. **Γηροκομείο Αγ. Ελευθερίου Καμινίων:** Παρέχει σε τριάντα (30) ηλικιωμένους πύρη κάλυψη στέγης, τροφής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Η δυναμικότητα του Ιδρύματος είναι για πενήντα (50) άτομα.
6. **Ενοριακά Κέντρα Σιτίσεως Γερόντων:** Διακόσια πενήντα (250) πιάτα φαγητό προσφέρονται καθημερινά στα Ενοριακά αυτά Κέντρα, που λειτουργούν στις εξής Ενορίες: 1) Ευαγγελιστρίας 2) Αγ. Παντελεήμονος 3)

Αγ. Δημητρίου Ν. Φαλήρου 4) Μεταμορφώσεως 5) Αγ. Βασιλείου 6) Αγ. Ελευθερίου.

7. **Μητροπολιτικό Ταμείο Υποτροφιών:** Με το συνολικό ποσό των 6.000.000 δρχ, κάλυψε μέσα στο έτος 1994, πολλαπλές περιπτώσεις αναγκών μαθητών, σπουδαστών, φοιτητών.
8. **Τράπεζα Αίματος:** Λειτουργεί στο Τζάννειο Νοσοκομείο Πειραιώς και βασιίζεται στη συγκέντρωση, από εθελοντές αιμοδότες, αίματος, για τις ανάγκες των ασθενών Πειραιωτών.
9. **Ομάδα Συμπαράστασης Φυλακισμένων:** Επισκέπτονται κρατούμενους στις φυλακές όλης της χώρας, συγκεντρώνουν χρήματα για αποφυλακίσεις ατόμων με οικονομικές οφειλές, συμπαραστέκεται στις οικογένειές τους, διανέμει τρόφιμα, ρουχισμό, ατομικά είδη και μέσω των Κληρικών τελούν λειτουργικά καθήκοντα μέσα στο χώρο των φυλακών. Επίσης, γίνονται προσπάθειες για συμβολή στην επανένταξη των αποφυλακιζομένων.
10. **Αποστολές Βοήθειας:** Απευθύνονται σε Ορθόδοξους λαούς που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης, όπως οι Σέρβοι, οι Βορειοηπειρώτες, οι Ορθόδοξοι των Ανατολικών χωρών κτλ. Παρέχεται ηθική και υλική συμπαράσταση, καθώς και φιλοξενία στην Ελλάδα.

Ι.Μ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Χρυσόστομος Ζαφείρης

Έδρα: Περιστέρι (οδ. Π. Τσαλδάρη 63)

Ενορίες: Δέκα τρεις (13)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Κεντρικό Ταμείο Ευποιίας:** Επίσης λειτουργούν Ενοριακά Ταμεία Ευποιίας σε όλες τις ενορίες της Μητροπόλεως.

2. **Στέγες Γερόντων:** Παρέχουν τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε μεγάλο αριθμό γερόντων, ενώ μερικές από αυτές λειτουργούν και με παροχή στέγης (κλειστή περίθαλψη). Αναλυτικά, είναι οι εξής: 1) Ι.Ν. Ευαγγελιστρίας 2) Ι.Ν. Παμμ. Ταξιαρχών 3) Ι.Ν. Αγίου παύλου Νέν Σεπολίων, ο οποίος φιλοξενεί διακόσιους τροφίμους.
3. **Γηροκομείο:** Το Γηροκομείο αυτό φέρει την επωνυμία «*Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων ο Άγ. Χρυσόστομος*» και ολοκληρώθηκε η κατασκευή του μέσα στο 1995. Ο προϋπολογισμός του υπήρξε 800.000.000 δρχ. και καλύπτει 6.500 τ.μ.
4. **«Ηλιοπούλειο Ίδρυμα»:** Το Ίδρυμα αυτό έχει σαν σκοπό την οικονομική αποκατάσταση κοριτσιών από άπορες οικογένειες.
5. **Τράπεζα αίματος:** Λειτουργεί ε όλες τις Ενορίες.
6. **Εκκλησιαστικός Παιδικός Σταθμός:** Λειτουργεί στην Ενορία Ταξιαρχών (παλαιός ναός) και φιλοξενεί είκοσι (20) παιδιά.
7. **Βρεφονηπιακός Σταθμός εργαζόμενης Μητέρας:** Λειτουργεί στην Ενορία Αγ. Τριάδας Χρυσουπόλεως και καλύπτει δημιουργικά ένα πλήρες πρόγραμμα πρωϊνής και απογευματινής απασχόλησης νηπίων, από βρεφονηπιαγωγούς.
8. **Ορφανοτροφείο:** Άρχισε μέσα στο 1995 η θεμελίωση Ορφανοτροφείου πλησίον του Ι. Ναού Αγ. Κωνσταντίνου.

Πνευματική Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:**
 - Επιμορφωτικό Ίδρυμα «*Πνευματική Εστία Νεότητας Περιστερίου*». Λειτουργεί στα πλαίσιά του και Βιβλιοθήκη.
 - Ανεγείρεται σε ιδιόκτητο οικόπεδο «*Πνευματικό Κέντρο Νεότητας*».

- Πρόγραμμα εκμάθησης Η/Υ και εφαρμοσμένης λογιστικής, υπό την αιγίδα της Μητροπόλεως και επιδοτούμενο από αυτή και την ΕΟΚ. Αφορά μαθητές Λυκείου.
 - Στα πνευματικά Κέντρα Νεότητας λειτουργούν φροντιστηριακά μαθήματα Δέσμης, ξένων γλωσσών, μουσικής, αγιογραφίας και παραδοσιακών χορών.
2. **Σχολές Γονέων:** Λειτουργούν σε τρεις Ενορίες και παραδίδονται σε αυτές σεμινάρια από εκπαιδευτικούς και παιδαγωγούς.
 3. **Σχολή Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής**
 4. **Θρησκευτική Υπηρεσία α) Ασθενών β) Εργοστασίων γ) Οικογένειας**

Ι.Μ. ΠΟΛΥΑΝΗΣ ΚΑΙ ΚΙΛΚΙΣΙΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Απόστολος Παπακωνσταντίνου

Έδρα: Κιλκίς

Ενορίες: Εκατόν οκτώ (108)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν επίσης και τριάντα (30) Ενοριακά.
2. **Οίκος Ευγηρίας-Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων:** Σε αυτό μένουν δωρεάν (30) υπερήλικες, στους οποίους παρέχεται πλήρης διατροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλη. Επίσης, μπορούν να σιτίζονται σε αυτό ακόμα και άλλοι άποροι από τις γύρω περιοχές, χωρίς καμμία υποχρέωσή τους.
3. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:**
 - Ορεινή Κατασκήνωση στην περιοχή Κάτω Σούρμενα-Κιλκίς, με μόνιμες εγκαταστάσεις. Φιλοξενεί κάθε καλοκαίρι 120 παιδιά.

- Παραθαλάσσια κατασκήνωση στην Λεπτοκαρυά Πιερίας, με μόνιμες και σύγχρονες εγκαταστάσεις που έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενήσουν 200 κατασκηνωτές.

Πνευματική Διακονία

1. *Νεανικό Κέντρο «Η Παρέα μας»:* Λειτουργεί σαν Κέντρο Συντροφιάς και δημιουργικής απασχόλησης για τα παιδιά της Μητροπόλεως.
2. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*
3. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
4. *Θρησκευτική Υπηρεσία Οικογένειας*
5. *Χριστιανική Αγωγή Νεότητας*
6. *Νεανική Βιβλιοθήκη*
7. *Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού*

Ι.Μ. ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Πντελεήμων Μπαρδάκος

Έδρα: Σάμος (28^{ης} Οκτωβρίου)

Ενορίες: Εκατόν δύο (102)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Διακονία Αγάπης:* Έτσι ονομάζεται η Υπηρεσία της Μητροπόλεως που είναι υπεύθυνη για τους εράνους, προκειμένου να συλλέγονται επαρκή χρηματικά ποσά, προς κάλυψη εκτάκτων αναγκών των ενοριτών. Λειτουργούν και Ενοριακά παραρτήματα.
2. *Γηροκομεία:* Λειτουργούν δύο εκκλησιαστικά Γηροκομεία, τα οποία προσφέρουν στους τροφίμους στέγη, τροφή, ψυχολογική συμπαράσταση από ψυχολόγο και πλήρη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αυτά είναι:

- Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Καρλοβάσου «*Ευγηρίας Πρόνοια*».
 - «*Η Στέγη της Παναγίας*» στον Άγιο Κήρυκα Ικαρίας.
3. ***Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:*** Λειτουργούν Κατασκηνώσεις για νέους και νέες, στην Ι. Μονή Ζωοδόχου Πηγής. Απευθύνονται ιδίως σε μαθητές Γυμνασίων και Λυκείων.
 4. ***Δράση Εκτάκτων Αναγκών:*** Η Μητρόπολη Σάμου και Ικαρίας, ανέλαβε πολύ μεγάλη δραστηριότητα για την ανακούφιση όσων επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαϊές του καλοκαιριού, το έτος 1993. Η Μητρόπολη διέθεσε σημαντικά οικονομικά βοηθήματα και ανέλαβε με δικά της έξοδα ακόμα και τη στέγαση των αστέγων.

Λοιπή Διακονία

1. ***Χριστιανική Αγωγή Νεότητας***
2. ***Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών***

Ι.Μ. ΣΕΡΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ

Μητροπλίτης: κ. Διονύσιος Ψαριανός

Έδρα: Κοζάνη

Ενορίες: Ενεήντα (90)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. ***Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:*** Λειτουργούν επίσης και δέκα (10) Ενοριακά.
2. ***Γκρέτσειο Εκκλησιαστικό Ίδρυμα:*** Λειτουργεί σαν Οικοτροφείο Θηλέων στην πόλη της Κοζάνης και φιλοξενεί εκατό (100) τροφίμους, στις οποίες παρέχει με συμβολικό χρηματικό αντίτιμο, στέγη και πλήρη τροφή. Οι τρόφιμοι κατάγονται από τις επαρχίες της Μητροπόλεως και προσέρχονται

στην πόλη, στην πλειοψηφία τους για σπουδές, τις οποίες πραγματοποιούν χάριν ης χρηματικής αρωγής της Μητροπόλεως.

3. **Οικοτροφείο:** Το Οικοτροφείο αυτό λειτουργεί για αγόρια και βρίσκεται στην περιοχή Αγ. Αναργύρων.
4. **Εκκλησιαστικό Γροκομείο:** Το «Τιάλειο» Γηροκομείο βρίσκεται μέσα στην Κοζάνη και φιλοξενεί εβδομήντα (70) τροφίμους, στους οποίους παρέχει πλήρη περίθαλψη.
5. **Εκκλησιαστικό Ίδρυμα «Διακονία της Πίστεως, ο Άγιος Νικόλαος»**

Πνευματική Διακονία

1. **Υπηρεσία Συμπαράστασεως Οικογένειας**
2. **Σχολείο Ψαλτικής Κοζάνης**
3. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
4. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών**
5. **Εκκλησιαστικός Τύπος**

Ι.Μ. ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΝΙΓΡΙΤΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Μάξιμος Ξύδας

Έδρα: Σέρρες (οδ. Κύπρου 10)

Ενορίες: Εκατόν δέκα τρεις (113)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Εκκλησιαστικό Φιλανθρωπικό Ταμείο:** Λειτουργούν και δέκα τρία (13) Ενοριακά Ταμεία.
2. **Κοινωφελές Ίδρυμα Υποτροφιών:** Λειτουργούν δύο παραρτήματα, στις Σέρρες και στη Νιγρίτα. Φέρει την επωνυμία «Ο Άγιος Μάξιμος ο

Ομολογητής». Συστάθηκε με πρωτοβουλία του Μητροπολίτη, το έτος 1994. Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο.

3. **Ταμείο Ιερατικής Αλληλεγγύης:** Ιδρύθηκε το 1984 από τον Μητροπολίτη, προκειμένου να ενισχύει με έκτακτα εμβάσματα, τους κληρικούς που βρίσκονται σε ανάγκη. Τα έσοδά του προέρχονται από εισφορές όλου του Κλήρου της Μητροπόλεως.
4. **Τράπεζα Αίματος της Ι. Μητροπόλεως:** Ιδρύθηκε από τον Μητροπολίτη το έτος 1985.
5. **Εκκλησιαστικό Συσσίτιο:** Λειτουργεί από το έτος 1990 στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Σερρών. Παρέχει καθημερινά τροφή σε απόρους της Μητροπόλεως κυρίως δε, υπερηλίκων.
6. **Εκκλησιαστικό Ιατρείο:** Λειτουργεί από το έτος 1992 στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Σερρών. Διευθύνεται από γιατρούς (Υπεύθ. κ. Θωμάς Τσιάγκας)

Ι.Μ. ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Ιωάννης Παπάλης

Έδρα: Σιδηρόκαστρο

Ενορίες: Πενήντα επτά (57)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν και δωδεκα (12) Ενοριακά Ταμεία προς κάλυψη τοπικών αναγκών των ενοριτών.
2. **Οικοτροφείο:** Λειτουργεί στο Σιδηρόκαστρο Οικοτροφείο Θηλέν που φέρει την επωνυμία «*Η Αγία Ειρήνη*». Φιλοξενεί είκοσι (20) κορίτσια από την επαρχία, προκειμένου να σπουδάσουν στο σχολείο του Σιδηροκάστρου. Παρέχει τροφή, στέγη και ψυχαγωγικά προγράμματα.

3. **Ορφανοτροφείο:** Στο Σιδηρόκαστρο λειτουργεί και Ορφανοτροφείο Θηλέων που ονομάζεται «*Η Ταβιθά*». Φιλοξενεί δέκα (10) κορίτσια.
4. **Γηροκομείο:** Ονομάζεται «*Ο Άγιος Νεκτάριος*» και έχει την έδρα του στο Σιδηρόκαστρο. Παρέχει πλήρη περίθαλψη, όπως στέγαση, τροφή, φάρμακα και ιατρικές εξετάσεις σε είκοσι πέντε (25) υπερήλικες από την περιοχή της Μητροπόλεως.
5. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Λειτουργούν κατά τους θερινούς μήνες και απευθύνονται σε μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων και Λυκείων. Κάθε καλοκαίρι φιλοξενούν συνολικ' Διακόσια δέκα (210) παιδιά.

Λοιπή Διακονία

1. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:** Λειτουργούν Ενοριακά Κέντρα Νεότητας, με ψυχαγωγικά προγράμματα και δημιουργική απασχόληση.

Ι.Μ. ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Αντώνιος Κόμπος

Έδρα: Σιάτιστα

Ενορίες: Ογδόντα επτά (87)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Καλύπτει τις ανάγκες της Μητροπόλεως. Παράλληλα με αυτό, λειτουργούν και δέκα (10) ενοριακά Ταμεία.
2. **Οικοτροφεία:** Λειτουργούν Δύο Οικοτροφεία. Το ένα απευθύνεται σε κορίτσια και το άλλο σε αγόρια. Αναλυτικά
 - Οικοτροφείο Αρρένων: Βρίσκεται στην περιοχή Πενταλόφου και φιλοξενεί ενενήντα (90) αγόρια.

- Οικοτροφείο Θηλέων: Βρίσκεται και αυτό στο Πεντάλοφο και φιλοξενεί σαράντα (40) κορίτσια.
- 3. **Ορφανοτροφείο Θηλέων:** Βρίσκεται στην περιοχή Μικροκάστρου, έχει δέκα τροφίμους και εργάζεται σε αυτό και Κοινωνική Λειτουργός.
- 4. **Γηροκομείο Γυναικών:** Βρίσκεται στο Μικρόκαστρο και φιλοξενεί υπό πλήρη κλειστή περίθαλψη, δέκα (10) ηλικιωμένες.
- 5. **Χορήγηση Υποτροφιών:** Απαυθύνονται σε σπουδαστές που ακολουθούν τον Ιερατικό Κλάδο και σε φοιτητές.
- 6. **Κέντρο Υγείας:** Στελεχώνεται από γιατρούς και νοσηλευτές και λειτουργεί στη Σιάτιστα.

Λοιπή Διακονία

1. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
2. **Ραδιοφωνικός Σταθμός Μητροπόλεως**

Ι.Μ. ΣΤΑΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Σεραφεΐμ Στεφάνου

Έδρα: Καλαμπάκα

Ενορίες: Εβδομήντα (70)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν και πέντε (5) Ενοριακά Ταμεία που συμβάλλουν στην κάλυψη των εκτάκτων αναγκών κάθε ενορίας ή ενορίτη.
2. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Λειτουργούν για νέους και νέες, κατά τους θερινούς μήνες, στην περιοχή Ανάληψης Τρυγόνος Καλαμπάκας.

Λοιπή Διακονία

1. **Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας:** Παρέχει ηθική και υλική συμπαράσταση σε Οικογένειες που αντιμετωπίζουν έκτακτα προβλήματα σχέσεων, πένθους ή οικονομικές δυσκολίες. (Υπεύθυνος ο Αρχιμ. Χρυσόστομος Τέτσιος)
2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:** Εκτός από επισκέψεις στα Κέντρα Υγείας της Μητροπόλεως, οι Ιερείς αναλαμβάνουν επισκέψεις κατ' οίκον στους ασθενείς, στους οποίους και παρέχουν πολλαπλή συμπαράσταση.
3. **Σχολή Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής**
4. **Ποιμαντική Ενοριών Επαρχίας:** Το έργο αυτό έχει αναλάβει η κ. Μαρία Μπασακάρη.
5. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
6. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
7. **Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού**

Ι.Μ. ΣΥΡΟΥ, ΤΗΝΟΥ, ΑΝΔΡΟΥ, ΚΕΑΣ ΚΑΙ ΜΗΛΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Δωρόθεος Στέκας

Έδρα: Ερμούπολη Σύρου

Ενορίες: Εκατόν είκοσι τρεις (123)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν και Ενοριακά Ταμεία σε όλα τα νησιά της Μητροπόλεως. Επίσης, διοργανώνονται και εορτές για συλλογή χρημάτων προς ενίσχυση των Φιλοπτώχων Ταμείων.
2. **Οικοτροφείο Αρρένων:** Ονομάζεται «Άγ. Νικόλαος-Οσ. Ξένη» και στεγάζει το Τεχνικό Λύκειο Σύρου.
3. **Ορφανοτροφείο Θηλέων:** Βρίσκεται στην Ι. Μονή Αγίας Βαρβάρας στη Σύρο και φιλοξενεί δέκα (10) κορίτσια.

4. **Οικοτροφείο Φοιτητών:** Βρίσκεται στην Αθήνα (οδ. Αχαρνών), στο Μετόχι της Ι. Μητροπόλεως που εξετάζουμε και διευθύνεται από το Μητροπολίτη και ειδική Επιτροπή. Ιδρύθηκε το έτος 1994 και στεγάζει πενήντα (50) φοιτητές από την Ι. Μητρόπολη που σπουδάζουν στην Αθήνα.
5. **Οίκος Ευγηρίας:** Απευθύνεται σε ηλικιωμένους που πάσχουν από ανίατες νόσους και ιδρύθηκε με απόφαση του Μητροπολίτη στην Ι. Μονή Αγ. Ιωάννη Ταλάντων. Παρέχει πλήρη περίθαλψη σε σαράντα (40) υπερήλικες, για τους οποίους εργάζεται ειδικά καταρτισμένο επιστημονικό προσωπικό.
6. **Προικοδότηση Κοριτσιών:** Λαμβάνει χώρα ετησίως και απευθύνεται σε κορίτσια από άπορες οικογένειες. Ακόμα δίδονται υποτροφίες σε φοιτητές.

Πανελλήνιο Ίδρυμα Ευαγγελιστρίας Τήνου

Το Ίδρυμα αυτό λειτουργεί για να επιτελεί πνευματική και φιλανθρωπική διακονία και δραστηριότητα. Στους χώρους του στεγάζονται: Εκκλησιαστικό Μουσείον, Πινακοθήκη, Βιβλιοθήκη, Ξενώνες, Γραφεία, Σχολή Βυζαντινής Μουσικής, Σχολή Αγιογραφίας.

Το Π.Ι.Ε.Τ. ενισχύει το Γηροκομείο και το Νηπιοτροφείο Τήνου, την Εκκλησιαστική Σχολή Τήνου, τη Σχολή Καλών Τεχνών Πανόρμου, τα Λύκεια και Γυμνάσια, τα κοινωφελή δημοτικά και κοινοτικά έργα. Χορηγεί υποτροφίες, παρέχει οικονομικές χορηγίες σε όσους έχουν ανάγκη, ακόμα και εκτός Μητροπόλεως. Παράλληλα, έχει ανεγείρει το Πνευματικό Κέντρο όπου πραγματοποιούνται εκδηλώσεις πολιτιστικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου.

Επίσης, στο Ίδρυμα λειτουργεί Ραδιοφωνικός Σταθμός, ο οποίος βρίσκεται σε συνεργασία με τον Ραδιοφωνικό Σταθμό της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Ποιμαντική Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:** Οι υπεύθυνοι Ιερείς, πραγματοποιούν επισκέψεις λειτουργικού, κοινωνικού και φιλανθρωπικού περιεχομένου, στο Βαρδάκειο Γενικό Κρατικό Νοσοκομείο Ερμούπολεως.

2. *Εκκλησιαστική Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*: Ιδρύθηκε από τον Μητροπολίτη και εργάζονται σε αυτή, επαγγελματίες Μουσικοί.
3. *Χριστιανική Αγωγή Νεότητας*
4. *Ραδιοφωνικές και Τηλεοπτικές εκπομπές*
5. *Εκκλησιαστικό Τυπογραφείο*

Ι.Μ. ΤΡΙΚΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΓΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Αλέξιος Μιχαλόπουλος

Έδρα: Τρίκαλα (οδ. Απόλλωνος 19)

Ενορίες: Εκατόν είκοσι τέσσερις (124)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Πλην του Γ.Φ.Τ. της Μητροπόλεως, λειτουργούν σε Ενοριακά πλαίσια, ακόμα δέκα πέντε (15) Ταμεία.
2. *Οικοτροφείο Αρρένων*: Βρίσκεται στα Τρίκαλα και φέρει την ονομασία «Άγ. Ανάργυροι». Σήμερα φιλοξενεί δέκα πέντε (15) τροφίμους από γειτονικές περιοχές.
3. *Οικοτροφείο Θηλέων*: Ονομάζεται «Καστρακίδειο» και λειτουργεί στα Τρίκαλα με φιλοξενούμενα είκοσι (20) κορίτσια.
4. *Γηροκομείο*: Ονομάζεται «Γηροκομείο Αγίου Νικολάου» και βρίσκεται στην περιοχή Μεγάλα Καλύβια. Φιλοξενεί με πλήρη περίθαλψη (στέγη, τροφή, ιατροφαρμακευτική κάλυψη) σαράντα (40) υπερήλικες.
5. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις*: Λαμβάνουν χώρα στην ορεινή περιοχή της Πύρρας (υψ. 1.100 μ.) πλησίον της Ι. Μονής Αγ. Μοδέστου. Σε κάθε Κατασκηνωτική περίοδο, φιλοξενεί εκατόν τριάντα (130) παιδιά.

Λοιπή Διακονία

1. *Εκκλησιαστική Βιβλιοθήκη*: Περιλαμβάνει 10.000 βιβλία. Επίσης, σε κάθε ενορία της Μητροπόλεως, λειτουργούν δανειστικές βιβλιοθήκες.
2. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*: Βρίσκεται στα Τρίκαλα και απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες ενδιαφερομένων.
3. *Υπηρεσία Συμπαράστασως Τρίτης Ηλικίας*: Παρέχει μέσω των υπευθύνων Κληρικών, ποικίλη συμπαράσταση σε υπερήλικες που κατοικούν στα γεωγραφικά πλαίσια της Μητροπόλεως.
4. *Σώμα Εθελοντικής Αιμοδοσίας*: Δύο φορές κάθε χρόνο, πραγματοποιείται στα γραφεία της Μητροπόλεως, εθελοντική αιμοδοσία από ενοριίτες.
5. *Χριστιανική Αγωγή Νεότητος*
6. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
7. *Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών*
8. *Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας*
9. *Εκκλησιαστικός Τύπος*

Ι.Μ. ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Στέφανος Ματακούλιας

Έδρα: Κυπαρισσία

Ενορίες: Εκατόν πενήντα οκτώ (158)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Λειτουργούν Φιλόπτωχα Ταμεία και στις περισσότερες των Ενοριών.

Λοιπή Διακονία

1. *Εκκλησιαστικός Τύπος*
2. *Εκκλησιαστική Βιβλιοθήκη*

Ι.Μ. ΥΔΡΑΣ, ΣΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΝΗΣ

Μητροπολίτης: κ. Ιερόθεος Τσαντίλης

Έδρα: Ύδρα

Ενορίες: Πενήντα (50)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο «Η ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ»:** Λειτουργούν και σε Ενοριακά πλαίσια τριάντα τέσσερα (34) ταμεία. Με τα συλλεγόμενα χρήματα βοηθούνται συν τοις άλλοις, έκτακτες σοβαρές περιπτώσεις αποστολής ασθενών στο εξωτερικό, παρέχονται δωρεάν φάρμακα, βοηθήματα κλπ. Παρέχονται επίσης υποτροφίες-βοηθήματα σε άπορους σπουδαστές και ιεροσπουδαστές.
2. **Εκκλησιαστικό Λεούσιο Ίδρυμα «Άγιος Νεκτάριος»:** Βρίσκεται στο νησί της Αίγινας και κατασκευάζεται σε Θεραπευτήριο Χρονίως Πασχόντων, με είκοσι πέντε (25) κλίνες για ισάριθμους ασθενείς.
3. Σε παράλληλους χώρους, λειτουργεί Συσσίτιο Γερόντων, το οποίο προσφέρει καθημερινά σαράντα (40) μερίδες πλήρους τροφής. Να σημειωθεί ότι με πρωτοβουλία του Εκκλησιαστικού αυτού Ιδρύματος, λειτουργεί και σχολή Πληροφορικής και Σχολή Αγιογραφίας.
4. **Βρεφονηπιακός Σταθμός «Άγιος Νεκτάριος»:** Λειτουργεί στην Αίγινα, στους χώρους που λειτουργούσε πριν λίγα χρόνια το Οικοτροφείο Θηλέων. Προσεχώς θα λειτουργήσει και Εκκλησιαστικό Νηπιαγωγείο.
5. **Γηροκομείο:** Λειτουργεί στην Ύδρα και φιλοξενεί εννέα τροφίμους στους οποίους παρέχει πλήρη περίθαλψη.
6. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:**
 - Λαμβάνουν χώρα στην περιοχή Μεσαγρού της Αίγινας και ονομάζονται «Κατασκηνώσεις Αγίου Νεκταρίου».

- Στον Πόρο, στην περιοχή «Στάνες» της Ι. Μονής Ζωοδόχου Πηγής. Φιλοξενούν μεγάλο αριθμό μαθητών και μαθητριών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
7. **Σχολές Οικοκυρικών:** Λειτουργούν πλέον με τη μορφή σεμιναρίων, στην περιοχή Κρανιδίων και στην Αίγινα.
 8. **Νοσοκομείο «Παναγία Φανερωμένη»:** Λειτουργεί στην Ύδρα με δωρεές του ζεύγους Κουλούρα, από 12/6/1983. Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:
 - Ακτινοδιαγνωστικό
 - Μικροβιολογικό
 - Παθολογικό
 - Καρδιολογικό
 - Μαιευτικό
 - Χειρουργικό
 - Εξωτερικά Ιατρεία
 9. Λειτουργεί με σύγχρονο εξοπλισμό και άριστα μηχανήματα.
 10. **«Μέριμνα για το παιδί του χωριού»:** Διανέμονται μέσω αυτού του προγράμματος, δέματα ιματισμού, σχολικών ειδών και παιχνιδιών, κυρίως στα παιδιά των απόρων οικογενειών της υπαίθρου.
 11. **Εργαστήριο «Μαρίνα Υδραία»:** Βρίσκεται στην Ύδρα και ασχολείται με την ετοιμασία και τη διανομή δεμάτων σε απόρους.

Λοιπή Διακονία

1. **Υπηρεσία αποφυλακισμένων:** Μεριμνά για την κοινωνική επανένταξη και την υλική και ηθική συμπαράσταση σε αυτούς που αποφυλακίζονται.
2. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
3. **Σχολή Βυζαντινής Μουσικής**

4. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
5. *Υπηρεσία Συμπαραστάσεως Οικογένειας*

Ι.Μ. ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Δαμασκηνός Παπαχρήστου

Έδρα: Λαμία

Ενορίες: Διακόσιες τριάντα επτά (237)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Λειτουργούν και έντεκα (11) Ενοριακά Φ. Ταμεία.
2. *Γηροκομείο:* Το Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Λαμίας, λειτουργεί μέσα στην πόλη, παρέχει πλήρη περίθαλψη και φιλοξενεί πενήντα ηλικιωμένους τροφίμους.
3. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:* Βρίσκονται κατά τους θερινούς μήνες στην περιοχή Καινούριο Λοκρίδος και φιλοξενούν κάθε καλοκαίρι 500 παιδιά της Μητροπόλεως.

Λοιπή Διακονία

1. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
2. *Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων*
3. *Θρησκευτική Υπηρεσία Στρατού*
4. *Σχολή Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής*

Ι.Μ. ΦΙΛΙΠΠΩΝ, ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΑΣΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Προκόπιος Τσακουμάκας

Έδρα: Καβάλα

Ενορίες: Ενενήντα (90)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Το Κεντρικό Ταμείο Ευποιίας στεγάζεται στα γραφεία της Μητροπόλεως, ενώ υπάρχουν και είκοσι πέντε (25) Ενοριακά.
2. *Ταμείο Εκκλησιαστικών Υποτροφιών*
3. *Τραπεζί της Αγάπης:* Γίνεται παροχή μεσημβρινού γεύματος με τη μορφή συνεστίασης, σε εξήντα (60) άτομα, με σκοπό τη δημιουργία κοινωνικού περιβάλλοντος και επαφής μεταξύ μεμονωμένων και απόρων συμπολιτών. (Υπεύθ. Πρωτοπρ. Απόστολος Καμπουρόπουλος)
4. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:* Γίνονται στην περιοχή Σκάλας Καλλιράχης Θάσου, σε ειδικό κτίριο παραπλεύρως του Επισκοπείου Θάσου, που διασκευάστηκε, ανακαινίστηκε και επιπλώθηκε καταλλήλως, έτσι που από το έτος 1994, άρχισε εκεί η λειτουργία των Κατασκηνώσεων που έχουν δυναμικότητα 60-70 νέων.
5. *Εκκλησιαστικό Γηροκομείο:* Ονομάζεται «Πολίτειο Εκκλ. Γηροκομείο η Αγία Ανθούσα» και λειτουργεί στη Χρυσούπολη με δυνατότητα στέγασης 110 ατόμων, ανδρών και γυναικών, σε δίκλινα δωμάτια.
6. *Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Αρωγής του Παιδιού:* Είναι δωρεά του Π. Κατσικόπουλου και λειτουργεί σαν Βρεφικός Σταθμός και Κέντρο Προστασίας Μητρότητας. Βρίσκεται στον Ενοριακό Ναό Μεταμορφώσεως Σωτήρος Καβάλας.

Ι.Μ. ΦΛΩΡΙΝΗΣ, ΠΡΕΣΠΩΝ ΚΑΙ ΕΟΡΔΑΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Αυγουστίνος Καντιώτης

Έδρα: Φλώρινα

Ενορίες: Εκατόν δέκα έξι (116)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Σε 116 Ενορίες λειτουργούν παράλληλα άλλα τόσα ισάριθμα Ταμεία.
2. **Οικοτροφεία Αρρένων:**
 - Το Οικοτροφείο «Οι Τρεις Ιεράρχες» βρίσκεται στη Φλώρινα και απευθύνεται σε νέους που σπουδάζουν ή εργάζονται
 - Οικοτροφείο «Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός» βρίσκεται στην Πτολεμαίδα
 - Υπάρχει απίσης στην περιοχή Αμυνταίου το Οικοτροφείο «Ο Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος»
3. **Οικοτροφεία Θηλέων:**
 - Οικοτροφείο μαθητριών και φοιτητριών «Η Αγάπη» στη Φλώρινα
 - Οικοτροφείο «Η Αγία Μακρίνα» στην πόλη της Φλώρινας
 - Οικοτροφείο Πτολεμαίδας
 - Οικοτροφείο Αμυνταίου
4. **Γηροκομεία:**
 - Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Φλώρινας
 - Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Πτολεμαίδας «Αγία Σκέπη»
5. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Λειτουργούν κατά τους θερινούς μήνες στην περιοχή Πρώτης Φλώρινας και φέρουν την ονομασία «Άγιος Θαλλελαίος».
6. **Οικοκυρικές Σχολές:** Πρόκειται για σεμινάρια χειροτεχνίας που απευθύνονται σε γυναίκες και γίνονται στη Φλώρινα.

7. **Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Προστασίας Σπουδαζούσης Νεότητας:** Φέρει την επωνυμία «Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος» και στηρίζει οικονομικά τους φοιτητές που κατάγονται από την περιοχή της Μητροπόλεως.
8. **Ταμείο Αλληλεγγύης Κληρικών:** Σε αυτό δίνουν τις εισφορές τους όλοι οι κληρικοί της Μητροπόλεως και το χρηματικό ποσό που συλλέγεται, διατίθεται σε οικογένειες Κληρικών που βρίσκονται σε οικονομική ανάγκη.

Λοιπή Διακονία

1. **Ραδιοφωνικός Σταθμός Μητροπόλεως**
2. **Σχολή Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής**
3. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
4. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
5. **Υπηρεσία Συμπαραστάσεως Οικογένειας**
6. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών:** Οι υπεύθυνοι κληρικοί πραγματοποιούν επισκέψεις στα Νοσοκομεία της περιοχής και κατ' οίκον, προκειμένου να δώσουν τη συμπαράστασή τους στους ασθενείς. Σε περίπτωση ανάγκης νοσηλείας σε άλλα πιο σύγχρονα νοσοκομεία του εσωτερικού ή και του εξωτερικού, διατίθενται χρήματα από το Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο.
7. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών**
8. **Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων**

Ι.Μ. ΦΩΚΙΔΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Αθηναγόρας Ζακόπουλος

Έδρα: Άμφισσα

Ενορίες: Εκατόν οκτώ (108)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν επίσης είκοσι οκτώ (28) Ταμεία.
2. **Οικοτροφείο:** Το Εκκλησιαστικό Οικοτροφείο Μητροπόλεως Φωκίδος λειτουργεί για νέους μαθητές από τις επαρχίες της Μητροπόλεως.
3. **Γηροκομείο:** Βρίσκεται υπό ανέγερση και θα λειτουργήσει στην πόλη της Άμφισσας.
4. **Γραφείο Συμπαράστασης Ψυχασθενών**
5. **Μέριμνα Υπερηλίκων:** (Υπεύθυνος: Αρχιμ. Θεόδωρος Σάββερης)

Λοιπή Διακονία

1. **Υπηρεσία Συμπαράστασεως Οικογένειας**
2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών και Αποφυλακισμένων**
3. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών**
4. **Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων**
5. **Γραφείο Ακροάσεως προβλημάτων Ιεροψαλτών και Νεωκόρων**
6. **Σχολή Γονέων**
7. **Διοργάνωση εκδρομών εσωτερικού και εξωτερικού**
8. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
9. **Θρησκευτική Υπηρεσία Επιστημόνων**

Ι.Μ. ΧΑΛΚΙΔΟΣ

Μητροπολίτης: κ. Χρυσόστομος Βέργης

Έδρα: Χαλκίδα

Ενορίες: Εκατόν τριάντα εννέα (139)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν επίσης Ταμεία Ευποιίας σε όλες τις μεγάλες Ενορίες της Μητροπόλεως.
2. **Οικοτροφείο Αρρένων:** Ονομάζεται «Αγία Παρασκευή» και βρίσκεται στη Χαλκίδα (οδ. Βάκη 21). Φιλοξενεί είκοσι πέντε (25) τροφίμους.
3. **Ορφανοτροφείο Αρρένων:** Φιλοξενεί είκοσι (20) τροφίμους και βρίσκεται στην περιοχή Έξω Παναγίτσα Μάνικα.
4. **Ορφανοτροφείο Θηλεων:** Το Εκκλησιαστικό Ίδρυμα Προστασίας Ορφανών και Απόρων Κορασίδων «Παναγία η Φανερωμένη» βρίσκεται στην περιοχή Ν. Αρτάκης. Διευθύνουσα: Αλεξάνδρα Μακρή, κοινωνική Λειτουργός.
5. **Γηροκομεία:**
 - Εκκλησιαστικό Γηροκομείο «Ο Όσιος Ιωάννης ο Ρώσος» βρίσκεται στη Χαλκίδα και φιλοξενεί με πλήρη περίθαλψη σαράντα (40) τροφίμους.
 - Βησσαριώνειο Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Χαλκίδος, που βρίσκεται στην περιοχή Ιστιαίας και φιλοξενεί είκοσι (20) τροφίμους.
6. **Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:** Υπό αποπεράτωση στην περιοχή Ταξιάρχης Ηλίων Ν. Αιδηψού, για 800 παιδιά ετησίως, σε τέσσερις περιόδους.
7. **Σπίτια Γαλήνης Χριστού:** Υπάρχουν σε έξι Ενορίες της Μητροπόλεως και προσφέρουν τροφή και συμπαράσταση σε Εκατόν πενήντα (150) απόρους.
8. **Γραφείο Εθελοντικής Αιμοδοσίας:** (Υπεύθυνος: Αρχιμανδρ. π. Παύλος Ιωάννου)

Λοιπή Διακονία

1. **Ειδική Σχολή Κατασκηνωτικών Στελεχών**
2. **Σχολή Βυζαντινής Μουσικής**
3. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
4. **Θρησκευτική Υπηρεσία Εργοστασίων**

5. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών**
6. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών**
7. **Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας:** Η συμπαράσταση είναι και ηθική αλλά κυρίως υλική, από τα Φιλόπτωχα Ταμεία της Μητροπόλεως. (Υπεύθυνη: κ. Μαρία Φιλοηλία)
8. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**
9. **Χορωδία και Ορχήστρα Μαθητών**

Ι.Μ. ΧΙΟΥ, ΨΑΡΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Διονύσιος Μπαϊρακτάρης

Έδρα: Χίος

Ενορίες: Εκατόν εννέα (109)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Και είκοσι τέσσερα (24) Ενοριακά.
2. **Γηροκομείο:** Ονομάζεται «Εκκλησιαστική Στέγη» και απευθύνεται σε αυτοεξυπηρετούμενους υπερηλίκους.
3. **Ίδρυμα Υποτροφιών Χίων Σπουδαστών**
4. **Ίδρυμα Προικοδοτήσεως Ορφανών Κορασίδων**
5. **Ίδρυμα καταθέσεων για άπορα παιδιά:** Απευθύνεται κυρίως σε παιδιά από τις περιοχές Βολισσού και Βορειοχώρων.

Λοιπή Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών:** Εικοσαμελής Ομάδα Κληρικών, επισκέπτεται τις φυλακές προς τέλεση Λειτουργιών, παροχή ηθικής συμπαράστασης και διανομή δώρων.
2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών**

3. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*
4. *Υπηρεσία Συμπαράστασεως Οικογένειας*

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

Α. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Η ορθόδοξη Εκκλησία Κρήτης, η οποία απαρτίζεται από την Ι. Αρχιεπισκοπή Κρήτης και επτά Μητροπόλεις, είναι ημιαυτόνομη και έχει κανονική εξάρτηση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΡΗΤΗΣ

Αρχιεπίσκοπος: κ. Τιμόθεος

Έδρα: Ηράκλειο

Ενορίες: Διακόσιες μία (201)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Υπεύθυνος του Γ.Φ.Τ. της Αρχιεπισκοπής είναι ο Διάκονος Κωνσταντίνος Πετρογιάννης. Επίσης, στα όρια της Αρχιεπισκοπής λειτουργούν άλλα ενενήντα πέντε Φ. Ταμεία, ενοριακά.
2. *Οικοτροφείο*: Στο Ηράκλειο λειτουργεί Οικοτροφείο Θηλέων «*Κων/ντίνου και Μαρίας Κουλούρα*», το οποίο φιλοξενεί σαράντα μαθήτριες και φοιτήτριες.
3. *Ορφανοτροφείο Αρρένων*: Ονομάζεται «*Άγιος Μηνάς*» (Πιτσουλάκειο) και φιλοξενεί σαράντα πέντε (45) αγόρια. Προϊσταμένη κ. Μαρία Ξενάκη.

4. **Γηροκομείο:** Η κατασκευή του Γηροκομείου «*Απόστολος Τίτος*» τελείωσε μέσα στο 1995 και πρόκειται σύντομα να αρχίσει η λειτουργία του. Βρίσκεται στην περιοχή Αγίου Ιωάννου Ηρακλείου.
5. **Εκκλησιαστικά Συσσίτια:**
 - Στο «*Σπίτι Αγάπης*» Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Μηνά
 - Συσσίτιο υπερηλίκων Ενορίας Αγίας Τριάδος Ηρακλείου
 - Συσσίτιο Γερόντων «*Ο Καλός Σαμαρείτης*» Ενορίας του Θεού Σοφίας Ηρακλείου
6. **Κέντρα Αιμοδοσίας:** Λειτουργούν σε πολλές Ενορίες της Αρχιεπισκοπής Κρήτης και προσέρχονται σε αυτά εθελοντές Αιμοδότες, μετά από ενημέρωση που λαμβάνουν από γιατρό και νοσηλεύτριες της Υπηρεσίας Αιμοδοσίας.

Λοιπή Διακονία

1. **Σχολή Γονέων:** Λειτουργεί στο Πνευματικό Κέντρο της Ι Αρχιεπισκοπής Κρήτης και στα πλαίσια της λειτουργίας του δίνονται σεμινάρια παιδαγωγικής σε ενδιαφερόμενους Γονείς, οι οποίοι χωρίζονται σε τμήματα, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών τους (προσχολικής, σχολικής, εφηβείας κτλ). Επίσης, γίνεται διαλογική συζήτηση για τα προβλήματα που τους απασχολούν σε σχέση με το ρόλο τους. (Δ/ντρια: κ. Στέλλα Νικολουζάκη, εκπαιδευτικός).
2. **Σχολή Βυζαντινής Μουσικής**
3. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας:** Διατηρεί Ενοριακά Κέντρα Νεότητας σε όλες τις Ενορίες. Σε αυτά, δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά και τους νέους να απασχολούνται δημιουργικά, να ψυχαγωγούνται και να έρχονται σε επαφή με επιφανείς προσωπικότητες διαφόρων χώρων, μέσα από ειδικές συγκεντρώσεις που διοργανώνουν.
4. **Πνευματικό Κέντρο Ι. Αρχιεπισκοπής Κρήτης:** Τελεί πλούσιο έργο, ιδίως σε ότι αφορά τους νέους ανθρώπους και τις πνευματικές τους αναζητήσεις.

Επίσης, διοργανώνονται σεμινάρια και ομιλίες με θέματα κοινωνικού περιεχομένου, όπως π.χ. AIDS, ναρκωτικά κτλ.

Ι.Μ. ΓΟΡΤΥΝΗΣ ΚΑΙ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Κύριλλος

Έδρα: Μοίρες (Κρήτης)

Ενορίες: Ενεήντα έξι (96)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Υπεύθυνος: Πρωτοπρ. Νικόλαος Ρουκουνάκης.
2. *Ορφανοτροφείο Θηλέων:* Ονομάζεται «*Ίδρυμα Στοργής η Παναγία*» και έχει την έδρα του στην Ι. Μονή Παναγίας Καλυβιανής. Φιλοξενεί σαράντα πέντε κορίτσια. (Διευθύνουσα: κ. Νεκταρία Βασιλάκη)
3. *Γηροκομείο:* Το Γηροκομείο «*Οι Άγιοι Δέκα*» βρίσκεται στην Ι. Μονή Παναγίας Καλυβιανής και έχει σαράντα πέντε (45) τροφίμους.
4. *Σχολή Οικοκυρικών:* Ονομάζεται «*Αγία Σκέπη*» και βρίσκεται επίσης στην Ι. Μονή Παναγίας Καλυβιανής. Τα μαθήματα παρακολουθούν σαράντα (40) σπουδάστριες. (Διευθύνει η Μοναχή Τιμοθέη Γερακάκη)
5. *Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας:* Φέρει την ονομασία «*Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ*» και φιλοξενεί σαράντα πέντε (45) απροστάτευτα παιδιά.
6. *Σχολές Ι. Μονής «Παναγίας Καλυβιανής»:* Στα πλαίσια της Μονής λειτουργούν Σχολή Κοπτικής Ραπτικής, Εργαστήρια Πλεκτικής, Εργαστήρια Κρητικής Λαϊκής Τέχνης, Εργαστήρια Αμφίων-Ράσων κτλ.
7. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις:* Στην περιοχή Κόκκινου Πύργου.

Ι.Μ. ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Θεόδωρος

Έδρα: Ρεθύμνο

Ενορίες: Εκατό (100)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*: Λειτουργούν επίσης και Ενοριακά Ταμεία Περάματος και Ανωγείων Μυλοποτάμου.
2. *Γηροκομεία*:
 - Οίκος Ευγηρίας Ρεθύμνου
 - Γηροκομείο «Ο Άγιος Τίτος»
3. *Εκκλησιαστικά Συσσίτια*: Λειτουργούν στην Παιδική Στέγη «Ο Άγιος Νικόλαος», της Ενορίας του Αγίου Κων/ντίνου, στην Ενορία των Αγίων Τεσσάρων Μαρτύρων και στην Παιδική Εστία *Κυρία των Αγγέλων*.
4. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις*: Λειτουργούν στην Ιερά Μονή Αρκαδίου.
5. *Εκκλησιαστική Τράπεζα Αίματος*: Προεδρεύει ο ίδιος ο Μητροπολίτης και απασχολεί επιστημονικό προσωπικό επαγγελματιών Υγείας και Προνοίας.

Λοιπή Διακονία

1. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*
2. *Χριστιανική Αγωγή Νεότητας*
3. *Υπηρεσία Συμπαράστασως Οικογένειας*
4. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
5. *Εκκλησιαστικός Τύπος*

Ι.Μ. ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Ειρηναίος

Έδρα: Χανιά

Ενορίες: Εκατόν δύο (102)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Λειτουργούν και Ενοριακά Ταμεία στην πόλη των Χανίων και στις περισσότερες Ενορίες.
2. **Εκκλησιαστικό Συσσίτιο:** Γίνεται στην πόλη των Χανίων και απευθύνεται σε άπορους.

Λοιπή Διακονία

1. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών:** Μέσω αυτής της Υπηρεσίας, αρμόδιοι Ιερείς πραγματοποιούν επισκέψεις σε χώρους φυλακής και μοιράζουν στους κρατούμενους είδη πρώτης ανάγκης, καθώς και βιβλία. Φροντίζουν επίσης για τη συμπαράσταση στις οικογένειες των φυλακισμένων και για την ηθική συμπαράσταση αυτών που αποφυλακίζονται.
2. **Σχολή Βυζαντινής Μουσικής**
3. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
4. **Χριστιανική Αγωγή Νεότητας**

Ι.Μ. ΛΑΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ

Μητροπολίτης: κ. Ειρηναίος

Έδρα: Σπήλιο Ρεθύμνου

Ενορίες: Εβδομήντα τέσσερις (74)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**
2. **Πνευματικό Κέντρο**

3. *Υπηρεσία Συμπαραστάσεως Οικογένειας*

Ι.Μ. ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Ευγένιος

Έδρα: Ιεράπετρα

Ενορίες: Ογδόντα τέσσερις (84)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γηροκομείο*: Θα είναι έτοιμο μέσα στο 1995 για τη λειτουργία του.
2. *Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις*: Λειτουργούν εντελώς δωρεάν για τα παιδιά της Μητροπόλεως.

Λοιπή Διακονία

1. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*
2. *Υπηρεσία Συμπαραστάσεως Οικογένειας*
3. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
4. *Εκκλησιαστικός Τύπος*

Ι.Μ. ΠΕΤΡΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Νεκτάριος

Έδρα: Νεάπολη

Ενορίες: Ογδόντα τέσσερις (84)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. **Σωματείο Προστασίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες:** Ονομάζεται «*Η Μεγάλη Παναγία*», έχει την έδρα του στη Νεάπολη και προεδρεύεται από τον ίδιο το Μητροπολίτη.
2. **Κατασκηνώσεις Μητροπόλεως:** Λειτουργούν κοντά στην Ι. Μονή Κρεμαστών κατά τους θερινούς μήνες.
3. **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:** Αντιμετωπίζει τις συνήθεις και έκτακτες ανάγκες των αναξιοπαθούντων ενοριτών. Χορηγούνται μέσω αυτού, μηνιαία βοηθήματα, δωρεάν φάρμακα, υποτροφίες, είδη πρώτης ανάγκης, συμμετοχή σε έξοδα νοσηλείας και αποθεραπείας, αποφυλάκιση κρατουμένων από τις φυλακές Νεαπόλεως κτλ.
4. **Γηροκομεία:**
 - Αγίου Γεωργίου Σελληνάρι: Διοικείται από Επιτροπή με πρόεδρο το Μητροπολίτη. Φιλοξενεί υπό πλήρη περίθαλψη, σαράντα (40) τροφίμους.
 - Γηροκομείο Βιάννου: Ανεγείρεται πλησίον της Μονής Βιάννου.

Λοιπή Διακονία

1. **Σχολή Βυζαντινής Μουσικής**
2. **Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών**
3. **Εκκλησιαστικός Τύπος**
4. **Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων και Επικοινωνίας**
5. **Ποιμαντική Μέριμνα Ελλήνων Παραθεριστών**

Ι.Μ. ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Ειρηναίος

Έδρα: Κίσαμος

Ενορίες: Ογδόντα (80)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και Ενοριακά*
2. *Οικοτροφεία:*
 - Οικοτροφείο Αρρένων «*Τρεις Ιεράρχες*» στην περιοχή Κισάμου
 - Οικοτροφείο Θηλεων Κισάμου «*Αγία Ειρήνη*»
3. *Γηροκομείο:* Αννουςάκειο Γηροκομείο Κισάμου «*Άγιος Σπυρίδων*». Φιλοξενεί σαράντα πέντε (45) τροφίμους υπό πλήρη περίθαλψη.
4. *Λοιπά Εκκλησιαστικά Ιδρύματα:*
 - Σχολείο Κωφαλάλων Κισάμου
 - Σχολείο Αγγειοπλαστικής Κολυμβαρίου
 - Μουσικό Ίδρυμα Κισάμου
 - *Σύλλογοι Γυναικών:* Μεπλούσιο κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο, σε όλες σχεδόν τις Ενορίες της Μητροπόλεως.
 - *Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης:* Ιδρύθηκε το 1968 ως Ίδρυμα της Μητροπόλεως Κισάμου, τελεί όμως υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Β. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Ι.Μ. ΡΟΔΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Απόστολος

Έδρα: Ρόδος

Ενορίες: Ογδόντα

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο*
2. *Ταμείο Αγάπης Ι. Μητροπόλεως Ρόδου*
3. *Ενοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία εξήντα δύο (62)*
4. *Εκκλησιαστικά Ιατρεία:*
 - Ι. Ναού Αγίου Παντελεήμονος Σιαννών Ρόδου
 - Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Άνω
 - Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Κάτω

Λοιπή Διακονία

1. *Θρησκευτική Υπηρεσία Ασθενών*
2. *Υπηρεσία Συμπαράστασεως Οικογένειας*
3. *Εκκλησιαστικός Τύπος*
4. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*
5. *Παιδικές Κατασκηνώσεις:* Λειτουργούν προσωρινώς στις εγκαταστάσεις του Δήμου Ρόδου σε δύο περιόδους.

Ι.Μ. ΚΩΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Αιμιλιανός

Έδρα: Κώς

Ενορίες: Είκοσι μία (21)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Λειτουργούν επίσης δέκα (10) Ενοριακά.
2. *Γηροκομεία:* Λειτουργεί στην Κω Οίκος Ευγηρίας που φέρει το όνομα «Άγιος Νεκάριος».

3. *Θρησκευτική Υπηρεσία Νοσοκομείων*
4. *Θρησκευτική Υπηρεσία Φυλακών*

Λοιπή Διακονία

1. *Εκκλησιαστική Μουσική Σχολή*
2. *Εκκλησιαστικός Τύπος*
3. *Χριστιανική Αγωγή Νεότητας*
4. *Προβολή Ταινιών*

Ι.Μ. ΛΕΡΟΥ, ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΚΑΙ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ

Μητροπολίτης: κ. Νεκτάριος

Έδρα: Λέρος

Ενορίες: Τριάντα τρεις (33)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο και έξι Ενοριακά*
2. *Γραφείο Εξωτερικής Ιεραποστολής:* Λειτουργεί στην Κάλυμνο και συλλέγει εισφορές για Ιεραποστολές.
3. *Ορφανοτροφεία:*
 - Το Μιχαήλειο Σπίτι Στοργής είναι Ορφανοτροφείο Αρρένων και λειτουργεί στην Κάλυμνο. Παρέχει στέγη και τροφή σε είκοσι (20) τροφίμους εκ των οποίων δέκα είναι από την Κένυα.
 - Στέγη θηλέων Καλύμνου. Έχει δέκα οκτώ (18) τροφίμους και διευθύνεται από τη μοναχή Ιωάννα Καρπαθίου.

4. *Ισιδώρειο Θεραπευτήριο Χρονίως Πασχόντων*: Φέρει την ονομασία «Παναγία του Κάστρου», βρίσκεται στη Λέρο και φιλοξενεί σαράντα τροφίμους εκ των οποίων οι είκοσι πέντε είναι ανίατοι.
5. *Σπίτι της Ραχήλ*: Είναι Ίδρυμα Συμπαραστάσεως Άγαμων Μητερών, από το οποίο δίδονται και χρηματικά βοηθήματα.
6. *Τράπεζα Αίματος*: Διευθύνεται από το γιατρό Νικήτα Ταχλιαμπούρης.
7. *Κέντρο Περιουλλογής και Αναπαύσεως Καλύμνου*

Λοιπή Διακονία

1. *Εκκλησιαστική Πολυκλαδική Σχολή Λέρου*
2. *Εκκλησιαστική Πολυκλαδική Σχολή Καλύμνου*: Οι Σχολές αυτές περιλαμβάνουν πολλά τμήματα, όπως Πληροφορικής, Λογιστικής, Ραδιοπαραγωγών, Κατάρτισης Οικοδόμων στο Παραδοσιακό Κτήσιμο, Γεροντολογίας, Αγγλικής Γλώσσας κτλ. Διδάσκουν έμπειροι καθηγητές και η προσέλευση των νέων είναι μεγάλη.
3. *Σχολή Ραπτικής και Ζωγραφικής*: Βρίσκεται στην Ενορία Αγίου Φανουρίου Λέρου.
4. *Σχολή Βυζαντινής Μουσικής*
5. *Υπηρεσία Συμπαραστάσεως Οικογένειας*

Ι.Μ. ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΚΑΙ ΚΑΣΟΥ

Μητροπολίτης: κ. Αμβρόσιος

Έδρα: Απέρειο Καρπάθου

Ενορίες: Είκοσι (20)

Φιλανθρωπική Διακονία

1. *Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο:* Λειτουργούν επίσης και δέκα πέντε (15) Ενοριακά.
2. *Λοιπά Εκκλησιαστικά Ιδρύματα:* Υπό την αιγίδα της Μητροπόλεως λειτουργεί ταπητουργική Σχολή στην Κάρπαθο. Επίσης, στα χωριά Απέρειο, Μενετές και Μεσοχώρι, λειτουργούν Εκκλησιαστικά Ελαιοτριβεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ

Α. Η ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ

Ο μοναχικός βίος έκανε την εμφάνισή του στα πλαίσια του χριστιανισμού, τον 3ο αιώνα μ.Χ. με τη μορφή ασκητικών κοινοτήτων. Κάποια μέλη ευρύτερων χριστιανικών κοινοτήτων εγκατέλειψαν τις τοπικές κοινότητες για να ζήσουν στην έρημο. Κατά τον 4ο κυρίως αιώνα, ο μοναχισμός απέκτησε τη μορφή μεγάλης και ισχυρής κίνησης απομακρύνσεως από την οργανωμένη κοινωνία, προς τις ερήμους και τις σπηλιές. Αν και ο μοναχισμός ως ιδιαίτερη μορφή ζωής- ως αναχωρητισμός- αναπτύχθηκε κυρίως τον 4ο αιώνα, εν τούτοις ως τρόπος ζωής υπήρχε από την αρχή της παρουσίας της Εκκλησίας, γεγονός που αποδεικνύεται και στη ζωή του Τιμίου Προδρόμου, του προφήτη Ηλία, της Αποστολικής ομάδας αλλά και εν γένει εντός των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων που διέπονταν από το πνεύμα της κοινοχρησίας και της κοινοκτημοσύνης¹⁰⁴.

Από τα πρώτα συνεπώς χριστιανικά χρόνια, εμφανίζονται οι πρώτες μορφές μοναχικής ζωής μεταξύ των χριστιανών εκείνων που θέλησαν όχι μόνο να ακολουθήσουν στο έπακρο τις εντολές του Χριστού περί αφοσίωσης στο Θεό, αδιάλειπτης προσευχής και ταπεινότητας, αλλά να υπερβούν το σύνθημα προβαίνοντας σε μεγαλύτερες θυσίες και εγκράτεια με σκοπό να ευχαριστήσουν το

¹⁰⁴ Αρχιμ. Ιερόθεος Βλάχος: "Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς ως Αγιορείτης", Ι.Μ. Γενεθλίου της Θεοτόκου, Λειβαδιά, 1992, σελ 106-107.

Χριστό για τη θυσία του και να φτάσουν οι ίδιοι ταχύτερα στην επιδιωκόμενη τελειότητα.

Οι εγκρατείς λοιπόν, θεώρησαν σωστό να απομακρυνθούν όχι μόνο από το "κοσμικό φρόνημα" αλλά και από τον κοσμικό τόπο. Αυτό τους οδήγησε μακριά από την οργανωμένη κοινωνία, στην έρημο και σε απομακρυσμένες σπηλιές. Έτσι προέκυψε ο ασκητικός βίος από τον οποίο προήλθε κατόπιν ο μοναχισμός.

Η βασικότερη αιτία ανάπτυξης και διαμόρφωσης του μοναχικού βίου, ήταν οι διωγμοί των Ρωμαίων αυτοκρατόρων εναντίον των χριστιανών. Οι τελευταίοι αναγκάστηκαν να καταφύγουν σε έρημες περιοχές και συνήθισαν να ζουν για την πίστη τους με τρόπο απλό και ασκητικό. Η πραγματικότητα των διωγμών έγινε συνείδηση του κάθε ένθερμου χριστιανού σε τέτοιο βαθμό, που ακόμα και μετά την κατάπαυσή τους εκείνοι συνέχισαν να ζουν κατά τέτοιο τρόπο. Γεγονός που ενέπνευσε όσους θέλησαν να ζήσουν εντονότερα στο χριστιανικό πνεύμα κατά τα μετέπειτα χρόνια, όταν δηλαδή ο χριστιανισμός εκκοσμικεύτηκε και έχασε μεγάλο μέρος της προφητικής, αποστολικής και μαρτυρικής του εμπειρίας¹⁰⁵.

Ενώ το ιδεώδες του μοναχικού βίου παρέμεινε ουσιαστικά το ίδιο μέσα στους αιώνες, η μορφή του γνώρισε από τα πρώτα κιόλας χρόνια ορισμένες μεταβολές, οι οποίες κατέληξαν στη διαμόρφωση μοναχικών τύπων και συστημάτων¹⁰⁶:

- **Η αναχωρητική ή ερημιτική μορφή του μοναχικού βίου:**

Γεννήθηκε στην Αίγυπτο κατά την περίοδο των διωγμών και ιδίως κατά το διωγμό του Δεκίου (249-251 μ.Χ.) ο οποίος επιχείρησε τον αφανισμό του χριστιανισμού σ' ολόκληρο το κράτος, με σκοπό την αποκατάσταση της παλαιάς θρησκείας του έθνους του. Ο ασκητισμός που αναπτύχθηκε εκεί ήταν πολύ σκληρός και είχε ξεφύγει από τον έλεγχο της Εκκλησίας, γεγονός που έδειχνε ότι δεν είχε τις προϋποθέσεις να διατηρηθεί. Η αναχωρητική ζωή έπρεπε να αντικατασταθεί, διότι όχι μόνο δεν κάλυπτε όλες τις απαιτήσεις του χριστιανικού κηρύγματος αλλά ήταν τόσο σκληρή που απαιτούσε από τον μοναχό να φτάσει στο ιδεώδες της χριστιανικής τελείωσης χωρίς

¹⁰⁵ Ο.π.: σελ. 110.

¹⁰⁶ Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τ. 5ος, σελ. 21.

προηγούμενη διαμόρφωση γνωσιακής και εμπειρικής χριστιανικής συνείδησης¹⁰⁷.

- **Το κοινοβιακό σύστημα:**

Εισηγητής του συστήματος αυτού, υπήρξε ο Όσιος Παχώμιος ο οποίος έδρασε στην Αίγυπτο τον 4ο αιώνα. Αυτός οργάνωσε ομάδες μοναχών σε κοινή στέγη με κοινοβιακό έλεγχο διατροφής, ενδυμασίας και εργασίας. Ο βαθύτερος σκοπός της κοινοβιακής ζωής ήταν να φέρει το μοναχό σε επαφή με τους συνμονάζοντες για να μπορέσουν όλοι μαζί να αποτελέσουν παράγοντες φιλανθρωπικής δραστηριότητας. Από την πρώτη στιγμή της ιδρύσεως των κοινοβίων είχε αρχίσει να καλλιεργείται η αντίληψη ότι "ο πλησίον" αποτελεί το θεμέλιο της σωτηρίας και για το μοναχό.

- **Το ιδιόρρυθμο σύστημα:**

Κατά την εποχή του Ιουστινιανού, κυρίως όμως επί Λέοντος του Σοφού, από τον Θ' αιώνα επήλθε χαλάρωση του μοναχικού βίου η οποία κατέληξε στη δημιουργία ενός τρίτου μοναχικού συστήματος, του ιδιόρρυθμου. Στα μοναστήρια που υιοθέτησαν τούτο το σύστημα, παρέμεινε κοινή η διοίκηση, η προσευχή κατά τις μεγάλες γιορτές και εν μέρει η εργασία και η ενδυμασία, ενώ κάθε ένας ήταν υπεύθυνος για τη διατροφή του σε ατομικό επίπεδο.

1. Ο μοναχισμός στη Δύση

Στη δυτική Εκκλησία υπήρξε σημαντική καθυστέρηση της εδραίωσης του μοναχισμού, γεγονός που επεξηγεί τις έντονες επιρροές από την Ανατολή. Πρώτη η σύνοδος της Σαραγόσας το 380 μ.Χ.¹⁰⁸ ασχολήθηκε με την πνευματική στάση του μοναχισμού, ο οποίος διαδόθηκε από την Ισπανία στη Γαλλία και στη συνέχεια στην Ιρλανδία. Εκεί δημιουργήθηκε ένας ιδιόρρυθμος τύπος που έφερε τις μονές στο κέντρο της εκκλησιαστικής ζωής και αντίληψης (μοναστηριακές εκκλησίες).

¹⁰⁷ Ο.π.: σελ. 22.

¹⁰⁸ Εγκυκλοπαίδεια των Θρησκειών, Εκδ. Αλκυών, Αθήνα 1994, τ. 3ος, σελ. 310.

Υπό την επιρροή του Βενεδικτίνου της Νούρσια, ο οποίος χάραξε την κοινοβιακή ζωή της Δύσης δημιουργήθηκαν τα λεγόμενα "τάγματα μοναχών", τα οποία διέπονταν από πλειάδα κανόνων. Τα πρώτα τάγματα των Βενεδικτίνων αποτελούσαν πρότυπο λιτής ζωής, η οποία χαρακτηριζόταν από υπακοή, ανοχή και ταπείνωση. Είχαν ως παράδειγμα τη ζωή στην έρημο, ως νόρμα όμως ακολουθούσαν την "αγαθή ζωή"¹⁰⁹. Το 596 μ.Χ. ο Γρηγόριος ο Μέγας έστειλε Βενεδικτίνους ιεραπόστολους στην Αγγλία. Από εκεί γνώρισαν οι Γερμανοί και οι Σκανδιναβοί το χριστιανισμό. Στο τέλος των πρώτων χρόνων του μεσαίωνα τα μοναστήρια της Δύσης άνηκαν στο τάγμα των Βενεδικτίνων ενώ αποτέλεσαν παραλληλα κέντρα πολιτισμού και διτήρησης της παλαιάς εκκλησιαστικής λογοτεχνίας.

Αργότερα μέσα στον 11ο αιώνα σχηματίστηκαν και άλλα τάγματα τα οποία ανέλαβαν αποστολές στην ανατολική και κεντρική Ευρώπη και υποστήριξαν το κίνημα των σταυροφοριών¹¹⁰. Πριν από τον αιώνα της Μεταρρύθμισης, άρχισε να επέρχεται κρίση στο δυτικό μοναχισμό λόγω της παρακμής της μοναστηριακής πειθαρχίας. Ο Προτεσταντισμός θέλησε να πλήξει το μοναχισμό προτείνοντας ως επειχέρημα ότι ο μοναχικός τρόπος ζωής είναι ξένος προς τις διδαχές των Ευαγγελίων, οδηγεί στην απομάκρυνση του ανθρώπου από τον πλησίον του και αντίκειται στο λόγο του Χριστού. Παρ' όλα αυτά, ο Προτεσταντικός λόγος δεν έπληξε την ορθόδοξη εκκλησιαστική παράδοση, στην οποία ο μοναχισμός διατήρησε την ευαγγελική, αποστολική μορφή του αποστασιοποιημένος από φαινόμενα θρησκευτικής ή εκκοσμίκευσης.

2. Ο Μοναχισμός στην Ορθοδοξία

Από την Καππαδοκία και τη Μ. Ασία, ο μοναχισμός εξαπλώθηκε στην Κων/πολη την πρωτεύουσα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Από τις μονές που ιδρύθηκαν στα περίχωρα αυτής πολλές έγιναν σημαντικά πνευματικά κέντρα της εποχής¹¹¹, επηρεάζοντας με τη δραστηριότητά τους την πορεία των

¹⁰⁹ Ο.π. σελ. 311.

¹¹⁰ Ο.π. σελ. 311.

¹¹¹ Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τ. 5ος, σελ. 28.

εκκλησιαστικών πραγμάτων. Από το 10ο αιώνα σπουδαίο μοναχικό κέντρο καθίσταται το Άγιο Όρος, που αν και υπήρχε ως τόπος μοναστικής ζωής από τον 5ο αιώνα άκμασε αρκετά αργότερα.

Το Άγιο Όρος γνώρισε μέσα στην ιστορία του όλους τους τύπους και τους θεσμούς της μοναχικής ζωής και έγινε σύμβολο ορθοδοξίας. Κατά τους χρόνους της ακμής του Δεσποτάτου της Ηπείρου¹¹², σημαντικό μοναστικό κέντρο αναδείχθηκαν και τα Μετέωρα. Οι μονές των Μετεώρων έδρασαν ως στήριγμα των χριστιανών της Θεσσαλίας κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και αποτέλεχαν σημαντικά πνευματικά κέντρα με πανελλήνια επιρροή.

Η φύση και ο χαρακτήρας του μοναχικού βίου μέσα στην ορθοδοξία παρέμειναν μέσα στους αιώνες αδιατάρακτα και αμετακίνητα στοιχεία. Μέσα από τη ζωή του κοινοβίου ο μοναχός και η μοναχή, αγωνίζεται να ανταποκριθεί στη χριστιανική διδασκαλία και το παράδειγμα του Χριστού κατανικώντας τα πάθη του, με βίο λιτό, ακτημοσύνη, προσευχή και δημιουργικό διαλογισμό. Ο μοναχός προσπαθεί να πραγματώσει τα ιδεώδη της χριστιανικής ζωής αποκόπτοντας τους δεσμούς του με τον υλικό κόσμο και ζώντας "εν ησυχία".

Η ησυχία είναι απαραίτητη για την κάθαρση των ανθρώπων και για την τελειώσή τους, που συνιστά τη σωτηρία τους σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, λέει επιγραμματικά:

«Χρή και ησυχάζειν, ώστε άθολώτως προσομιλείν τώ Θεώ και μικρόν άπάγειν τόν νούν από τών πλανωμένων» (P.G. 95, 1245)

Με την ησυχία ο άνθρωπος "καθαρίζει" την καρδιά του και το νου του από τα κάθε είδους πάθη και έτσι αποκτά κοινωνία με το Θεό. Αυτή η κοινωνία δεν προϋποθέτει την καταδυνάστευση του σώματος, θεωρώντας το ως κακό. Κατά την ορθόδοξη διδασκαλία το σώμα δεν είναι κακό¹¹³. Η ψυχή και το σώμα δεν απομονώνονται ούτε πολώνονται. Ο Γρηγόριος ο Παλαμάς ορίζει ως εξής: *«μή άν ψυχήν μόνην, μήτε σώμα μόνον λέγεσθαι άνθρωπον, αλλά τό συναμφότερον»¹¹⁴.*

¹¹² Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τ. 5ος, σελ. 28.

¹¹³ Αρχιμ. Ιερόθεος Βλάχος: "Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς ως Αγιορείτης", 1992, σελ. 90.

¹¹⁴ Γρηγόριος ο Παλαμάς, P.G. 150, 1361C. Σχόλια Μπέγζος Μ.: "Ελευθερία ή Θρησκεία", Αθήνα 1991, σελ. 134-144.

Αυτό που προσλαμβάνει αρνητικό περιεχόμενο είναι το σαρκικό φρόνημα, το "εφάμαρτο" δηλαδή φρόνημα¹¹⁵ που δεν περιορίζεται στο σώμα αλλά επεκτείνεται και στο πνεύμα.

Ο μοναστικός βίος διατηρεί σαν θεμελιώδεις αρχές την ακτημοσύνη, την αγνότητα, την ταπεινοφροσύνη, την προσευχή και τη φιλανθρωπία, η οποία και αποδεικνύει ότι οι μονές ασκούν μια ανιδιοτελή προσφορά στην κοινωνία χωρίς παράλληλα να εμπλέκονται στις εγκόσμιες υποθέσεις.

Ο φιλανθρωπικός χαρακτήρας των μοναστηριών ήταν έντονος και στην αρχαία εκκλησία και δη από τον 4ο αιώνα μ.Χ., όπου όλα τα μοναχικά κέντρα αποτελούσαν εστίες φιλανθρωπίας, φιλοξενίας και περιθάλψεως¹¹⁶ ανταποκρινόμενα στις ανάγκες της εποχής. Ο φιλανθρωπικός χαρακτήρας στις Ι. μονές συστηματοποιήθηκε με την αρωγή του Μ. Βασιλείου, ο οποίος και θεσμοθέτησε την ύπαρξη ξενώνων, νοσοκομείου και σχολείου μέσα σε κάθε μοναστήρι. Σύμφωνα με τη διδασκαλία του, οι μοναχοί έπρεπε να «κατέλθουν από τα όρη και τάς ερημίας εις τάς πόλεις, διά να συστήσουν εκεί φιλανθρωπικά κέντρα»¹¹⁷. Ο ίδιος έδινε οδηγίες στους μοναχούς για τη διαχείριση των ιδρυμάτων και έλεγε: «συμπασχειν τοις πάσχουσι και συνδακρύειν και σφόδρα τούτους πενθείν... μέγα το της διακονίας έργον και βασιλείας των ουρανών πρόξενον»¹¹⁸.

Τα μοναστήρια στην ελληνική ορθόδοξη εκκλησία εκτός από τη φιλανθρωπική τους δράση, έγιναν σημαντικά πνευματικά κέντρα με σταθερή πορεία προσφοράς μέσα στο χρόνο. Στον ελλαδικό χώρο κατά τη διάρκεια της υποταγής του έθνους στους οθωμανούς Τούρκους οι Ιερές Μονές αποτέλεσαν εκπαιδευτικούς πυρήνες στους οποίους μορφώθηκαν πλήθος πνευματικών ανθρώπων και πατριαρχών της Εκκλησίας. Εκεί έδρασαν κατά κύριο λόγο και τα λεγόμενα "κρυφά σχολεία", όχι ίσως με τη μορφή σφόδρα καταδιωκόμενων εκπαιδευτικών προσπαθειών όσο σαν κέντρα μη επίσημης εκπαιδευτικής

¹¹⁵ Μπέγζος Μ.: "Η φαινομενολογία της Θρησκείας", Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, σελ. 249.

¹¹⁶ Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, σελ. 29.

¹¹⁷ Ιερ. Κοτσώνη: "Αι περί κοινοβιακής ζωής αντιλήψεις του Μ. Βασιλείου", Αθωνική Πολιτεία, Θεσσαλονίκη 1963, σελ. 153.

¹¹⁸ Ο.π.: σελ. 153.

δραστηριότητας μιας και κατά τη διάρκεια των χρόνων εκείνων, δεν μπορούσαν να ανθίσουν σημαντικές εκπαιδευτικές προσπάθειες στην Ελλάδα εξαιτίας της ελλείψεως ικανού αριθμού δασκάλων και πνευματικών ανθρώπων οι οποίοι θα σήκωναν την ευθύνη της παιδείας του έθνους. Αφ' ετέρου δε οι ίδιοι οι Τούρκοι, μόνο τυπικά είχαν αποδώσει εκπαιδευτικά "προνόμια" στους Έλληνες ενώ στην ουσία τίποτα δεν ετηρείτο μιας και οι αξιωματούχοι είχαν κάθε δικαίωμα να δρουν κατά βούληση εναντίον των Ελλήνων παραβλέποντας το τυπικό διάταγμα του σουλτάνου.

Τότε λοιπόν τα μοναστήρια ανέλαβαν το κύριο μέρος της ευθύνης της παιδείας των Ελλήνων χωρίς εξωτερική συμπαράσταση αλλά στηριζόμενα κυρίως στις δικές τους βιβλιοθήκες και τα εκκλησιαστικά βιβλία και συγγράμματα της εποχής. Παράλληλα βέβαια συνεχίζονταν η οργανωμένη φιλανθρωπική δράση, που παραμένει διαχρονικό χαρακτηριστικό της μοναχικής ζωής, συνάρτηση της φιλοθείας. Και τα δύο αυτά είναι αποτέλεσμα και συνέπεια της απαλλαγής του ανθρώπου από τη φιλαυτία. Όσο υπάρχει το εμπόδιο του ατομισμού και της μονοδιάστατης αγάπης προς τον εαυτό μας, τόσο δεν μπορούν να αναπτυχθούν ορθές κοινωνικές σχέσεις¹¹⁹.

«Ο δρόμος των Ησυχαστών αποκλείει τη φαντασίωση και την ονειροπόληση. Η Ορθοδοξία στηρίζεται στη νήψη των αισθήσεων. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι οι άγιοι Πατέρες απαιτούν πλήξη και μονοτονία. Αντίθετα, με το να ανακαλύπτει ο άνθρωπος την απλότητα σαν αρχή και τέλος όλων, μπορεί να αποτολμήσει να δημιουργήσει άφοβα νέες αξίες. Η προσευχή είναι η κορυφή της δημιουργίας, μας ανοίγει το δρόμο για την πραγμάτωση των άλλων δημιουργικών παρορμήσεων. Μόνο στην ησυχία και τη μοναξιά των μοναστηριών δημιουργούνται νέες αξίες και εμπλουτίζεται η ύπαρξη. Η κινητήρια δύναμη της ιστορίας δεν είναι η πάλη των τάξεων, ούτε τα οικονομικά συμφέροντα. Είναι η προσευχή που κατευθύνει την ιστορία»¹²⁰.

¹¹⁹ Αρχιμ. Ιερ. Βλάχος: "Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς ως Αγιορείτης", Λειβαδιά 1992, σελ. 268.

¹²⁰ Γκορίτσεβα Τατιάνα: "Η τρέλλα να είσαι Χριστιανός", Εκδ. Ακρίτας 1985, σελ. 25.

Β. Ο ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

Στον ελλαδικό χώρο υπάρχουν διάσπαρτα πολλά μοναστήρια, γυναικεία και ανδρικά, άλλα εκ των οποίων κρατούν τις ρίζες τους πολλούς αιώνες πριν και άλλα προσφάτως ιδρυθέντα. Πλην της έντονης ηθικοπνευματικής καλλιέργειας που αποτελεί ίδιον του μοναστικού βίου, κοινό χαρακτηριστικό του ιδιαίτερου τρόπου ζωής είναι το φιλανθρωπικό έργο που αν και διαφέρει ποσοτικά και ποιοτικά μεταξύ των μοναστηριών, παραμένει πάντως κοινή τακτική όλων.

Όπως ήδη διαπιστώσαμε από την εξέταση της ουσίας του μοναχισμού και της ιστορικής του πορείας το κοινωνικό έργο, δεν είναι πλώς μια τακτική που συντελεί στην πνευματική πρόοδο των μοναχών και την ηθικοκοινωνική τους καταξίωση. Είναι ένας απaráμιλλος τρόπος ζωής, ένα φυσικό επακόλουθο της ανυστερόβουλης χριστιανικής ζωής που απέχει από κάθε φιλαυτία και ατομικιστικό περιορισμό.

Ο συνεπής στην ιδιότητά του μοναχός αγαπά *"τον πλησίον του"* παρορμητικά, αυθόρμητα και ανιδιοτελώς. Η αγάπη αυτή εμπράκτως μορφώνεται σε φιλ-ανθρωπία, που για την εκκλησία είναι συνώνυμο της φιλοθεΐας. Αν και εντός της εκκλησιαστικής κοινωνικής ζωής συχνά παρατηρούνται *"κακώς κείμενα"* σε ό,τι αφορά την κοινωνική εργασία και τον τρόπο εφαρμογής της, στο μοναχισμό η φιλανθρωπία ακριβώς επειδή απέχει από κάθε εγκοσμιότητα, παραμένει ευαγγελική, εγκάρδια και βαθιά ανθρώπινη.

Στη συνέχεια παραθέτουμε μικρό αριθμό από τα μοναστήρια της Ελληνικής Εκκλησίας που ξεχωρίζουν για την κοινωνική τους προσφορά και το πρωτοποριακό τους έργο στον τομέα της πρόνοιας χωρίς βεβαίως τούτο να σημαίνει ότι καλύπτουμε επαρκώς το θέμα, δεδομένου ότι ο αριθμός των μονών που είναι άξιες ιδιαίτερης αναφοράς είναι πολύ μεγάλος.

Επιπροσθέτως, οφείλουμε να πούμε ότι η ακόλουθη συλλογή στοιχείων δεν περιορίστηκε μόνο σε βιβλιογραφική μελέτη, αλλά για λόγους εγκυρότητας διευρύνουμε την περιληπτική μας αναφορά με εμπειρική έρευνα και διαπιστώσεις που παραγματοποιήσαμε ιδίοις όμμασι.

Πριν δούμε αναλυτικότερα το κοινωνικό έργο ορισμένων Ιερών Μονών στην Ελλάδα, πρέπει να σημειώσουμε ορισμένους κοινούς τύπους ανθρωπιστικής προσφοράς που λαμβάνουν χώρα στο σύνολο των Μονών:

1. Παροχή δωρεάν φιλοξενίας σε ξενώνες καθώς και δωρεάν σίτισης στους μεμονωμένους επισκέπτες, όταν δεν υπάρχει πρόβλημα χώρου.
2. Συλλογή και διάθεση ενδυμάτων, τροφίμων και χρηματικών ποσών σε άτομα και οικογένειες που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα.
3. Ποιμαντική συμβουλευτική και καθοδήγηση σε ανθρώπους που προσέρχονται στη μονή και αντιμετωπίζουν προσωπικά προβλήματα.
4. Πραγματοποίηση επισκέψεων στα κατά τόπους ιδρύματα όπως γηροκομεία, ιδρύματα παιδικής προστασίας κτλ.
5. Μεσολάβηση για την εξυπηρέτηση ασθενών που αναγκάζονται να μεταφερθούν σε μεγάλες πόλεις, κατόπιν συννενοήσεως με μοναχούς των κατά τόπους Ι. Μονών.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Πατριαρχική Εξαρχία Πάτμου

- Ιερά Μονή Ευαγγελισμού: Πρόκειται για γυναικεία Μονή στην οποία ζουν κοινοβιακά 60 μοναχές¹²¹, πολλές εκ των οποίων είναι απόφοιτες Πανεπιστημιακών σχολών. Στο μοναστήρι τούτο λειτουργούν εντατικά τέσσερα εργαστήρια: αγιογραφίας, ιεροραπτικής, κεντήματος και παραδοσιακών υφαντών. Πλην τούτων ασκείται συστηματικό κοινωνικό έργο. Υπό τη διεύθυνση της Μονής βρίσκονται δύο ιδρύματα κλειστής προστασίας θηλέων στη Ρόδο και την Κάλυμνο, ενώ συστηματική είναι

¹²¹ Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος, στοιχεία 1995.

και η παροχή υλικών βοηθημάτων σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν οικονομικό πρόβλημα. Παράλληλα το μοναστήρι αναλαμβάνει κατά καιρούς τη δωρεάν φιλοξενία ατόμων που αντιμετωπίζουν προσωπικά προβλήματα όπως για παράδειγμα πένθος, κατάθλιψη για την ψυχολογική στήριξή τους.

2. Μητρόπολη Γορτύνης

- Ιερά Μονή Παναγιάς Καλυβιανής: Είναι γυναικείο μοναστήρι το οποίο ιδρύθηκε το έτος 1961. Σ' αυτό διαβιούν 50 μοναχές, οι οποίες έχουν αναλάβει ανά ομάδες τομείς φιλανθρωπικού έργου στην περιοχή τους. Συγκεκριμένα, συμβάλλουν στην ψυχολογική και υλική ανακούφιση προσώπων που αναζητούν τη βοήθειά τους στο μοναστήρι, επισκέπτονται σε τακτική βάση τα ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας της περιοχής και οργανώνουν εράνους, γεύματα αγάπης κτλ.

3. Μητρόπολη Καρπενησίου

- Ιερά Μονή Προυσού: Το μοναστήρι αυτό χτίστηκε τον Θ' αιώνα σε μια απόμερη και βραχώδη περιοχή κοντά στο Καρπενήσι. Είναι ανδρικό και σε αυτό διαμένουν επίσημα δύο μοναχοί. Εκτός από την πολιτιστική προσφορά του (μουσείο, εκδόσεις κτλ.) οργανώνει προγράμματα απασχόλησης των ανέργων κατοίκων της κοινότητας Προυσού, ενώ προβαίνει και σε διανομή ελαιόλαδου σε άπορους. Να σημειωθεί ακόμα ότι διατηρεί πλήθος ξενώνων στους οποίους μένουν δωρεάν οι επισκέπτες που είναι πολλοί σε αριθμό, ιδίως τους θερινούς μήνες.
- Ιερό Ησυχαστήριο Οσίας Μαρίας της Αιγυπτίας (Μετόχι Ι.Μ. Τατάρνας): Βρίσκεται στην περιοχή Μικρού Χωριού Ευρυτανίας, είναι γυναικείο και διαμένουν σ' αυτό 5 μοναχές. Το πολύπλευρο κοινωνικό έργο της Μονής συνοψίζεται στα εξής:

Διανέμει ενδύματα και τρόφιμα σε οικογένειες της ευρύτερης περιοχής με οικονομικές δυσκολίες.

Φιλοξενεί ανθρώπους που αντιμετωπίζουν προσωπικά ή κοινωνικά προβλήματα και παρέχει σ' αυτούς συμπαράσταση.

Οι μοναχές παραγματοποιούν σε τακτική βάση επισκέψεις στον Οίκο Ευγηρίας της πόλεως του Καρπενησίου, όπου προσφέρονται να συμμετέχουν στην φροντίδα των υπερηλίκων, ενώ παράλληλα τους φέρνουν είδη πρώτης ανάγκης, τρόφιμα και δώρα στις εορτές.

Οι μοναχές της Μονής πολλάκις έχουν αναλάβει την εύρεση εργασίας σε ανέργους της περιοχής, που δε δύνανται να πάρουν την πρωτοβουλία αναζήτησης δουλειάς. Σε περιπτώσεις ιδιαίτερα δύσκολες κοινωνικά προσφέρεται εργασία εντός της Μονής.

Οι μοναχές πραγματοποιούν ένα είδος κοινωνικής έρευνας στην ευρύτερη περιοχή αναζητώντας περιπτώσεις ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρά κοινωνικά προβλήματα ή προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας. Τις περιπτώσεις αυτές παραπέμπουν στους Κοινωνικούς Λειτουργούς των τοπικών υπηρεσιών ή πραγματοποιούν απ' ευθείας επαφές με τα αρμόδια ιδρύματα π.χ. κέντρα ψυχικής υγιεινής, ιδρύματα παιδικής προστασίας κτλ.

4. Μητρόπολη Μεσογαίας

- Γυναικείο Ηουχαστήριο Απ. Παύλου Παλαιοκαμαρίζι: Λειτουργεί κοντά στο Λαύριο από το 1980 και διαμένουν σε αυτό 8 μοναχές, 3 εκ των οποίων γερμανίδες. Αξίζει να σημειωθεί ότι μερικές από τις μοναχές είναι επιστήμονες ενώ μία εξ αυτών (αδελφή Θεοδέκτη) είναι διδάκτωρ κοινωνικής εργασίας από το Πανεπιστήμιο του Μονάχου και Θεολόγος. Η Μονή διατηρεί ποικίλο κοινωνικό και πολιτιστικό έργο. Αναλυτικά:

Λειτουργούν εργαστήρια αγιογραφίας, ψηφιδωτού, ξυλουργικής, παρασκευής θυμιάματος, υφαντικής και άλλα.

Υπάρχουν πρωτοποριακά προγράμματα καλλιέργειας και οικολογικής κτηνοτροφίας.

Οι μοναχές συμμετέχουν σε διεθνή διαθρησκευτικά συνέδρια αντιπροσωπεύοντας το μαναχισμό στην ορθόδοξη εκκλησία, ενώ είναι ενεργά μέλη και σε θρησκευτικές συσκέψεις γυναικών απ' όλο τον κόσμο.

Οι μοναχές συχνά συνοδεύουν άρρωστα παιδιά σε νοσοκομεία του εσωτερικού και του εξωτερικού, καλύπτοντας και μέρος των εξόδων τους.

Στο μοναστήρι καταφεύγουν πολλά άτομα με προβλήματα κάθε είδους π.χ. ναρκωτικά, άγαμες μητέρες, πενθούντες κτλ. στους οποίους προσφέρεται μεθοδευμένη και επιστημονικά έγκυρη καθοδήγηση.

Δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε άπορους καθώς και είδη πρώτης ανάγκης όπως τρόφιμα, κουβέρτες κτλ. σε όσους έχουν ανάγκη αδιάκριτα.

Οι μοναχές μεσολαβούν για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση ασθενών που έρχονται από την επαρχία στην Αθήνα για εξετάσεις, ενώ συχνότατα αναλαμβάνουν γραφειοκρατικές διευθετήσεις, παραπομπές σε αρμόδιους γιατρούς και ιδρύματα κ.ο.κ.

5. **Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών**

- Συνοδική Ιερά Μονή Παναγίας Χρυσοπηγής: Πρόκειται για ανδρική Μονή η οποία ιδρύθηκε το έτος 1973 και εποπτεύεται από την Ιερά Σύνοδο. Στην εν λόγω Μονή λειτουργεί σημαντικό πνευματικό κέντρο στο οποίο διοργανώνονται συχνά συνέδρια και ομιλίες. Στη Μονή λειτουργεί παράλληλα πρότυπο ίδρυμα κλειστής προστασίας αρρένων για παιδιά με κοινωνικά προβλήματα.
- Ιερά Μονή Ασωμάτων Πετράκη: Είναι ανδρικό μοναστήρι που ιδρύθηκε το έτος 1673 από τον ιερομόναχο Παρθένιο Πετράκη (κατά κόσμον ιατρός Πέτρος Παπασταμάτης) ο οποίος ανακαίνισε το ήδη υπάρχον ερημωμένο μοναστήρι με προσωπική του παρουσία. Στη συνέχεια

δημιουργήθηκε η αναγκαία για τη συντήρηση του μοναστηριού περιουσία με αγορές κτημάτων από τους Οθωμανούς. Η Μονή έχει πλούσια παράδοση πολιτιστικής και κοινωνικής προσφοράς. Συγκεκριμένα:

Το 1795 ο ηγούμενος της Μονής Διονύσιος Πετράκης επικεφαλής Αθηναίων προυχόντων πήγε στην Κων/πολη και πέτυχε την ανάκληση του τυραννικού διοικητή των Αθηνών Χατζή Αλή Χασεκλή.

Την ίδια εποχή λειτουργούσαν στα πλαίσια της Μονής σχολείο στοιχειώδους μορφώσεως ενώ το διάστημα 1806-1821 συντηρούσε τη σχολή Ντέκα που λειτουργούσε στην Αθήνα από το 1750. Επίσης το έτος 1812 μαζί με τους ηγούμενους Πεντέλης και Καισαριανής ο Διονύσιος Πετράκης ίδρυσε ένα είδος επιστημονικής σχολής για τους νέους της Αθήνας. Λόγω της σημαντικής συμβολής της Μονής στο έργο της εθνεγερσίας οι Τούρκοι το λεηλάτησαν και εκτέλεσαν όλους τους μοναχούς.

Για μια δωδεκαετία (1834-1846) το μοναστήρι ήταν στρατιωτικό νοσοκομείο.

Περίπου για μιά τριετία (1922-1925) στα περισσότερα κελιά της Μονής φιλοξενούνταν προσφυγικές οικογένειες. Τον Ιούλιο του 1925 το μοναστήρι με δικά του έξοδα αγόρασε είκοσι διαμερίσματα για τις ισάριθμες προσφυγικές οικογένειες που έφυγαν απ' τα κελιά και εγκαταστάθηκαν στο συνοικισμό της Νέας Ιωνίας. Αμέσως μετά με διαταγή της Αρχιεπισκοπής, στη θέση των προσφύγων φιλοξενήθηκαν άποροι φοιτητές της θεολογίας προς τους οποίους το μοναστήρι χορηγούσε ειδικό βοήθημα. Το 1927 το ηγουμενικό συμβούλιο ζήτησε να αναλάβει με δικά του έξοδα την ανέγερση φοιτητικού οικοτροφείου με τους απαραίτητους χώρους για τη μεταστέγαση των φοιτητών της Θεολογίας.

Κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, ο ηγούμενος της Μονής ήταν πρόεδρος της Λαϊκής επιτροπής Κολωνακίου και χορηγούσε σε 450 άπορα παιδιά γεύματα κάθε Κυριακή. Επίσης η Μονή ασκούσε φαρμακευτική περίθαλψη απόρων.

Το μοναστήρι παραχώρησε πολλές από τις εκτάσεις του σε εγκαταστάσεις του Στρατού και σε άλλα ιδρύματα όπως η Εθνική Πινακοθήκη, με αποτέλεσμα σήμερα να μη διαθέτει κτηματική περιουσία. Μετά από την προαναφερθείσα προσφορά, η Μονή σήμερα μόλις που καταφέρνει τη συντήρησή της και προβαίνει σε στοιχειώδη κοινωνική προσφορά, όπως διανομή ειδών πρώτης ανάγκης, φιλοξενία κτλ.

6. Μητρόπολη Μυτιλήνης

- Ιερά Μονή Αγίου Ραφαήλ: Πρόκειται για γυναικεία Μονή η οποία βρίσκεται στην περιοχή Θέρμης Μυτιλήνης. Αριθμεί σαράντα πέντε (45) μοναχές. Πλην των εργαστηρίων, στη Μονή διεξάγεται σημαντικό εκδοτικό έργο, ενώ η ίδια η ηγουμένη είναι διεθνώς αναγνωρισμένη και πολυβραβευμένη λογοτέχνιδα, ασχολούμενη ιδίως με γυναικεία θέματα καθώς και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στη Μονή λαμβάνει χώρα πολυδιάστατο κοινωνικό έργο, αφού οι ίδιες οι μοναχές εμπλέκονται ενεργά στη ζωή των τοπικών κοινοτήτων, οργανώνοντας γυναικείους συνεταιρισμούς, συνέδρια επιμόρφωσης κτλ.

7. Μητρόπολη Ναυπάκτου

- Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος: Είναι ανδρική Μονή στην οποία ζουν μοναχοί με επιστημονικό παρελθόν οι οποίοι έχουν οργανώσει πολιτιστική και κοινωνική δράση που ξεπερνά τα όρια της Μητροπόλεώς τους. Συγκεκριμένα¹²²:

Στο Αμφιθέατρο του Συνεδριακού Κέντρου της Μονής διοργανώνονται τοπικά, πανελλήνια ή και πανευρωπαϊκά συνέδρια

¹²² Βλ. Παράρτημα για περισσότερες πληροφορίες.

ποικίλου επιστημονικού περιεχομένου (οικολογία, φιλοσοφία, θεολογία κτλ.).

Συστηματική έκδοση τεσσάρων περιοδικών και βιβλίων στις σύγχρονες εγκαταστάσεις της Μονής με τη βοήθεια Η/Υ.

Λειτουργία του Ραδιοφωνικού Σταθμού "*Μοναδική Πολιτεία*" σε 24ωρη βάση με μεγάλη εμβέλεια και εκπομπές θεολογικών, ιατρικών και κοινωνικών θεμάτων.

Δημιουργία συλλόγων κοινωνικής προσφοράς, όπως ο Σύλλογος Αιμοδοτών.

Καλλιτεχνική δράση με τη δημιουργία Χορωδίας, Ορχήστρας, Χορευτικού συγκροτήματος εθνικών χορών και Ομάδας Θεάτρου.

Συμβουλευτική, ποιμαντική συμπαράσταση σε οικογένειες και νέους με προσωπικό διάλογο και αλληλογραφία.

Πραγματοποίηση επισκέψεων σε νοσοκομεία, οικογένειες απόρων και γερόντων που διαβιούν μοναχικά. Παράλληλα γίνεται προσφορά οικονομικών βοηθημάτων, φαρμάκων, τροφίμων, ενδυμάτων καθώς και αποστολές στο εξωτερικό.

Λειτουργία Σχολής Γονέων για συμβουλευτική σε θέματα ανατροφής των παιδιών κατά ηλικιακές ομάδες.

Λειτουργία γηροκομείου εντός της Μονής για υλική και ηθική συμπαράσταση σε εγκαταλελειμμένους υπερήλικες.

Λειτουργία θερινών παιδικών κατασκηνώσεων για παιδιά και νέους από 12 έως 23 ετών.

Συμπαράσταση στην εξωτερική ιεραποστολή με αποστολές ειδών και χρηματικών ποσών.

Λειτουργία πρότυπης Μονάδος Ιχθυοκαλλιέργειας.

Νεανικό έργο με κατηχητικά σχολεία, διοργάνωση ψυχαγωγικών εκδηλώσεων και εκδρομών.

Λειτουργία βιβλιοθήκης που βρίσκεται σε άμεση πρόσβαση μελετητών και ενδιαφερομένων επί θεολογικών ζητημάτων.

8. Μητρόπολη Σύρου και Τήνου

- Ιερά Μονή Αγίας Βαρβάρας: Είναι γυναικεία Μονή που βρίσκεται στη Σύρο και έχει τρεις μοναχές. Πλην των άλλων φιλανθρωπικών ασχολιών που αφορούν τους κατοίκους του νησιού στα πλαίσια της Μονής λειτουργεί ίδρυμα παιδικής προστασίας που απευθύνεται σε κορίτσια με οικογενειακά-κοινωνικά προβλήματα. Το έτος 1995 φιλοξενούνταν δέκα παιδιά. Παράλληλα με έξοδα του μοναστηριού καλύπτονται όλες οι ανάγκες των παιδιών (ένδυση, σίτιση, μόρφωση) και δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε οικογένειες πολυτέκνων, άγαμων μητέρων και ανέργων για μεγάλο χρονικό διάστημα.

9. Υπό την εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κων/πολης

- Ιερό Σταυροπηγιάκό και Πατριαρχικό μετόχι Ευαγγελισμού της Θεοτόκου: Πρόκειται για μετόχι της Ι. Μονής Σίμωνος Πέτρας που βρίσκεται στο Άγιο Όρος. Το εν λόγω μετόχι είναι γυναικείο και βρίσκεται στην περιοχή Νέων Ορμυλίων Χαλκιδικής. Αριθμεί εκατό (100) μοναχές, οι περισσότερες εκ των οποίων είναι γιατροί. Το μοναστήρι είναι σημαντικό κέντρο παροχής δωρεάν ιατρικών εξετάσεων, ενώ οι μοναχές κατόπιν ειδικής άδειας, έχουν οργανώσει κινητές μονάδες ιατρικών εξετάσεων σε γυναικεία θέματα, οι οποίες μονάδες περιοδεύουν σε όλα τα χωριά της ευρύτερης περιοχής προβαίνοντας σε ενημερώσεις, πραγματοποίηση ιατρικών εξετάσεων, συμβουλευτική και ιατρική αγωγή εντελώς δωρεάν. Πλην τούτων, μέσω της Μονής διεξάγεται σημαντικό εκδοτικό έργο καθώς και παρέχεται κοινωνική φροντίδα σε τομείς όπως η οικογένεια, νεότητα, υπερήλικες, παιδική προστασία κτλ.

10. Μητρόπολη Θεσσαλιώτιδος

- Ιερά Μονή Δώδεκα Αποστόλων "Κόκκινης Εκκλησίας": Είναι γυναικεία Μονή η οποία βρίσκεται στην Καρδίτσα και έχει έξι μοναχές. Το κοινωνικό έργο της Μονής απλώνεται στους εξής τομείς:

Τακτικές επισκέψεις των μοναχών στα ιδρύματα (νοσοκομεία, ιδρύματα παιδικής προστασίας) της περιοχής για συμπαράσταση στους ασθενείς και τα παιδιά όχι μόνο ηθική αλλά και υλική.

Μέριμνα για τους ανέργους της περιοχής με οικονομικές ενισχύσεις, μεσολάβηση στην εύρεση εργασίας και απασχόληση σε έργα του μοναστηριού.

Λειτουργία σύγχρονου ιδρύματος υπερηλίκων με την επωνυμία «*Απόστολος Κλεόπας*» το οποίο φιλοξενεί δωρεάν 23 τροφίμους¹²³ και απασχολεί μόνιμο επιστημονικό προσωπικό μεταξύ των οποίων και Κοινωνική Λειτουργό.

Φιλοξενία και ενέργειες για αποκατάσταση αστέγων και απόρων της περιοχής.

¹²³ Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος, στοιχεία 1996.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τα αυξημένα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι άνθρωποι ως συνέπεια της βιομηχανικής επανάστασης, κατέστησαν φανερή την ανάγκη για περισσότερο οργανωμένη παροχή κοινωνικής βοήθειας στα άτομα που επλήττοντο από τις επιπτώσεις της άναρχης αστικοποίησης και περιθωριοποίησης. Έως τότε η Εκκλησία ήταν ο κύριος φορέας φιλανθρωπικής δράσης, που αν και χωρίς μέσα, οργάνωση και μεθοδολογία, κατάφερε αν μη τί άλλο να επουλώσει τις οικονομικές και ψυχολογικές ίσως πληγές μεγάλου αριθμού εξυπηρετούμενων.

Οι επιτακτικές όμως ανάγκες της εποχής, περίπου εκατό χρόνια πριν, που μέρα με τη μέρα γίνονταν μάλιστα ολοένα και πιο αισθητές οδήγησαν εν τέλει στην εμφάνιση της επαγγελματικά οργανωμένης Κοινωνικής Εργασίας, ως ένα βασικό στοιχείο κοινωνικοπολιτικής παρέμβασης¹²⁴. Σκοπός ήταν η πληρέστερη και περισσότερο δικτυομένη παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε άτομα που λόγω οικονομικών ή ψυχολογικών δυσκολιών είχαν τεθεί στο περιθώριο, γεγονός που έπληττε τους ίδιους και την ευρύτερη κοινωνία. Η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών για πρώτη φορά πλέον θα γινόταν σε επιστημονικό, ελεγχόμενο επίπεδο.

¹²⁴ Ζωγράφου Ανδρέας, "Σημειώσεις Κ.Ε.Κ., Πάτρα 1992, σελ. 14.

Η Κοινωνική Εργασία σαν επαγγελματική τακτική, με τον ερχομό της διαφοροποιήθηκε από τις φιλανθρωπικές της ρίζες, αποσχίσθηκε από τους εκκλησιαστικούς προκατόχους των "σκήπτρων" της πρόνοιας και μάλιστα στράφηκε εναντίον τους - ίσως περισσότερο απ' ότι έπρεπε - με σκοπό να "βροντοφωνάξει" την γέννησή της, να κατοχυρώσει την ύπαρξή της και να προβάλλει την επιστημονικότητά της. Τα τρία βασικά επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν εναντίον της εκκλησιαστικής κοινωνικής πρόνοιας ήταν τα εξής:

- Η βοήθεια έμοιαζε να αποτελεί μια μορφή ελέους του "δυνατού" προς τον "αδύνατο", τον "άθλιο", που ήταν αντικείμενο - αποδέκτης της βοήθειας, πράγμα που συντελούσε στη διαίωνιση της κοινωνικής σχέσης των "προνομιούχων υποκειμένων" προς τα "άθλια αντικείμενα"¹²⁵.
- Η εκκλησιαστική πρόνοια όχι μόνο δεν συνέβαλε στην εξάλειψη της φτώχειας αλλά και έδινε την εντύπωση στους εξυπηρετούμενους ότι τα αίτια της φτώχειας έπρεπε να αναζητηθούν σε αυτούς τους ίδιους. (AICH, 1973 σελ. 244)
- Η ατμόσφαιρα των ιδρυμάτων της Εκκλησίας χαρακτηριζόταν από αναχρονισμό, σαν ένα «μείγμα εργασίας, ξυλοδαρμών και ψευδοευλάβειας από αυστηρή πειθαρχία, έλλειψη αγάπης και άγουστες ψαλμωδίες¹²⁶».

Για να αναλύσουμε τα ανωτέρω επιχειρήματα που πρόταξε η Κοινωνική Εργασία εναντίον της εκκλησιαστικής δράσης, οφείλουμε να λάβουμε υπόψιν τρεις βασικές παραμέτρους:

- i. Το εκκλησιαστικό έργο και η κρατική κοινωνική πρόνοια είναι δύο διαφορετικά μεγέθη που δεν επιδέχονται άμεση σύγκριση με δεδομένη την ανομοιογένειά τους. Το μοναδικό κοινό τους σημείο είναι η προσφορά υπηρεσιών στους ανθρώπους· από κει κι έπειτα, οι σκοποί και οι

¹²⁵ Ο.π. σελ. 15.

¹²⁶ AUTORENCOLLEKTIV 1971, στο NOWICKI 1973, σελ. 68 (Ζωγράφου 1992)

επιδιώξεις τους διαφέρουν. Το αν η Εκκλησία είναι επιτυχής στους σκοπούς της, αυτό μπορεί να κριθεί κυρίως με θεολογικά-ποιμαντικά κριτήρια· το αντίστοιχο ισχύει και για την κρατική κοινωνική προσφορά.

- ii. Υπάρχει σαφής διαφορά μεταξύ εκκλησιαστικών τακτικών φιλανθρωπίας που άνθισαν στις δυτικές κοινωνίες (ρωμαιοκαθολικές, προτεσταντικές) με αυτές της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας. Και αυτό γιατί, ενώ η εύπορη δυτική Εκκλησία χρησιμοποίησε τον πλούτο και την χλιδή ως μέσο επιβολής του εαυτού της ως θεσμού, στην Ανατολή η επιβολή αυτή συνέβη μέσω του διακονικού - ασκητικού χαρακτήρα της ασκητικής ζωής. Το γεγονός αυτό είχε σαν συνέπεια την τεράστια διαφοροποίηση της προνοιακής εκδήλωσης μεταξύ των δύο Εκκλησιών.
- iii. Ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται στην πράξη μια Αρχή προσφοράς, στη προκειμένη περίπτωση η εκκλησιαστική φιλανθρωπία, πολλές φορές όχι μόνο δεν συμφωνεί με την πηγή της - τις πρωτογενείς δηλαδή αρχές - αλλά συχνά αντιτίθεται σε αυτήν. Είναι σημαντικό να διαχωρίσουμε την έννοια της "φιλανθρωπίας" όπως αυτή διατυπώθηκε στις Γραφές, από τις τακτικές που πραγματικά έλαβαν χώρα σε διάφορες κοινωνίες λόγω της άγνοιας ή της παρερμηνείας νοημάτων εκ μέρους ορισμένων ανθρώπων. Ας αποφύγουν, τουλάχιστον, οι κατηγορητές αυτών των θλιβερών φαινομένων τον σολοικισμό του αφορισμού της σύνολης εκκλησιαστικής δράσης.

Ας εκθέσουμε τώρα αναλυτικά τα επιχειρήματα της Κοινωνικής Εργασίας εναντίον της εκκλησιαστικής πρόνοιας, πράγμα που θα συνδράμει στο να κατανοήσουμε βαθύτερα όχι την γενεσιουργό αιτία της συγκεκριμένης εφαρμοσμένης επιστήμης αλλά και τη διαφοροποίησή της από τις έως τότε παρεχόμενες μορφές πρόνοιας.

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια κατά τα έτη εκείνα της ανυπαρξίας οργανωμένης κρατικής μέριμνας σε ότι αφορά τα κοινωνικά προβλήματα, είχε αρκετά "κακώς κείμενα" να επιδείξει. Κατ' αρχήν

στις δυτικές κοινωνίες όπου η Εκκλησία είχε επιβληθεί σαν ισχυρό κοινωνικό καθεστώς μεγάλης επιρροής στις κρατικές υποθέσεις, είχαν παρεισδύσει στους κόλπους της πλήθος ατόμων που αφ' ενός δεν έτρεφαν καμμία ιδιαίτερη έλξη προς τη χριστιανική διδασκαλία, αφ' ετέρου όμως επεδίωκαν την κοινωνική καταξίωσή τους μέσω της εκκλησιαστικής δυναμικής κοινωνικοπολιτικής παρουσίας. Τα άτομα αυτά που συνήθως ήδη ανήκαν στην ανώτερη οικονομική τάξη, ανελάμβαναν τον διόλου δύσκολο γι' αυτούς τομέα της "φιλανθρωπίας" σαν τρόπο κοινωνικής προσφοράς, που όμως ουσιαστικά ήταν για τους ίδιους μια αυτεπιβεβαίωση της "ανωτερότητάς τους" καθώς και ηθική καταξίωση στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του οποίου οι επιβραβεύσεις αποτελούσαν ισχυρό κίνητρο και σκοπό. Προκειμένου λοιπόν τα άτομα αυτά να απολαύσουν την κοινωνικοηθική ηθική των άλλων στο πρόσωπό τους, προέβαιναν στη λεγόμενη αγαθοεργία, αμέσως ή μέσω συγκεκριμένων φιλανθρωπικών συλλόγων που δρούσαν όμως συχνά με "κραυγαλέο" και επιδεικτικό τρόπο, ακριβώς επειδή η πλειοψηφία των μελών είχαν αυτό το "κοινό μυστικό" επιδιώξων.

Η εκκλησιαστική κοινωνική προσφορά στη Δύση αφορούσε κυρίως την κάλυψη υλικών αναγκών, η οποία γινόταν άμεσα, στους ίδιους τους ενδιαφερόμενους από άτομα που έκριναν την ένδειά τους με υποκειμενικά ίσως κριτήρια, χωρίς θεωρητική βάση. Μερικές φορές μάλιστα οι "δίδοντες", περιορίζονταν στη χειρονομία του "δούναι" απέχοντας από κάθε έκφραση συμπάθειας και συναισθηματισμού. Όταν η οργανωμένη κοινωνική εργασία ήρθε στο προσκήνιο, οι ίδιοι άνθρωποι των φιλανθρωπικών οργανώσεων, ιδίως γυναίκες, έσπευσαν να ανανεώσουν τις εως τότε τακτικές τους και εντάχθηκαν στις πρώτες σχολές Κοινωνικών Λειτουργιών και Διακονισσών, έχοντας όμως περίπου τα ίδια ελατήρια δράσης. Μόνο όταν η επαγγελματική Κοινωνική Εργασία καταξιώθηκε ως επιστημονική εφαρμογή, επήλθε η ριζοσπαστική αντίδραση εναντίον της Εκκλησίας, προβάλλοντας ως ιδιαίτερο επιχείρημα την επιστημονική αντικειμενικότητα και την ανυπαρξία του καθεστώτος των "προνομιούχων" εντός του επαγγελματικού χώρου. Δικαιούνται άραγε οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και γενικά οι κοινωνικοί επιστήμονες να καταφέρονται

εναντίον της εκκλησιαστικής φιλανθρωπίας χρησιμοποιώντας το ανωτέρω ως επιχείρημα μομφής; Σαφώς όχι· και επεξηγούμε την άποψή μας:

1. Τα άτομα που είχαν αναλάβει τη φιλανθρωπική δράση στη δύση πριν την καθιέρωση της Κρατικής Πρόνοιας, εργάζονταν εθελοντικά, χωρίς ύπαρξη μισθού ή άλλης υλικής αμοιβής. Ανήκαν ήδη όπως είπαμε, σε εύπορες οικογένειες, γεγονός που σημαίνει ότι όχι μόνο είχαν λύσει το πρόβλημα της επιβίωσής τους αλλά δεν είχαν και καμμία εντεταλμένη υποχρέωση στο να ασκούν δράση κοινής ωφελείας εκ μέρους της Εκκλησίας. Τα άτομα αυτά, είτε είχαν την *"ματαιοδοξία"* της κοινωνικής καταξίωσης είτε δούλευαν ανιδιοτελώς και αλληλέγγυα, προσέφεραν εκουσίως, πολύ περισσότερα απ' όσα όφειλαν απέναντι στην κοινωνία. Επειδή λοιπόν δέν πρόκειται για έμμισθους επαγγελματίες που αγνόησαν την επαγγελματική τους δεοντολογία αλλά για απλούς εθελοντές κοινωνικής προσφοράς, είναι τουλάχιστον άδικη η κατηγορία εναντίον τους.
2. Ως επί το πλείστον οι *"φιλόανθρωποι"* χρησιμοποιούσαν την τακτική της κατ'οίκον επίσκεψης στο χώρο διαμονής των αποδεκτών των παροχών τους, γεγονός που συνέτεινε στη μείωση της αίσθησης διαφοροποίησης των κοινωνικών τάξεων. Οι εθελοντές συνήθως πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στους εξυπηρετούμενους χωρίς σχόλια και διατυπώσεις. Αντιθέτως σήμερα, στη κοινωνία του 2000 το αίσθημα της *"ανωτερότητας των προνομιούχων"* απέναντι στους *"παθητικούς δέκτες"* καλλιεργείται στην ουσία περισσότερο, μέσα από ατέλειωτες γραφειοκρατικές διαδικασίες και συνεδρίες στις οποίες αρκετοί είναι εκείνοι οι επαγγελματίες που επιδεικνύουν την ισχυρότητά τους στους αμήχανους πελάτες τους.
3. Είναι γεγονός ότι η παροχή βοήθειας μέσω εκκλησιαστικής ελεημοσύνης αναπαρήγαγε τις κοινωνικές ανισότητες και δεν συνέτεινε στη χειραφέτηση των εξυπηρετούμενων. Μήπως όμως αυτό δεν συμβαίνει και σήμερα, στην εποχή της επιστημονικότητας, της αυστηρής μεθοδολογίας και της πλειάδας των συγγραμμάτων επί του συγκεκριμένου αντικειμένου;

Πώς μπορούμε με *"ελαφρά τη καρδιά"* να κατηγορήσουμε την εκκλησιαστική φιλανθρωπία, που όχι μόνο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί επιστημονικά αλλά και δεν είχε μάλιστα τέτοιες προθέσεις, μιας και οι σκοποί της ήταν κατα κόρον ποιμαντικοί! Σήμερα, αν και γίνεται ευρέως λόγος για Κοινωνική Εργασία χειραφέτησης¹²⁷, αν και σπουδαίες μελέτες έχουν γραφεί για το εν λόγω θέμα¹²⁸ και πάλι, στη πράξη, η Κοινωνική Εργασία εφαρμόζεται συντηρητικά και περιορισμένα.

4. Επιπλέον, επί του συγκεκριμένου, αξίζει να διευκρινίσουμε ότι η εκκλησιαστική φιλανθρωπία στην Ελλάδα δεν είχε τον χαρακτήρα της καθ' οιουδήποτε τρόπον επιβολής των πλουσίων στους φτωχούς. Στη χώρα μας, που η Εκκλησία ποτέ δεν αποτελούσε *"κράτος εν κράτει"*, η φιλανθρωπία ασκείτο ιδίως από βαθιά θρησκευόμενους ανθρώπους που όχι μόνο άνηκαν επί το πλείστον στις μεσαίες οικονομικά τάξεις - πράγμα που δεν τους έδινε άλλοθι για κομπασμό ανωτερότητας - αλλά και είχαν ενστερνιστεί ουσιαστικώς τη διδασκαλία της Εκκλησίας και το βαθύ νόημά της. με την κατανόηση του ότι η ύπαρξη εξαιρέσεων δεν καταρρίπτει τον κανόνα, γνωρίζουμε ότι ο ασκητικός χαρακτήρας της ορθόδοξης Εκκλησίας παρείχε ηθικοπνευματικά και εσχατολογικά κίνητρα στους φιλάνθρωπους και όχι υποσχέσεις περί ανόδου στη κοινωνική - ταξική κλίμακα. Η φιλανθρωπία αποτελούσε πάντα για τον Έλληνα Ορθόδοξο, τουλάχιστον συνειδησιακά, μια πράξη αγάπης, συμπαράστασης και στοργής προς τον αδελφό-συνάνθρωπο που ελάμβανε χώρα εθελοντικώς και αυθορμητώς. Το ζήτημα της *"αφ' υψηλού"* φιλανθρωπίας δεν αφορά, αν μή τι άλλο, την ελληνική εκκλησιαστική τακτική.

Ένα άλλο επιχείρημα που θέτουν οι σύγχρονοι εκπρόσωποι της επαγγελματικής Κοινωνικής Εργασίας εναντίον της εκκλησιαστικής

¹²⁷ Ζωγράφου Α., Κ.Ε.Κ. Πάτρα 1992, σελ. 55.

¹²⁸ Βλέπε τα: α) Freire, P.: Die Pädagogik der Unterdrückten, Reinbeck bei Hamburg 1973, β) Boulet/Krauss/Oelschlägel, Gemeinwesenarbeit - Eine Grundlegung, Brelefeld 1980.

φιλανθρωπικής πράξης είναι ότι οι *"φιλόανθρωποι"* έδιναν την εντύπωση στους άπορους ότι ευθύνονταν οι ίδιοι για τη φτώχεια τους, εξαιρώντας έτσι την καθοριστική συνδρομή των κοινωνικοπολιτικών συνθηκών στο πρόβλημά τους¹²⁹. Τούτο όμως δεν είναι απόλυτα σωστό: Κατ' αρχάς, οι *"διακονούντες"* στον εκκλησιαστικό χώρο δεν ανέπτυσαν ως επί το πλείστον προσωπικές σχέσεις με τους εξυπηρετούμενους, αλλά δρούσαν ως *"περαστικοί"* που έδιναν την υλική τους βοήθεια και στη συνέχεια έφευγαν - αυτό αποτελεί όντως σημείο μομφής, μιας και δεν συμβαδίζει με την προσωποκρατία του χριστιανισμού!-.

Αυτή η απρόσωπη προσέγγιση συνέτεινε στο να μην νιώθουν οι άποροι *"ενοχική δυσφορία"* για το πρόβλημά τους, ότι δηλαδή ευθύνονταν απόλυτα οι ίδιοι για τη δημιουργία του, μιας και κανείς δεν τους ζητούσε εξηγήσεις ή τους προσέδιδε ευθύνες. Αντιθέτως, οι σύγχρονες επιστημονικές τεχνικές των λεπτομερών εκθέσεων και των εξονυχιστικών εκτεταμένων συνεντεύξεων - που είναι σαφώς απαραίτητες και διαφωτιστικές- όχι μόνο δημιουργούν εμμέσως στον άπορο την εντύπωση ότι ευθύνεται ο ίδιος για το πρόβλημά του αλλά και αισθάνεται την ανάγκη να *"απολογηθεί"* για την *"ενοχή"* του στον συνεντευκτή του με τον οποίο αναπτύσσει προσωπική επαφή - φαινομενική ή όχι-. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι η ψυχανάλυση ήταν αυτή που θεώρησε τον άνθρωπο ως απόλυτα υπεύθυνο του παρόντος του και όχι η εκκλησιαστική προσέγγιση, η οποία δέχτηκε περισσότερες κατηγορίες πιθανώς επειδή εμπλέκει *"μεταφυσικές"* αρχές στους σκοπούς της, που είναι αδιαμφισβήτητα ευάλωτες ιδίως εντός της σύγχρονης τεχνοκρατικής κοινωνίας. Οφείλουμε επίσης να παραδεχτούμε ότι η ίδια η Κοινωνική Εργασία σαν εφαρμοσμένη επιστήμη μεσολάβησης κρατικών παροχών-πελατών, έχει υποσκελίσει τον συγκρουσιακό της ρόλο¹³⁰ προσπαθώντας κατα κύριο λόγο να βοηθήσει τους εξυπηρετούμενους να συμβιβαστούν *"προσαρμοστικά"* στο κοινωνικό τους περιβάλλον και όχι το αντίθετο, στη συμβολή δηλαδή προσαρμογής του κοινωνικού περιβάλλοντος στις ανάγκες των πελατών, γεγονός που μόλις τα τελευταία χρόνια διατυπώνεται ως εφικτή επιδίωξη. Φαίνεται

¹²⁹ Aich, P.: Politische Perspektiven für soziale Arbeit im Kapitalismus, in: Hollstein 1973, σελ. 244.

¹³⁰ Ζωγράφου Α., Κ.Ε.Κ. "Θεωρία, Πράξη, Προβληματισμοί", Πάτρα 1992, σελ. 225-235.

λοιπόν, ότι και στην επαγγελματική Κοινωνική Εργασία, η κυρίαρχουσα έως σήμερα ιδεολογία εξυπηρετούσε τον εξυπηρετούμενο στην αίσθηση της μονομερούς προσωπικής του ευθύνης για την κατάστασή του, παρουσιάζοντας εμμέσως το κοινωνικοπολιτικό καθεστώς ως *"καλό κηδεμόνα"* των αναγκών του και όχι ως συνυπεύθυνο παράγοντα διαμόρφωσης της πραγματικότητάς του.

Το τρίτο επιχείρημα που εξετάζουμε εδώ αφορά την επικρατούσα ατμόσφαιρα εντός των εκκλησιαστικών ιδρυμάτων. Είναι πράγματι αληθές ότι πολλές φορές το ιδρυματικό περιβάλλον ήταν και είναι φορτισμένο αρνητικά, δίχως αγάπη, ενδιαφέρον και προοδευτικότητα. Πολλοί είναι αυτοί που επέκριναν τα εκκλησιαστικά ιδρύματα για υπερβολικό συντηρητισμό, απολυτοποίηση της πειθαρχίας και καταδυνάστευση της προσωπικότητας των τροφίμων. Έγινε επίσης λόγος για *"ψευδοευλάβειες"* και *"άγουστες ψαλμωδίες"* (AUTORENKOLLEKTIV 1971, σελ. 68). Πρέπει επίσης να παραδεχτούμε ότι οι περισσότερες από τις ανωτέρω συνθήκες ήταν και είναι ανέκαθεν αθέμιστη πραγματικότητα της κλειστής ιδρυματικής περίθαλψης, ασχέτως με τον φορέα αυτής. Τόσο στα κρατικά όσο και στα εκκλησιαστικά ιδρύματα συναντούμε αναχρονιστικές και απαράδεκτες μεθόδους περίθαλψης, γεγονός που ευδοκμεί όχι εξ αιτίας της εκκλησιαστικής ιδεολογίας αλλά κυρίως λόγω του κλειστού χαρακτήρα προστασίας που απαιτεί στενότερη οργάνωση, πειθαρχία και κοινοβιακό πνεύμα· για τους λόγους αυτούς άλλωστε βρίσκεται υπό αντικατάσταση. Επιπλέον, είναι τουλάχιστον άστοχο να κρίνουμε την εκκλησιαστική ιδρυματική φιλανθρωπία με μέτρο την ποιότητα των ψαλμών και την ύπαρξη *"ευλαβικού"* πνεύματος, μιας και τούτα είναι άρρηκτα συνυφασμένα με την εκκλησιαστική λειτουργική ζωή και αποτελούν ποιμαντικό τομέα δράσης. Πρέπει να τονίσουμε ξανά, ότι η Εκκλησία δεν είναι φιλανθρωπικός οργανισμός αλλά ένας *"ευχαριστιακός"* τρόπος ζωής με πολλές παραμέτρους, μία από τις οποίες είναι και η προνοιακή δράση. Εν τέλει, οι ψαλμωδίες και η ευλαβικότητα μόνο εξευγενιστικά μπορούν να επιδράσουν στον ανθρώπινο ψυχισμό. Σε ό,τι αφορά τους ξυλοδαρμούς και την άλογη πειθαρχία, είναι πράγματι καταδικαστέα φαινόμενα όχι μόνο για τα εκκλησιαστικά ιδρύματα αλλά για όλους τους

ιδρυματικούς χώρους, συμπεριλαμβανομένου και των αμιγώς κρατικών που δρουν καταχρηστικά, κατ' αυτόν τον τρόπο.

Πέραν τούτων, αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι η κρατική κοινωνική πολιτική ήρθε να καλύψει ένα μεγάλο κενό, χρησιμοποιώντας την επιστήμη, τη μέθοδο και την έρευνα για το καλό του ανθρώπου, την κοινωνικοποίησή του και τον ολοκληρωμένο εκπολιτισμό του. Ως θεσμός επιδιώκει να δώσει στον άνθρωπο μεγαλύτερη οικονομική, κοινωνική και συναισθηματική ασφάλεια, έχοντας τα εξής χαρακτηριστικά γνωρίσματα¹³¹:

- Έχει αποβάλλει το χαρακτήρα της αγαθοεργίας και έχει αναγνωριστεί σαν υποχρέωση του κοινωνικού συνόλου.
- Αποβλέπει στην κοινωνική ωφελιμότητα και την κοινωνική ισορροπία.
- Αποβλέπει στην οργάνωση και τον προγραμματισμό μέτρων για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων.
- Αποβλέπει στην πρόληψη και την αποκατάσταση και όχι στη προσωρινή ανακούφιση του προβλήματος.
- Αποβλέπει στην επέκταση της Ανοικτής Κοινωνικής Προστασίας.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας σε παγκόσμιο επίπεδο, επεδίωξε πρωταρχικά την κάλυψη των υλικών αναγκών των ανθρώπων, πράγμα που θεωρήθηκε ως άμεση ανάγκη ενώ η πνευματική διάσταση της προσφοράς ήταν και είναι ελάχιστη. Οι βαθύτερες πνευματικές αναζητήσεις των ανθρώπων παραμένουν ανικανοποίητες. Η λειτουργία των θεσμών παραμένει απρόσωπη και γραφειοκρατική. Ευνόητο είναι ότι η περιοχή των διαπροσωπικών σχέσεων μένει κατ' αυτόν τον τρόπο μετέωρη και ασθενής¹³². Σύμφωνα με τον R. Mehl τον σκοπό αυτό υπηρετούν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί: έργο τους δηλαδή είναι ως επί το πλείστον η **σύνδεση** των απρόσωπων και αντικειμενικών θεσμών με τα συγκεκριμένα πρόσωπα που δικαιούνται και χρειάζονται την επαγγελματική τους

¹³¹ Πανουτσπούλου Κ., "Κοινωνική Πρόνοια - Ιστορική Εξέλιξη - Σύγχρονες Τάσεις", Β' Έκδ. Συμβουλίου Επιμόρφωσης στην Κοινωνική Εργασία, Αθήνα 1980.

¹³² Μαντζαρίδης, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", 1990, σελ. 269.

συμβολή¹³³. Και όπως είναι φυσικό, όσο περισσότερο αναπτύσσονται οι θεσμοί και οι υπηρεσίες της κοινωνικής πρόνοιας τόσο περισσότερο αυξάνει η ανάγκη για την παρουσία των προσώπων αυτών.

Η Κοινωνική Εργασία σαν εφαρμογή, κλήθηκε να γίνει προσωποκεντρική, αντιμετωπίζοντας τον άνθρωπο σφαιρικά, ως ψυχοσωματική οντότητα. Στη σύγχρονη όμως εποχή με τον πληθωρισμό των προβλημάτων και την ανάγκη για ευρύτερη παροχή υπηρεσιών, ο προσωποκεντρικός χαρακτήρας υποσκελίστηκε υποβιβασζόμενος σε ατομοκεντρικό. Η γραφειοκρατία, η νομολαγνεία, η μαζική προσέγγιση, είναι *"αναγκαία κακά"* που μειώνουν τις δυνατότητες της Κοινωνικής Εργασίας και πλήττουν καθημερινά όχι μόνο τους εξυπηρετούμενους αλλά και τους ίδιους τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, που επιπόνως πλέον προσπαθούν να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες της αρμοδιότητάς τους.

Τα *"σημεία των καιρών"* όμως δεν κατάφεραν να αλλοτριώσουν καταλυτικά τον χώρο της εκκλησιαστικής φιλανθρωπίας, που αν και δεν έχει ερευνηθεί επισταμένως η *"υπολογίσιμη"* αποτελεσματικότητά της, κατάφερε δε, να διατηρήσει τον προσωποκεντρικό χαρακτήρα της συμβάλλοντας έτσι σε μια πιο σφαιρική μέριμνα των αναγκών του ανθρώπου. Η διατήρηση της προσωποκεντρικότητας επιτεύχθη επειδή την Εκκλησία δεν την διαβρώνει το άγχος της εγκόσμιας, θεσμοθετημένης *"υποχρέωσης"* προς τις ανάγκες του λαού αλλά διέπεται από τον άγραφο νόμο της *"αγάπης προς τον πλησίον"* όπου προηγείται πάντα το πρόσωπο έναντι του πλήθους. Παράλληλα, η έλλειψη θεσμοθετημένων υποχρεώσεων - όπως αυτών της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας - δημιούργησε έναν προαιρετικό χαρακτήρα δράσης, χωρίς αγχώδεις εκδηλώσεις επικαλύψεων και βιαστικών κινήσεων. Παρ' όλα αυτά, η πρωτογενής χριστιανική προσωποκρατία εξ αιτίας της παγκόσμιας εδραίωσης του ατομικισμού, περιορίστηκε ασφυκτικά με αποτέλεσμα να συντηρείται επιπόνως πια, μέσω των ιδανικών του Χριστιανισμού και δη της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Μολαταύτα, μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση του θέματος θα μας οδηγήσει στη διαπίστωση ότι η εκκλησιαστική κοινωνική εργασία, όταν έρχεται αντιμέτωπη με

¹³³ Mehl R., "Pour une éthique chrétienne, Paris 1967, σελ. 59-60.

τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες είναι δυσκόλως εφαρμόσιμη, μιας και ο προσωπικός της χαρακτήρας όχι μόνο δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος, λόγω της κοινής ατομικιστικής νοοτροπίας, αλλά και πλήθος άλλων ρεαλιστικών παραγόντων ακινητοποιούν τις προθέσεις της. Συνεπάγεται λοιπόν η υποχρέωσή της να αναδομήσει τακτικές, στα πλαίσια προσαρμοστικών αλλαγών που για άλλους σηματοδοτούν μια νέα και σύγχρονη πορεία εκκλησιαστικής δράσης ενώ για άλλους, με την υπόνοια της υποχώρησης-συμβιβασμού, απειλούν την ίδια την εκκλησιαστική διδασκαλία καθώς και την παράδοση τόσων ετών.

Το κοινωνικό σύνολο, ως σύνολο προσώπων (εκ-κλησία) μπορεί να βοηθηθεί αποτελεσματικά μόνο με την κοινή συνδρομή Εκκλησίας - Πολιτείας, διότι κανένα από τα δύο αυτά μεγέθη δεν δύναται να επωμισθεί αυτούσια την συνολική ευθύνη παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, ακριβώς εξ αιτίας της πολλαπλής και πολυσύνθετης διάστασης των ανθρωπίνων αναγκών. Πέρα από τις διαφορές που διέπουν την Κοινωνική Εργασία και την εκκλησιαστική διακονία, υφίστανται επαρκείς ομοιότητες έτσι ώστε να μπορεί να γίνει λόγος για αλληλοσυμπλήρωση, συνεργασία, διασύνδεση. Θεμελιώδης αρχή για την εγκαθίδρυση σχέσης είναι ο αλληλοσεβασμός που θα ανθίσει αν γίνει αντιληπτή η ύπαρξη κοινών ριζών στην άσκηση κοινωνικού έργου και από τις δύο διαστάσεις κοινωνικής προσφοράς και θα αναπτυχθεί κατανοώντας ότι δεν υπάρχει ανταγωνισμός αλλά συν-αγωνισμός υπέρ των ανθρώπων ως πρόσωπα και ως άτομα, που επιδιώκουν δικαιούνται και αξίζουν ψυχοσωματική ευημερία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΚΡΙΤΙΚΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Α. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Το κοινωνικοπρονοιακό έργο της Εκκλησίας μπορούμε και πρέπει να το εξετάζουμε με δύο τρόπους:

- Κοινωνιολογικά
- Θεολογικά

Η κοινωνιολογική έρευνα οφείλει να είναι αντικειμενική και να εξετάζει το ερευνούμενο θέμα ποσοτικά και ποιοτικά χρησιμοποιώντας επιστημονικά κριτήρια (π.χ. απόδοση, αποτελεσματικότητα, καταλληλότητα προσωπικού, έλεγχος μεθόδων, άμεσοι στόχοι κτλ.)

Η θεολογική έρευνα δεν χρησιμοποιεί μόνο κοσμικά κριτήρια αλλά και "μεταφυσικά" μιας και σε αυτά στηρίζεται κυρίως όλο το οικοδόμημα της θρησκείας. Τα θεολογικά κριτήρια λοιπόν είναι ευρύτερα από τα κοσμικά γιατί δεν αφορούν μόνο την ορατή αποτελεσματικότητα αλλά έχουν και "εσχατολογική" διάσταση. Πολλές φορές μάλιστα, η διάσταση αυτή είναι πολύ ισχυρότερη από την κοσμική.

Είναι συνεπώς δεδομένο ότι το θέμα της εκκλησιαστικής πρόνοιας δεν είναι μια κοινή έρευνα ρουτίνας αλλά μια πραγματικότητα που οφείλουμε να εξετάσουμε πολύπλευρα προκειμένου να μην αυθαιρετήσουμε. Αν θεωρήσουμε τα θεολογικά "πιστεύω" σεβαστά σε τούτη την εργασία, αν δεκτούμε ως δεδομένες τις αρχές της χριστιανικής πίστης -στην οποία αναφερόμαστε- είναι σίγουρο ότι τα

συμπεράσματά μας θα είναι πιο επιεική. Η θεολογική τεκμηρίωση δεν δικαιώνει τα εκκλησιαστικά γενόμενα -αντιθέτως μάλιστα-, απλά προσθέτει στην εξέτασή τους ορισμένα διαφορετικά μέτρα-δεδομένα.

Από την άλλη πλευρά, η καθαρή κοινωνιολογική τεκμηρίωση σε ένα τόσο πολυδιάστατο θέμα θα αποτελούσε αυθαιρεσία και δεν θα πρόσφερε τίποτα παραπάνω από μια ατελή και μονόπλευρη διαπίστωση, χωρίς αντίκρουσμα επί του πρακτέου.

Στην εργασία μας αυτή, θεωρήσαμε σκόπιμο να στηριχθούμε μόνο στα κλασικά κοινωνιολογικά κριτήρια, προκειμένου να εξάγουμε τα συμπεράσματά μας, αλλά να κρίνουμε το θέμα και *"εκ των έσω"*, σεβόμενοι -κριτικά- την εκκλησιαστική θεωρία και το χριστιανικό δόγμα. Άλλωστε μια τέτοια θεώρηση, ενδέχεται δυνητικά να έχει και πρακτική εφαρμογή στον εκκλησιαστικό χώρο κατά το πρότυπο της Έρευνας-Δράσης.

Β. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αν θεωρήσουμε ως δεδομένη πραγματικότητα την πολυδιάστατη κρίση του σύγχρονου πολιτισμού, αντιλαμβανόμαστε αφ' ενός την επίδρασή της ακόμα και στον χώρο της εκκλησιαστικής διακονίας διεθνώς, αφ' ετέρου δε την ανάγκη για ικανοποίηση της κοινής βούλησης των προσκείμενων στη χριστιανική ιδεολογία, για "εξαγνισμό" της διακονίας και για δρομολόγηση προσπαθειών αποκατάστασης της πραγματικής διάστασής της, που σύμφωνα με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών νοείται ως εξής¹³⁴:

- Ως εξαγγελία του "ελέους" του θεού προς τον άνθρωπο, την ανθρωπότητα και την κτίση.
- Ως υπηρεσία προς τον "πλησίον", προπαντός προς όσους έχουν βασικές ανικανοποίητες ανάγκες και ως αυτοπροσφορά άνευ όρων απέναντι στις συλλογικές ανάγκες, την ανελευθερία, την αδικία, την ανισότητα, την εκμετάλλευση κτλ.
- Ως υπηρεσία προς την κτίση στα πλαίσια της ευθύνης για τη Θεία Δημιουργία (οικολογικά προβλήματα, προστασία του περιβάλλοντος, υπεύθυνη εκμετάλλευση των πηγών και των πρώτων υλών κτλ.).
- Ως υπηρεσία προς τον "όλον" άνθρωπο, ως ενότητα Ευχαριστίας, Μαρτυρίας και Διακονίας (ψυχοσωματική προσφορά).
- Ως υπηρεσία της όλης κοινότητας - ενορίας ή τοπικής Εκκλησίας- (εσωτερική ενότητα των λειτουργημάτων και των χαρισμάτων και αλληλοσυμπληρωματική ενεργοποίησή τους, ευαισθητοποίηση και στράτευση όλων των μελών του Σώματος ης Εκκλησίας).
- Εσχατολογική Διακονία (προστασία των διακονικών σκοπών από κοσμικές προσδοκίες και από την απώλεια της χριστολογικής

¹³⁴ Πρακτικά Διορθόδοξου Συνδιασκέψεως, σελ. 78-79.

κατανόησης των προσωπικών και συλλογικών παθημάτων προς όφελος ενός ενδοκοσμικού ευδαιμονισμού).

Η σύγχρονη εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια όπως έχει διαμορφωθεί στον ελλαδικό χώρο, άλλοτε απέχει και άλλοτε πλησιάζει το "πρότυπο διακονίας" όπως ορίζεται από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Μελετώντας συνολικά το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας και επιδιώκοντας την σφαιρική του προσέγγιση με τη μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα και διαύγεια, συνάξαμε τα ακόλουθα προσωπικά συμπεράσματα για την ποιότητα και το περιεχόμενό του.

- Το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας είναι διαμορφωμένο από τις αρχές που διέπουν την χριστιανική πίστη και δεν είναι σε καμμία περίπτωση ανεξάρτητο από αυτές. Αποτελείται όπως παρατηρούμε μέσα από την αναλυτική εξέτασή του στον ελλαδικό χώρο, από την πνευματική και την προνοιακή διάσταση. Οι δύο αυτές διαστάσεις είναι στενά συνδεδεμένες έτσι που δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε τα στοιχεία της μιας έναντι της άλλης. Η παροχή δηλαδή προνοιακών υπηρεσιών σκοπεύει συν τοις άλλοις στην "ψυχική θεραπεία" του δέκτη των υπηρεσιών αυτών, αφού μέσω της αγάπης επιδιώκει να κατανοήσει την έννοια της αδελφοποίησης των ανθρώπων και το μύνημα της Βασιλείας του θεού. Επίσης, από την άλλη πλευρά, η λεγόμενη "πνευματική διακονία" είναι η αρχή ενεργοποίησης των ανθρώπων που θα δείξουν ανθρωπιστικό ενδιαφέρον για τους άλλους (ευαισθητοποίηση) καθώς και μέσω πρόληψης. Για παράδειγμα η γνωστή εξομολόγηση μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να αντικαταστήσει την συμβουλευτική θεραπεία -από μια πιο ειδική θεώρηση- αρκεί βέβαια να επιτελείται από ανθρώπους που έχουν συνείδηση του έργου τους, της επιρροής του και της σύγχρονης πραγματικότητας.
- Το φαινόμενο των μή ικανών Κληρικών είναι αυτό στο οποίο πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βάση, μιας και είναι αποφασιστική η σημασία του στο θέμα που εξετάζουμε. Παρατηρείται το φαινόμενο, κληρικοί να καθοδηγούν ελλειπώς ή λανθασμένα το "ποιμνιό" τους, με όλες τις τραγικές συνέπειες που κάτι τέτοιο μπορεί να επιφέρει. Παραδείγματος χάριν, η απόδοση τιμωριών και

αισθήματος ενοχής σε νέους ανθρώπους που είναι χρήστες ναρκωτικών ή φορείς του AIDS, μόνο άσχημες συνέπειες για τα πρόσωπα αυτά μπορεί να έχει. Ευτυχώς όμως το "νέο κύμα" κληρικών απέχει από τις απαρχαιωμένες αυτές τεχνικές που είναι φυσικά καθ' όλα αντίθετες με τις διδαχές της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Το επάγγελμα του κληρικού όπως και όλα τα υπόλοιπα αντιμετωπίζει το φαινόμενο των κακών υπαλλήλων. Δεν είναι όμως επί τούτου απορριπτέο.

- Το κοινωνικό έργο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, χρησιμοποιεί επι το πλείστον το πρότυπο κοινωνική εργασία "από πάνω", πράγμα που σημαίνει ότι δεν συμβάλλει αποφασιστικά στην χειραφέτηση των εξυπηρετούμενων αλλά στη προσωρινή ανακούφισή τους.
- Σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώνεται η επιπόλαιη αντιμετώπιση από μέρους της Εκκλησίας των αναγκών των ενδιαφερομένων, αναγκών που δεν εξετάζονται σε βάθος αλλά επιφανειακά και με τον τρόπο αυτό στην ουσία σταθεροποιούνται.
- Ο κοινωνικός σχεδιασμός από πλευράς των προνοιακών υπηρεσιών της Εκκλησίας είναι πολλές φορές ελλειπής και γίνεται με μεθόδους αμφίβολης αποτελεσματικότητας. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, οι μέθοδοι είναι ενστικτώδεις και αυθόρμητες.
- Δεν πραγματοποιούνται εκθέσεις αξιολόγησης από πλευράς της Εκκλησίας για να διαπιστωθεί η επάρκεια και αποτελεσματικότητα της κοινωνικής της πολιτικής. Εδώ τίθεται το ερώτημα: Υπάρχουν κατάλληλα κριτήρια αξιολόγησης;
- Πλην των ιερέων, ελάχιστοι είναι οι ειδικοί επαγγελματίες που λαμβάνουν μέρος στον σχεδιασμό και άσκηση της εκκλησιαστικής κοινωνικής πολιτικής. Η Εκκλησία στηρίζεται στον εθελοντισμό σαν βασική αξία. Υπάρχουν όμως οι βάσεις για τη σωστή και ολοκληρωμένη εκπαίδευση εθελοντών;

- Το μορφωτικό επίπεδο μεγάλης μερίδας του Κλήρου της Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν είναι αρκετό για να καταστήσει τους έχοντες αυτή την ιδιότητα ικανούς για ηγετική εμπλοκή σε κοινωνικοπρονοιακά θέματα. Τα τελευταία χρόνια, η μεγαλύτερη μερίδα νέων κληρικών σπουδάζει σε θεολογικές ή ποιμαντικές σχολές. Δίνονται άραγε εκεί οι απαιτούμενες γνώσεις για το κοινωνικό έργο που καλούνται οι κληρικοί να αναλάβουν; Η απάντηση είναι αρνητική, μιας και τα μαθήματα κοινωνικής πρόνοιας εκλείπουν από το ωρολόγιο πρόγραμμα θεολόγων και σπουδαστών ποιμαντικής.
- Ο αριθμός των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζεται στην Εκκλησία είναι πολύ μικρός και αποτελείται κυρίως από μεγάλες στην Εκκλησία Κοινωνικούς Λειτουργούς, που κατέχουν πεπαλαιωμένες μεθόδους άσκησης του επαγγέλματος. Πλην λίγων εξαιρέσεων μάλιστα, οι εργαζόμενες Κοινωνικοί Λειτουργοί στον εκκλησιαστικό χώρο προέρχονται από τις τέως σχολές Διακονισσών.
- Η Εκκλησία της Ελλάδος χρησιμοποιεί υπέρ του δέοντος την Κλειστή περίθαλψη έναντι της Ανοιχτής. Η προσκόλληση αυτή σε παλαιά πρότυπα, πηγάζει κυρίως από έλλειψη ενημέρωσης και ενδιαφέροντος των υπευθύνων της Εκκλησίας για τις νέες μορφές περίθαλψης και θεραπείας.
- Σε πολλές ελληνικές Μητροπόλεις, συμπεριλαμβανομένου και της Μητροπόλεως Πατρών, η άσκηση προνοιακού έργου από την Εκκλησία είναι τόσο ελλειπής που δείχνει σαφώς ότι η χριστιανική αρχή του "διακονείν" αποτελεί για τους φέροντες τις ευθύνες μή υπολήψιμη "θεωρία" και αδιάφορο βερμπαλισμό των Ιερών Κειμένων που συνιστούν τη βάση της "πίστεώς" τους. Γίνεται έτσι φανερό ότι η άσκηση προνοιακού και εν γένει κοινωνικού έργου, δεν επιτελείται προς χάριν της ανθρώπινης προσωπικότητας και της αγάπης προς αυτήν, αλλά με σκοπό έναν αβάσιμο -ως επι το πλείστον- προσηλυτισμό που γίνεται περισσότερο για να δικαιώσει τους τελούντες αυτόν σε προσωπικό επίπεδο, παρά δια σωτηριολογικούς -έστω- σκοπούς.

- Το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας δεν μπορεί σε καμμία περίπτωση να θεωρηθεί ως Κοινωνική Εργασία. Η Κοινωνική Εργασία είναι ένα συγκεκριμένο επάγγελμα με σαφείς (!) στόχους και μέσα, καθώς και με επιστημονική -κατά προσέγγιση- μεθοδολογία. Οι στόχοι που θέτει δεν είναι κινούμενοι από την "αγάπη" για τον "άνθρωπο-αδελφό" -για τον οποίο δουλεύει σε ιδανικές συνθήκες η Εκκλησία- αλλά πηγάζουν μέσα από πολιτικές τακτικές, περι ομαλής λειτουργίας της κοινωνίας -και κατ' επέκτασιν του κράτους-.
- Ακόμα και στην περίπτωση που εντός της Εκκλησίας εργάζονται Κοινωνικοί Λειτουργοί, το αντικείμενο της εργασίας τους διαφέρει πολύ από την κλασική Κοινωνική Εργασία, μόνο και μόνο από το γεγονός ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί επιβάλλεται -άτυπα- να είναι "πιστοί" στην Ορθόδοξη Ομολογία. Τούτο σημαίνει ότι την εργασία καθοδηγεί η Πίστη ενώ ο επαγγελματισμός, παρότι είναι παρόν, έπεται. Κατά την άποψή μας αυτό δεν είναι φύσει αρνητικό, αφού κάνουμε λόγο για εκκλησιαστικούς χώρους.
- Το κοινωνικοπρονοιακό έργο της Ορθόδοξης Εκκλησίας καλύπτει -καλώς ή κακώς- ένα μεγάλο μέρος των αναγκών και της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών της χώρας στις οποίες το κράτος αδυνατεί να ανταποκριθεί επαρκώς.
- Ακόμα ένα από τα θετικά στοιχεία που διακρίνει την άσκηση της εκκλησιαστικής κοινωνικής δράσης είναι η άμεση προσέγγιση και η εκδήλωση ενδιαφέροντος σε επίπεδο προχωπικών σχέσεων. Η φιλανθρωπική δράση, μολονότι ίσως δεν εμφανίζει αντικειμενικά την αποτελεσματικότητα της "οργανωμένης" κοινωνικής πρόνοιας, προσεγγίζει άμεσα και προσωπικά τον άνθρωπο συμβάλλοντας έτσι σε μια μορφή καθολικότερης αντιμετώπισης των προβλημάτων και των αναγκών. Η προσωπική επαφή και συμπαράσταση που συναντάμε στο κοινωνικό έργο της Εκκλησίας, κρίνεται πολλές φορές ιδιαίτερα ουσιώδης εκεί που η φύση και τα αίτια των κοινωνικών προβλημάτων αποδίδονται, πέρα από το κοινωνικοοικονομικό και

διαρθρωτικό επίπεδο, σε ηθικά και πνευματικά ελατήρια. Ο σεβασμός άλλωστε της αξίας τίου προσώπου αποτελεί προϋπόθεση για την προσφορά οποιασδήποτε κοινωνικής υπηρεσίας.

Γ. ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Η αναγκαιότητα ύπαρξης κοινωνικών θεσμών και φορέων προστασίας, περίθαλψης και γενικότερα παροχής υπηρεσιών αρχίζει να διαφαίνεται ήδη από τη στιγμή που οι ανάγκες και τα προβλήματα των ανθρώπων αποκτούν τέτοια διάσταση και συνθετότητα, ώστε είναι αδύνατο να αντιμετωπιστούν σε πρωτογενές επίπεδο με απλοϊκούς χειρισμούς. Κανείς λοιπόν δεν μπορεί να αμφισβητήσει - ειδικά στην πολυπροβληματική εποχή μας - ότι ο ρόλος της Εκκλησίας και του κράτους μεταγενέστερα, ως βασικοί φορείς κοινωνικοπρονοιακού έργου, ήταν και είναι εξαιρετικά σημαντικός.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί σε προηγούμενα κεφάλαια, η δράση των δύο αυτών φορέων μολονότι έχει κοινό αντικείμενο, διαφέρει ουσιαστικά ως προς όλα τα άλλα χαρακτηριστικά της (κίνητρα, χειρισμοί, μεθοδολογία, τελικός στόχος). Γνωρίζουμε ότι τα θετικά στοιχεία και οι αδυναμίες κάθε πολιτικής και πιο ειδικά της εκκλησιαστικής πολιτικής στην οργάνωση και άσκηση κοινωνικού έργου, πρέπει να εκθέτονται με σαφήνεια και αντικειμενικότητα πριν από κάθε απόπειρα αξιολόγησης και κατάθεσης προτάσεων. Επιπλέον κρίνεται σκόπιμο να εξετάσουμε το περιεχόμενο και τη ποιότητα των εκκλησιαστικών παροχών αφού πρώτα συνυπολογίσουμε όλες τις παραμέτρους διαμόρφωσής τους και τις εντάξουμε στο ευρύτερο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών και κάλυψης κοινωνικών αναγκών.

Το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας δεν είναι επιτρεπτό να εξαντλείται σε άσκηση ελεημοσύνης, ιδρυματική προστασία και στην περιπτωσιακή περίθαλψη ατόμων ή ομάδων. Οφείλει να αναπτύξει τον τομέα της μακροδιάστατης διακονίας, ενασχολούμενη με τα παγκόσμια κοινωνικά προβλήματα και λαμβάνοντας -αν μη τι άλλο- θέση εμπειριστατωμένη απέναντί τους. Η εκκλησιαστική κοινωνική πρόνοια -όπως άλλωστε εντοπίσαμε- είναι γεγονός ότι χαρακτηρίζεται από αρκετές αδυναμίες και "κακώς κείμενα", κατάλοιπα ίσως των αναχρονιστικών της αντιλήψεων για το χειρισμό των κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων. Σε παρόμοιο συμπέρασμα όμως μπορούμε να καταλήξουμε και

για το υπόλοιπο σύστημα πρόνοιας, οπότε η κριτική και οι απαιτήσεις μας τόσο από την Εκκλησία όσο και από το κράτος πρέπει να είναι συσχετισμένες. Είναι αδιακιολόγητο δηλαδή να κατακρίνονται με ύφος "αυθεντίας" οι εκκλησιαστικοί φορείς για την ποιότητα και τον τρόπο παροχής των υπηρεσιών τους χωρίς παράλληλη αναγνώριση της συνολικής προσφοράς τους στα πλαίσια ενός ευρύτερου κρατικού προνοιακού συστήματος, του οποίου η αποτελεσματικότητα δεν είναι αντάξια των θεσμοθετημένων ευθυνών του ούτε δικαιολογεί την "μονοπάληση" χειρισμού όλων των υπάρχοντων κοινωνικών προβλημάτων.

Ο χώρος της Εκκλησίας, πέρα από τις αδυναμίες που τον διακρίνουν, χαρακτηρίζεται από μια ευελιξία λόγω ακριβώς του αυτόνομου χαρακτήρα του - σε αντίθεση με πολλές κρατικές υπηρεσίες- που θα μπορούσε πλήρως να αξιοποιηθεί από τους επαγγελματίες με στόχο την καλύτερη δυνατή παροχή βοήθειας. Η εκκλησιαστική πρόνοια έχει σίγουρα πολλές αξιοποιήσιμες δυνατότητες γι' αυτό και είναι επιτακτική η ανάγκη πρόσληψης περισσότερων ειδικών. Βασική προϋπόθεση ομαλής λειτουργίας απομένει ο ορθός συνδυασμός του εκσυγχρονισμού - ανανέωσης και της παράδοσης στην οποία στηρίζεται η Εκκλησία.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση το γεγονός ότι στη σύγχρονη εποχή, που είναι ίσως περισσότερο από κάθε άλλη προσανατολισμένη προς το μέλλον, η έννοια της παράδοσης έχει αποκτήσει αρνητική χροιά παραπέμποντας στην οπισθοδρόμηση και το συντηρητισμό. Η λιγική αυτή, η οποία βαπτίζει την παράδοση ως "κακή" ενώ αντίθετα θεωρεί την ανανέωση θεμιτή και αναγκαία, "πλήττει" και τον χώρο της Εκκλησίας. Κατά τη γνώμη μας είναι άλογος ο ισχυρισμός ότι κάθε τι παρελθοντικό είναι νεκρό και συντείνει στην καθυστέρηση. Παράδοση σημαίνει κάτι που παραδίδεται και επομένως συνεχίζεται, ζει, πορεύεται και προσαρμόζεται αν χρειαστεί.

Η έννοια της παράδοσης αποκτά ιδιαίτερο νόημα στο χώρο της Ορθοδοξίας καθώς αντιπροσωπεύει μια ζωντανή πραγματικότητα, την ίδια τη ζωή της Εκκλησίας, που υπάρχει και διαιωνίζεται σαν αδιάσπαστη συνέχεια. Η ανάγκη ανανέωσης μέσα στην Εκκλησία για την οποία γίνεται τόσο ευρύς λόγος τελευταία, προκύπτει βασικά από τη διαπιστωμένη αδυναμία των παραδοσιακών

της μεθόδων να αποδώσουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, όχι μόνο σε προνοιακό επίπεδο αλλά και ευρύτερα σε επίπεδο προσέλκυσης-προσέγγισης των πιστών. Σε αυτό το σημείο είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι η Εκκλησία ως θεανθρώπινος οργανισμός, εμπεριέχει το άκτιστο και το κτιστό, το Θείο και το ανθρώπινο. Το Θείο στοιχείο είναι αμετάβλητο, συνεπώς δεν μπορεί να γίνει λόγος για ανανέωση της Εκκλησίας αλλά του Σώματός της, του ανθρώπινου δηλαδή στοιχείου. Σ' αυτή την ανανεωτική προσπάθεια καλό θα ήταν να χρησιμοποιηθούν νέα μέσα ή σχήματα ενταγμένα στα παλιά που προέρχονται από την ασκητική και μυστικιστική εκκλησιαστική παράδοση. Η ανανέωση της ποιμαντικής μέριμνας για τους πιστούς, η αξιοποίηση της λατρευτικής ζωής, η καλλιέργεια της συλλογικής συνείδησης και η ανάπτυξη ζωντανών πυρήνων (Ενορία) στα πλαίσια της ευρύτερης εκκλησιαστικής κοινότητας, αποτελεί την απαρχή για την οργανική ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της εκκλησίας¹³⁵. Μια συντηρητική στάση εξάλλου, όσο χρήσιμη κι αν είναι σε ειδικές καταστάσεις, αποδεικνύεται ανεπαρκής ή και επικίνδυνη σε περιόδους με έντονες εξελίξεις και ανακατατάξεις, όπως η σημερινή. Η εκκλησία πρέπει να είναι πρωτοποριακή διατηρώντας την αδιάρρηκτη σχέση με την παράδοσή της. *Άλλωστε "μια Εκκλησία που δεν είναι σε θέση να ρισκάρει τα πάντα, έχει κιόλας χάσει τα πάντα"*¹³⁶.

Οι Χριστιανοί δε μπορούν να υποκρίνονται την έλευση μιας νέας κοινωνικής πραγματικότητας. Η χριστιανική συνείδηση φαίνεται ότι καθυστέρησε να αντιληφθεί τις κοινωνικές και πολιτιστικές εξελίξεις που πραγματοποιούνται (...) Η Εκκλησία κατά την εξωτερική ιστορική της ύπαρξη φαίνεται ξένη στις απροσδόκητες μεταμορφώσεις που συμβαίνουν στον κόσμο μας. Μοιάζει να ξέρει μόνο την Πατριαρχική περίοδο της ιστορίας στην οποία είχε προσαρμοστεί, αλλά αυτή πια δεν υπάρχει αφού έχουν εμφανιστεί κοινωνικές σχέσεις και δομές ολότελα νέες (...) Έτσι τα κηρύγματα της Εκκλησίας που προτρέπουν τη λύση του κοινωνικού προβλήματος με την ευσπλαχνία και τη φιλανθρωπία έχουν σήμερα ξεπεραστεί από τα γεγονότα και δεν δίνουν απάντηση στα ερωτήματα της

¹³⁵ Μαντζαρίδης, "Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού", Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, σελ. 80-83.

¹³⁶ Πρακτικά Διορθοδόξου Διασκέψεως, σελ. 52.

σημερινής κοινωνίας. Η Εκκλησία πρέπει να ευλογεί την αναζήτηση ενός πιο δίκαιου και πιο ανθρώπινου καθεστώτος και να ενθαρρύνει την πρωτοβουλία για ανθρώπινες, δημιουργικές δραστηριότητες και ελευθερία, τη μέριμνα για την αναζήτηση ενός καλύτερου μέλλοντος. Ο κοινωνικός αγώνας είναι αναπόφευκτος και θα υπάρχει πάντοτε, αλλά δεν αρμόζει στο Χριστιανισμό να προσδιορίζει την τεχνική και τη μέθοδο του αγώνα αυτού. Δική του όμως είναι η υποχρέωση να δημιουργεί μια ηθική και πνευματική ατμόσφαιρα για τις ανθρώπινες ψυχές που συμμετέχουν σε αυτών (...) Ο Γκάντι δεν ήταν χριστιανός αλλά η μέθοδος της παθητικής του αντίδρασης και ο χωρίς βία αγώνας του, ταιριάζουν πιο πολύ στο πνεύμα του Χριστιανισμού¹³⁷.

Άποψή μας είναι ότι κάτω από αυτές τις συνθήκες και με ευρύτητα πνεύματος, η Εκκλησία μπορεί να μετατραπεί σε έναν "ισχυρότατο" φορέα σύγχρονου κοινωνικού έργου χωρίς να χρειαστεί να αλλοιωθεί ο πνευματικός και παραδοσιακός της χαρακτήρας. Στα πλαίσια αυτού του σκεπτικού, κρίνουμε σκόπιμο να διατυπώσουμε μια σειρά προτάσεων προς ανανέωση του ρόλου της Εκκλησίας στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία μέσα από την ποιοτική αναβάθμιση της κοινωνικής της παρουσίας και προσφοράς.

- Αναβάθμιση του ρόλου των εθελοντών στην Εκκλησία με κατάρτιση εκπαιδευτικών σεμιναρίων κοινωνικής εργασίας σε κάθε ενορία.
- Πρόσληψη επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών σε κάθε Μητρόπολη, τουλάχιστον ενός, για συμβολή στην οργάνωση του κοινωνικού έργου των ενοριών της Μητροπόλεως.
- Αναβάθμιση της μορφώσεως των κληρικών με υποχρεωτική εκπαίδευσή τους σε θέματα πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας μέσα από τις ίδιες τις σχολές τους (ποιμαντικό τμήμα-θεολογικό).
- Αναδιάρθρωση του θεσμού των ενοριών και επαγγελματική στελέχωση κάποιων λειτουργικών θέσεων προς καλύτερη οργάνωσή τους.

¹³⁷ N. Berdiaeff, "Χριστιανισμός και κοινωνική πραγματικότητα", Εκδ. Π. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη, σελ. 171-175.

- Αύξηση των κοινωνικών υπηρεσιών της Εκκλησίας σε ότι αφορά τους εξής τομείς: α) Γυναικεία θέματα, β) Ναρκωτικά-Αλκοολισμός, γ) Μέριμνα αποφυλακισμένων, δ) Γενική ενημέρωση - πρόληψη, ε) Ψυχική υγεία.
- Αναβάθμιση του ποιοτικού επιπέδου των ήδη υπαρχόντων εκκλησιαστικών ιδρυμάτων και ανανέωση του έμπυχου και άψυχου υλικού τους.
- Θέσπιση επιτροπής εποπτείας κοινωνικών υπηρεσιών της Εκκλησίας σε κάθε Μητρόπολη.
- Επιβολή ορίου ηλικίας των Μητροπολιτών και Αρχιεπισκόπων, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξουν κοινωνική δράση ολοκληρωμένα και αποτελεσματικά.
- Εύρεση και άλλων μεθόδων συγκομιδής χρημάτων, όπως έρανοι, ανθρωπιστικές-καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, εκθέσεις χειροτεχνών της Εκκλησίας, καλύτερες και αποδοτικότερες επενδύσεις.
- Παραδειγματισμό των υπευθύνων από προγράμματα που ήδη έχουν δοκιμαστεί και επιτύχει στον εκκλησιαστικό χώρο, αλλά συνεχίζουν να υπάρχουν αποσπασματικά, όπως:
 - i. Λειτουργία της Εκκλησίας ως χώρου συναντήσεως νέων τις απογευματινές ώρες, για διαλογική συζήτηση πάνω σε θέματα που τους απασχολούν (ενορία Αγ. Αναργύρων Αττικής)
 - ii. Σύγχρονοι παιδικοί σταθμοί με επαγγελματικό προσωπικό, οι οποίοι να χρεώνουν κανονικά τους γονείς έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανανεώνουν το εκπαιδευτικό τους υλικό και να βελτιώνουν τις μεθόδους τους, παρέχοντας παράλληλα ένα χριστιανικό-ηθικό πλαίσιο για όσους γονείς επιθυμούν κάτι τέτοιο για τα παιδιά τους (παιδικός σταθμός Πειραιϊκής Εκκλησίας)
 - iii. Ίδρυση περισσότερων επιμορφωτικών σχολών και κέντρων δημιουργικής απασχόλησης, στα πλαίσια των Μητροπόλεων, έτσι ώστε να μπορούν οι

νέοι και όσοι γενικά το επιθυμούν να γνωρίζουν την εκκλησιαστική τέχνη και παιδεία.

iv. Κέντρα προστασίας γυναικών (άγαμων, κακοποιημένων κτλ.)

v. Κέντρα Συμβουλευτικής εφήβων και γονέων (Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος και Αλμυρού, Ι. Μητρόπολη Πειραιώς).

- Ίδρυση κοινωνικών υπηρεσιών συμπαράστασης μελλοθανάτων (καρκινοπαθών, βαριά ασθενών κτλ.) και πενθούντων, με συνεργασία κληρικών και επαγγελματιών ψυχολόγων/ψυχοθεραπευών. Παράλληλα καλό θα ήταν όλοι ανεξαιρέτως οι κληρικοί να λάβουν ειδική επιμόρφωση πάνω σε θέματα αντιμετώπισης πένθους, μιας και σε αυτούς καταφεύγουν ως επί το πλείστον οι πενθούντες, τουλάχιστον στην ελληνική κοινωνία.
- Ο τομέας της εποπτείας και της αξιολόγησης πρέπει να λάβει ουσιαστικότερη θέση στις τεχνικές επιτέλεσης προνοιακού έργου της ελληνικής Εκκλησίας. Αν τούτο δε γίνει, τότε λανθασμένες μορφές κοινωνικής εργασίας θα αναπτύσσονται εις βάρος των ορθών. Μιας και οι χρηματικοί πόροι της Εκκλησίας είναι περιορισμένοι είναι σκόπιμη η προσοχή για την καλύτερη διαχείριση των πόρων αυτών. Η κυρίαρχουσα συνεπώς άποψη ότι οι αξιολογικές διαδικασίες κοστίζουν είναι ένας φαινομενικός και άλογος ισχυρισμός.
- Ο σωστός συνδυασμός "*Έρευνας-Δράσης*"¹³⁸ μπορεί να εξασφαλίσει την επιτυχία του προνοιακού έργου της Εκκλησίας σε ότι αφορά τη λαϊκή ανταπόκριση και την απόδοση των υπηρεσιών. Η έρευνα δίχως δράση παραμένει ένας θεωρητικός βερμπαλισμός και η δράση χωρίς έρευνα μπορεί να αποδειχθεί ως μια παρορμητική σπατάλη χρόνου και ενέργειας.
- Δημιουργία εκ νέου, αναγνωρισμένης σχολής Διακονισσών, ανεξάρτητη από αυτή των κοινωνικών λειτουργών, η οποία να παρέχει σοβαρό επίπεδο σπουδών σε νέους ανθρώπους που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κοινωνικού έργου της Εκκλησίας και της αξιοπιστίας του. Παρόμοιες σχολές

¹³⁸ Ζωγράφου Ανδρέας, Σημειώσεις Κ.Ε.Κ., Πάτρα.

λειτουργούν στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Στην Ελλάδα, υπάρχει έντονα η ανάγκη εκπαίδευσης "οργανωτών", ανθρώπων δηλαδή που θα συνδράμουν με επιστημονικότητα στη σωστή διάρθρωση του εκκλησιαστικού κοινωνικού έργου (διακονία) και θα καθοδηγήσουν σωστά τους εθελοντές.

- Διάθεση μεγαλύτερου μέρους χρημάτων από την υπάρχουσα εκκλησιαστική περιουσία για προνοιακά προγράμματα στο εσωτερικό της χώρας.
- Ανάπτυξη της ανοικτής περίθαλψης και της κοινωνικής εργασίας χειραφέτησης των εξυπηρετούμενων.
- Κρίνουμε σκόπιμο να γίνονται συχνά διασκέψεις του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών έτσι ώστε να δρομολογηθούν ενέργειες και για άλλα σημαντικά θέματα όπως:
 - i. Σχέσεις Εκκλησίας και κράτους, στην περιοχή της διακονίας καθώς και διασυνδέσεις ανάμεσα σε εκκλησιαστικές και άλλες -μη κρατικές- οργανώσεις.
 - ii. Η ανάγκη να αναπτυχθούν καινούριες και ορθότερες μορφές επικοινωνίας και συνεργασίας γύρω από κοινωνικά ζητήματα ανάμεσα στις Ορθόδοξες Εκκλησίες, στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών καθώς επίσης και σε οργανώσεις προσφοράς.
 - iii. Η ανάγκη για ιστορική και θεολογική ανάλυση της διακονίας και για μελέτη γύρω από τις σύγχρονες προσπάθειες αξιολόγησής της.
- Πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπ' όψη τα αποτελέσματα της Ε' Γενικής Συνέλευσης του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, το οποίο καθόρισε ως βασική υποχρέωση και προτεραιότητα των Εκκλησιών τη στράτευσή τους στο πλευρό των φτωχών (ατόμων, ομάδων-κοινωνικών τάξεων, λαών και περιοχών της γης), με βάση επτά συγκεκριμένες προτάσεις¹³⁹:
 - i. Οι Εκκλησίες πρέπει να αγωνιστούν για τα δικαιώματα των φτωχών και τη χειραφέτησή τους.

¹³⁹ Julio de Santa Ana, "Towards a Church of the Poor. The Work of an Ecumenical Group and the Poor", WCC, Genf. 1979.

- ii. Η Βίβλος να διαβάζεται με τους φτωχούς και όχι για τους φτωχούς.
 - iii. Οι Εκκλησίες οφείλουν να αναζητούν τις ομάδες των φτωχών που αναπτύσσουν τη δική τους θεολογία του περίγυρου, να ενθαρρύνουν αυτή τη θεολογία και να διδάσκονται απ' αυτήν.
 - iv. Οι Εκκλησίες οφείλουν να αναλύουν τον αγώνα των φτωχών και να εκπαιδεύουν ανθρώπους που είναι έμπειροι σε αυτό τον αγώνα και είναι σε θέση να τον κάνουν.
 - v. Οι Εκκλησίες οφείλουν να συμπράττουν με τα απελευθερωτικά κινήματα που αγωνίζονται για τα δικαιώματα των φτωχών.
 - vi. Οι Εκκλησίες οφείλουν να αντικαταστήσουν την απαρχαιωμένη παιδαγωγική τους με προγράμματα δράσης και ανάλυσης.
 - vii. Οι Εκκλησίες οφείλουν να μεταρρυθμίσουν τις δομές τους έτσι ώστε να μην παρεμποδίζουν αλλά αντίθετα να προάγουν τον αγώνα των φτωχών.
- Προτείνεται επίσης η δημιουργική συνεργασία της Ορθόδοξης Ελληνικής Εκκλησίας όχι μόνο με τις υπόλοιπες χριστιανικές εκκλησίες αλλά και με άλλα δόγματα στον τομέα του κοινωνικού έργου. Η συνεργασία αυτή δεν πρέπει να αλλοιώνει την πνευματική υπόσταση της ορθόδοξης πίστης ούτε και να επιδιώκει την απαραίτητη εξάπλωσή της, αλλά να είναι διαχωρισμένη και αυτόνομη σαν κοινωνική εργασία.
 - Υπάρχει ανάγκη για θέσπιση προτεραιοτήτων στα διακονικά προγράμματα της Εκκλησίας έτσι ώστε η επιτέλεσή τους να είναι ορθά μεθοδευμένη και χρήσιμη χωρίς επικαλύψεις.
 - Προς ενδυνάμωση του κοινωνικού της ρόλου η Ορθόδοξη Εκκλησία οφείλει επίσης να ανανεώσει το θεσμό της ενορίας, να επιδιώξει τη μεγαλύτερη συμμετοχή και δραστηριοποίηση των λαϊκών και να επανεξετάσει τη θέση της γυναίκας γενικά στη ζωή της Εκκλησίας -εντός και εκτός του λειτουργήματος της Διακόνισσας-.

- Προτείνουμε επίσης την κατοχυρωμένη συμμετοχή των Ελλήνων Ορθοδόξων στην εκκλησιαστική οργάνωση και διοίκηση. Σε όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες τα μέλη τους εκλέγουν τουλάχιστον τους εκκλησιαστικούς συμβούλους. Στην Ελλάδα όμως δεν έχει γίνει καμμία προσπάθεια από την πλευρά της εκκλησιαστικής ηγεσίας για να ισχύσει εκ νέου αυτό το δικαίωμα που καταργήθηκε από τη δικτατορία του Ιω. Μεταξά. Στις περισσότερες Ορθόδοξες Εκκλησίες, κατά τρόπο μάλιστα πρότυπο στην Εκκλησία της Κύπρου, μικτά εκλεκτορικά σώματα ιερωμένων και λαϊκών εκλέγουν ακόμη και Επισκόπους, Αρχιεπισκόπους και Πατριάρχες. Τα δεδομένα και τα στηρίγματα από την εκκλησιαστική ιστορία και παράδοση δεν επιδέχονται καμμία αμφισβήτηση ως προς την έκταση της δικαιωματικής συμμετοχής των λαϊκών στα της Εκκλησίας.
- Τέλος, η ύπαρξη αμοιβαίας επικοινωνίας και κατανόησης και η ανάπτυξη μιας στενότερης σχέσης συνεργασίας και στήριξης ανάμεσα στην Εκκλησία και το κράτος σε επίπεδο φορέων, θα μπορούσε να συντελέσει αποφασιστικά στην ποιοτική αναβάθμιση του συνολικού συστήματος παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στη χώρα μας, ως απόρροια της επί μέρους βελτίωσης των εκκλησιαστικών και κρατικών παροχών αντίστοιχα.

Δ. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η ουσιαστική συνεργασία της Εκκλησίας και της Πολιτείας γενικότερα και πιο ειδικά στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας στον ελληνικό χώρο, "επιβάλλεται" κατα κάποιον τρόπο από την ιστορική πραγματικότητα και το δεδομένο της συνέχειας της παραλληλίας ή συναλληλίας στις σχέσεις τους. Αν και σήμερα το σύστημα σχέσεων Εκκλησίας-Κράτους διακρίνεται από μία κρίσιμη στασιμότητα, υπάρχουν αρκετές δυνατότητες θετικής εξέλιξης και αναμόρφωσης. Πιο συγκεκριμένα ως σημαντικές προϋποθέσεις συνεργασίας θεωρούμε:

- Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η εντατικοποίηση της προσπάθειας προς πρόληψη ή θεραπεία των κοινωνικών προβλημάτων ή προς ορθότερη περίλαθση των ατόμων που έχουν ανάγκη βοήθειας, αποτελεί πρωταρχικό και θεμελιώδες καθήκον τόσο της Εκκλησίας όσο και του κράτους, συνδεδεμένο με την κύρια αποστολή και δικαιοδοσία τους. Άλλωστε το σύστημα και η ποιότητα των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας συναρτάται ως επι το πλείστον προς τη ρύθμιση των σχέσεων του εκκλησιαστικού κοινωνικού έργου και της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας.
- Η συνεργασία Εκκλησίας και κράτους στους τομείς της κοινωνικής πρόνοιας και διακονίας θα καρποφορούσε περισσότερο, αν δεν ήταν απλώς ένα σύνολο ενεργειών εκ μέρους ορισμένων μελών της Εκκλησίας που δρώντας αυθορμήτως ως πολίτες αναπτύσσουν ορισμένες δραστηριότητες εκ μέρους αμφοτέρων των φορέων, αλλά γινόταν με τρόπο συστηματικό, μεθοδευμένο, κοινά αποδεκτό και καθ'όλα υπολογισμένο. Η συνεργασία Εκκλησίας και Πολιτείας, εαν αποτελεί έκφραση ορισμένων μεμονωμένων εκδηλώσεων από άτομα που ανήκουν ενεργά και στους δύο χώρους, μπορεί να υπάρξει αλλά δεν ευδοκμεί. Για να γίνει αυτό πρέπει πάντα να προηγείται κοινός

σχεδιασμός που να οδηγεί σε προγράμματα αφ' ενός ευέλικτα αφ' ετέρου σταθερά μέσα στο χρόνο, που να διέπονται από αδιάλειπτη αξιολόγηση.

- Η αμοιβαία ενίσχυση και αλληλοσυμπλήρωση Εκκλησίας και κράτους εγγυάται την καλύτερευση της ποιότητας παρεχόμενης κοινωνικής προσφοράς.
- Η συνεργασία Εκκλησίας-Πολιτείας στα κοινωνικά θέματα καθιστά αυτονόητη την ανάγκη απαλλαγής του κρατικού κοινωνικού μηχανισμού από οποιαδήποτε τάση μονοπωλιακού συγκεντρωτισμού, εκδηλούμενη εις βάρος της Εκκλησίας. Αντί αυτού, καλό είναι να υπάρξει ισότιμη συμπαράσταση και συνεργασία με δυναμικό χαρακτήρα, προσαρμοζόμενο στα εκάστοτε προσωπικά αίτια και τους κοινωνικούς συντελεστές των ανθρώπινων προβλημάτων.
- Η Εκκλησία προκειμένου να ανταποκριθεί στις πολυποίκιλες ανάγκες του κοινωνικού περιβάλλοντος, οφείλει να αναπτύξει συνεργασία με τα κατά τόπους νομαρχιακά συμβούλια και τα λοιπά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η συνεργασία αυτή πρέπει να εκδηλώνεται είτε στη λογική κατανομή και οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων του εκκλησιαστικού και του κρατικού φορέα και των επί μέρους τομέων του σύνολου φιλανθρωπικού έργου, είτε στη συμφωνία περί εκχωρήσεως και μεταβιβάσεως ορισμένων από τους τομείς αυτούς στην αποκλειστική αρμοδιότητα μόνο της Εκκλησίας ή μόνο του κράτους. Εάν σε πολλές περιοχές της Ευρώπης, όπως λ.χ. στη περιοχή Β. Ρήνου-Βεσφαλίας¹⁴⁰ υπάρχουν μικτές ομάδες εργασίας που αφορούν τον από κοινού σχεδιασμό και προγραμματισμό τομέων του προνοιακού έργου, πολύ περισσότερο πρέπει να υπάρχουν τέτοιες εκδηλώσεις στην Ελλάδα, όπου η συνεργασία κράτους και Εκκλησίας είναι παραδεδομένο καθεστώς.
- Ο ισχυρισμός ότι η αναγνώριση του εκκλησιαστικού προνοιακού έργου θα σήμαινε περιορισμό της ελευθερίας των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης¹⁴¹

¹⁴⁰ Θεοδώρου Ε., "Ιστορία και Θεωρία της Εκκλησιαστικής Κοινωνικής Διακονίας", Αθήνα 1985, σελ. 323.

¹⁴¹ Ο.π. σελ. 324.

και φραγμό της ελεύθερης ανάπτυξης του κοινωνικού έργου από τον κρατικό φορέα, είναι ανεδαφικός. Η ενεργός συμμετοχή των μελών και των εκπροσώπων της Εκκλησίας στην τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί ένδειξη της δημοκρατικότητάς της και προάγει τη λειτουργία της. Άλλωστε κανείς δεν εμποδίζει τις κεντρικές κρατικές υπηρεσίες και τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης να έχουν την γενική ευθύνη και εποπτεία του σχεδιασμού και προγραμματισμού της αντιμετώπισης των ελλείψεων στους τομείς του προνοιακού έργου.

- Κάθε κοινωνικό έργο αναπόφευκτα θεμελιώνεται σε ορισμένη βιοθεωρία¹⁴², συνεπώς καθίσταται δύσκολη η βιοθεωριακή ουδετεροποίηση του προνοιακού έργου. Κάθε τομέας του δημοσίου κοινωνικού έργου ενδέχεται, μέσα από τις συγκυρίες της εθνικής ζωής, να παρεκκλίνει από τις υπάρχουσες βιοθεωρίες (π.χ. χριστιανική) και να μεταλλαχτεί, γεγονός που δεν εγγυάται τον επιδιωκόμενο -ίσως- "αποχρωματισμό" του. Για το ελληνικό κράτος, το ανθρωπολογικό θεμέλιο και ο βιοθεωριακός προσανατολισμός της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας συγκλίνει στα αντίστοιχα θεμέλια του προσανατολισμού της εκκλησιαστικής κοινωνικής διακονίας, ήδη από τα βυζαντινά χρόνια. Επί του παρόντος δεν έχει επέλθει σφοδρή σύγκρουση, μιας και υπάρχει κοινός παρανομαστής τακτικών και επιδιώξεων που παραλλήλως ανανεώνονται και εξελίσσονται. Άλλωστε, εξέλιξη δεν σημαίνει απομάκρυνση από τα κοινά βιοθεωριακά ιδεώδη Εκκλησίας-Κράτους. Μόνο οι εκούσιες προσπάθειες "ουδετεροποίησης" της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας πρέπει να θεωρηθούν βαθύτερα, μιας και στην ουσία πιθανώς δεν οδηγούν στην ουδετερότητα αλλά στην μετάλλαξη, την αλλαγή ταυτότητας και βιοθεωριακής άποψης. Τούτο αξίζει να γίνει συνειδητό.
- Θεωρούμε επίσης αναγκαία την νομική διασαφήνιση των σχέσεων Εκκλησίας-Πολιτείας σε κοινωνικοπολιτικά θέματα καθώς και την θέσπιση κατευθυντήριας γραμμής αρμοδιοτήτων και οριοθετήσεων. Η ανωτέρω θεώρηση πηγάζει από τη διαπίστωση της ύπαρξης "εθνικής κρίσεως

¹⁴² Ο.π. σελ. 321.

ταυτότητας" εν όψει της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των λοιπών ετεροκίνητων επιρροών που οδηγούν ιδίως τις νεώτερες γενιές σε μια αμήχανη στάση απέναντι στην ιδέα της εκκλησιαστικής και πολιτειακής συνεργασίας.

- Αξίζει επιπλέον να επισημάνουμε ότι απαιτείται ειδικότερα και από την πλευρά της Εκκλησίας μία εκ βαθέων αυτοκριτική και ανακαίνιση των μορφών ύπαρξης έκφρασης και παρουσίας της στο σημερινό κόσμο. Μέσα από την αυτοσυνείδηση και αυτογνωσία θα μπορέσει να εξασφαλίσει τις ιδανικές προϋποθέσεις για να αρθρώσει πειστικό λόγο στη προσπάθεια δημιουργίας καλύτερων σχέσεων με την Πολιτεία¹⁴³.

¹⁴³ Τσανανάς Γεώργιος, "Εξασφάλιση προϋποθέσεων από την πλευρά της Εκκλησίας για την αναβάθμιση των σχέσεών της με την Πολιτεία", περιοδ. Δίκαιο και Πολιτική, Τευχ. 15, Εκδ. Παρατηρητής, σελ. 122-123.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα μελέτη, επιχειρήσαμε να παρουσιάσουμε τη δομή, την ποιότητα και το εύρος του προνοιακού έργου της Εκκλησίας από τη σύστασή της μέχρι και σήμερα. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι καταφέραμε να καλύψουμε πλήρως το θέμα. Το αντικείμενο της εργασίας τούτης είναι πολύ εκτενές για να μπορέσει να αναλυθεί επιτυχώς και εξ ολοκλήρου εντός των πλαισίων λιγοστών σελίδων, πόσο μάλλον δε, όταν οι ειδικές μας γνώσεις περι της συντάξεως εμπειριστατωμένων μελετών είναι φύσει και θέσει περιορισμένες.

Ωστόσο, προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε το θέμα μας χωρίς διάθεση κατακρίσεως ή ωραιοποιήσεως των δεδομένων και αντιμετωπίσαμε την Ορθόδοξη Εκκλησία όχι με προκατάληψη αλλά με σεβασμό, αποδίδοντας όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά την πραγματικότητα. Άλλωστε, ασχέτως με τις προσωπικές μας αντιλήψεις αναφορικά με τα δόγματα και τις θρησκείες, ο τομέας της "διακονίας", του κοινωνικού έργου, αποτελεί τη μοναδική ίσως σταθερή αξία επιδίωξης ενός καλύτερου μέλλοντος για ολόκληρο τον κόσμο. Τούτο φαίνεται να πιστεύει και ο J. Moltmann όταν λέει επιγραμματικά: «*Το δόγμα χωρίζει· η διακονία ενώνει*¹⁴⁴».

Η προσφορά κοινωνικού έργου, ιδίως δε όταν γίνεται με ορθό και μεθοδευμένο τρόπο, συντείνει αναμφίβολα στη βελτίωση του κοινωνικού οργανισμού. Η Εκκλησία, σαν ηθοπλαστική κοινωνία, δεν "χρησιμοποιεί" απλώς το φιλανθρωπικό έργο ως επι μέρους τομέα δράσης αλλά καταξιώνεται ως θεσμός μέσα από αυτό.

Πιστεύουμε ότι το εκκλησιαστικό κοινωνικό έργο πρέπει να θεαθεί συνολικά, κοινωνικοπνευματικά, σε απόλυτη συνάρτηση με τον άξονά του που είναι η χριστιανική πίστη. Πλην τούτης, η θεώρηση θα είναι αφ' ενός ανεπαρκής αφ'

¹⁴⁴ Moltmann J., "What kind of utility?", 50 years of «faith and order», Geneva 1978.

ετέρου δε, ατελέσφορη, μιας και δεν θα είναι δυνατή η χρήση της στη βελτίωση των υπαρχουσών συνθηκών.

Ευχόμαστε, προσπάθειες σαν και τούτη, να λάβουν εμπειριστατωμένη μορφή στο άμεσο μέλλον και να συμβάλλουν θετικά στην αναβάθμιση των κοινωνικών υπηρεσιών εντός και εκτός του εκκλησιαστικού χώρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Αγουρίδης Σάββας, Ψυχολογία και θρησκευτική ζωή, Εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1978
- [2] Αλεβιζόπουλος Αντώνιος, "Σκέψεις περί αναδιοργάνωσης της ενοριακής διακονίας", περιοδ. ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, Αθήνα, τ. Α'-Γ'(1970-1973), ΙΑ'(1975), ΙΒ'(1983)
- [3] Αλεβιζόπουλος Αντώνιος, Εγχειρίδιο αιρέσεων και παραχριστιανικών ομάδων, Γ' Έκδοση, Αθήνα 1994
- [4] Αμάντου Κ.Ι., Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους, Αθήνα 1963
- [5] Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Η εν τη ενορία εκκλησιαστική δράση-θεμελιώδεις για την οργάνωση του έργου, εκκλησιαστικές αποφάσεις, Αθήνα 1960
- [6] Βασιλειάδης Πέτρος, Η Ορθοδοξία στο σταυροδρόμι, Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1992
- [7] Βλάχος Σ. Ιερόθεος (αρχιμ.), Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς ως αγιορείτης, Εκδ. Ιεράς Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδειά 1992
- [8] Γκορίτσεβα Τατιάνα, Η τρέλλα να είσαι χριστιανός (μεταφρ. Γεωργ. και Βαρβάρα Μεταλληνού), Εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1988
- [9] Δημητρακόπουλος Σοφοκλής, Το Φιλανθρωπικό έργο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, Εκδ. Ορθοδόξου Τύπου, Αθήνα 1984
- [10] Δημητρόπουλου Π., Χριστιανική Κοινωνιολογία, Αθήνα 1984
- [11] Δίπτυχα της Εκκλησία της Ελλάδος 1995, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1995

- [12] Εγκυκλοπαίδεια των Θρησκειών, Εκδ. Αλκυών, Αθήνα 1994, τόμοι 1ος, 2ος, 3ος
- [13] Ζωγράφου Ανδρέας, Κ.Ε.Κ. Θεωρία Πράξη Προβληματισμοί, Πάτρα 1992
- [14] Ζωγράφου Ανδρέας, Σημειώσεις Κ.Ε.Κ, Πάτρα 1992
- [15] Θεοδωρόπουλου Επιφ. (αρχιμ), Θέματα Κανονικά και Εκκλησιαστικά, Εκδ. Ορθοδόξου Τύπου, Αθήνα 1987
- [16] Θεοδώρου Δ. Ευαγγέλου, Ιστορία και Θεωρία της εκκλησιαστικής κοινωνικής διακονίας, Εκδ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1985
- [17] Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τ. 5ος
- [18] Καλλίνικος (Μητροπολίτης Πειραιώς), Η αλήθεια για την εκκλησιαστική περιουσία, Πειραιάς 1986
- [19] Καντιώτης Αυγουστίνος (μητροπολίτης), "Η εκλογή των επισκόπων", εφημερ. Χριστιανική Σπίθα, αρ.φυλ.522, Αθήνα 1995
- [20] Καρπαθίου Στυλιανός, "Το προνοιακό έργο της εκκλησίας για τον άνθρωπο της Τρίτης Ηλικίας", περιοδικό ΕΚΛΟΓΗ, 1/1994, τ.100
- [21] Κατσούλης Γ., Το κατεστημένο στη νεοελληνική ιστορία, Εκδ. Νέα Σύνορα, 1975
- [22] Κεφάλας Νεκτάριος (μητροπολίτης), Μελέται Θρησκευτικάί και Ηθικάί, Εκδ. Αγία Τριάς, Αθήνα 1962
- [23] Κορνιτσέσκος Κωνστ., Ο ανθρωπισμός κατα τον Ι. χρυσόστομο (ανάλεκτα Βλατάδων 10), Θεσσαλονίκη 1971
- [24] Κοτσώνη Ιερ., Αι περι κοινοβιακής ζωής αντιλήψεις του Μ. Βασιλείου, Αθωνική Πολιτεία, Θεσσαλονίκη 1962
- [25] Κωνσταντέλου Δ, Βυζαντινή φιλανθρωπία και κοινωνική πρόνοια, Αθήνα 1986
- [26] Λέκκος Ευάγγελος, Ιδιοκτησιακό καθεστώς και αξιοποίηση της αγροτικής γης στην Ελλάδα, 30-3-1986

- [27] Μακράκης Μιχαήλ, Ψυχολογία της θρησκείας, Εκδ. Αρμός, Αθήνα 1993
- [28] Μαρουλάκης Ν., Σφήκας Γ., Χριστιανική Ορθόδοξη και Κοσμική Ψυχοθεραπεία, πτυχιακή εργασία, Υπ. Καθ. Φαν. Κατσαρού, ΤΕΙ Πατρών, Πάτρα 1993
- [29] Ματζαρίδης Γεώργιος, Η θεμελιώδης αρχή της κοινωνικής διδασκαλίας της Ορθοδοξίας, Θεσσαλονίκη 1972
- [30] Ματζαρίδης Γεώργιος, Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, Εκδ. Αδελφών Κυρακίδη, Θεσσαλονίκη 1990
- [31] Ματζαρίδης Γεώργιος, Ορθόδοξη Θεολογία και Κοινωνική Ζωή, Εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη
- [32] Μεταλληνός Γεώργιος, "Ο εθελοντισμός στην ορθόδοξη Εκκλησία", περιοδ. έκδ. ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (Ελ. Συλ. Αναδόχων Οικογ.), Αθήνα 1995, τ.5ο
- [33] Μεταλληνός Γεώργιος, Ενορία, ο Χριστός εν τω μέσω ημών, Εκδ. Αποστολική Διακονίας, Αθήνα 1990
- [34] Μεταλληνός Γεώργιος, Η Εκκλησία μέσα στον κόσμο, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1988
- [35] Μεταλληνός Γεωργιος, Ορθόδοξη Θεώρηση της κοινωνίας, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1986
- [36] Μουστάκης Γεώργιος, Οι πέντε μεγαλύτερες θρησκείες του κόσμου, Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1991
- [37] Μπέγζος Μάριος, "Εκκλησία και θρησκεία", περιοδικό ΣΥΝΑΞΗ, τεύχος 9, 1984
- [38] Μπέγζος Μάριος, Φαινομενολογία της Θρησκείας, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995
- [39] Μπότση Π., Φιλοκαλία των Ρώσων Νηπτικών, Α' διδαχές Οσίου Σεραφείμ του Σάρωφ, δ' έκδοση, Αθήνα 1992

- [40] Μπρατσιώτου Π., Η κοινωνική σημασία της Παλαιάς Διαθήκης, Αθήνα 1952
- [41] Π.Ε.Φ.Π, περιοδ. Πολύτεκνη Οικογένεια, έτ.18ο, Αθήνα 1995, τ. 65
- [42] Πανουτσοπούλου Κασσιανή, Κοινωνική Πρόνοια, Ιστορική εξέλιξη-Σύγχρονες τάσεις, Εκδ. Συμβ. Επιμορφώσεως στη Κ.Ε., Αθήνα 1980
- [43] Παπαϊωάννου Δ., Η πολιτική των επισκόπων στη τουρκοκρατία, Αθήνα 1991
- [44] Πάπας Ιωάννης Παύλος ΙΙ, Διαβαίνοντας το κατώφλι της Ελπίδας, Απόδ. Vittorio Messori, Εκδ. Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1994
- [45] Πάσχος Π.Β., Γεροντικόν (αγ. Αντωνίου θ'), Αθήνα 1970
- [46] περιοδ. Πειραϊκή Εκκλησία, ττ.1994-1995
- [47] Σιώτου Μ., Η ιεραποστολική συγκρότηση της ενορίας, Αθήνα 1962
- [48] Στασινοπούλου Όλγα, Κράτος Πρόνοιας, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992
- [49] Σταυρόπουλος Αλεξ., Συμβουλευτική Ποιμαντική, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1985
- [50] Φειδάς Βλ., Βυζάντιο (Βίος-Θεσμοί-Κοινωνία-Τέχνη), Αθήνα 1985
- [51] Φόυερμπαχ Λ., Η ουσία του Χριστιανισμού (μετάφραση), 1976
- [52] Φυτράκη Α., Οι μοναχοί ως κοινωνικοί διδάσκαλοι και εργάτες στην αρχαία ανατολική Εκκλησία, Αθήνα 1950
- [53] Χατζηφώτη Ι.Μ., Αρχιεπίσκοπος Σεραφεΐμ, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1991
- [54] Χατζηφώτη Ι.Μ., Είκοσι Χρόνια του Αρχιεπισκόπου Σεραφεΐμ, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1994
- [55] Χατζηφώτη Ι.Μ., Βυζάντιο και Εκκλησία (Η απομυθοποίηση και η ιστορική αλήθεια), Αθήνα 1978

- [56] Χατζηφώτη Ι.Μ., Η προσφορά της Εκκλησίας, Εκδ. του Γραφείου Τύπου της Ιεράς Συνόδου, Αθήνα 1988
- [57] Χατζηφώτη Ι.Μ., Η σύσκεψη των χριστιανικών Εκκλησιών για την αντιμετώπιση των θανάτων από πείνα, Ζάπειο, 9-13.10.1985, Αθήνα 1986
- [58] "Κοινωνική Μέριμνα στον Σύγχρονο Ορθόδοξο Χώρο", στη σειρά Τί πρόσφερε ο Χριστιανισμός, τεύχος Δ', Εκδ. Τήνος, Αθήνα 1978
- [59] "Κοινωνική Πρόνοια", Εκθέσεις 7, Αθήνα 1989
- [60] "Λειτουργική Διακονία, Η κοινωνική αποστολή της Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο", Πρακτικά Διορθόδοξου Διασκέψεως, Εκδ. ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, Χανιά 1981
- [61] "Σχέσεις κράτους και Εκκλησίας", περιοδ. Δίκαιο και Πολιτική, Εκδ. Παρατηρητής, τ.15
- [62] Aich P., Politische Perspektiven für soziale Arbeit im kapitalismus, Hollstein 1973, σελ. 244
- [63] Berdiaeff Nicolas, Χριστιανισμός και κοινωνική πραγματικότητα, μεταφρ. Βασ. Γιούλτση, Εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη
- [64] Bria John, "The liturgy after the liturgy", International Review of Mission, LXVII, #265, 1978
- [65] Clark Francis, Williams Paul, Εισαγωγή στη μελέτη των θρησκειών, Εκδ. The Open University (Κουτσούμπος Α.Ε), Αθήνα 1991
- [66] Constantelos Dem., Byzantine Philanthropy and Social Welfare, Rutgers University Press, New Jersey 1968
- [67] Julio de Santa Anna, Towards a church of the poor. The Work of an Ecumenical Group of the church and the poor, WCC, Genf. 1979
- [68] Mehl R., Pour une ethique sociale chretienne, Paris 1967
- [69] Moltmann J, What kind of unity? 50 years of "Faith and Order", Geneva 1978

- [70] Weber Max, Η Προτεσταντική Ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1984
- [71] Wittgenstein Ludwig, Διαλέξεις για τη θρησκευτική πίστη, μεταφρ. Β. Αθανασοπούλου, Εκδ. Αστρολάβος/Ευθύνη, Αθήνα 1984

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

- «Μια Πατερική Συμβολή στην αντιμετώπιση του Κοινωνικού Προβλήματος»
- Στοιχεία από το κοινωνικό έργο της ενορίας Αγ. Αλεξάνδρου στο Π. Φάληρο.
- Άρθρα από εφημερίδες
- Έκθεση Πεπραγμένων της Διεκκλησιαστικής Βοήθειας του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών στην Ελλάδα

Ερμηνεία ενός πατερικού κειμένου από τον π.Γ. Μεταλληνό)*

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ:11η Ομιλία στις πράξεις

(κεφ.δ',32-37.Ε.Π. 60, 96-98)

Απόσπασμα

...Ήταν τόση η προθυμία, με την οποία έδιναν (όσοι είχαν περιουσίες), ώστε δεν υπήρχε ούτε ένας φτωχός (στην πρώτη χριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων). Δεν έδιναν δηλαδή ένα μόνο μέρος από την περιουσία τους, κρατώντας την υπόλοιπη για τον εαυτό τους, ούτε τα έδιναν μεν όλα, αλλά με το αίσθημα ότι ήταν δικά τους και τα χάριζαν. Την ανωμαλία της άνιση κατανομής των αγαθών (που συμβαίνει στις κοινωνίες μας) την είχαν εξαφανίσει από ανάμεσά τους και ζούσαν με μεγάλη αφθονία αγαθών. Και αυτό το θεωρούσαν ιδιαίτερα τιμητικό. Ούτε τολμούσαν δηλαδή να δίνουν οι ίδιοι ευθείας στα χέρια των φτωχών, ούτε ένοιωθαν υπερήφανοι που έδιναν, αλλά έφερναν (τα χρήματα που εισέπρατταν από την πώληση των περιουσιών τους) μπροστά στα πόδια (των Αποστόλων) και αυτούς αφήνουν να τα διαχειρισθούν και τους καθιστούσαν απόλυτους κύριους, ώστε η κατανάλωση να γίνεται από αγαθά που ανήκαν πια σε ολόκληρη την κοινότητα και όχι από δικά τους. Αυτός ο τρόπος εκτός των άλλων τους βοηθούσε και στο να μη υπερηφανεύονται.

Αν και σήμερα γινόταν το ίδιο, θα ζούσαμε πιο ευτυχισμένοι και οι πλούσιοι και οι φτωχοί. Μάλιστα, όχι τόσο στους φτωχούς, αλλά στους πλούσιους θα έφερνε τούτο την χαρά και την ευτυχία. (...) γιατί είναι και από μόνο του φανερό, προπαντός όμως από όσα συνέβησαν τότε, πως διαθέτοντας οι πλούσιοι τις περιουσίες τους, όχι μόνο δεν φτώχηναν, αλλά και τους φτωχούς τους έκαμαν πλούσιους.

Αλλά ας περιγράψουμε και τώρα με λόγια το καθεστώς εκείνο και οι χωρίς καμιά εξαίρεση ας πουλήσουν όλα τα υπάρχοντά τους και

εις καταθέσουν εδώ μπροστά μας την αξία τους. Πόσο χρυσάφι νομίζετε πως θα συγκεντρωθεί; (...)

...ατί, αν τότε που δεν υπήρχαν παρά μονάχα τρεις με πέντε χιλιάδες πιστοί, που όλοι οι υπόλοιποι άνθρωποι της γης ήταν εχθροί τους, που δεν περίμεναν βοήθεια από πουθενά, τόλμησαν παρόλ' αυτά να πραγματοποιήσουν την κοινοκτημοσύνη, πόσο μάλλον θα μπορούσε να γίνει αυτό σήμερα, που με τη Χάρη του Θεού είναι γεμάτη από πιστούς οικουμένη; Και ποιός θα παρέμενε τότε ειδωλολάτρης; (...)>>.

Το καταπληκτικό αυτό για την πνευματικότητα και την κοινωνική αληθινή του Κείμενο του ι. Χρυσοστόμου φανερώνει τον τρόπο σκέψης του αναγεννημένου πνευματικά χριστιανού και μάλιστα του ρηθόδοξου Ποιμένα, ο οποίος συνεχίζει στον 4/5ο αιώνα να ζει στο πνεύμα των Αποστόλων, το οποίο, όπως ο ίδιος παραδέχεται, συνεχίζει να ζει στο κοινόβιο μοναστήρι, την συνέχεια της ιεροσολυμιτικής κοινότητας-ενορίας σ' όλους τους αιώνες. Το κείμενο αυτό, παράλληλα, υπογραμμίζει την ευθύνη του χριστιανικού κόσμου σε ένα πρόβλημα μακροδιακονίας, αλλά και την στάση ενός αυθεντικού Ποιμένα στην ορθή καθοδήγηση του ποιμνίου του για τον «μετασχηματισμό», την εν Χριστώ μεταμόρφωση, ανθρώπου και κοινωνίας μέσα στο Σώμα του Χριστού, την Εκκλησία.

Το κοινωνικό πρόβλημα συνιστά ισχυρότατη πρόκληση για την χριστιανική κοινωνία. Οι κοινωνικές διακρίσεις και μάλιστα το πρόβλημα της πείνας και της φτώχειας, δεν είναι δυνατόν να αφήσει αδιάφορη την Εκκλησία. Πρώτα, γιατί από την ίδια τη φύση της η Εκκλησία είναι κοινωνική. Δεν υπάρχει στην αγιοπατερική παράδοση ατομικός χριστιανισμός, ατομική δικαίωση και σωτηρία. Η σωτηρία πραγματοποιείται με την ορθή και πλήρη ένταξη στο Κυριακό Σώμα. Ο πιστός έχει να δείξει Βίο και Πολιτεία, δηλαδή προσωπικό πνευματικοασκητικό αγώνα, αλλά και κοινωνικό προβληματισμό και παρουσία.

Δεύτερο, ο χριστιανισμός δέχεται ολόκληρο τον άνθρωπο, ως ψυχοσπματική ενότητα και ολότητα και σώζει ολόκληρη τη ζωή του, πνευ-

πνευματική και σωματική. Και γι' αυτό καταφάσκει όλα τα προβλήματα του ανθρώπου, πνευματικά και βιοτικά. (...) Σκοπός της σαρκώσεως του Θεού-Λόγου είναι η ενχρίστωση και εκκλησιοποίηση ΟΛΗΣ της ζωής, ο ρεαλισμός όλων των σχέσεων, σύνολης της κοινωνίας μας. Της φιλίας, της οικογένειας, της οικονομίας, της επιστήμης, της πολιτικής ζωής, έξω από κάθε έννοια κληρικοκρατίας και ιεροκρατίας, αλλά και εκκοσμικεύσεως της Εκκλησίας. (...)

Στην εποχή την οποία εξετάζει ο Χρυσόστομος στο κείμενό του, είχαμε έντονη πολιτική και εκκλησιαστική αστάθεια, που έφερε με τη σειρά της οικονομική αταξία. Η άνιση κατανομή των αγαθών, η εκτετάλλευση των φτωχών από τους ισχυρούς - κύρια θέματα στα έργα του Χρυσόστομου - η δουλεία, η μετακίνηση των πληθυσμών στα αστικά κέντρα, είχαν σαν αποτέλεσμα τη φτώχεια και δυστυχία και την κοινωνική ακαταστασία. (...)

Η ουσία του χρυσοστομικού λόγου, συμπυκνώνεται στην έκφραση λόγος πνεύματος συνέχειας, στη διάθεση δηλαδή για πιστότητα στην αποστολική παράδοση, που μέσω μορφών, όπως ο Χρυσόστομος, έγινε πατερνική. Ο ίδιος, επιδιώκει την οικοδόμηση μιας κοινότητας αλληλεγγύης. Η αγωνία του Χρυσόστομου να δώσει λύση σε ένα υπαρκτό κοινωνικό πρόβλημα της εποχής του αναπαύεται μόνο στη δομή της χριστιανικής κοινωνίας της πρώτης Εκκλησίας. (...)

Η κοινωνική οργάνωση της πρώτης Εκκλησίας φανερώνεται με την καθιέρωση του <<θεσμού>> της κοινοκτημοσύνης. Η αποστολική εκκλησία αναλαμβάνει μέσα στον τότε κόσμο η ίδια, με τις δικές της δυνατότητες, την αντιμετώπιση - δεν λέμε λύση - συγκεκριμένου κοινωνικού προβλήματος - όποια έξωθεν πρότυπα και αν είχε στην ενέργειά της αυτή (Κουμράν, ρωμαϊκά Κολλέγια κλπ). Η αποστολική σύνοδος (49 μ.Χ.) θα καθιερώσει και τον θεσμό των <<λογιών>>, ο δε απόστολος Παύλος θα δώσει και το θεωρητικό προσδιορισμό αυτής της πρακτικής, με την καθαρά κοινωνική αρχή, το <<περίσσευμα>> των μεν να αλύπτει το <<υστέρημα>> των άλλων, <<όπως γένηται ισότης>> (Β' Κορ. 13-14). Αυτό θα είναι το κοινωνικό ιδανικό της Εκκλησίας στην

θεντικότητά της. Δημιουργήθηκε έτσι στην πράξη μια διακοινοτι-
ενότητα σε παγχριστιανικό επίπεδο, ώστε όλη η ανα τον κόσμο
κλησία να εμφανίζεται ως μία εν Χριστώ Κοινοπολιτεία, μια πα-
δόσμια κοινότητα, όχι μόνο πίστεως, αλλά και αγάπης. Η εκκλησιαστι-
ιστορία μας βεβαιώνει, ότι και οι μη Χριστιανοί, και αυτοί οι
ώκτες, δεν έμεναν ποτέ έξω από την μακροδιάστατη αυτή κοινωνική
μόνοια της Εκκλησίας.

Τα ειδικότερα στοιχεία της κοινωνικότητας της πρώτης Εκκλησίας,
που τη διαφοροποιούν ριζικά από τις αγαπητικές εκδηλώσεις του κό-
σμου, ήταν: α) Η αγιοπνευματική διάστασή της. β) Πίστη στην εν Χριστώ
καθολική σωτηρία της ανθρωπότητας γ) Η οποιαδήποτε προσφορά γι-
ταν σε αδελφούς, όχι αόριστα σε συνανθρώπους. Σε <<εικόνες Θεού>>
και γι' αυτό εθεωρείτο οφειλή και όχι ηθικό χρέος (καθήκον).

Υπήρχε η συνείδηση, ότι ο Χριστιανός δεν προσφέρει τα δικά του
αλλά του Θεού (ο Θεός δεν έχει απολύτως ΤΙΠΟΤΑ δικό του), αλλά τα του Θεού, που
είναι ΚΟΙΝΑ. δ) Η αγάπη δεν ήταν ομαδική, αλλά καθολική-παγκόσμια.
ε) Η προσφορά έφθανε τα όρια της θυσίας, η οποία φανέρωνε την ανι-
στοτέλειά της (τελεία αγάπη, Ιω. 15, 13). ζ) Δεν έμενε άσαρκη θεωρία,
αλλά γινόταν καθημερινή πρακτική στα πρόσωπα των αυθεντικά πιστών.

Η Διδαχή των Αποστόλων, κείμενο των αρχών του β' αιώνα, αποδει-
κνύει την επιβίωση της ιεροσολυμιτικής πράξεως, αλλά αποφάσκει κά-
θε ιδέα περι προσωρινότητας της πρωτοχριστιανικής κοινοκτημοσύνης.
Λέγει λοιπόν η διδαχή: <<Δεν θα αδιαφορήσεις γι' αυτόν που έχει
ανάγκη, αλλά θα έχεις ΟΛΑ ΚΟΙΝΑ με τον αδελφό σου, και δεν θα πεις
προς (όσα έχεις) είναι ΔΙΚΑ ΣΟΥ. Γιατί, αν έχετε κοινό το αθάνατο,
πόσο μάλλον έχετε κοινά τα θνητά; (κεφ. 4, 8) (...)

Ο Χρυσόστομος θεμελιώνει την κοινοκτημοσύνη του όχι σε ανθρω-
πινους νόμους, σε εξωτερικό δηλ. εξαναγκασμό, αλλά στην ελευθερία
της αγάπης. Αν δεν αποδεσμευτεί κανείς από την δεσποτεία των αγα-
θών ΤΟΥ, δεν ελευθερώνεται πραγματικά, για να δει τα αγαθά του
<<κοινά>>. Αν δεν προηγηθεί δηλαδή η ακτημοσύνη, δεν μπορεί να υπ-

...ξει και κοινοκτημοσύνη.(...)

Η εσωτερική διάσπαση είναι το αίτιο και της εξωτερικής διάσπασής μας. Με την αμαρτία, ως εσωτερικό γεγονός πρώτα, εισήλθε στην ζωή μας η ιδιοτέλεια, το συμφέρον. Η στάση που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο, που ζει στην α-θεία της αυτονομίας του, είναι η αρπακτική βουλιμία απέναντι στην ύλη. Η προέκταση δε της στάσεως αυτής στο χώρο της μακροκοινωνίας δημιουργεί τις διακρατικές και ηπειρωτικές ανισότητες, την κατάσταση της αδικίας σε παγκόσμια κλίμακα.(...)

Η κατεξοχήν κοινωνική προσφορά είναι να οδηγηθεί ο άνθρωπος στον δρόμο της αγάπης και της θεώσεως, που δεν είναι διλου εξωπραγματικός και όχι να αδικείται ενθαρρυνόμενος να μένει δέσμιος σε φθαρτές και ψυχοφθόρες πολλές φορές επιδιώξεις και αναζητήσεις. (...)

Η αυτοπαρέιτση από κάθε απαίτηση πάνω στα οποιαδήποτε αγαθά, είναι η βασικότερη προϋπόθεση για την ευχαριστιακή χρήση του δομικού-κτίσεως μέσα στην πρακτική της αγάπης και αδελφοσύνης.(...).

Η κοινωνικότητα χωρίς πνευματικότητα είναι νόθη κατάσταση. Αλλά και μια πνευματικότητα που δεν καταλήγει στην αγαπητική κοινωνία, είναι κι αυτή πλαστή και κίβδηλη.(...)

Θα μπορούσε κανείς βέβαια, να επισημάνει στον χρυσοστομικό λόγο μειονεκτήματα θεωρητικής κατοχύρωσης. Η πρότασή του δεν συμφωνεί πλήρως με τις σημερινές οικονομικές θεωρίες. Αυτός προτείνει ένα μοντέλλο που κινείται μεταξύ καπιταλισμού και σοσιαλισμού. Η κοινωνία κατανάλωσης όμως δεν μπορεί να σταθεί χωρίς παραγωγή. Αυτό είναι αυτό πράγματι το ισχυρότερο -και γι' αυτό συνηθέστερο- επιχειρήμα, για να μειώνεται η σημασία της κοινοκτημοσύνης της πρώτης Εκκλησίας και επομένως και η αξία της για τη λύση του κοινωνικού προβλήματος.

Τόσο όμως στις Πράξεις, όσο και στο παρόν κείμενο του Χρυσόστομου, ναί μεν δεν γίνεται λόγος για παραγωγή, αλλά ούτε φαίνεται να αποκλείεται. Ο Χρυσόστομος μιλεί για διάθεση της περιουσίας (ιδιοκτησίας), δεν αρνείται όμως την παραγωγή με την εργασία, όπως άλ-

ιστε δεν την απέκλεισε και η Αποστολική Εκκλησία. Η κοινοκτημο-
νη των Πράξεων δεν σημαίνει άρνηση της εργασίας, αλλά της εγω-
ντρικής ιδιοκτησίας. Ο Χρυσόστομος δεν θεωρούσε το μέτρο αυτό
ιτοπικό, αλλά εφαρμόσιμη και βιώσιμη λύση. Και ήταν ως γνωστό
γαλοφυΐα ο Χρυσόστομος και επιπλέον δικηγόρος εξ επαγγέλματος,
ιλ. άνθρωπος με κοινωνικές εμπειρίες ευρύτατες, κάτι που φαίνεται
ιχνά στα έργα του. Ζητούσε μόνο πίστωση χρόνου (<<ζωήν>>), όχι
οικιά για να πεισθεί αυτός, αλλά για να πεισθούν οι ακροατές του.
.....)

ΑΓΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΦΑΛΗΡΟ

Η Ενορία του Αγίου Αλεξάνδρου στο Παλαιό Φάληρο, ανήκει στη Μητροπολιτική Μητροπολίτη Νέας Σμύρνης. Βρίσκεται επί των οδών Αθηνών και Αγ. Αλεξάνδρου, ενώ Υπεύθυνος Ιερέας, είναι ο π. Αθανάσιος Καλογήρου.

Η Ενορία του Αγίου Αλεξάνδρου απευθύνεται σε έναν μεγάλο αριθμό Ενοριτών (25.000), οι περισσότεροι από τους οποίους ανήκουν στην μεσαία τάξη. Ο ίδιος ο π. Αθανάσιος Καλογήρου, χαρακτηρίζει την Ενορία του ως <<ασύνδετο σύνολο ανθρώπων>>, με μικρή ευαισθητοποίηση σε ότι αφορά τα εκκλησιαστικά δρώμενα και την κοινωνική προνομή. Αυτό προέρχεται και σαν αποτέλεσμα του γεγονότος, ότι οι περισσότεροι κάτοικοι της περιοχής, δουλεύουν στο Κέντρο της Αθήνας και όχι σε τοπικό επίπεδο. Τούτο σημαίνει ότι δεν γνωρίζονται μεταξύ τους, δεν αναπτύσσουν σχέσεις και κατά συνέπεια δεν συμμετέχουν στις δραστηριότητες της <<κοινοότητάς τους>>.

Ο π. Αθανάσιος, χαρακτηρίζει το έργο της ευαισθητοποίησης αυτών των ανθρώπων εξαιρετικά δύσκολο. Ο ίδιος αναφέρει τις έως τώρα προσπάθειές του, προς την επίτευξη συνοχής:

Αρχικά προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει τους ενορίτες, με τα θ. κηρύγματα, μετά το τέλος της λειτουργίας στον Ι. Ναό. Άλλωστε το κήρυγμα είναι ένας τρόπος άμεσης επαφής με τους ανθρώπους που συχνά αποδίδει καρπούς. Ο <<καρπός>> στη συγκεκριμένη περίπτωση, ήταν η ευαισθητοποίηση αρκετών ανθρώπων, που όμως, αφ' ενός δεν ήταν αρκετοί, αφ' ετέρου, αποτελούν το σύνηθες κλειστό κύκλωμα πιστών, που εκκλησιάζονται ανελλιπώς και όχι καινούρια πρόσωπα, από το νέο, σύγχρονο και δυναμικό χώρο της κοινότητας. Οι προσπάθειες ήταν ανάγκη να επεκταθούν σε όλο το φάσμα της Ενορίας και όχι επιλεκτικά σε μικρό αριθμό ατόμων.

Μια δεύτερη προσπάθεια των Κληρικών της Ενορίας, ήταν να αναπτύξουν κοινωνικό έργο στην Ενορία τους, με την βοήθεια των εθελοντών και μέσα από τις δραστηριότητες αυτές, να προσελκύσουν καινούριο κόσμο στην Ενοριακή συνείδηση. Προκειμένου όμως να γίνει κάτι τέτοιο σωστά, είναι κατά τη γνώμη των κληρικών, απαραίτητη η συμβολή ενός Ειδικού Επαγγελματία, ο οποίος θα φροντίσει να διεξάγει Κοινωνική Έρευνα για να δει τις υπάρχουσες ανάγκες στον ενοριακό χώρο και να σχεδιάσει το κοινωνικό δίκτυο παροχών που είναι ο σκοπός της Ενορίας για να δημιουργηθεί. Για τον σκοπό αυτό, ο ίδιος ο π. Αθανάσιος, πρότεινε σε μία επαγγελματία Κοινωνική Λειτουργό της Ενορίας, να δουλέψει για την Εκκλησία και να συμβάλλει στη δημιουργία του Κοινωνικού της Έργου. Η Κοινωνική Λειτουργός αρνήθηκε για οικονομικούς λόγους.

Η τρίτη προσπάθεια, έγινε μέσω της Ομάδας Αυτοβοήθειας της Ενορίας, που είναι στην ουσία μια Ομάδα Εθελοντών, που αποτελείται από συνειδητοποιημένους ενορίτες, όλων των ηλικιών. Πάρθηκε λοιπόν η απόφαση, να γίνει η καταγραφή αναγκών καθώς και η ευαισθητοποίηση των πολιτών, με την μέθοδο <<πόρτα-πόρτα>>. Η προσπάθεια αυτή απέδωσε, αλλά όχι συνολικά. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν οι ανάγκες πολλών ενοριτών και τα προβλήματα επιμέρους ομάδων, πχ. ηλικιωμένων, αλλά δεν επιτεύχθηκε η ευαισθητοποίηση της πλειοψηφίας των ανθρώπων, που δήλωσαν ότι δεν θα ήθελαν ανάμειξη στα δρώμενα της <<κοινότητας>> ή αλλιώς της Ενορίας.

Ετα στοιχεία που καταγράφηκαν, έγινε κατανοητό ότι ο χώρος της Ενορίας πάσχει από το φαινόμενο των <<μοναχικών υπερηλίκων>> που τις περισσότερες των περιπτώσεων δεν μπορούν ούτε να αυτοεξυπηρετηθούν.

Μια άλλη διαπίστωση ήταν ότι οι νέοι άνθρωποι της Ενορίας δεν έχουν ευκαιρίες για δημιουργική απασχόληση παρά μόνο για αναψυχή. Οι διαπιστώσεις αυτές, οδήγησαν την Ομάδα Εθελοντών, με την καθοδήγηση των Κληρικών, στην οργάνωση και πραγματοποίηση των εξής:

Δημιουργία του ανοιχτού Ιδρύματος Σπίτι Γαλήνης Χριστού, το οποίο ανήκει στο πεδίο της γεροντικής πρόνοιας και απευθύνεται κυρίως σε μοναχικούς υπερήλικες. Πλην όμως αυτών, στο Σ.Γ.Χ. μπορούν να προσέλθουν όλοι οι ενορίτες που νιώθουν την ανάγκη κοινωνικής επαφής, συντροφιάς, συζήτησης, συμμετοχής στην Ενορία. Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Σπιτιού Γαλήνης, διοργανώνονται εκδρομές, γιορτές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις. Επίσης, οι Εθελοντές της Ομάδας Αυτοβοήθειας, πραγματοποιούν τις συναντήσεις τους, στο χώρο του Σπιτιού Γαλήνης.

Περιγραφή Χώρου:

Ο χώρος του Σπιτιού γαλήνης Χριστού βρίσκεται σε μεγάλο ημιυπόγειο χώρο, παραπλεύρως της Ενορίας του Αγίου Αλεξάνδρου. Περιλαμβάνει έναν μεγάλο χώρο, περίπου 50 τ.μ. στον οποίο βρίσκονται μεγάλα μακρόστενα τραπέζια και πάγκοι, προκειμένου να κάθονται οι εισερχόμενοι στο Σπίτι, καθώς και μια μεγάλη κουζίνα, στην οποία ετοιμάζεται το φαγητό ή ο καφές. Επίσης, στο βάθος, υπάρχει ένας στενόμακρος απομονωμένος χώρος, στον οποίο βρίσκεται το γραφείο του π. Αθανασίου.

Ο χώρος είναι πολύ φωτεινός και η ατμόσφαιρα ζεστή και φιλόξενη. Παρόλο που επισκεφθήκαμε την Ενορία απροειδοποίητα, ο χώρος του Σ.Γ.Χ. ήταν γεμάτος με ανθρώπους, τα τραπέζια, επίσης γεμάτα με καφέδες, κουλούρια και γλυκά, ευχάριστη μουσική ακουγόταν και δινόταν η εντύπωση, ότι όλοι όσοι επιθυμούσαν μπορούσαν να ενωθούν με αυτή την μεγάλη παρέα.

Μια άλλη, εξίσου ενδιαφέρουσα δραστηριότητα της Ενορίας, είναι η προμήθεια δωρεάν γευμάτων στους άπορους και στους υπερήλικες που ζουν μόνοι τους. Τα γεύματα ετοιμάζονται από τις Εθελόντριες ενορίτισσες στο χώρο του Σ.Γ.Χ. και μοιράζονται είτε στον χώρο του Ιδρύματος, είτε κατ'οίκον για τους κατάκοιτους και τους ανάπηρους.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι εκτός από το φαγητό, δίνεται οικονομική ενίσχυση στους άπορους, ενώ σε μερικές περιπτώσεις καταβάλλεται και

σηματικό ποσό για την εξόφληση ενοικίου, τηλεφώνου, ή ρεύματος.
Τα έσοδα προέρχονται από το Φιλανθρωπικό Ταμείο της Ενορίας, ενώ
η Μητρόπολη παρέχει το ποσό των 100.000 κάθε μήνα.

Για τους Νέους, η Ενορία του Αγίου Αλεξάνδρου έχει δημιουργήσει
αθλητικές εγκαταστάσεις δίπλα στο Ενοριακό Κέντρο <<Παντοκράτωρ>>
και έχει συμβάλλει για την δημιουργία θεατρικής Ομάδας. Παράλληλα,
διοργανώνονται συχνά Ομιλίες, Σεμινάρια και συζητήσεις περί κοινωνι-
κών θεμάτων που αφορούν τους νέους. Τέλος, να σημειωθεί ότι οι Κληρι-
κοί της Ενορίας, έχουν προσθέσει στο λειτουργικό Πρόγραμμα της Κυρια-
κής, και δεύτερη λειτουργία στις 11:00 για τους νέους, που δεν ξυπνούν
πρωίς.

Ορθοδοξία και σκοταδισμός

Ορθοδοξία δεν νοείται πάθος, εκδίκηση, διασυρμός, σπύλωση και ό,τι άλλο διακρίνει ταραγμένες συνειδήσεις, αλλά νηφαλιότητα, γαλήνη, ηρεμία, πραότητα, υψηλό ήθος.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ μας γίνεται πάρα πολύ λόγος για Ορθοδοξία, χωρίς όμως να υπάρχει πάντοτε ορθοπραξία· κάποτε μάλιστα έχουμε, με το επικάλυμμα της Ορθοδοξίας, ενέργειες που δεν έχουν καμία σχέση ούτε μ' αυτήν ούτε με τον Χριστό.

Όχι, σε καμία περίπτωση δεν είναι Ορθοδοξία η καταστροφή ενός πιάτου στη Ροτόντα Θεσσαλονίκης από κάποιον οργίλο καλόγερο ή η καταστροφή της οθόνης και των καθισμάτων του κινηματογράφου «Εμπασσ» από αγανακτισμένους «χριστιανούς», γιατί προβαλλόταν η ταινία του Σκορτσέζε «Ο τελευταίος πειρασμός», με βάση το γνωστό, και ασφαλώς και για τον γράφοντα, προσβλητικό του θεανδρικού προσώπου του Χριστού, μυθιστόρημα του Ν. Καζαντζάκη με τον ίδιο τίτλο.

Ναι, Ορθοδοξία είναι η παρέμβαση του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου στον πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας, Ζακ Σιράκ, εναντίον των πυρηνικών δοκιμών, το αδιάπτωτο ενδιαφέρον του για την προστασία του περιβάλλοντος, τον σεβασμό του ανθρωπίνου προσώπου, τα οξύτατα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη κοινωνία.

Όχι, Ορθοδοξία δεν είναι ο εκσφενδονισμός εικόνων και άλλων ιερών αντικειμένων στον Ναό της Μεταμόρφωσης της Κηφισιάς από υλοστηρικτές των έκπτωτων Μητροπολιτών και όλα τα άλλα που διέσυραν διεθνώς τη χώρα, καθώς τα διεθνή τηλε-

οπτικά δίκτυα τα μετέδωσαν σε όλο τον κόσμο.

Ναι, Ορθοδοξία είναι οι πρωτοβουλίες του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Παρθενίου για την ειρήνη και την καταλαγή, η ανάδειξη Αφρικανού Μητροπολίτη, ο αγώνας του κατά του ρατσισμού, το σπουδαίο ιεραποστολικό έργο που επιτελείται σήμερα με την αιγίδα του στη Δυτική, Κεντρικά και Ανατολική Αφρική.

Όχι, Ορθοδοξία δεν είναι η εκμετάλλευση του ανθρωπίνου πόνου ή ανάγκης από κάποιους, η επαγγελματική αντίληψη της ιερατικής και αγιαστικής χάριτος, η απουσία από τα φλέγοντα προβλήματα που απασχολούν τη νεότητα ή την τρίτη ηλικία, τους μοναχικούς ανθρώπους, τους φυλακισμένους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους φορείς και τους πάσχοντες από AIDS και τους εξαρτημένους από τα ναρκωτικά.

Ναι, Ορθοδοξία είναι η παρηγοία και οι αγώνες του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσόστομου για το εθνικό θέμα της Κύπρου, την απελευθέρωση των κατεχομένων, τους πρόσφυγες, την επιστροφή των πολιτιστικών θησαυρών του Ελληνισμού, που εκποιούνται στους μεγάλους οίκους πλειστηριασμών της Ευρώπης, όπου διαχέονται από τη Βόρειο Κύπρο.

Όχι, Ορθοδοξία δεν μπορεί να είναι μίσος, διωγμοί, ίντριγκες, μεσαιωνισμοί, υπεροπτική συμπεριφορά, α-

τομισμός, αλλά αγάπη, περίθαλψη, κατανόηση, ανθρωπιά, αλληλεγγύη για τον διπλανό.

Ναι, Ορθοδοξία είναι οι πρωτοβουλίες του Αρχιεπισκόπου Στραφείμ για την εξάλειψη των θανάτων από πείνα, για τη δωρεά μελών του σώματος, για τα παιδιά που πεθαίνουν από έλλειψη φαρμάκων, λόγω του εμπόργου, στη Σεϋθία ή το Ιράκ - το θρησκευμα δεν έχει σημασία.

Όχι, Ορθοδοξία δεν νοείται πάθος, εκδίκηση, διασυρμός, σπύλωση και ό,τι άλλο διακρίνει ταραγμένες συνειδήσεις, αλλά νηφαλιότητα, γαλήνη, ηρεμία, πραότητα, υψηλό ήθος. Είναι δαυτύτατα δημοκρατικό και ουδέποτε απολυταρχικό. Δεν καταναγκάζει αλλά επιβάλλεται με την αλήθεια της.

Ναι, Ορθοδοξία είναι ο ρακουλ-λέκτης της αγάπης ταπεινόπαλας, που εκποιεί παλιές εφημερίδες για ν' αγοράσει λίγο γάλα και λίγο ψωμί για τι άπορες και πολύτεχνες οικογένειες.

Όχι, δεν είναι ζωή τρυφή λή σε πολυτέλεια, συσώφρηση κοσμικού πλούτου, αλλά απλότητα, σύνεση, ευπρέπεια. Δεν εκπομπεύεται, αλλά μέσα στον κόσμο πορεύεται με την πνευματικότητα της.

Ναι, Ορθοδοξία είναι ο διάλογος η επικοινωνία και όχι η απομόνωση, κρουψινοια, η διαγωγή εν κρυπτώ και παραδύστω. Η προσπάθεια για προσέγγιση και με τον αντιφρονούντα, εξήγηση. Αυτό δεν σημαίνει υποχώρηση. Οφείλεις να κάνεις γνωστές τις αλήθειες σου, να συζητήσεις, να κατατοπίσεις. Δεν μπορείς να κλειστείς στο «καδούκι» σου.

Ο Ιωάννης Μ. Χατζηφώτης είναι συγγραφέας.

Του Ιωάννη Μ. Χατζηφώτη

**Ορθοδοξία
δεν είναι ο
εκσφενδονισμός
εικόνων
και άλλων ιερών
αντικειμένων
σε ναό
της Κηφισιάς**

...Αλλά στο πνεύμα των Χριστουγέννων, η Εκκλησία, ο Ερυθρός Σταυρός και το υπουργείο Υγείας μερμούν για άστεγους και πρόσφυγες

Χριστούγεννα 1994: Μια Αθήνα σταλιμισμένη, φωτεινή, έτοιμη να γιορτάσει τη γέννηση του Θεογεννώσαντος. Οι βιτρίνες των καταστημάτων «καλούν» τους περαστικούς να αγοράσουν το δώρο της χαράς για τους φίλους και την οικογένεια.

Ανήμερα μας όμως βρίσκονται οι όλοι εκείνοι που φέτος -για μια ακόμη φορά ίσως- θα περάσουν τις «αγιές ημέρες», μόνοι, δίχως οικογένεια και μια δικιά τους γωνιά για να μείνουν και να ζεσταθούν. Είναι οι άστεγοι ταύτης της πόλης - πρόσωπα της ανόγκης που έρχονται από το πωλημένα και προσπαθούν να επιβιώσουν με το περιεσπασμένο της καρδιάς των περαστικών.

Χριστούγεννα 1994 για τους «ταπεινούς» και «καταρροσμένους», τους εγκατελειμμένους και τους ξεχασμένους συνανθρώπους μας. Τι ζήτούν και πως ανθάνονται Πόιος πόνος και ποια παράσιτα φωλιάζουν στην καρδιά τους; Νο τι μας έλεε ένας από αυτούς που ζει εδώ και πέντε χρόνια στους δρόμους, όταν τον συναντήσαμε σε μια γωνιά της Ομόνοιας:

«Όποτε η αστυνομία δεν με διώχνει από εδώ, κατηγορώντας με για αλητεία, έρχομαι και κοιμάμαι...Μου αρέσει όπως έχει στολιστεί, φυσικά, θα ήθελα να είχα ένα σπίτι αυτές τις ημέρες, αλλά το σφάλμα είναι δικό μου... Είμαι βάρος στην κοινωνία και δικαιολογημένα οι περαστικοί με αντιμετωπίζουν εχθρικά. Βέβαια, τις ημέρες των εορτών τα πράγματα είναι κάπως καλύτερα για εμάς. Όμως, νιώθω άσχημα που δεν με σκέφτονται οι δικαί μου άνθρωποι, αλλά κάποιος ξένος...»

Καταλαβαίνει κανείς το παράσιτο αυτού του ανθρώπου. Το βλέπει στα μάτια του, το ακούει στη φωνή του που «οκλιμαίει» όταν μιλά για τους φορείς πρόνοιας:

«Ενώ μπορούν να μας βοηθήσουν, δυσκολευόμαστε να τους πληρώσουμε λόγω γραφειοκρατίας. Η πλειονότητα των αστέγων είναι άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν απογοητευθεί από τη ζωή και έχουν αποξενωθεί από τους δικούς τους ανθρώπους. Έχουν κλειστεί στον εαυτό τους και δύσκολα εμπιστεύονται ξένους... Κάθε αστέγος και μία ιστορία... Τι το θέλετε...»

Τρίβει το χέρι του για να να ζεσταίνει και συνεχίζει: «Οι περαστικοί, οι ξένοι, βολεύονται κάπως και ύστερα φεύγουν. Άλλοι μένουν χέρι στους δρόμους και αρνούνται πεισματικά να φύγουν... τους αρέσει. Φυσικά, υπάρχουν και οι ανασφάλιστοι ή και οι αφηλοσύμεινοι του ΟΓΑ, που με τη συνταγή των είκοσι χιλιάδων δραμών θέλουν να ξεψύγουν από την κατάντια αυτή, αλλά δεν μπορούν...»

Συνιλία ζωή για ανθρώπους και ζώα. Αστεργί και οι τρεις βόρην καταφύγιο κάτω από την ίδια «σπίτη». Κι αν τα σκυλιά μορμούν να εξαγαλλούν μόνο τους την τροφή, κάποιοι χρειάζονται την ελπίδα συμμετοχή μας για να βρουν μια θέση στον ήλιο.

Τι επιφύλασσει η γέννηση του Ιησού για όλους αυτούς τους ανθρώπους; Τι μπορούν να περιμένουν και από ποιους;

Το υπ. Πρόνοιας

Το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας είναι ο καλύτερος φορέας που μερμούν για τους ανθρώπους της ανξείας και της πίκρας. Διαθέτει 4 κοινωνικούς ξενώνες: της Επικούρου, Ενγλήμων του Κορέα, της Βουλγαρίας και το κέντρο προσωρινής διαμονής του Ρέντη, το οποίο απευθύνεται αποκλειστικά σε Ποντίους. Το ανώτατο χρονικό όριο που μπορούν να φιλοξενηθούν τα άτομα και άπορα άτομα εκεί είναι τέσσερις μήνες. Συνήθως, πρόκειται για ανθρώπους από την επαρχία, οι οποίοι επισκέπτονται την Αθήνα για δουλειές και δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν κάποιο ξενώνα. Σύμφωνα με το υπάρχον τιμολόγιο, άτομα με εισόδημα μικρότερο των 50.000 δραμών, φιλοξενούνται δωρεάν. Ενώ όσοι

τη βοήθεια που μπορούν να πάρουν από το κράτος και τους άλλους φορείς πρόνοιας. Άλλωστε, όπως χρειάζεται βοήθεια, θα αποβήναι στον Ε.Ε.Σ. ή στην εκκλησία. Κα πράγματι η εκκλησία, η ορθόδοξη αλλά και η καθολική, είναι η μόνη που προσφέρει καθημερινά και συστηματικά βοήθεια στους άπορους.

Η Εκκλησία

Συγκεκριμένα, η καθολική εκκλησία στη χώρα μας με το πρόγραμμα Caritas προσφέρει 3 φορές την εβδομάδα (Τρίτη, Πέμπτη Παρασκευή) μεσημεριανό φαγητό σε 515 πρόσφυγες και αλλοδαπούς, ανεξαρτήτως θρησκειακού. Στο ΚΑΠΗ Αγίας (Κατοδούστριου 52, πλατεία Βάθης) όσοι αλλοδαποί δεν βοηθούνται από τον ΟΗΕ ή άλλους φορείς πρόνοιας, στένονται με τρόφιμα που προέρχονται από εθελοντικές προσφορές από την ΕΜΔα και το εξωτερικό. Όσοι Έλληνες απευθύνονται στην καθολική εκκλησία για βοήθεια, ενημερώνονται «δικαιωματικά» στη πράξη να απευθύνονται αλλού.

Η Αρχιεπισκοπή Αθηνών, κατά τον εκπρόσωπο της, κ. Χατζήφωτη, δαπανά 600 εκατ. δρχ. το χρόνο στον τομέα της πρόνοιας για άπορους, χωρίς να περιλαμβάνονται στο ποσό αυτό έσοδα αίτησης 2.700 ατόμων. Καθμερινά, που γίνεται μέσω των 141 ενδορικών και των 14 κοινωνικών λειτουργιών της. Για την αποκατάσταση άπορων που έχουν ξεπεράσει τα 600 εκατ. της ηλικίας τους λειτουργούν στην Αττική 10 «Στέγες γερμάτων».

Διαθέτοντας μάλιστα ειδικό ταμείο βοήθειας για τους άπορους, χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ευελιξία τόσο στο να παρέχει άμεσα οικονομική βοήθεια όπου χρειάζεται (3.000 δρχ. ημερησίως) όσο και στο να εξοφλεί, προσωρινή στέγη, πληρώνοντας αναλόγως τη παροχή των 2 πρώτα ενδορικών. εξοφλώνοντας παράλληλα εργασία.

Κοινή διαπίστωση σχεδόν όλων των φορέων πρόνοιας είναι ότι η βοήθεια που προσφέρεται σφραγισμένη δεν είναι αρκετή και αφετέρου αποκλείει εξ αρχής όσους αντιμετώπιζουν προβλήματα διατήρησης και εξάρτησης. Ως αιτία της ελλιπούς αυτής των ανδρώπων, που ουσιαστικά αποτελούν την πλειονότητα των αστέγων, αναφέρονται η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού στους συγκεκριμένους φορείς. Άλλωστε, η παροχή βοήθειας στους αστέγους γίνεται μόνο κατόπιν δικής τους προσηύξης, στους φορείς η δική τους ευαισθητοποίηση, εάν αυτή είναι τόσο ώστε να ειδοποιηθούν και να μην φορέα προς βοήθεια αυτών των ανθρώπων.

Στις 24, 25, 26 και 27 Δεκεμβρίου το υπουργείο σε συνεργασία με τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό (Ε.Ε.Σ.) διοργανώνει για 3η συνεχόμενη χρονιά, κάθε μεσημέρι (12-3), γωνιά για τους άπορους, τόσο στο χώρο όπου στεγαζόταν ο σταθμός πρώτων βοηθειών (Γ Σεπτεμβρίου) όσο και σε ιδρύματα που υπουρμούν στο Περιστέρι, του Κορέα, στην Κοιμουνδόουρα και στον «Οντισμό». Κατά τη διεύθυνση του Ε.Ε.Σ. κ. Καβατά, υπολογίζεται ότι εφέτος θα αποθωβιν από αυτό το πρόγραμμα 1.200 άτομα, ενώ αυθήμενες θα είναι αυτές τις ημέρες οι παροχές σε ρουχισμό και επιδοματα.

Τι γίνεται, όμως, τις υπόλοιπες μέρες του χρόνου; Ο κοινωνικός λειτουργός του Ε.Ε.Σ. κ. Μπουνταλής διευκρινίζει ότι ο ρόλος του Ε.Ε.Σ. στον τομέα της πρόνοιας για άστεγους ή άπορους είναι κυρίως παρατηρητικός, συμβουλευτικός, μετασφαιρτικός και υποστηρικτικός. Οι άποροι, δηλαδή, μπορούν να πληρωθούν από τον Ε.Ε.Σ. για

έχουν μηνιαίο εισόδημα μεγαλύτερο του ποσού αυτού πληρώνουν καθημερινά 600 δραχμές. Προς 1.200 δραχμές την ημέρα εθελοντίζουν δωμάτιο στον ξενώνα όσο έχουν εισόδημα 75-150.000 δραμών. Όταν φέρει τη στήση όπου καταφέρονται να γίνουν δεκτοί στους ξενώνες, αυτή γίνεται με κουπόνια, αξίας εκατόνων δραμών το κάθνα, σε αιμεργαζόμενα με τους ξενώνες εστιατόρια.

«Πολλές φορές έχουμε παρατηρήσει παρακάμπτοντας τη γραφειοκρατία, προκειμένου να βοηθηθούν άστεγους που αδυνατούν να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά, ώστε να γίνουν δεκτοί στους ξενώνες...», παραδέχονται οι κοινωνικοί λειτουργοί των ξενώνων.

Παλαιότερα, το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας εννοικιάζε ξενώνες από ιδιώτες. Όμως, ένας μετά τον άλλον έκλεισαν. Διασώζονται φέτος είναι το μέλλον και των τεσσάρων ενυπαρμένων κρατικών ξενώνων.

Η ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

17,568

Η ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Μεταξύ 25 'Ιουλίου και 10 Αυγούστου 1983 συνέρχεται στο Βανκούβερ του Καναδά ή εκτη Γενική Συνέλευσις του Παγκοσμίου Συμβουλίου 'Εκκλησιῶν.

'Εννηακόσιοι επίσημοι ἀντιπρόσωποι τῶν 303 'Ορθοδόξων, 'Αγγλικανικῶν καὶ λοιπῶν Προτεσταντικῶν 'Εκκλησιῶν - Μελῶν τοῦ Συμβουλίου, περιστοιχοῦμενοι ἀπὸ ἓνα τριπλάσιο περίπου ἀριθμὸ συμβούλων, παρατηρητῶν, ὑπηρεσιακῶν παραγόντων καὶ ἀντιπροσώπων τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, θά ἐμβαθύνουν στὸ θέμα «'Ιησοῦς Χριστός, ζωὴ τοῦ κόσμου», καὶ θά προσπαθήσουν νά δώσουν μιὰ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ τί σημαίνει ἡ ὁμολογία αὐτὴ γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, ὅταν καθημερινὰ ὄχι μόνον ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ, ἀλλὰ γενικὰ ἡ ζωὴ, σ' ὄλες τίς μορφές της, κινδυνεύει ἀπὸ βίαιο ἢ ἀργὸ θάνατο.

Παράλληλα πρὸς τὸ κύριο θέμα, ἡ Γενικὴ Συνέλευσις θά ἀσχοληθῆ καὶ μὲ ἓνα ἀριθμὸ ἐπὶ μέρους θεμάτων πού πηγάζουν ἀπὸ τίς δραστηριότητες τῶν διαφόρων Τμημάτων τοῦ ΠΣΕ, καὶ πού ἀναφέρονται στὸν τομέα τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, τῆς ἱεραποστολῆς, τῆς διακονίας, τῆς μαρτυρίας τοῦ χριστιανισμοῦ μέσα στὸν σύγχρονο κόσμον καὶ τοῦ ρόλου τῆς 'Εκκλησίας στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων πού δημιουργεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπον τὸ κοινωνικο-πολιτικὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς μας.

Εἶναι γεγονός ὅτι στὸν 'Ελλαδικὸ χῶρον, ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργο τοῦ ΠΣΕ, ἡ θέσις τῆς 'Ορθοδοξίας, καὶ εἰδικώτερα τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, σ' αὐτὸ καὶ ἡ συμμετοχὴ της στὸ πολυδιάστατο θεολογικὸ, κοινωνικὸ καὶ ἀνθρωπιστικὸ του ἔργο, παραμένουν στοιχεῖα ἄγνωστα, ὄχι μόνον γιὰ τὸ εὐρύτερον ἑλληνικὸ κοινόν, ἀλλὰ καὶ γιὰ μιὰ μεγάλη μερίδα τοῦ 'Ιεροῦ Κλήρου.

'Επομένως, ἡ προσεχὴς Γενικὴ Συνέλευσις παρέχει μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία γιὰ νά γίνῃ μιὰ σύντομη παρουσίασις τῆς γόνιμης συνεργασίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, καὶ εἰδικώτερα, τῆς, πρὶν 30 χρόνια ἐπὶ τούτῳ συσταθείσης, Συνοδικῆς 'Επιτροπῆς 'Αλληλοβοηθείας, μὲ τὸ ΠΣΕ, τοῦλάχιστον στὸν κατ' ἐξοχὴν ζωτικὸν τομέα τῆς Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας.

Τὸ ὅτι ἡ διεκκλησιαστικὴ βοήθεια εἶναι βαθειὰ ριζωμένη στοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἰδρύσεως τῆς 'Εκκλησίας, μόλις εἶναι ἀνάγκη νά τὸ υπογραμμίσουμε. 'Αρκεῖ νά ρίψουμε ἓνα βλέμμα στὶς Πράξεις τῶν 'Αποστόλων (ια', 27-30), γιὰ νά διαπιστώσουμε πῶς ἡ μικρὴ κοινότης τῶν Χριστιανῶν τῆς 'Αντιοχείας, ἔσπευσε νά βοηθήσῃ τὴν δοκιμαζομένην 'Εκκλησίαν τῶν 'Ιεροσολύμων.

'Ασφαλῶς ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, μὲ τὴν περίφημη πλέον 'Εγκύκλιον τοῦ 1920, πού πρότεινε τὴν σύστασι μιᾶς «Κοινωνίας τῶν 'Εκκλησιῶν» (καὶ πού πραγματοποιήθηκε ἀργότερα μὲ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ΠΣΕ), υπογράμμισε καὶ τὴν ἀνάγκη νά ἀναπτυχθῆ ἓνα ἰσχυρὸ ἀδελφικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν σταθερότητα καὶ εὐημερία τῶν ἄλλων 'Εκκλησιῶν, μὲ μιὰ συστηματικὴ καὶ ἀμοιβαία ὑποστήριξι, ὅποτεν τὸ ἐπιβάλλουν οἱ περιστάσεις.

Τὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας τοῦ ΠΣΕ ἐντάσσεται ἀσφαλῶς μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια. Δέν εἶναι δέ τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς αὐτῆς ἄρχισε εὐθύς μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, καὶ πρὶν ἀκόμη ἰδρυθῆ ἐπὶ

σημα τό ΠΣΕ, σάν μιά διακονία πρὸς τίς Ἐκκλησίες καί τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης, πού ἔφεραν ἀκόμη νωπά τὰ τραύματα τοῦ πολέμου.

Ὅπως τόνισε χαρακτηριστικά τό διορθόδοξο συμπόσιο πού συνεκάλεσε τό ΠΣΕ στήν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης (Νοέμβριος 1978), μέ τό γενικό θέμα «Ἐκκλησία καί Διακονία», «ἡ Χριστιανική διακονία δέν εἶναι μιά προαιρετική πράξις, ἕνα καθήκον ἢ μιά ἠθική στάσις ἀπέναντι στοὺς ἐμπερίστατους, πού ἔρχεται νά προστεθῆ στήν κοινωνία μας ἐν Χριστῷ, ἀλλά μιά ἀναγκαία ἔκφρασις αὐτῆς τῆς κοινωνίας, πού ἔχει τήν πηγὴ της στήν εὐχαριστιακὴ καί λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μιά «λειτουργία μετὰ τὴν Λειτουργία» καί μ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἔννοια ἢ διακονία περιγράφεται στήν περικοπὴ γιὰ τὴν Μέλλουσα Κρίσι (Ματθ. κε', 31-46), ὡς τό κριτήριον μέ τό ὅποιο θά κριθῆ ἡ Ἱστορία μας».

Στὴ Χριστιανικὴ αὐτὴ διακονία ἡ ἔμφασις δέν βρίσκεται κυρίως στήν ὕλικὴ ἀρωγὴ, στὰ χρήματα, ἀλλά στήν ποιότητα καί τὴν προαίρεσι. Μ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν βῆσι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς Ἐπιτροπῆς Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας τοῦ ΠΣΕ εἶναι ἡ ἔκφρασις οἰκουμενικῆς ἀλληλεγγύης καί ἡ στήριξις τῶν Ἐκκλησιῶν στό διακονικὸ τους ἔργο.

Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ πεπραγμένων προσπαθεῖ ἀκριβῶς νά πληροφορήσῃ τό κοινὸ περὶ τοῦ τί συνετελέσθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, σέ συνεργασία μέ τό ΠΣΕ, στὸν χῶρον αὐτὸ τῆς Χριστιανικῆς διακονίας καί τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Οἱ τομεῖς πού καλύπτονται ἀφοροῦν τὴν ἐνίσχυσι Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, τὴν οἰκουμενικὴν συμπαράστασι σέ ὥρες ἐκτάκτου ἀνάγκης, τίς θεολογικὰς ὑποτροφίες καί τὴν περίθαλψι καί ἀποκατάστασι προσφύγων.

Ἡ πολὺπλευρὴ αὐτὴ συνεργασία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας μέ τό ΠΣΕ ἀποτελεῖ, νομίζω, ἕνα ὑπὸ παράδειγμα τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης ἀδελφωσύνης τῶν Ἐκκλησιῶν, πού τόσο πολὺ χρειαζόμαστε, ἰδίως σήμερον πού, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορᾶ, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νά δώσῃ τὴν Χριστιανικὴν μαρτυρίαν στό σύγχρονον κόσμον.

Γενεύη, Μάιος 1983

Ὁ Μ. Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Τσέτσης
Ἀναπληρωτὴς Διευθυντὴς
τοῦ Τμήματος Διεκκλησιαστικῆς
Βοηθείας τοῦ ΠΣΕ

Α'

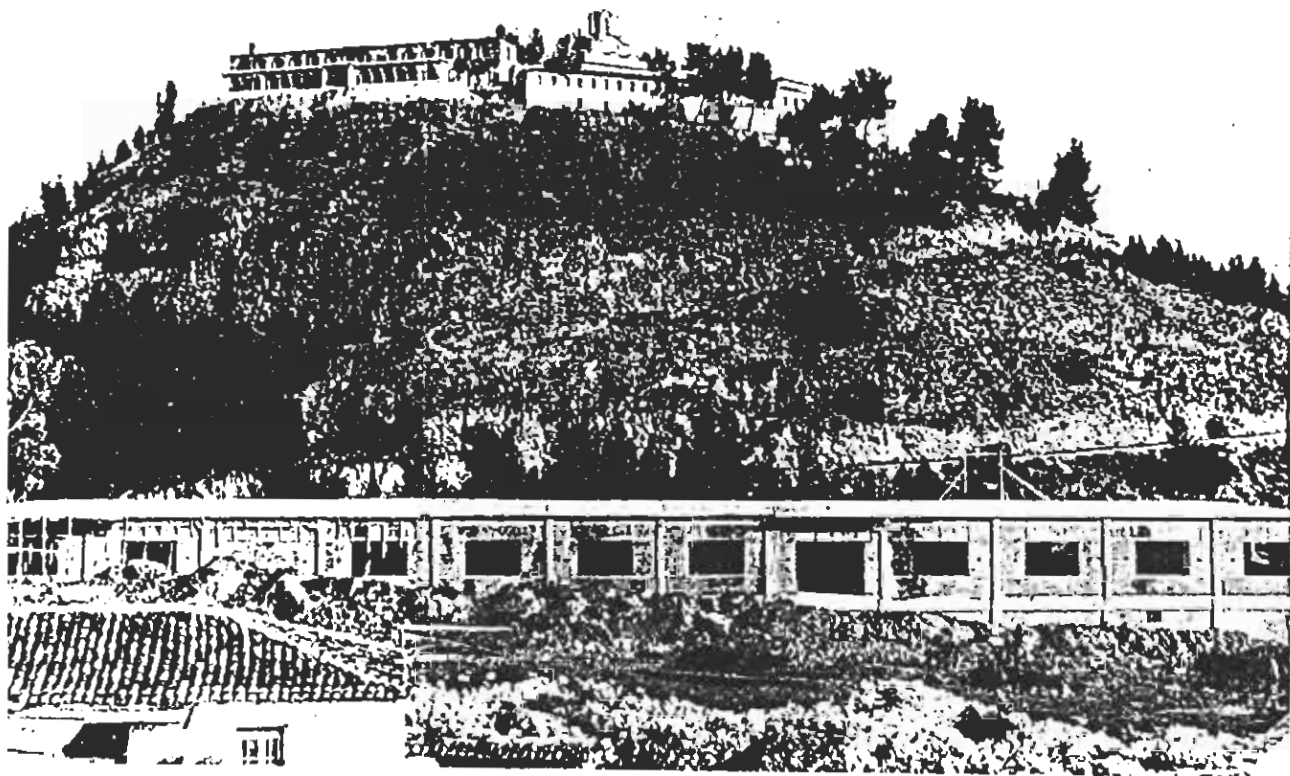
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Τά προγράμματα αυτά συσταθέντα μέ πρωτοβουλία τών οίκείων Ιεραρχών, άφο-
ροϋν τό ποιμαντικό, πολιτιστικό καί κοινωνικό Έργο τής Έκκλησίας.

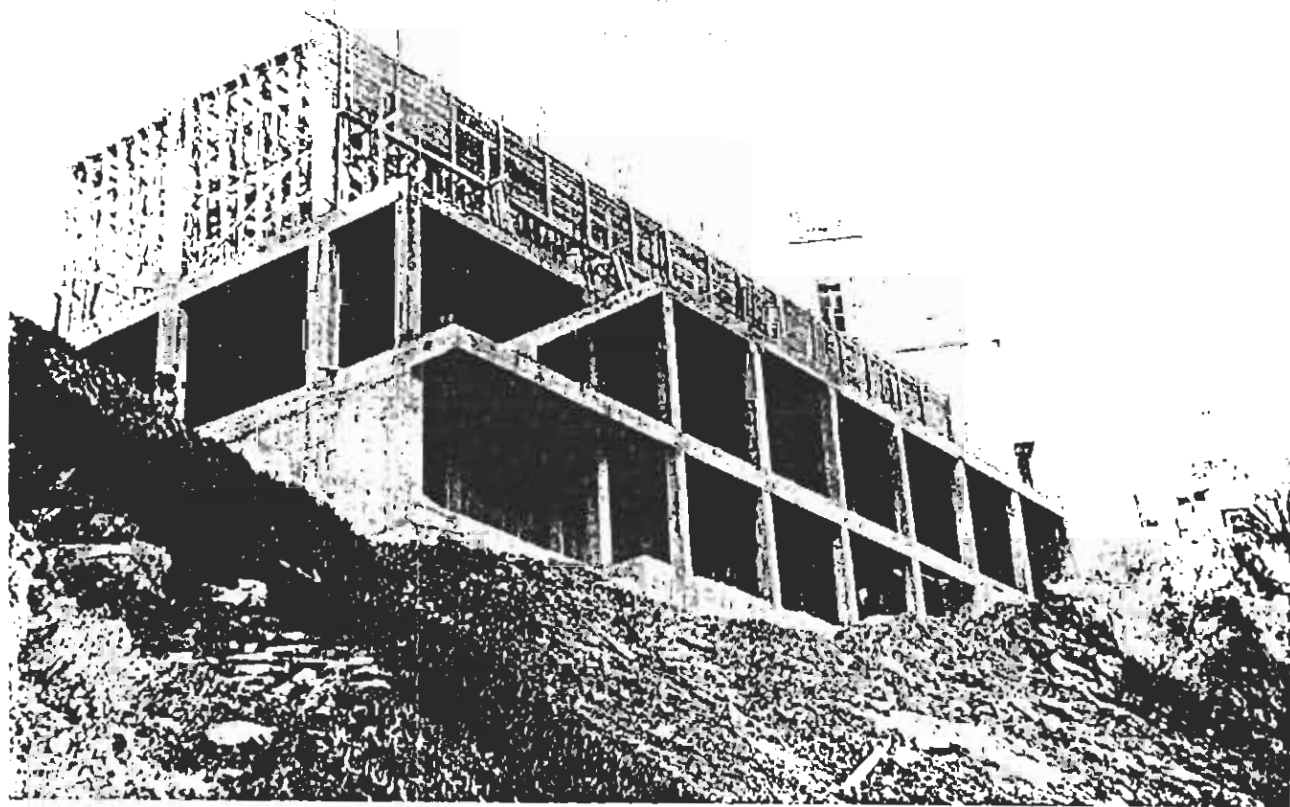
Σύμφωνα μέ τήν Ισχύουσα διαδικασία, οί αιτήσεις τών κατά τόπους Ιεραρχών, Έ-
πειτα άπό σχετική Έγκρισι τής άρμοδίας Συνοδικής Έπιτροπής, υποβάλλονται στήν
Έπιτροπή Διεκκλησιαστικής Βοηθείας του ΠΣΕ διά μερική ή όλική χρηματοδότησι.
Στήν περίοδο 1957-1982, μέσω τής ώς άνω Συνοδικής Έπιτροπής ένισχύθηκαν τά
έξής προγράμματα:

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΤΗ	ΠΟΣΟΝ είς δολ. ΗΠΑ
ΑΘΗΝΩΝ	— Ίδρυμα Κωφαλάλων Προφήτης Ζαχαρίας.	1970-1974	20.985-
	— Έξοπλισμός ένορια- κού Κέντρου 'Αγίου Νικολάου, Χαλανδρίου.	1973-1975	8.462-
	— Γηροκομείον 'Ενορίας 'Αγίου Θεράποντος, Ζωγράφου.	1981-1983	20.805-
	— Κέντρον 'Αποκαταστά- σεως 'Απροσαρμόστων Παίδων «'Η Δάμαρις».	1982-1983	11.000-
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡ- ΝΑΝΙΑΣ	— Οίκοτροφείον Θηλέων, Θέρμου.	1969	4.800
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ- ΠΟΛΕΩΣ	— Έξοπλισμός Μαθητι- κού Οίκοτροφείου 'Αγίου Στεφάνου.	1979-1983	21.770-
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	— Κέντρον Νεότητος, Ν. Κίος.	1963	2.990-
	— Οίκοτροφείον θηλέων, 'Αργος.	1970-1971	10.353-
ΑΡΤΗΣ	— Έπέκτασις Οίκοτρο- φείου 'Αρρένων, 'Αρτα	1972-1974	7.669-
ΓΥΘΕΙΟΥ	— Πρόγραμμα 'Αναπτύ- ξεως Μελισσοκομίας, Μάνη.	1971-1972	16.083-

	— Έξοπλισμός Έκκλησιαστικού Γηροκομείου Γυθείου.	1979	10.920-
	— Άνοικοδόμησις Γυναικείας Κοινοβιακής Μονής Άνδρουμπεβίτσας.	1982-1983	18.000-
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	— Οίκοτροφείον Άρρένων.	1963-1964	9.945-
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ	— Έπέκτασις Οίκοτροφείου Άρρένων, Βόλος.	1971-1974	10.320-
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	— Κέντρον Νεότητος.	1963	5.113-
	— Μαθητικόν Οίκοτροφείον, Δίκαια.	1970-1975	42.688-
ΔΡΑΜΑΣ	— Έξοπλισμός Οίκοτροφείου Θηλέων.	1976-1977	20.400-
ΕΛΑΣΣΩΝΟΣ	— Σχολή Καθυστερημένων Παίδων.	1964-1972	60.185-
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ	— Οίκοτροφείον καί Χριστιανικόν Κέντρον Νεότητος.	1963-1964	6.409-
ΘΗΡΑΣ	— Μαθητικόν Οίκοτροφείον, Σαντορίνη.	1973-1977	51.959-
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	— Οίκοτροφείον Θηλέων.	1963	9.935-
	— Πτηνοτροφικός συνεταιρισμός Ήπειρου, Ίωάννινα.	1966-1972	318.687-
ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	— Έκκλησιαστικόν Κέντρον.	1969	2.500-
ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ	— Πρόγραμμα Άναπτύξεως τής υπαίθρου Εύρυτανίας.	1982-1983	29.880-
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	— Οίκοτροφείον Άρρένων.	1936-1964	2.750-
ΚΙΤΡΟΥΣ	— Έξοπλισμός Οίκοτροφείου Θηλέων, Κατερίνη.	1961-1963	13.992-
	— Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον.	1964-1966	6.000-
ΚΗΘΥΡΩΝ	— Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον.	1963-1966	12.694-
	— Οίκοκυρική Σχολή.	1966-1971	75.761-
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	— Κέντρον Νεότητος.	1966	2.500-
ΛΑΡΙΣΣΗΣ	— Πρόγραμμα Άναπτύξεως Άμπελακίων.	1969-1970	43.683-
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	— Χριστιανικόν Κέντρον Νεότητος.	1966-1968	9.657-
ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ	— Έξοπλισμός Οίκοτροφείου Άρρένων, Σαππών.	1969	1.673-
ΜΥΤΙΛΙΝΗΣ	— Έκκλησιαστική Βιβλιοθήκη	1963	1.222-

Έλασσώνα. Η Σχολή Καθυστερημένων Παιδών, υπό ανέγερσι τό 1968

Τό υπό ανέγερσι Όρφανοτροφείο - Οικοτροφείο τής Ίερᾶς Μητροπόλεως Σύρου.

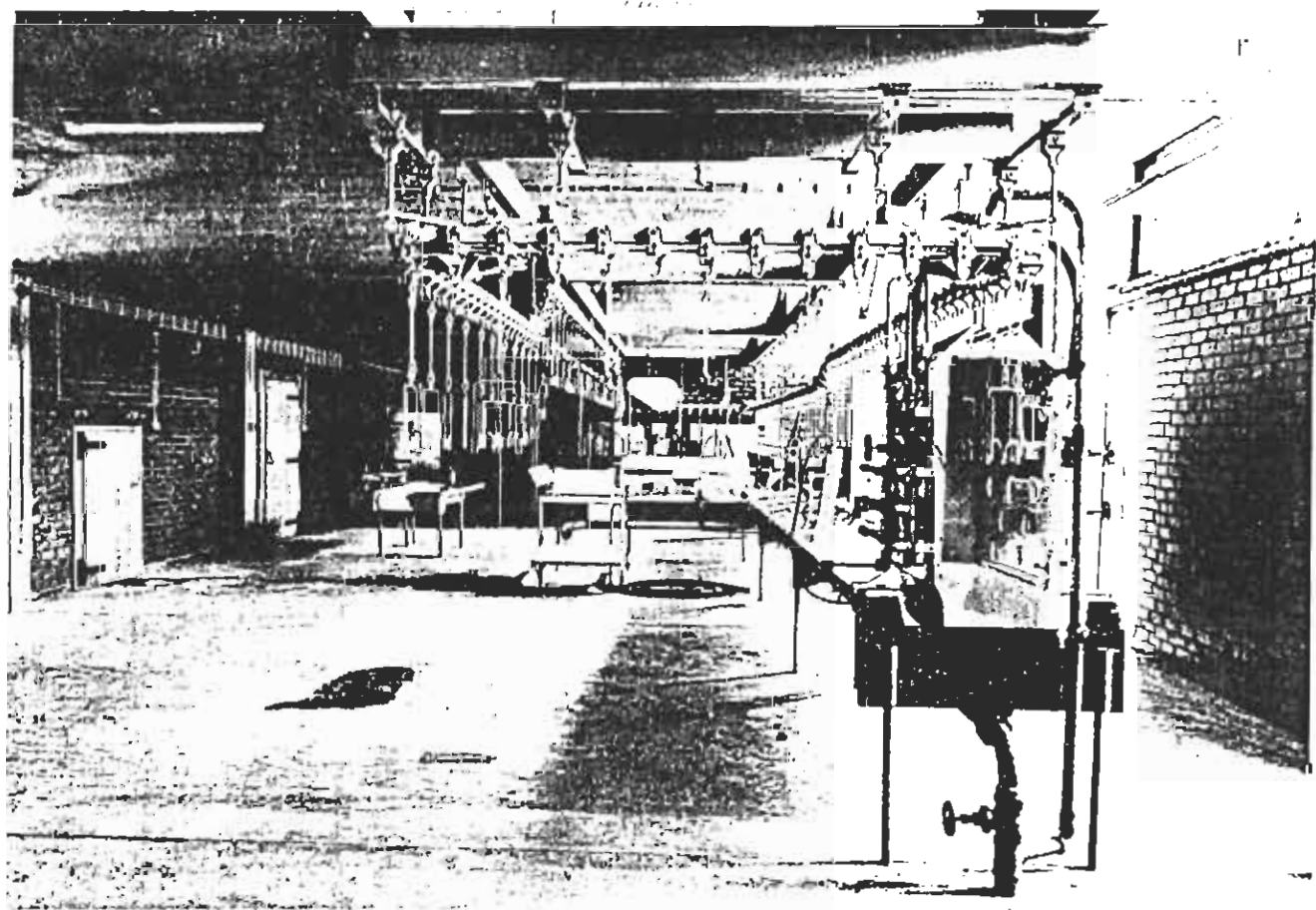
	— Κέντρον Μορφώσεως Νοσοκόμων, Θερμή.	1966-1967	2.942-
	— Έξοπλισμός Κέντρου Νεότητας.	1970	5.252-
	— Άγροτικόν Κέντρον Άχλαδερης.	1971-1974	35.702-
	— Θεριναί κατασκηνώσεις.	1974-1975	10.567-
ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ	— Μορφωτικόν Κέντρον Καρπενησίου	1969-1974	6.208-
	— Οικοτροφείον Άρρένων Ναυπάκτου.	1973	5.000-
ΝΙΚΑΙΑΣ	— Θεριναί κατασκηνώσεις, Ν. Μάκρη.	1969-1975	18.377-
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ	— Κέντρον Νεότητας.	1964-1969	43.353-
	— Έκκλησιαστικόν Οίκο- τροφείον Άρρένων.	1963-1964	12.652-
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	— Ένοριακόν Κέντρον Άγίου Άντωνίου.	1977-1980	50.000-
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	— Μαθητικόν Συσσίτιον Φιλιπιάδος.	1969-1970	13.720-
	— Πνευματικόν Κέντρον Νικοπόλεως.	1982	20.400-
ΣΕΡΒΙΩΝ- ΚΟΖΑΝΗΣ	— Έξοπλισμός Οικοτροφείου Θηλέων καί Οικοκυρικῆς Σχολῆς Κοζάνης.	1973-1975	14.572-
	— Έξοπλισμός Γηροκομείου Κοζάνης.	1978	15.785-
ΣΙΣΑΝΙΟΥ- ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ	— Οικοτροφείον Άρρένων.	1965	18.000-
ΣΥΡΟΥ	— Οικοτροφείον Θηλέων.	1966-1970	19.406-
	— Όρφανοτροφείον καί Οικοτροφείον Άρρένων.	1975-1982	35.000-
ΦΙΛΙΠΠΩΝ κλπ	— Παιδικός Σταθμός, Καβάλα.	1963	8.479-
	— Μαθητικόν Οικοτροφείον, Καβάλα	1977-1978	21.005-
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	— Παιδικαί θεριναί κατασκηνώσεις.	1963	3.000-
ΧΙΟΥ	— Έκκλησιαστικόν Γηρο- κομείον.	1978-1980	38.350-
		ΣΥΝΟΛΟ \$	1.289.560-

ΓΕΝΙΚΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΝ
– Θεολογική Έκπαίδευσις.	1957	4.000-
– Συμπαράστασις σέ Ίερείς.	»	2.000-
– Άγροτικά προγράμματα.	»	4.000-
– Θεολογική Έκπαίδευσις.	1958	4.000-
– Υφασμα διά ράσα ιερέων σεισμοπλήκτων περιοχών.	»	5.000-
– Τερά σκεύη διά λεηλατηθέντας Ναούς Παραμυθίας, Δρυϊνουπόλεως, Καστοριάς καί Φλωρίνης.	1959	4.000-
– Υφασμα διά ράσα.	»	6.000-
– Σχολή διακονισσών Άγίας Βαρβάρας.	»	28.934-
– Άνατύπωσις Καινής Διαθήκης καί Λειτουργικῶν Βιβλίων.	1960	5.500-
– Θρησκευτική καί Ήθική Έγκυκλο- παίδεια.	1969	5.194-
– Πρόγραμμα Άναπτυξιακῆς Μορφώσεως.	1973-1976	30.000-
– Κέντρον Συμπαραστάσεως Παλινοστούντων Μεταναστῶν.	1974-1983	287.376-
– Θεριναί κατασκηνώσεις «ή Χρυσοπηγή».	1978	14.200-
– ΝΙΕΕ, Σχολή Νοσοκόμων «ή Όλυμπιάς»	1979-1981	150.000-
		<hr/>
	ΣΥΝΟΛΟ	550.204-
		1.289.560-
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ \$	1.839.764-

Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ, παρουσία τοῦ Ἐπισκόπου Μελόης Λίμλιανού, Μονίμου Ἀντιπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στό ΠΣΕ, θεμελιώνει τίς ἐγκαταστάσεις τοῦ Πτηνοτροφικοῦ Συνεταιρισμοῦ Ἠλείου.

Τό ἐσωτερικό τοῦ προτύπου πτηνοσφαγείου τοῦ Πτηνοτροφικοῦ Συνεταιρισμοῦ Ἠλείου τήν ἡμέρα τῶν ἐγκαταστάσεων.

Β'

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΛΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΣ (MATERIAL AID)
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Τό πρόγραμμα αυτό πού άφορα στην ένίσχυσι 'Εκκλησιαστικῶν 'Ιδρυμάτων, κυρίως σέ τρόφιμα καί ρουχισμό, πραγματοποιήθηκε βασικά μέ χορηγήσεις τῆς Παγκοσμίου 'Εκκλησιαστικῆς 'Υπηρεσίας τοῦ 'Εθνικοῦ Συμβουλίου 'Εκκλησιῶν ΗΠΑ, τῆς 'Ομοσπονδίας Προτεσταντικῶν 'Εκκλησιῶν τῆς 'Ελβετίας καί τοῦ 'Οργανισμοῦ 'Αλληλοβοηθείας τῶν 'Ολλανδικῶν Προτεσταντικῶν 'Εκκλησιῶν.

'Η περίοδος άκμῆς τοῦ προγράμματος αὐτοῦ συμπίπτει μέ τήν δεκαετία τοῦ 1953-1963, πού διακρίνεται γιά τήν πρωτοφανή δραστηριότητα τῶν 'Ιεραρχῶν τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, μέσα στην Πανελλήνια προσπάθεια ἔθνικῆς ἀνασυγκροτήσεως καί θεραπείας κοινωνικῶν προβλημάτων. 'Η ἀνταπόκρισις τοῦ ΠΣΕ καί τῶν δωρητριῶν αὐτοῦ 'Εκκλησιῶν καί 'Οργανώσεων ἀλληλοβοηθείας, στην προσπάθεια αὐτή τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἦταν αὐθόρμητη καί πρωτοφανής. 'Από τούς ἐτήσιους ἀπολογισμούς τῆς 'Επιτροπῆς Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας τοῦ ΠΣΕ πληροφοροῦμεθα ὅτι, κατά τήν περίοδο αὐτή δαπανήθηκαν τά ἐξῆς ποσά γιά τήν ἀποστολή τροφίμων, ρουχιμοῦ καί ἄλλων χρειωδῶν πρὸς 'Εκκλησιαστικά 'Ιδρύματα διαφόρων Μητροπόλεων διά τῆς Συνοδικῆς 'Επιτροπῆς 'Αλληλοβοηθείας, πού ἐπί τούτω συνέστησε ὁ μακαριστός 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν Σπυρίδων, μέ κύριο ἐμπυχωτή τόν ἀείμνηστο καθηγητή 'Αμίλκα 'Αλιβιζάτο.

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟ ΣΕ \$ ΗΠΑ
1953	725.00-
1954	1.895.658-
1955	6.731.683-
1956	6.341.228-
1957	7.322.463-
1958	8.361.208-
1959	4.562.129-
1960	4.113.320-
1961	5.231.703-
1962	7.800.635-
1963	4.981.208-
ΣΥΝΟΛΟ	\$ 58.066.235-

Μέ τήν άνοδο τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου στην 'Ελλάδα καί τήν κάλυψι τῶν ἀναγκῶν ἀπό τοπικές κυρίως πηγές, τό πρόγραμμα ἀνεφοδιασμοῦ τῶν 'Εκκλησιαστικῶν

Ίδρυμάτων από ξένες πηγές βαθμηδόν μειώθηκε σημαντικά. Έτσι στην δεκαετία του 1970-1980 τὰ ἐξῆς μόνο εἶδη διανεμήθηκαν ἀπὸ τὴν Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀλληλοβοηθείας σὲ 215 Ἐκκλησιαστικὰ Ἰδρύματα.

ΕΙΔΟΣ	ΤΟΝΝΟΙ	ΛΕΙΑ ΣΕ \$ ΗΠΑ
α) Τρόφιμα		
Τυρί	60	144.960-
Γάλα	81	245.369-
Φασόλια	139	190.594-
Τσάι	67	304.122-
Παιδικές τροφές	353	290.369-
Κουάκερ	15	39.431-
β) Ίματισμός	540	1.812.121-
γ) Κουβέρτες	38	230.170-
δ) Φάρμακα	2	7.123-
ΣΥΝΟΛΟ	1.295	\$ 3.264.259-

Τὰ Ἰδρύματα πού ἐνισχύθηκαν ἀπὸ τὸ πρόγραμμα αὐτὸ εἶναι τὰ ἐξῆς:

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

- Σύνδεσμος Ἀγάπης «Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος» Παγκράτι
- Ἰδρυμα Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος «Η ΑΓΑΠΗ» Ὁρφανοτροφεῖον Θηλέων Ἁγία Παρασκευή
- Συσσίτιον Ἀπόρων Παιδῶν Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Παρασκευῆς Ἁγία Παρασκευή
- Ὁρθόδοξος Ἀδελφότης «Η ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ» Οἰκοτροφεῖον, Στέγη Θηλέων Ἄμαρουσιον
- Ὁρθόδοξος Ἀδελφότης «Η ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ» Οἰκοτροφεῖον Φοιτητῶν Ἀθήνα
- Ὁρθόδοξος Φιλανθρωπικὴ Ἀδελφότης «ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΕΛΕΗΜΩΝ» Οἰκοτροφεῖον Φοιτητῶν Ἀθήνα
- Χριστιανικός Φιλανθρωπικός Σύλλογος «ΑΓΙΑ ΤΡΙΛΣ» (Ρωσικόν Γηροκομεῖον) Ἀργυρούπολις
- Ἐκκλησιαστικόν Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένη
- Ἰδρυμα Σπαστικῶν Κορασίδων Δροσιά
- Παιδικὴ Στέγη Ἀθήνα
- Σπίτι τοῦ Παιδιοῦ Ἀθήνα
- ΠΙΚΠΑ Ἀθήνα
- Ἐνωσις Ἀθηναίων Κυριῶν Ἀθήνα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

- Οἰκοτροφεῖον Ἀρρένων Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Θέρμον

– Οικότροφειον Θηλέων Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου	Θέρμον
– Μαθητικόν Οἰκοτροφεῖον Θηλέων Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου	Ἀμφιλοχία
– Οικότροφειον Ἀρρένων Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου	Ἀμφιλοχία
– Σελίβειον Πτωχοκομεῖον-Γηροκομεῖον	Μεσολόγγι
– Δροσίνειον Ὀρφανοτροφεῖον Θηλέων	Μεσολόγγι
– Οικότροφειον Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος	Ἀγρίνιον
– Μαθητικόν Οἰκοτροφεῖον Ἀρρένων Κοσμάς ὁ Αἰτωλός	Μεσολόγγι
– Μαθητικόν Οἰκοτροφεῖον Ἀρρένων Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Νικολάου	Ἄστακός
– Μαθητικόν Οἰκοτροφεῖον Θηλέων Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Σπυριδωνος	Βόνιτσα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

– Μαθητικόν Οἰκοτροφεῖον Ἀρρένων –Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ»	Ἀλεξανδρούπολις
– Ἰωακείμειον Γηροκομεῖον	Ἀλεξανδρούπολις

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ

– Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφεῖον - Ὀρφανοτροφεῖον Ἀρρένων	Ναύπλιον
– Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφεῖον - Ὀρφανοτροφεῖον Θηλέων	Ἄργος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΡΤΗΣ

– Γηροκομεῖον «Γεωργίου καί Σοφίας Μάτσου»	Ἄρτα
– Γυμνασ. Οἰκοτροφεῖον Θηλέων	Ἄρτα
– Γυμνασ. Οἰκοτροφεῖον Ἀρρένων	Ἄρτα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

– Στέγη Ἀγάπης Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου, Θηλέων	Νέα Μάκρη
– Οικότροφειον Θηλέων «ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ» Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίας Φιλοθέης	Ἐκάλη
– Φιλιππίδειος Παιδική Πολιτεία Ἀρρένων	Νέα Κηφισιά
– Αὔρειον Παιδικόν Ἴδρυμα Θηλέων	Μάτι Ἀττικῆς
– Γηροκομεῖον Γυναικῶν «Παναγία ἡ Θεοσκέπαστος»	Μάτι Ἀττικῆς

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΙ ΝΑΟΥΣΗΣ

– Οικότροφειον Θηλέων «ΑΓΙΑ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ»	Βέρροια
– Οικότροφειον Ἀρρένων «ΟΣΙΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ»	Νάουσα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

– Μαθητικά Συσσίτια Ἀρρένων	Μεγαλόπολις
-----------------------------	-------------

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

- Οικοτροφείον Ἄρρένων ἀπόρων μαθητῶν
- Γηροκομεῖον ἀμφοτέρων τῶν φύλων

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

- Ἐθνικόν Ἱδρυμα Προστασίας Κωφαλάλων - Σχολεῖον Κωφαλάλων
- Ἐκκλησιαστικόν Γυμνάσιον Οἰκοτροφείον Ἄρρένων
- Ἐκκλησιαστικόν Γυμνάσιον Οἰκοτροφείον Θηλέων
- Μορφωτική Σχολή Νεανίδων

Βόλος
Βόλος
Βόλος
Ἄλμυρός

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

- Ἐκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Θηλέων
- Ἐκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Θηλέων
- Ἐκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Θηλέων
- Ἐκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Θηλέων

Διδυμότειχον
Ὅρεστίας
Σουφλί
Δίκαια

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΡΑΜΑΣ

- Τράπεζα Ἀγάπης «Η ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ»

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΡΥΪΝΟΥΠΟΛΕΩΣ κλπ

- Ἐκκλησιαστικόν Γηροκομεῖον Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ
- Ἐκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Ἄρρένων
ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ
- Ταπητουργική Σχολή

Κόνιτσα
Κόνιτσα
Δολόν

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΔΕΣΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΛΛΗΣ

- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον-Ὁρφανοτροφείον Θηλέων
- Ἐκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Ἄρρένων
- Ἐκκλησιαστικόν Γηροκομεῖον Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος

Γιαννιτσᾶ
Ἐδεσσα
Ἐδεσσα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΛΑΣΣΩΝΟΣ

- Οἰκογενειακή Ἑστία Η ΟΛΥΜΠΙΩΤΙΣΣΑ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

- Μαθητικόν Οἰκοτροφείον Θηλέων

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον Ἄρρένων ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΤΑΞΙΑΡΧΑΙ
- Μαθητικόν Οἰκοτροφείον ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον Η ΑΓΙΑ ΑΝΝΑ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΗΛΕΙΑΣ

- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Ἀρρένων
Ο ΚΑΛΟΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΗΣ Ἡλεία
- Έκκλησιαστικόν Ὀρφανοτροφείον Ἀρρένων
ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ Πύργος
- Έκκλησιαστικόν Ὀρφανοτροφείον Ἀρρένων
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σπάτα
- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Ἐργαζομένου Κοριτσιοῦ
Η ΑΓΙΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ἀμαλιάς
- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Σχολῆς Βυζαντινῆς Ἀγιο-
γραφίας καί Μουσικῆς Πύργος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ

- Οικοτροφείον Θηλέων Η ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ
- Οικοτροφείον Ἀρρένων Η ΑΓΙΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

- Συσσίτιον ἀπόρων γερόντων Προφήτου Ἡλιοῦ
- Συσσίτιον ἀπόρων γερόντων Ἱεροῦ Ναοῦ Παναγίας
- Συσσίτιον ἀπόρων γερόντων Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Πάντων
- Οἶκος Ἀγάπης Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Μαρίνης Θεσσαλονίκη
- Οικοτροφείον ἢ Ἀπολύτρωσις
- Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή Θεσσαλονίκη

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΙΒΑΔΙΑΣ

- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Ἀρρένων
ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΚΑΛΟΚΤΕΝΗΣ Θήβα
- Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οικοτροφείον Ἀρρένων
ΟΣΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ Ο ΣΤΕΙΡΙΩΤΗΣ Λεβάδεια
- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Θηλέων
Η ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ Λεβάδεια
- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Θηλέων
Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ Θήβα
- Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Ἀρρένων
Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Θήβα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΗΡΑΣ

- Μαθητικόν Οικοτροφείον Ἀρρένων Θήρα
- Μαθητικόν Οικοτροφείον Ἀρρένων Ἀμοργός

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Γηροκομείον Ζωσιμάδων Ἰωάννινα
- Οικοτροφείον Θηλέων Ἰωάννινα
- Λαμπριάδειος Οικοκυρικὴ Σχολή Ἰωάννινα

– Ίεροδιδασκαλείον Ο ΒΕΛΛΑΣ	Ίωάννινα
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΛΛΒΡΥΤΩΝ & ΛΙΓΙΑΛΛΕΙΑΣ	
– Έκκλησιαστικόν Όρφανοτροφείον	Καλάβρυτα
– Άσυλον Άνιάτων καί Πτωχοκομείον	Αίγιον
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ & ΣΚΥΡΟΥ	
– Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον Θηλέων	
ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΙΩΑΚΕΙΜ ΚΑΙ ΑΝΝΑ	Κύμη
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ	
– Ίδρυμα ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ	Πολύγυρος
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	
– Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον Άπόρων μαθητών Γυμνα- σίου Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	Άργος Όρεστικόν
– Οικοτροφείον Άπόρων μαθητών Η ΤΑΒΙΘΑ	
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	
– Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Συσσίτιον Άρρένων	
ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ	Κέρκυρα
– Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οικοτροφείον Θηλέων	
ΑΓΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑ	Κέρκυρα
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	
– Έκκλησιαστικόν Όρφανοτροφείον Θηλέων	
ΟΙΚΟΣ ΑΓΙΑΣ ΧΛΟΗΣ	Κόρινθος
– Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον Γυναικών	
ΟΙΚΟΣ ΑΓΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ	Λουτράκι
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ	
– Συσσίτιον Οικοτροφείου Δημοσίας Σχολής	Καρπενήσι
– Έκκλησιαστικόν Οικοτροφείον	Γρανίτσα
– Γυμνασιακόν Οικοτροφείον	Τουρνά
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΥΘΗΡΩΝ	
– Μαθητικά συσσίτια	Χώρα Κυθήρων
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΛΑΡΙΣΣΗΣ & ΠΛΑΤΑΜΩΝΟΣ	
– Μαθητικόν Γυμνασιακόν Οικοτροφείον Άρρένων	Λάρισα
– Ένοριακόν συσσίτιον άπόρων Ίεροῦ Ναοῦ Τεσσαράκοντα Μαρτύρων	Λάρισα

- Ένοριακόν συσσίτιον άπόρων Ίεροϋ Ναοϋ Ζωοδόχου Πηγής Λάρισα
- Ένοριακόν συσσίτιον Ίεροϋ Ναοϋ Παμμεγίστων Ταξιαρχών Λάρισα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ & ΙΘΑΚΗΣ

- Οίκος Προνοίας - Γηροκομείον Λευκάδα
- Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οίκοτροφείον Λευκάδα
- Οίκοτροφείον Θηλέων ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ Λευκάδα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ & ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

- Δεκάξειον Γηροκομείον Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Τρίπολις
- Κοντορούπειον Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον Λεωνίδι-Κυνουρίας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

- Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οίκοτροφείον Άρρένων Κομοτηνή
- Συσσίτιον άπόρων γερόντων Ίεροϋ Ναοϋ Κοιμήσεως Θεοτόκου Κομοτηνή
- Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οίκοτροφείον Θηλέων Κομοτηνή
- Ένοριακόν συσσίτιον άπόρων γερόντων Άγίας Σοφίας Κομοτηνή

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΓΑΡΩΝ & ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

- Ένοριακόν Ταμείον Έργων Φιλαδελφείας Ίεροϋ Ναοϋ Άγίου Γεωργίου Έλευσίνα
- Γηροκομείον ΑΓΙΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ Σαλαμίνα
- Φιλική Φωλιά Ίεροϋ Ναοϋ Άγίου Γεωργίου Έλευσίνα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ & ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

- Κωστοπούλειον Ίδρυμα ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Όρφανοτροφείον Θηλέων Παλλήνη-Άττικής

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

- Σανατόριον - Ψυχιατρείον Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ Καλαμάτα
- Άσυλον ανιάτων Η ΣΤΕΓΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Καλαμάτα
- Άλεξανδράκειον καί Παρθένειον Γηροκομείον - Πτωχοκομείον Καλαμάτα
- Παπαδοπούλιον Βρεφοκομείον Καλαμάτα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΗΘΥΝΗΣ

- Μαθητικόν Οίκοτροφείον Άρρένων Καλλονή - Λέσβου
- Όρφανοτροφείον Λειμώνος Καλλονή - Λέσβου
- Μαθητικόν Οίκοτροφείον Άρρένων Μαντάμαδον

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ & ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

- Εκκλησιαστικός Οίκος Εὐγηρίας
Ο ΚΑΛΟΣ ΣΑΜΑΡΕΪΤΗΣ Νέα Φιλαδέλφεια
- Εκκλησιαστική Στέγη Προνοίας Γερόντων
ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΕΛΕΟΥΣΑ Νέα Ίωνία
- Εκκλησιαστική Έστία Άγάπη συσσίτια άπόρων γερόντων

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ & ΖΙΧΝΩΝ

- Εκκλησιαστική Στέγη Κάτω Νευροκόπι

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΥΤΙΑΗΝΗΣ

- Μαθητικά συσσίτια Μυτιλήνη
- Εκκλησιαστικόν Γηροκομείον Δαμάνδριον Πολύχνιτος Λέσβου
- Κατσακούλειον Όρφανοτροφείον Θηλέων Μυτιλήνη
- Οίκοτροφείον άριστούχων άπόρων γυμνασιοπαίδων
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Μυτιλήνη
- Εκκλησιαστικόν Οίκοτροφείον Πλωμάριον

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ & ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

- Μαθητικόν Οίκοτροφείον Άρρένων Ναύπακτος
- Μαθητικόν Οίκοτροφείον Θηλέων Ναύπακτος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

- Ίεραποστολικόν Σωματεϊον ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΣΤΟΡΓΗΣ
- Χριστιανικός Φιλανθρωπικός Σύλλογος Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

- Χριστοδούλειον Ίδρυμα Θηλέων Χαϊδάρι
- Χριστιανική Στέγη Κοριτσιού Η ΑΓΙΑ ΑΝΝΑ Νέα Κηφισία
- Έστία Κοριτσιού ΦΙΛΟΘΕΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ Άγία Παρασκευή
- Ίδρυμα Προστασίας Άνηλίκων «ΦΛΑΝΑΓΚΑΝ» Άττικής
- Ίδρυμα Προστασίας Άνηλίκων «ΦΛΑΝΑΓΚΑΝ» Πειραιεύς

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ & ΠΡΕΒΕΖΗΣ

- Εκκλησιαστικόν Γηροκομείον Πρέβεζα
- Εκκλησιαστικόν Όρφανοτροφείον Ζάλογγον

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΞΑΝΘΗΣ

- Οίκοτροφείον Άρρένων τής Εκκλησιαστικής Σχολής Ξάνθη
- Μέση έπτατάξιος Ίερατική Σχολή
- Οίκοτροφείον Άρρένων Σταυρούπολις

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

- Μητροπολιτικόν Γυμνασιακόν Οίκοτροφείον Άρρένων
Ο ΚΑΛΟΣ ΣΑΜΑΡΕΪΤΗΣ Παράμυθια

– Μητροπολιτικόν Γυμνασιακόν Οικότροφειον Η ΑΓΙΑ ΣΚΕΠΗ	Παραμυθία
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΡΟΝΑΞΙΑΣ	
– Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ	Νάξος
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΤΡΩΝ	
– Όρφανοτροφειον Άρρένων Έπαγγελματικού προσανατο- λισμού Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΥΨΕΛΗ	Πάτρα
– Φιλανθρωπικόν Ίδρυμα - Άσυλον Άνιάτων Η ΑΓΙΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ	Πάτρα
– Σωματεϊον Κοινωνικής Συμπαραστάσεως ΠΑΝΣΕΜΝΗ	Πάτρα
– Μέσον Έκκλησιαστικόν Φροντιστήριον	Πάτρα
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
– Έταιρία προστασίας άνηλικων	Πειραιά
– Ίδρυμα ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΤΗΣ ΓΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	Πειραιά
– Όρθόδοξος Χριστιανική Άδελφότης ΛΥΤΡΩΤΗΣ γηροκομειον	Πειραιά
– Όρθόδοξος Χριστιανική Άδελφότης ΛΥΤΡΩΤΗΣ Όρφα- νοτροφειον Θηλέων	Πετράλωνα
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	
– Οίκος Εύγηρίας ΤΑ ΚΑΛΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ	Περιστέρι
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΟΛΥΑΝΗΣ & ΚΙΛΚΙΣ	
– Οικότροφειον Θηλέων	Κιλκίς
– Οικότροφειον Άρρένων	Κιλκίς
– Συσσίτια άπόρων ύπερηλικων	Κιλκίς
– Οικότροφειον Άρρένων	Γουμένισσα-Παιονίας
– Συσσίτια άπόρων μαθητῶν	Γουμένισσα-Παιονίας
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΑΜΟΥ & ΙΚΑΡΙΑΣ	
– Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον Άρρένων ό ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	Σάμος
– Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον Θηλέων Η ΑΓΙΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	Σάμος
– Έκκλησιαστικόν Γηροκομειον ΕΥΓΗΡΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑ	Καρλόβασι-Σάμου
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΕΡΒΙΩΝ & ΚΟΖΑΝΗΣ	
– Γκέρτσειον Έκκλησιαστικόν Ίδρυμα Θηλέων	Κοζάνη
– Τιάλειον Έκκλησιαστικόν Γηροκο μείον ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ	Κοζάνη
– Οικότροφειον ΟΙ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ ΜΑΡΤΥΡΕΣ	Κοζάνη

- Μαθητικών Οικοτροφείων ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ Κοζάνη
- Μαθητικών Οικοτροφείων Ἀρρένων ΧΕΝ Κοζάνη
- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον
ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ Κοζάνη

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΥ

- Οἰκοτροφείον Θηλέων ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ Σιδηρόκαστρον
- Γηροκομείον ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ Σιδηρόκαστρον
- Οἰκοτροφείον Θηλέων ΑΓ. ΤΑΒΙΘΑ Σιδηρόκαστρον
- Οἰκοτροφείον Γυμνασιακόν Θηλέων Κ. Ποροίων

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΙΣΑΝΙΟΥ & ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

- Οἰκοτροφείον Θηλέων Σιάτιστα
- Οἰκοτροφείον Θηλέων Πεντάλοφον
- Οἰκοτροφείον Ἀρρένων Πεντάλοφον
- Γηροκομείον Θηλέων Μικρόκαστρον
- Ὀρφανοτροφείον Θηλέων Μικρόκαστρον

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΥΡΟΥ, ΤΗΝΟΥ, κ.λ.π.

- Οἰκοτροφείον Ἀρρένων
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ-ΟΣΙΑ ΞΕΝΗ Σύρος
- Ἄσυλον Ἀνιάτων Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου Σύρος
- Ὀρφανοτροφείον Θηλέων Ἱερᾶς Μονῆς Βαρβάρας Σύρος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΡΙΚΚΗΣ & ΣΤΑΓΩΝ

- Σχολή Χειροτεχνίας Ἰ.Μ. Βουτουμά
- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον Ἀρρένων
Ο ΑΓΙΟΣ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ Πύλη Τρικάλων
- Καστρακίδειον Οἰκοτροφείον Θηλέων Τρίκαλα
- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον Ἀρρένων
ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ Τρίκαλα
- Ἐκκλησιαστικόν Γηροκομείον Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μεγάλα Καλύβια

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ & ΟΛΥΜΠΙΑΣ

- Ἐκκλησιαστικόν Ὀρφανοτροφείον Ἀρρένων Κυπαρισία
- Ἐκκλησιαστικόν Οἰκοτροφείον Ἀρρένων Κυπαρισία

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΥΔΡΑΣ, ΣΠΕΤΣΩΝ & ΑΙΓΙΝΗΣ

- Οἰκοτροφείον Ἀρρένων
ΛΕΟΥΣΕΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ Λίγινα
- Οἰκοτροφείον Θηλέων ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ Λίγινα
- Οἰκοκυρική Σχολή ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ Λίγινα
- Οἰκοκυρική Σχολή ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ Κρανίδιον
- Γηροκομείον Ὑδρα

- Σχολή Βαρηκόων ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ Αϊγίνα
- Ίερά Μονή Χρυσολεοντίσης Αϊγίνα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ

- Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον Λαμία

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΦΙΛΙΠΠΩΝ, ΝΕΑΠΟΛΕΩΝ & ΘΑΣΟΥ

- Έκκλησιαστική Στέγη Σπουδαστού
- Οικότροφειον Ἀρρένων Καβάλα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ, ΠΡΕΣΠΩΝ & ΕΟΡΔΑΙΑΣ

- Οίκος χειροτεχνίας Η ΑΓΑΠΗ Φλώρινα
- Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον μαθητριών Η ΑΓΑΠΗ Φλώρινα
- Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον μαθητών
- ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ Φλώρινα
- Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον Φλώρινα
- Οικότροφειον Μαθητριών Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΛΠΙΣ Πτολεμαΐς
- Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον μαθητών
- ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ἀμόνταιον
- Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον Μαθητών
- Ο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ Πτολεμαΐς
- Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον Μαθητριών
- Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΛΠΙΣ Ἀμόνταιον

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΦΩΚΙΔΟΣ

- Έκκλησιαστικόν Μαθητικόν Οικότροφειον Ἀρρένων Ἀμφισσα

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

- Έκκλησιαστικόν Ὀρφανοτροφειον Ἀρρένων Ἐξω Παναγίτσα
- Ἴδρυμα προστασίας κορασίδων
- Η ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ Νέα Ἀρτάκη Χαλκίδος
- Οικότροφειον Ἀρρένων Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ Χαλκίς
- Έκκλησιαστικόν Γηροκομείον
- Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΡΩΣΣΟΣ Χαλκίς

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ

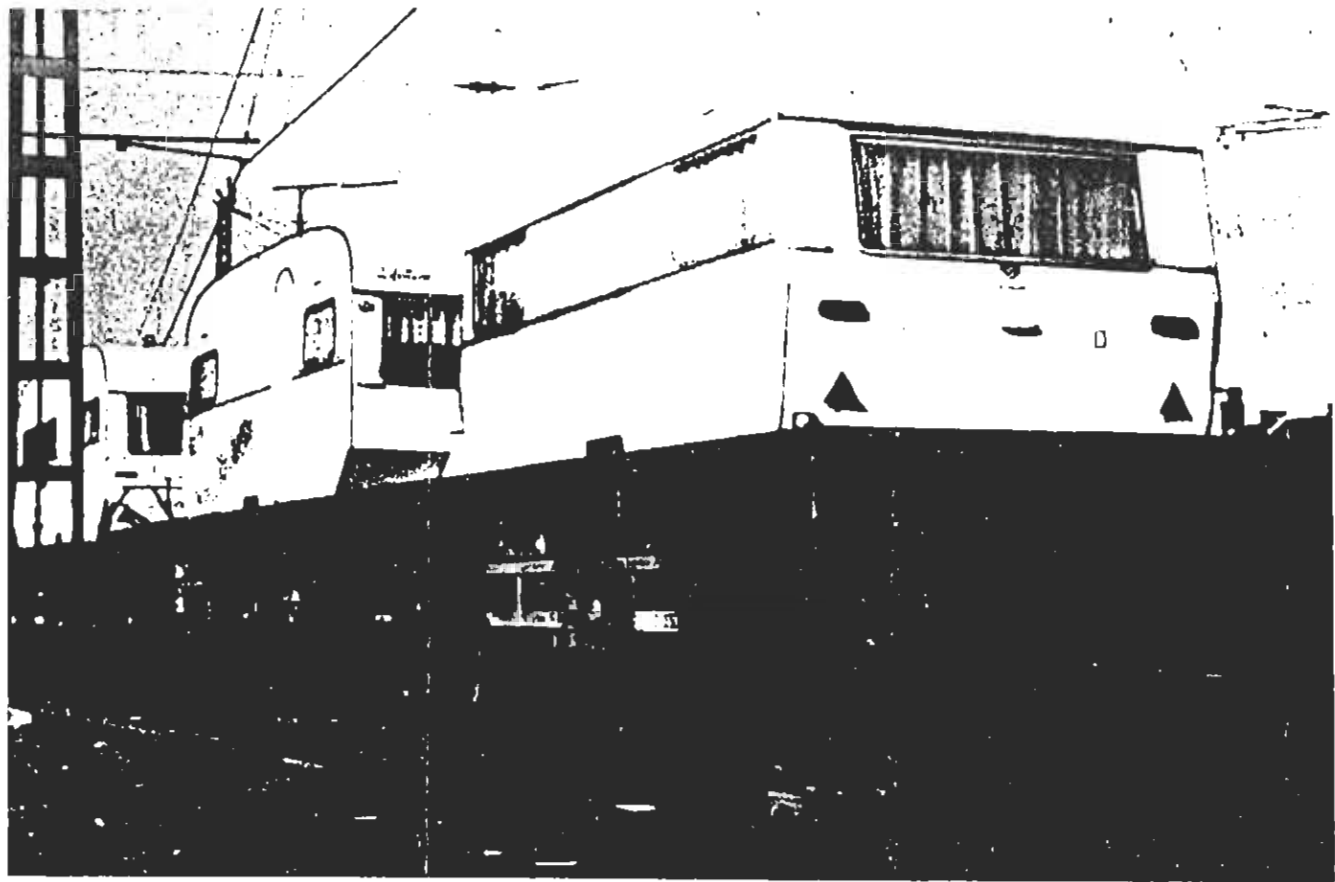
- Γηροκομείον Ἱερῶν Μονῶν Χίος
- Έκκλησιαστικόν Οικότροφειον Βολισσός Χίου
- Έκκλησιαστική Στέγη, Ὀρφανοτροφειον Ἀρρένων Χίος

Ἀναλυτικὸς πίνακας τῆς κατ' εἶδος, ποσότητα καὶ ἀξία διαθέσεως τῆς ὡς ἄνω ὀλικῆς ἐνισχύσεως πρὸς τὰ ἱδρύματα αὐτά, εὐρίσκεται στὸ ἀρμόδιο γραφεῖο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πολύτιμη συνεργασία τοῦ ΠΣΕ μετὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὸν ζωτικὸ αὐτὸ τομέα ἔληξε ὀριστικά τὸ 1980, ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Στὰ πλαίσια τοῦ προγράμματος αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐνταχθῆ καὶ ἡ ἀποστολὴ ποσοῦ δολ. ΗΠΑ 65.000- πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὸ 1970 γιὰ τὴν ναύλωσι πλοίου πρὸς μεταφορὰν τῶν τροφίμων πού, ἔπειτα ἀπὸ σχετικὸ ἔρανο, ἔστειλε ἡ Ὑπηρεσία Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης στὸ Μπάγκλα-Ντέσ.

*Άπό τή Βρέμη καταφθάνουν, σιδηροδρομικά, τροχόσπιτα γιά νά στεγάσουν προσωρινά σεισμο-
πλήκτους τής περιοχής Θεσπρωτίας (1979).*

*Ό Πρωτοσύγκελλος τής Μητροπόλεως Μεγάρων καί ό Δήμαρχος Μεγάρων συζητοῦν ἐπί τό-
που μέ τόν Δρα Α. Παπαντωνίου, Προϊστάμενο τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου Ἀλληλοβοηθείας καί
τόν π. Γεώργιο Τσέτση, Ἀναπληρωτή Διευθυντή τοῦ Τμήματος Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας
τοῦ ΠΣΕ, τήν ἔκτασι ζημιῶν πού προκάλεσαν οἱ σεισμοί τοῦ 1981.*

Γ'
 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΜΕΣΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
 ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗΣ
 (EMERGENCIES)

Σκοπός του προγράμματος αυτού είναι η άμεση ανταπόκρισις σέ έκτακτες ανάγκες που δημιουργούνται έπειτα από διάφορες θεομηνίες (σεισμοί, πλημμύρες). Στά πλαίσια του προγράμματος αυτού και έπειτα από σχετική έκκλησι τής Συνοδικής Έπιτροπής Άλληλοβοηθείας, τό ΠΣΕ καί οί δωρήτριες αυτού οργανώσεις ενίσχυσαν τό κοινωνικό έργο τής Έλλαδικής Έκκλησίας ώς έξής:

Έτος	Ποσά σέ \$ ΗΠΑ
1957-1959	
σεισμοί Ίονίου, Σαντορίνης καί Θεσσαλίας,	
— Άνοικοδόμησις άντισεισμικών Ναών.	100.000-
1973	
σεισμοί Λευκάδος, Ίθάκης.	
— Έπισκευή Ναών.	5.000-
1977	
Πλημμύραι Άθηνών.	
— 2000 κουβέρτες,	9.000-
— ρουχισμός.	2.000-
1978	
σεισμοί Θεσσαλονίκης.	
— 10.000 κουβέρτες καί 307 σκηνές.	137.000-
— Δι' άμεση βοήθεια σεισμοπλήκτων από Συνοδική Έπιτροπή Άλληλοβοηθείας.	10.000-
1979	
σεισμοί Θεσπρωτίας.	
— 20 τροχόσπιτα για προσωρινή στέγασι σεισμοπλήκτων.	68.536-
— Δι' άμεση βοήθεια σεισμοπλήκτων από Συνοδική Έπιτροπή Άλληλοβοηθείας.	10.000-

1980

σεισμοί Μαγνησίας - Λαρίσης.

- Δι' άμεση βοήθεια σεισμοπλήκτων από
Συνοδική Έπιτροπή Άλληλοβοηθείας. 10.000-

1981

σεισμοί Κορινθίας - Άττικής.

- Δι' άμεση βοήθεια σεισμοπλήκτων από
Συνοδική Έπιτροπή Άλληλοβοηθείας. 15.000-
- 150 σκηές και 1.500 κουβέρτες. 52.000-
- Άγορά 4 μεγάλων άντισκήνων. 10.479-
- Προκατασκευασμένοι ευκτήριοι οίκοι
και Σχολεία. 43.137-
- Άχρησιμοποίητο ακόμη ποσόν στην
διάθεσι τής Έκκλησίας τής Έλλάδος. 78.608-

ΣΥΝΟΛΟ

Σ 550.760-

Δ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Τό Πρόγραμμα Ὑποτροφιῶν τοῦ ΠΣΕ ἀποβλέπει στήν μετεκπαίδευσιν κληρικῶν καί λαϊκῶν, πού ἐπιλέγει γι' αὐτόν τόν σκοπό ἡ Ἐκκλησία, σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες καί τίς προτεραιότητές της. Ἀπευθύνεται σέ πρόσωπα πού ἔχουν ἤδη βασική θεολογική μόρφωσι, ἀλλ' ἐπιθυμοῦν νά διευρύνουν τίς γνώσεις τους στόν τομέα τῆς ποιμαντικῆς, τῆς θεολογικῆς ἐκπαιδύσεως καί τῆς κοινωνικῆς προνοίας, μέσα στή πλαίσια τῆς δραστηριότητός τους στήν ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τό ΠΣΕ στό πρόγραμμα αὐτό ὑπῆρξε σημαντική. Ἐπειτα ἀπό ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί σχετική εἰσήγησιν τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας, κατά τά ἔτη 1946-1980, τό ΠΣΕ, σέ συνεργασία μέ Ἐκκλησίες-Μέλη καί τοπικά οἰκουμενικά Συμβούλια στίς χῶρες σπουδῶν, χορήγησε 118 ὑποτροφίας στή ἐξῆς κληρικά καί λαϊκά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, πού μετεκπαιδεύτηκαν σέ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καί τῶν Η.Π.Α.:

Όνομα	Τόπος σπουδῶν	Ἔτη
— Α —		
Ἄγγελᾶτος Φωκάς	ΗΠΑ	1946-49
Ἄγουρίδης Σάββας	ΗΠΑ	1946-49
Ἀδάμης Μιχαήλ	ΗΠΑ	1964-65
Ἀνανιάδης Ἀπόστολος	ΗΠΑ	1962-63
Ἀναστασίου Ἰωάννης	Ἄγγλια	1953-55
Ἀνδριανόπουλος Παναγιώτης	Δ. Γερμανία	1961-63
Ἀνδριόπουλος Σωτήριος	Δ. Γερμανία	1966-68
Ἀποστόλου Ἀθανάσιος	Ὁλλανδία	1970-72
Ἀρβανίτης Ἀθανάσιος	Ἄγγλια	1955-57
Ἀρβανιτίδου Μαρία	Γαλλία	1964-65
Ἀργυράκη Μαγδαληνή	ΗΠΑ	1964-66
— Β —		
Βασιλειάδης Θεόδωρος	Ἄγγλια	1971-72
Βασιλειάδης Πέτρος	Ἄγγλια	1971-73
Βούγας Ἀναστάσιος	Γαλλία	1960-62
Βούλγαρις Χρῆστος	ΗΠΑ	1963-65
— Γ —		
Γαρυφαλλος Ἱερόθεος	Ἄγγλια	1964-66
Γερασιμόπουλος Κωνσταντῖνος	Δ. Γερμανία	1972
Γεωργοπούλου Νικολίτσα	Δ. Γερμανία	1964-66
Γιακουμέλος Πέτρος	Γαλλία	1964-68
Γιαννίκης Ἥλιος	Ἄγγλια	1979-80
Γιανναρᾶς Χρῆστος	Γαλλία	1968-70
Γοντικᾶκης Βασίλειος	Γαλλία	1964-65

— Δ —

Δεληκωστόπουλος Ἀθανάσιος	Ἑλβετία (Μπωσσαι)	1955-56
Δημητρόπουλος Παναγιώτης	ΗΠΑ	1946-49
Δημόπουλος Γεώργιος	Γαλλία	1972-74
Δημοπούλου Μαρία	Ἀγγλία	1961-62
Δογάνη Σωτηρία	Ἀγγλία	1971-72
Δοΐκος Λαμιανός	Ἀγγλία	1951-52
Δρατσέλλας Κωνσταντῖνος	Ἀγγλία	1959-61

— Ε —

Εὐτυχιάδης Εὐτύχιος	ΗΠΑ	1966-68
---------------------	-----	---------

— Ζ —

Ζεφικλῆς Ἀρίσταρχος	ΗΠΑ	1960-61
Ζηζιούλας Ἰωάννης	ΗΠΑ	1955-57

— Θ —

Θαλασσινός Θεόδωρος	ΗΠΑ	1946-49
Θεοχάρη Ἀσημίνα	Γαλλία	1978-80
Θεοχάρης Γεώργιος	Ἀγγλία	1959-60
Θεοχάρης Δημήτριος	ΗΠΑ	1970-71
Θέρμου Βέρα	Ἑλβετία	1960-62

— Ι —

Ἰωαννίδης Ἀντώνιος	Δ. Γερμανία	1969-70
--------------------	-------------	---------

— Κ —

Καθρεπτιδης Παντελεήμων	Δ. Γερμανία	1967-69
Καϊμάκης Δημήτριος	Ἑλβετία	1970
Καλογήρου Ἰωάννης	Ἑλβετία	1947-49
Καντιάνης Γεώργιος	Δ. Γερμανία	1962-63
Καψάνης Γεώργιος	ΗΠΑ	1966-67
Καραβιδόπουλος Ἰωάννης	Ἑλβετία	1961-62
Καρκόλης Κωνσταντῖνος	Ἀγγλία	1962-63
Καραμάτσκος Δημήτριος	Δ. Γερμανία	1978-79
Καστανᾶς Θεόδωρος	Γαλλία	1951
Κατσανάκης Ἀναστάσιος	Δ. Γερμανία	1963-65
Κοκκαλᾶ Δέσποινα	Σκωτία	1968-69
Κορναράκης Ἰωάννης	Γαλλία	1953-54
Κοροβέσης Πολύκαρπος	Ἀγγλία	1967-68
Κουμάντος Ἀντώνιος	Ἀγγλία	1973-76
Κουσκουτόπουλος Μιχαήλ	Δ. Γερμανία	1958-59
Κουλουριώτης Θεόφιλος	Δ. Γερμανία	1960-61
Κρικώνης Χρῆστος	Ἀγγλία	1964-65
Κυριακίδης Παῦλος	Δ. Γερμανία	1966-67

— Λ —

Λαζάκης Θεμιστοκλῆς	ΗΠΑ	1958-60
Λάζαρης Διονύσιος	Δ. Γερμανία	1972-73
Λάππας Δημήτριος	ΗΠΑ	1976-77
Λέκκος Ευάγγελος	Δ. Γερμανία	1973
Λελούδα Σταματία	Ἰαγγλία	1947-49
Λόλης Σοφοκλῆς	ΗΠΑ	1946-49

— Μ —

Μαλτεζόπουλος Ἀντώνιος	ΗΠΑ	1953-55
Μάντης Κωνσταντῖνος	ΗΠΑ	1946-49
Ματσούκας Νικόλαος	Δ. Γερμανία	1962-63
Μαυράγκας Ἰωάννης	ΗΠΑ	1946-50
Μουρούκα Σοφία	Ἰαγγλία	1949-51
Μουστάκης Γεώργιος	ΗΠΑ	1971-73
Μουτσούλας Ἡλίας	Γαλλία	1959-61
Μπίτσης Βασίλειος	Ἰαγγλία	1950-51
Μπούμης Παναγιώτης	Δ. Γερμανία	1959-60
Μυτιληναίου Καλλιόπη	Γαλλία	1956-57

— Ν —

Νιάρχος Κωνσταντῖνος	Ἰαγγλία	1972-73
Νησιώτης Νικόλαος	Ἰελβετία	1949-52
Νούσκας Κωνσταντῖνος	ΗΠΑ	1958-59

— Ο —

Ὅρφανός Μᾶρκος	Ἰαγγλία	1961-64
----------------	---------	---------

— Π —

Παναγόπουλος Ἰωάννης	Ἰελβετία (Μπωσσαι)	1961-62
	Δ. Γερμανία	1962-64
Πανούσης Ἰάκωβος	Ἰαγγλία	1963-64
Παπαγιαννοπούλου Αἰκατερίνη	Ἰαγγλία	1948-50
Παπαδόπουλος Ἰωάννης	Γαλλία	1967-69
Παπαδόπουλος Στυλιανός	Δ. Γερμανία	1958-59
Παπαλέτης Γεώργιος	Δ. Γερμανία	1962-63
Παπαλεξανδρόπουλος Στυλιανός	Ἰελβετία (Μπωσσαι)	1975-76
Παπαντωνίου Ἀντώνιος	Δ. Γερμανία	1959-1960
Παπαπέτρου Κωνσταντῖνος	Δ. Γερμανία	1961-63
Παπασπύρου Ἰωάννης	Ἰελβετία	1956-58
Πατρῶνος Γεώργιος	Ἰαγγλία	1964-65
Πεντζίδης Ἰωάννης	Ἰαγγλία	1961-62

— Ρ —

Ραβάνης Γεώργιος	Ἰαγγλία	1951-52
Ρηγόπουλος Γεώργιος	Ἰελβετία	1958-59
Ροδόπουλος Παντελεήμων	Ἰαγγλία	1954-57

— Σ —

Σακελλάρης Κωνσταντῖνος	Δ. Γερμανία	1959-61
Σαχᾶς Δανιήλ	ΗΠΑ	1965-68
Σκουτέρης Κωνσταντῖνος	Ἄγγλία	1965-66
Σιγάλας Φλῶρος	Ἄγγλία	1978-79
Σιώτης Μᾶρκος	Δ. Γερμανία	1946
Σπυροπούλου Μαρία	Ρουμανία	1968-70
Σταθόπουλος Δημήτριος	ΗΠΑ	1956-58
	Ἑλβετία (Μπωσσαι)	1960-61
Σταύρου Κωνσταντῖνος	Ἄγγλία	1963-64
Σταυρόπουλος Ἀλέξανδρος	Δ. Γερμανία	1961-63
Στογιάνος Βασίλειος	Δ. Γερμανία	1963-65
Στρατηγόπουλος Κωνσταντῖνος	Δ. Γερμανία	1976-77

— Τ —

Ταχιάος Ἀντώνιος-Αἰμίλιος	Ἑλβετία (Μπωσσαι)	1952-53
Τασάκος Ἰωάννης	Δ. Γερμανία	1962-64
Τζαμπάσης Ἀλέξανδρος	ΗΠΑ	1946-49
Τζανίμης Ἀναστάσιος	Ἑλβετία	1964-66
Τζόγας Χαρίλαος	Ρουμανία	1967-69
Τριανταφυλλάκης Γεώργιος	ΗΠΑ	1951-52
Τσαούσογλου Παῦλος	ΗΠΑ	1974-75
Τσάμη Μαρία	Ἄγγλία	1966-67
Τσελεγγίδης Δημήτριος	Δ. Γερμανία	1978-80
Τσούπρας Βασίλειος	Γαλλία	1962-63

— Υ —

Ὑφαντῆς Ἀγγελος	Δ. Γερμανία	1967-68
-----------------	-------------	---------

— Φ —

Φειδᾶς Βλάσιος	Ἴρλανδία	1960-61
Φωτιάς Ἀπόστολος	Δ. Γερμανία	1959-60

— Χ —

Χαστούπης Ἀθανάσιος	Δ. Γερμανία	1946-49
Χρήστου Παναγιώτης	ΗΠΑ	1946-49
Χρονοπούλου Πολυξένη	Αἴγυπτος	1980-81

Ε'

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΕΩΝ
(ECLOF)

Ίδρύθηκε στην Γενεύη τό 1947 σάν ένας αυτόνομος Οίκουμνικός Όργανισμός μέ τόν σκοπό νά παρέχη χαμηλότοκα μακροπρόθεσμα δάνεια σέ έκκλησιαστικά προγράμματα, πού έχουν δυνατότητες εξοφλήσεως. Οι τόκοι κυμαίνονται μεταξύ 3-5%, προστίθενται δέ στό κεφάλαιο πού διαχειρίζεται ή Τοπική Έπιτροπή ECLOF, έξ όνόματος τής Οίκουμνικής Έπιτροπής τής Γενεύης.

Ή Έλληνική Έπιτροπή ECLOF, πού τελεί ύπό τήν αιγίδα τής Συνοδικής Έπιτροπής Άλληλοβοηθείας, κατά τήν τελευταία είκοσαετία παρέσχε τά εξής δάνεια:

Έτος	Πρόγραμμα	Ποσόν σέ \$ ΗΠΑ
1958	— Άποστολική Διακονία	19.575-
1967	— Μαθητικών Οίκοτροφείον Ίερās Μητροπόλεως Τρίκκης & Σταγών	5.000-
1969	— Σπίτι Γαλήνης, Γλυφάδα	5.000-
1970	— Ίερά Μητρόπολις Θηβών & Λεβαδείας	5.000-
1972	— Ίερά Μητρόπολις Μυτιλήνης	4.000-
1977	— Θερμαί κατασκηνώσεις «Παναγίας Χρυσοπηγής»	15.152-
	— Μαθητικών Οίκοτροφείον Ίερās Μητροπόλεως Φιλίππων κλπ.	30.303-
1980	— Τυπογραφείον Άποστολικής Διακονίας	90.000-
	— Κέντρον Κοινωνικών Έργων Μονής Άγίας Τριάδος, Μυρίνι, Μέγαρο	7.500-
	ΣΥΝΟΛΟ	\$ 181.530-

Την 1 Δεκεμβρίου 1951 ο Αρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σπυρίδων τελεῖ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἡ ἀγορά τῶν σχετικῶν μηχανῶν πραγματοποιήθηκε μέσω τοῦ Προγράμματος Οἰκουμενικῶν Δανειοδοτήσεων – ECLOF. (Φωτογραφία: Ἀδελφ. Μεγαλοκονόμου)

27 Αὐγούστου 1981. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ καταθέτει τόν θεμέλιο λίθο τοῦ νέου Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἀπό τό πρόγραμμα Οἰκουμενικῶν Δανειοδοτήσεων – ECLOF παραχωρήθηκαν \$ 90.000- γιά τόν σκοπό αὐτό. (Φωτογραφία: Ν. Μαγγίνα)

ΣΤ'

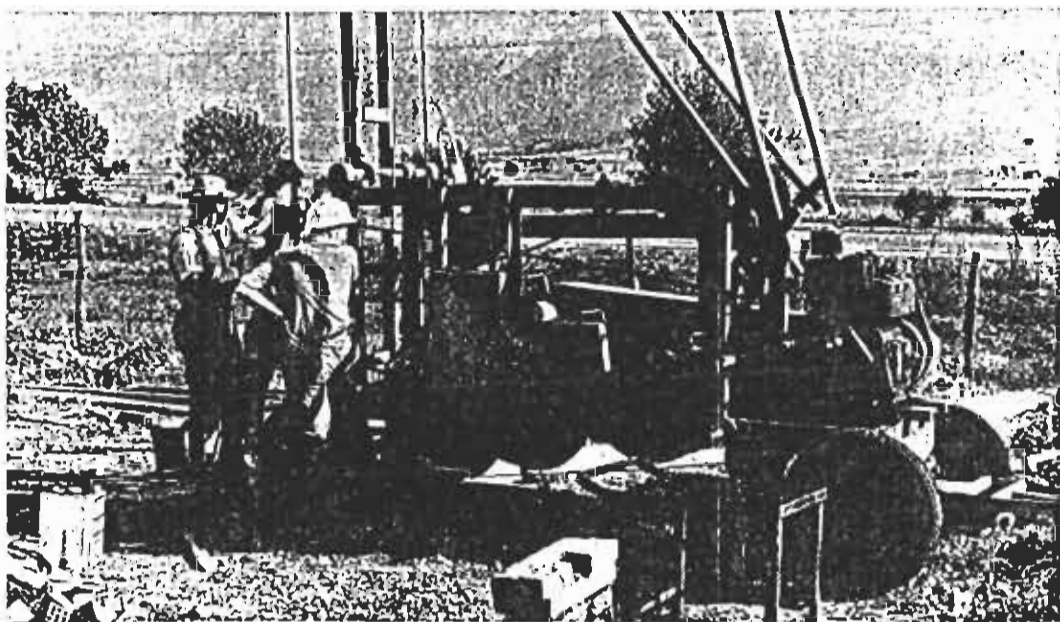
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ ΚΛΙΜΑΚΙΑ

Τό πρώτο οίκουμενικό κλιμάκιο ἐγκαταστάθηκε στήν Ἑλλάδα τό 1951, ἔπειτα ἀπό πρόσκλησι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος. Μέ χορηγίες Ἐκκλησιῶν — Μελῶν τοῦ ΠΣΕ ἀνέλαβε διάφορα ἀγροτικά καί κοινωνικά προγράμματα σέ χωριά τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, ὑπό τήν ἐπίβλεψι τῆς οἰκείας Μητροπόλεως.

Ἐνα ἀπό τά κυριώτερα ἐπιτεύγματα τοῦ κλιμακίου αὐτοῦ ἦταν ἡ ἀνάπτυξι τῆς πτηνοτροφίας στήν Ἠπειρο. Ἄλλα δύο κλιμάκια ἐγκαταστάθηκαν ἀργότερα στά Κήθουρα καί τά Τρίκκαλα, καί συνέβαλαν στήν ἀνάπτυξι τῆς περιοχῆς.

Οἱ κυριώτεροι τομεῖς δραστηριοτήτων τῶν κλιμακίων αὐτῶν ἦταν ἡ κοινοτική ἀνάπτυξι (πτηνοτροφία, γεωργία, ὄρυξι φρεάτων, κατασκευή ὁδικῶν δικτύων καί ὕδραγωγείων), οἱ κοινωνικές ὑπηρεσίες καί ἡ λειτουργία κέντρων νεότητος τῶν οἰκείων Μητροπόλεων.

Τό ἔργο τῶν κλιμακίων αὐτῶν διεκόπη τό 1969.

Γεωτρήσεις ἀπό οίκουμενικό κλιμάκιο, γιά κατασκευή φρεάτων στήν Ἑλληνική ὕπαιθρο.

Ζ'

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

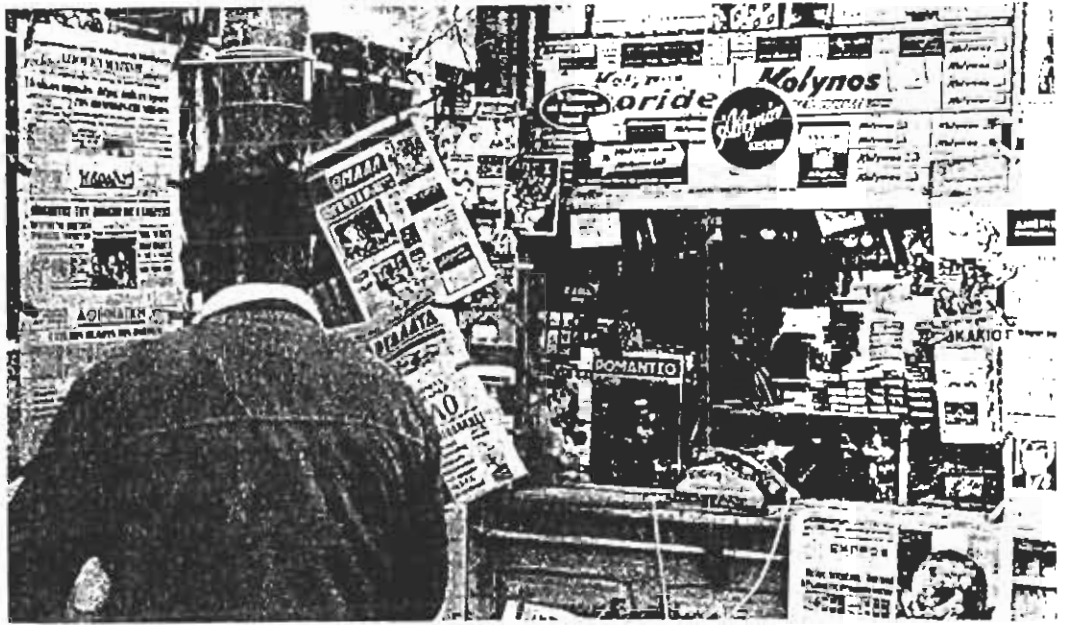
Ἡ μέριμνα γιά τούς πρόσφυγες εἶναι ἕνας ἀπό τούς βασικούς στόχους τῆς Ἐπιτροπῆς Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας τοῦ ΠΣΕ. Ἦδη ἀπό τό 1948, πού εἶναι τό ἔτος τῆς ἰδρύσεώς του, τό ΠΣΕ θεώρησε τήν ἀλληλεγγύη πρὸς τούς πρόσφυγες σάν μιὰ οὐσιαστική ἔκφρασι τῆς Χριστιανικῆς διακονίας.

Στόν Ἑλληνικό χῶρο, τό ΠΣΕ ἄρχισε νά ἀσχολεῖται μέ τήν περίθαλψι καί ἀποκατάστασι τῶν προσφύγων ἤδη ἀπό τό 1951. Ἀρχικά τό πρόγραμμα συμπεριέλαβε στέγασι καί ἐπαγγελματική ἀποκατάστασι ἐπαναπατριζομένων Ἑλλήνων ἀπό τή Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία, Κίνα καί τήν Βόρειο Ἡπειρο, ὡς ἐπίσης καί τήν ἐγκατάστασι καί προσαρμογή ἄλλων προσφύγων ἀπό τήν Ἀνατολική Εὐρώπη καί τήν Μέση Ἀνατολή, πρὸς τούς ὁποίους, κατά καιρούς, ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησι παρεχώρησε ἄσυλο.

Μέσα στά πλαίσια αὐτά, κατά τήν περίοδο 1953-1971 ἐνισχύθηκαν οἰκονομικά 728 οἰκογένειες (2.842 ἄτομα) μέ τόν σκοπό νά ἀποκτήσουν κατοικίες ἢ νά λύσουν τό βιοποριστικό τους πρόβλημα. Τό ποσό πού δαπανήθηκε γι' αὐτό τό πρόγραμμα ἀνῆλθε σέ 960.730- δολλάρια ΗΠΑ.

Ἐπίσης σέ συνεργασία μέ τήν Ἑλληνική Κυβέρνησι καί τήν Ὑπάτη Ἀρμοστεία Προσφύγων τοῦ ΟΗΕ, ἰδρύθηκαν κατά τήν ἴδια περίπου περίοδο, 15 γηροκομεῖα γιά ὑπερήλικες πρόσφυγες, δυναμικότητος 1139 κλινῶν στήν Ἀθήνα (Ἀμφιθέα, Ἡλιούπολις, Καρέας, Πειραιᾶ (Ἁγ. Ἰωάννης Ρέντης, Κοκκινιά), Ἡγουμενίτσα, Θεσσαλονίκη, Καλαμάτα, Τήνο καί Ρόδο. Ἡ δαπάνη γιά τό πρόγραμμα αὐτό ἀνῆλθε σέ 2.233.399- δολλάρια ΗΠΑ.

Πρὸς τό παρόν, τό Γραφεῖο Ὑπηρεσίας Προσφύγων τοῦ ΠΣΕ στήν Ἀθήνα, ἀσχολεῖται μέ τήν κοινωνική περίθαλψι προσφύγων, κυρίως ἀπό τήν Μέση Ἀνατολή, τήν Ἀνατολική Εὐρώπη καί τήν Ἀφρική πρὸς τούς ὁποίους ἡ Ἑλλάδα προσφέρει προσωρινό ἄσυλο, ἐν ἀναμονῇ τῆς προωθήσεώς τους σέ χῶρες τοῦ τελικοῦ προορισμοῦ, ὡς καί μέ τήν διευκόλυνσι τῶν διατυπώσεων μετεγκαταστάσεως, σέ συνεργασία μέ τήν Ὑπάτη Ἀρμοστεία τοῦ ΟΗΕ, τήν Διεθνή Ἐπιτροπή Μεταναστεύσεως καί τίς ἀρμόδιες Κρατικές Ὑπηρεσίες.

Γεώργιος και Έλένη Σ. Πρόσφυγες από την Ρουμανία. Μέ ενίοχσι του ΠΣΕ έλυσαν τό βιοποριστικό τους πρόβλημα άνοιγοντας ένα περίπτερο.

Παύλος Κ. Πρόσφυγας, ποντιακής καταγωγής, από την Σοβιετική Ένωσι. Ήλθε στην Ελλάδα τό 1964, έπειτα από κακουχίες στή Σιβηρία και σέ μεταλλεία του Άρκτικού Κύκλου. Μέ ενίοχσι του ΠΣΕ άποκαταστάθηκε έπαγγελματικά, άνοιγοντας φωτογραφείο σέ προάστειο τής Άθήνας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ
ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

- Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΗΛΕΙΑΣ
- Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

(Ενδεικτική παρουσίαση δραστηριοτήτων)

1995

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

**Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 1994
ΤΗΣ Ι.ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΗΛΕΙΑΣ**

Σέ 847.726.653 δραχμές ανήλθαν τὰ έξοδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας ποὺ δαπανήθηκαν γιὰ τὸ κοινωνικό τῆς ἔργο κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 1994, ἐκτός τῶν έξόδων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Νεότητος γιὰ τὴ λειτουργία τῶν δύο Μαθητικῶν Ἑσπιῶν Ἀγίας Φιλοθέης καὶ Ἀποστόλου Παύλου Φραγκαβίλλας Ἀμαλιάδος, ποὺ ὑπερβαίνουν τὰ 150.000.000 δρχ.

Εἰδικότερα ἀνά Ἴδρυμα ἐδαπανήθησαν τὰ κάτωθι ποσά:

1. Ἴδρυμα κατακοίτων γερόντων «**Η ΝΕΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ**» Λαοσείκων δρχ. 222.816.797
2. Ἴδρυμα ἀνιάτων Βάρδας «**Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**» δρχ. 159.244.637
3. Γηροκομεῖο «**ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΒΛΑΧΕΡΝΩΝ**» Κάτω Παναγίας Κυλλήνης δρχ. 167.380.776
4. Γηροκομεῖο «**ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ**» Γαστούνης δρχ. 130.862.421
5. Φοιτητικά Οἰκοτροφεία (Δρέσειο Πατρῶν, Φούφειο Ἀρρένων καὶ Θεοδωρίδειο Θηλέων Ἀθηνῶν καὶ Βάσειο Θεσ/κης) καὶ ἄλλα ἱδρύματα δρχ. 51.015.801
6. Ὁρφανοτροφεῖο Ἀρρένων «**ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**» Σπάτα δρχ. 26.071.913
7. Σχολή Βυζ. Μουσικῆς καὶ Ἀγιογραφίας Εἰσαδιωτίσεως δρχ. 8.312.740
8. Σχολή Κοπτικῆς - Ραπτικῆς «**Η ΑΓΙΑ ΑΙΚΤΕΡΙΝΗ**» Ἀμαλιάδος δρχ. 10.369.722
9. Οἰκοτροφεῖο - Κατασκήνωση Λαμπείας δρχ. 5.913.024
10. Ὁρφανοτροφεῖο Θηλέων Πύργου «**Η ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ**» δρχ. 2.719.939
11. Οἰκοτροφεῖο Ἀρρένων Φραγκαβίλλας Ἀμαλιάδος «**Ο ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ**» δρχ. 7.197.211
12. Γενικό Φιλόπτωχο Ταμεῖο Ἱ. Μητροπόλεως (φοιτητικά ἐπιδόματα, χρηματικά βοηθήματα σεισμοπλήκτων, διάφορα βοηθήματα, φάρμακα, τρόφιμα κ.λπ.) δρχ. 55.821.672.

"ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ"

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

"Τό σπίτι τῆς Μαρίας"

Ὁ ξενώνας τοῦ Ἁγίου Μάρκου

570 01 ΘΕΡΜΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τηλ: 031 461-145 FAX: 462-744

"Γιὰ κάθε ἄγαμη κοπέλα πού ἐγκυμονεῖ,
γιὰ κάθε ἀγέννητο μωρό πού κινδυνεύει".

Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τοῦ Ἰδρύματος
Πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Πλευράκης

Διοικητικὸ Συμβούλιο

Πρεσβύτερος Νικόλαος Γαλιλαῖος
Ἄνδρέας Σιδηρόπουλος
Σοφία Μπουκουβάλα
Εὐφροσύνη Οὐζούνη
Ἰωάννης Μάτσικας
Γεώργιος Θεᾶκος

Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἰδρύματος: Ἐθν. Τράπεζα 210/ 77 77 44 - 26

ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ Ο ΞΕΝΩΝΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΦΙΛΟΞΕΝΕΙ

Τό "Ίδρυμα ό "Εὐαγγελιστής Μάρκος" βρίσκεται λίγο πίο πέρα από τά νέα Κοιμητήρια τῆς Θεσσαλονίκης, πλάϊ στό δρόμο πού ἀνεβαίνει από τή Θέρμη στό Πανόραμα.

Κύρια φροντίδα του εἶναι ἡ προστασία τῆς Μητρότητος καί τῆς Ζωῆς. Ἰδιαίτερα τῆς ἄγαμης μητέρας καί τοῦ παιδιοῦ της, ἀλλά καί κάθε γυναῖκας πού ἐγκυμονεῖ, κάθε ἀγέννητου παιδιοῦ πού κινδυνεύει. Τό ἔργο αὐτό εἶναι μιά θετική καί ἀποτελεσματική συμβολή στόν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ἐκτρώσεων, τῆς πίο ἐπείγουσας καί φοβερῆς ἀπειλῆς πού ἀντιμετωπίζει τό Γένος μας!

Τό πρόβλημα εἶναι δραματικό καί ὀξύ γιά κάθε γυναῖκα πού εἶναι ἐγκυος καί ξαφνικά μένει μόνη, προδωμένη, ἀνυπεράσπιστη, ἐκτεθειμένη σέ χίλιους κινδύνους, ἀνήμπορη νά ἐργαστῆ, ἐνῶ τό παιδί πού μέρα μέ τή μέρα μεγαλώνει στά σπλάχνα της, τήν προβληματίζει ὄλο καί πίο πολύ τί νά τό κάνη; νά τό ἀφήση νά ζήση ἢ νά τό θανατώση μέ μιά ἔκτρωση;

Ποιός θά προστατέψη αὐτή τή γυναῖκα ἀπό τό ἔγκλημα καί κείνο τό ἀθῶο ἀγέννητο παιδί, πού προτοῦ καλά-καλά προλάβει νά δῆ τό φῶς τῆς ἡμέρας, εἶναι καταδικασμένο σέ θάνατο ἀπό τούς ἴδιους τούς γονεῖς του;

Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο, τό Ἐκκλησιαστικό "Ίδρυμα "Ο Εὐαγγελιστής Μάρκος" ἐτοίμασε τό "Σπίτι τῆς Μαρίας".

Ἀπό τήν ὥρα πού μιά κοπέλα προσφεύγει στόν ξενώνα τοῦ Ἁγίου Μάρκου, δέν ἔχει ἀνάγκη νά νοιαστῆ γιά τίποτε. Ὅ,τι κι' ἄν χρειαστεῖ, ὥσπου νά γεννήση, τῆς τό προσφέρει τό "Ίδρυμα δωρεάν.

ΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΚΟΠΕΛΑ

Οἱ ὑπηρεσίες πού προσφέρει τό "Ίδρυμα σέ κάθε κοπέλα πού καταφεύγει στό "Σπίτι τῆς Μαρίας" εἶναι οἱ ἐξῆς:

1. Τή βοηθᾶ νά συνέλθῃ ἀπό τό φόβο καί τήν ταραχή πού τῆς ἔχουν δημιουργήσει ἡ ἐγκυμοσύνη, ἡ προδοσία καί ἐγκατάλειψή της, ἀπό τόν ἄνθρωπο πού ἀγάπησε καί πίστεψε, νά ἠρεμήσει πνευματικά, νά βρῆ τόν ἑαυτό της καί τήν πίστη της, καί νά γεννήση μέ χαρά καί ἐλπίδα τό παιδί της.

2. Παράλληλα προσπαθεῖ νά ἔλθῃ σέ ἐπαφή μέ τόν πατέρα τοῦ παιδιοῦ της, νά τούς συμφιλιώσει καί ἄν εἶναι δυνατόν νά συντελέσει στό γάμο τους, ὥστε τό παιδί τους νά γεννηθῆ μέσα στό σπίτι τους καί νά μεγαλώση μέ τή στοργή καί τή φροντίδα τῶν γονέων του καί τή ζεστασιά πού δημιουργεῖ τό οἰκογενειακό περιβάλλον.

3. Ένισχύει τή μητέρα, πού είναι αναγκασμένη νά μείνη τελικά μόνη της, νά αντιμετωπίση μέ αξιοπρέπεια τίς ύποχρεώσεις της καί νά αναθρέψει σωστά τό παιδί της.

Σέ κάθε έγκυμονούσα έγγαμη ή άγαμη τό ίδρυμα "Ευαγγελιστής Μάρκος" άπευθύνει τουτο τό μήνυμα:

*Γυναίκα πού έμεινες μόνη κι έγκυμονεΐς:
Μή βιάζεσαι νά χαρίσης τό παιδί σου στό θάνατο.
Έλα κοντά μας νά σέ βοηθήσουμε..*

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ "Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ"

Τό "Ίδρυμα "Ευαγγελιστής Μάρκος" είναι ένα κομμάτι τής Έκκλησίας, όπως οί Ένορίες καί τά Μοναστήρια. Υπάγεται στην Ίερά Μητρόπολη Κασσανδρείας, πού έχει τήν έδρα της στον Πολύγυρο. Ο εκπρόσωπος του Μητροπολίτη στή ζωή του Ίδρύματος ονομάζεται Αρχιερατικός Έπίτροπος του Ίδρύματος καί διορίζεται από τον Μητροπολίτη, όπως διορίζονται οί Προϊστάμενοι των Ένοριών, οί Έφημέριοι καί τά μέλη των Έκκλησιαστικών Συμβουλίων.

Τό καταστατικό του Ίδρύματος είναι έγκεκριμένο από τήν Ίερά Σύνοδο τής Έκκλησίας τής Ελλάδος καί δημοσιευμένο στην έφημερίδα τής κυβερνήσεως ΦΕΚ 629 τεύχος δεύτερο 28-8-89. Στην ουσία του τό Καταστατικό αυτό μέ τίς βασικές διατάξεις του, καθορίζει καί κατοχυρώνει τά νομοτυπικά πλαίσια του έργου του Ίδρύματος, πού είναι πολύ πλατύ καί άπλώνει τή δράση του για νά διακονήση καί πολλές άλλες περιοχές τού έκκλησιαστικού καί του κοινωνικού χώρου.

ΤΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Γιά τήν ανάπτυξη όμως του έργου αυτού άπαιτείται μιά βασική προϋπόθεση: νά συγκινηθούν καί νά τό συντρέξουν ευγενικές ψυχές, άνθρωποι μέ άγάπη καί ένθεο ζήλο. Άλλοι από αυτούς θά συνεισφέρουν τον προσωπικό δυναμισμό καί τίς ιδέες τους, για τήν κατάστρωση καί τήν έφαρμογή των αναγκαίων προγραμμάτων, ενώ άλλοι θά χρηματοδοτήσουν τήν υλικοτεχνική ύποδομή πού άπαιτεί ή πραγματοποιήση των προγραμμάτων αυτών. Από τήν άποψη αυτή, τό Ίδρυμα είναι ένας χώρος συναντήσεως καί συνεργασίας φιλότιμων έθελοντών, κοινωνικών έργων. Τό πρώτο πού ζητά από τον καθένα, είναι μιά έπισκεψη καλής θελήσεως καί γνωριμίας, για νά διαπιστώση κατά πόσο ταιριάζει στά δικά του πνευματικά καί κοινωνικά ενδιαφέροντα καί κατά πόσο μπορεί νά συνδεθί καί νά συνεργαστή μαζί του.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΣΚΕΦΤΗ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ

Σέ κάθε καλοπροαίρετο καί φιλότιμο ἐργάτη τοῦ καλοῦ, τό Ἴδρυμά μας ἀπευθύνει τόν ἀποστολικό χαιρετισμό, "Δόξα καί τιμή καί εἰρήνη παντί τῷ ἐργαζομένῳ τό ἀγαθόν..." καί τόν προσκαλεῖ σέ δημιουργική καί γόνιμη συνεργασία.

Τό Ἐκκλησιαστικό Ἴδρυμα "Ὁ Εὐαγγελιστής Μάρκος" περιμένει τήν ἐπίσκεψή σας: Κάθε Σάββατο βράδυ Ἑσπερινός καί κήρυγμα στίς 7.00.

Κάθε Κυριακή πρωί Θεία Λειτουργία, 8.00 - 10.30.

Τή Μεγάλη Τεσσαρακοστή κάθε Παρασκευή βράδυ οἱ Χαιρετισμοί καί τή Μεγάλη Ἑβδομάδα κάθε βράδυ οἱ ἀκολουθίες γίνονται στίς 9.00 - 10.30.

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΤΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΑΣ

Τό Ἴδρυμα θεωρεῖ φίλους του ὅλους ἐκείνους τούς ἀνθρώπους πού ἔχουν ζωντανή συνείδηση καί ἀγωνιοῦν γιά τόν ἄνθρωπο, γιά τόν Ἑλληνισμό καί τήν Ὁρθοδοξία καί περιμένει ἀπό αὐτούς νά ἐκφράσουν τήν ἀγάπη τους μέ δύο εὐκολούς καί ἀποτελεσματικούς τρόπους.

Ὁ ἕνας τρόπος εἶναι ἡ προσευχή. Τό Ἴδρυμα χρειάζεται τίς προσευχές τῶν φίλων του γιά νά εὐλογῆ καί νά προστατεύῃ ὁ Θεός τό ἔργο του. Νά τοῦ χαρίζει κι' ἄλλους συνεργάτες καί νά δίνει σέ κείνους πού διακονοῦν ἤδη μέσα σ' αὐτό, τό ψυχικό κουράγιο πού ἀπαιτοῦν τά δύσκολα περιστατικά πού ἀντιμετωπίζει συνήθως. Οἱ φίλοι τοῦ Ἰδρύματος πρέπει ἐπίσης νά προσεύχονται γιά τά πρόσωπα πού φιλοξενεῖ, νά τοῦς χαρίζει ὁ Θεός μετάνοια γιά νά βροῦνε τόν δρόμο τῆς πίστεως καί τῆς σωτηρίας. Ἡ προσευχή εἶναι τό ἰσχυρότερο ὄπλο καί ἡ ἀποτελεσματικότερη βοήθεια.

Ὁ ἄλλος τρόπος συμπαραστάσεως εἶναι νά ἀγρυπνοῦν στό κοινωνικό περιβάλλον τους. Ὅταν ἀντιληφθοῦν ὅτι μιά ἄγαμη κοπέλα ἢ μιά ὁποιαδήποτε γυναῖκα εἶναι ἐγκυος καί ἐτοιμάζεται νά κάνει ἔκτρωση, νά τῆς μιλήσουν μέ ἀγάπη καί στοργή καί κυρίως μέ πίστη στό Θεό καί στό θέλημά Του καί νά τήν ὀδηγήσουν ἢ νά τήν συνοδέψουν προσωπικῶς στόν Ἅγιο Μάρκο.

Κάθε κοπέλα καί κάθε γυναῖκα, πρέπει νά μάθει ὅτι ὑπάρχει τό "Σπίτι τῆς Μαρίας", τό στοργικό καταφύγιο, μέσα στό ὁποῖο μπορεῖ νά τρέξῃ γιά νά βοηθηθῇ, νά μή χρειαστῇ νά κάμῃ ἐγκλημα, ἀλλά νά ἡρεμήσῃ καί νά βρῇ τήν πιό συμφέρουσα λύση γιά τό πρόβλημά της καί αὐτό θά τῆς τό ποῦν οἱ φίλοι τοῦ Ἰδρύματος.

Μέ τούς δύο αὐτούς τρόπους οἱ ὁποῖοι ἀπαιτοῦν μόνο λίγη σκέψη καί ἀγάπη, μπορεῖ καθένας εὐκολά νά ἀναδειχθῇ συνεργάτης τοῦ Ἰδρύματος καί νά συμβάλλῃ οὐσιαστικά στό ἔργο

γιά τή Μητρότητα καί τή Ζωή

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Ι. ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΑ ΝΑΥΠΙΑΚΤΟΥ
- Ι. ΜΟΝΗ ΠΕΤΡΑΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝΑ
ΑΛΗΘΙΝΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΕΡΓΟ

**Η ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ**

303 00 ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ HELLAS

την Χάρι του Θεού, να εργαζώμεθα, μέσα στην κοινωνία:

- ΕΚΚΛΗΣΙΑΤΙΚΑ, ως

- ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΕΣ, του Λό-

γού του Θεού, σε πόλεις και χωριά.

- ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ, σε Ένορίες της

Μητροπολιώς μας.

- ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ, εξυπηρετώντας

την Εκκλησία και άσους ζητούν

πνευματική βοήθεια.

- ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ,

- ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ, δεδομένου ότι

οι Μοναχοί μας είναι Επιστήμονες,

οργανώνουμε, **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, όλων των Επιστημών,

Τοπικά, Πανελληνία, Ευρωπαϊκά και

Αμερικανικά, στο Συνεδριακό Κέντρο

της Μονής, με το ωραίο Αμφιθέατρο

και τις σύγχρονες εγκαταστάσεις του

και συνεργάζομαστε με τους επιστήμο-

νες, σε επιστημονικές προσπάθειες.

- ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΑ, και Δημοσιο-

γραφικά, με συγγράμματα και άρθρα.

- ΕΚΔΟΤΙΚΑ, εκδίδοντας βιβλία

και 4 Περιοδικά. Βοηθούμεθα από εκδο-

τικό μας έργο και σε όλα τα έργα μας,

από **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥΣ ΥΠΟΛΟ-**

ΓΙΣΤΕΣ (ΚΟΜΠΙΟΥΤΕΡΣ) που

τους έχουμε αγιάσει, να εργαζώ-

νται και αυτοί προς δόξαν Θεού, οργα-

νώνοντας με την βοήθεια τους, όλους

τους τομείς του έργου, έτσι ώστε να

γίνονται τα «πάντα ευοχημόνως και

κατά τάξιν» (Α' Κορ. 14,40).

- ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ, έχοντας δημιουργή-

σει αξιολογους Συλλογους κοινωνικής

προσφοράς και βοήθειας, όπως π.χ.

ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΙΜΟΔΟΤΩΝ,

με πλήθος μελών και πρωτοποριακή δρα-

στηριότητα σε όλη την Ελλάδα.

- ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΚΑ και Πολιτιστικά, παρουσιάζοντας κάθε τόσο πολιτιστικές εκδηλώσεις με δημιουργημένες από τα μέλη της Αδελφότητας, Χορωδίες, Ορχήστρες, χορευτικά συγκροτήματα Έθνικών χορών και Χριστιανικό Θέατρο, για την προβολή των ιδανικών της Ελληνορθόδοξου Παροδοσεως.

+

- ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ, κοντά σε άσους έχουν προβλήματα και δη **ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ,** προ-

λαβίνοντας, ή και ανατρέπον-τας τα διαζύγια και ακόμη περισσότερο **ΣΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ,** για

να την σώσουμε από τις κοινωνικές μαστίγες, (ναρκωτικά, εϊτζ, αλκοόλ, χαρτοπαίγνια, ξενύχτια κλπ.), με

προσωπικό διάλογο και αλληλογρα-φία.

+

- ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ, στο πλευρό των πτωχών, όρφανών, γερόντων, άσθενών, εγκυταλειμμέ-

νων. Με έπισκέψεις, με οικονομικά βοηθήματα, με αιμοδοσία, με φαρμα-

κα, με αποστολές στο εξωτερικό, με δεματα ρουχών και τροφίμων, με

συμπαραστάσι σε άνεργους, σε πεν-θούντες, σε φυλακισμένους κλπ.

+

- ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΑ, με καλο παραδειγμα ζωής, σε όλους τους ανθρώπους, σε όλο τον κόσμο.

Μοναστήρι, εγκαταστάσεις για πρό-
τυπη **ΙΧΘΥΟΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ**
για να ζούμε και να προσφέρουμε ό,τι
καλό και αγνό, στην κοινωνία.

...**ΦΛΑΞΕΝΙΑΚΗ**, του πλήθους των
προσκυνητών της Μονής μας.

...**ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ**, έχοντας δημι-
ουργήσει μία καλή **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
και μελετώντας

συνεχώς, μέσα σ'αυτήν, για να
διδασκώμεθα και έτσι να μπορούμε
να ζούμε σωστά και να διδάσκουμε
την σωστή ζωή, στην κοινωνία.

... Με **ΜΕΤΑΝΟΙΑ**, άπαρνουμενοι
τον αμαρτωλό εαυτό μας και
ζητώντας από το έλεος του Θεού,
συγχώρησι αμαρτιών και ψυχική
θεραπεία, για να εργασθούμε θερα-
πευμένοι στην κοινωνία.

... Με **ΠΡΟΣΕΥΧΗ**, για τον
εαυτό μας, αλλά και για τους
άλλους. Για όλο τον κόσμο.

... Με **ΑΣΚΗΣΗ**, ψυχής και σώμα-
τος, με νηστείες, αγρυπνίες, στε-
ρήσεις κλπ. δείχνοντας έτσι την
μετανοία μας στον Θεόν και εξα-
σκούμενοι σε υπομονή, επιμονή,
αντοχή, για να εμψάστε ικανοί, να
βοηθήσουμε στις ανάγκες της κοι-
νωνίας.

... Με **ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ** και με
Μυστηριακή ζωή, με Ιερές Ακολουθίες
και με Μυστήρια και δη την Θεία Κοι-
νωνία, που μας ενώνουν μεταξύ μας
και με όλο τον κόσμο.

... Με αγώνα και προσπάθεια
ΑΓΑΠΗΣ και Ομόνοιας, συνεργα-
ζόμενοι για την δόξα του Θεού και
για το καλό της κοινωνίας.

... Με **ΥΠΑΚΟΗ ΠΑΡΘΕΝΙΑ**,
ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ,
για να εμψάστε ελεύθεροι από έγω-
ισμό, σαρκικότητα και ιδιοκτησίες,
ώστε να βοηθήσουμε ανεπηρέαστοι
την κοινωνία.

... Προσπαθούμε με την Χάρι και την βοήθεια του Θεού να λειτουργούμε:
ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ, τό καλοκαίρι, για παιδιά, έφη-
βους και νεούς, ηλικίας από 12 - 23 ετών.

ΝΕΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟ της Εκκλησίας
των Χειμών, με Κατηχητικά Σχο-
λεία, νεανικές εκδρομές, ψυχαγω-
γία κλπ.

ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ μέσα στη Μονή,
για πτωχούς και εγκαταλειμμέ-
νους γέροντες. →

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ, που
λειτουργεί μέσα στη Μονή, επί 24
ώρες, κάθε ημέρα, με μεγάλη
ακροατικότητα, σε όλο τον
Κορινθιακό και Πατραϊκό κόλπο,
μέχρι περιοχή Ζακύνθου και Πυρ-
γού.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ
για όλους,
ΜΕΛΕΤΗ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ για επι-
στημονες.

ΣΧΟΛΗ ΓΟΝΕΩΝ, για όλες τις
ηλικίες Γονέων και ιδιαίτερος για
τους νεούς Γονείς.

... Προσπαθούμε με την Χάρι του
Θεού, να προσφέρουμε:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΜΕΝΑ ΣΤΕΛΕΧΗ,
στην Εκκλησία και στην κοινωνία.
ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΙ ΣΤΗΝ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ.

... όσο μπορούμε περισσότερη.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ,
στην Εκκλησία, στις Μονές, στους
Ναούς, στην κοινωνία.

ΠΡΟΒΟΛΗ της Ελλάδος και της
Ναυακτου, σε εσωτερικό και εξωτε-
ρικό, με διαφόρους τρόπους και
μέσα.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΣΩΜΑΤΩΝ - ΠΕΤΡΚΗ

300

ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ
ΣΕ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΑ

1673 - 1987

Η προσφορά της Μονής δεν περιόριζαγε μόνο στα προηγούμενα. Μέσσω της Χείρας της ματαίας και χριστιανικής δωρεάς, για δημιουργία νοσοκομείων, έκπαιδευτικών ιδρυμάτων κ.λπ., αναδείχθηκε ανυπόδικα ως εὐεργέτης τῶν Ἀθηνῶν. Συγκεκριμένα, ἀπὸ τὴν πείραξιά του με ἀγρόδες καὶ κόπους δημιουργήσε, ὅπως ἐπιστημάνισαί, δώρησε:

- 1) Τὸ 1842 καὶ τὸ 1856 συνολικὰ 8.816 π. μέτρα γιὰ τὴν ἰδρυση τῆς Πιζαρίας Σχολῆς.
- 2) Τὸ 1853 γιὰ τὴν ἰδρυση Ἰ. Νασὺ στὸ Κορωπὶ 2.280 π.μ.
- 3) Τὸ 1853 γιὰ τὸ Κοιμητήριον Κρησιῶν 2 στρέμματα.
- 4) Τὸ 1853 γιὰ ἀνέγερση λαυραῶν στὰ στρατιωτικὰ παραπήγματα (στμ. ΝΙΜΙΤΣ) 1.600 π.μ.
- 5) Τὸ 1858 γιὰ τὴν μεταφορά τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ ὀρυκτοῦ 15 στρέμ. στὸ λόφο Ἁγίας Φωστίνης Ἰλισσοῦ.
- 6) Τὸ 1859 γιὰ τὴν ἰδρυση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 5.871 π.μ.

- 7) Τὸ 1860 γιὰ τὸ Ἀίγιον ἅγιον 8.125 π.μ.
- 8) Τὸ 1862 στὸ Ἰπ. Ἐσωτερικῶν γιὰ τὴν Ὀλυμπιακὴν Ἐκθέσιν ἀπὸ τὸ Β' Πυμναστήριον μέχρι τῆς Ριζαίειο.
- 9) Τὸ 1867 γιὰ τὴν ἀνέγερση Πολυτεχνείου 2.850 π.μ.
- 10) Τὸ 1871 στὴν Ἐστραφεία «Σκαπιδολὴν» 41.760 π.μ.
- 11) Τὸ 1871 γιὰ ἑθνομιστικὸ σχολεῖο στὸ Μαρούσι 1 στρέμμα.
- 12) Τὸ 1873 στὴν Ἐλεήσιον Ἐστραφεία γιὰ ἰδρυση Πτωχοκομείου 8.640 π.μ.
- 13) Τὸ 1875 στὸ Φιλολογικὸν Σχολεῖον Βύρωνος γιὰ ἀνέγερση ἐθνικῆς βιβλιοθήκης 667 π.μ.
- 14) Τὸ 1876 στὸ ὀρυκτοῦ γιὰ τὴν Μαρμάριον Ἀκαδημία 10 στρέμ.
- 15) Ἀπὸ τὸ 1880 ἕως τὸ 1890 πέντε δωρεὰς συνολικὰ 18.345 π.μ. γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ Θεραπευτηρίου «Εὐαγγέλιου».
- 16) Τὸ 1881 δωρεὰ οἰκιστοῦ γιὰ τὴν δημιουργία γυμναστηρίου στὸ Μαρούσι.
- 17) Τὸ 1881 δωρεὰ οἰκιστοῦ γιὰ τὴν ἀνέγερση ἑθνομιστικοῦ σχολεῖου στὸ Μενιδί.
- 18) Τὸ 1884 γιὰ τὸ Ἀρτεσίον 13.635 π.μ.
- 19) Τὸ 1884 γιὰ τὴν ἰδρυση Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς 6.145 π.μ.
- 20) Τὸ 1884 γιὰ τὴν δημιουργία τῆς Πειραιεύς Ἱεραικῆς Σχολῆς 60 στρέμματα στὸ Πουδί.
- Ἡ ὁμοίως ὁμοίως χρησιμοποιήθηκε τελικὰ γιὰ τὴν Σχολὴν Χωροφυλακῆς. Μετὰ τὴν ἀποτρίμωση ἀνεγέρθηκε τὸ 1936 τὸ Τεχνικὸν Θεολογικὸν Οἰκονομικόν.
- 22) Τὸ 1896 γιὰ τὸ Νόσοκομεῖον Παίδων 55 στρέμματα.

- 23) Τὸ 1896 γιὰ τὴν διαμόρφωση τῆς Πλατείας Κεραλαρίου Κρησιῶν 9.645 π.μ.
- 24) Τὸ 1902 ἀνέγερση Δημοτικῆς Σχολεῖου Βάρης καὶ οἰκιστοῦ καὶ μετὰ τῆς Μονῆς.
- 25) Τὸ 1903 γιὰ τὸ Νόσοκομεῖον Συγγρού 11.354 π.μ.
- 26) Τὸ 1905 γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ Ἀαξίου Νόσοκομείου 25.745 π.μ.
- 27) Τὸ 1915 γιὰ τὸ Θεραπευτήριον «Ἡ Σωφροσία» 215,5 στρέμματα.
- 28) Τὸ 1917 στὸ Δ.Ν. τοῦ «Ἐπαγγελματιῶν» γιὰ τὴν ἰδρυση Σανατορίου στὴν Παιονία 2.000 στρέμματα. Ὁ «Ἐπαγγελματιῶν» πούλησε ἀργότερα ἕνα τμήμα τῆς περιουσίας αὐτῆς ἐκτάσεως γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ σπηλαιῶν ἔκθεσιν «Ἐνίσια».
- 29) Τὸ 1917 δωρεὰ οἰκιστοῦ γιὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον Βούλας.
- 30) Τὸ 1922 γιὰ τὴν ἰδρυση τῆς Πενταθεῖου Βιβλιοθήκης 5.625 π.μ.
- 31) Τὸ 1923 παραχώρηση τῶν δασολλίων Παγασηίου καὶ Συγγροῦ στὴν Φιλοδασική Ἐνωσιν.
- 32) Τὸ 1924 γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης 90 στρέμματα.
- 33) Γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ Π.Κ.Π.Α. δωρεὰ τῆς Χερσονήσου τῆς Βουλίας.
- 34) Τὸ 1936 οἰκιστοῦ ἀνατολικὰ τῆς Μονῆς γιὰ τὸ Θεολογικὸν Οἰκονομικόν.

Μετὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν προσφορά τὸ Μοναστήριον ἔθεσε σήμερον στὸ σημεῖον, πόλις νὰ μπορεῖ νὰ συντηρεῖται καὶ νὰ ἐπιδοτεῖται σὲ στοιχειώδη φιλοφρονετικὴν ὀφειλήν.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ AIDS

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΝΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Χρήσιμες πληροφορίες
για καθένα που ενδια-
φέρεται για την υγεία
και ευεξία των εφήβων

Έκδοση: 'Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος
Συμβουλευτικού Σταθμού Προβλημάτων
Έφηβείας, Κ. Καρτάλη - 'Ανθ. Γαζή. ΒΟΛΟΣ

Τί δέν πρέπει νά κάνετε:

1. Μή προσπαθείτε νά τονίσετε άποικειστικά και μόνο τους κινδύνους που προέρχονται από τή χρήση ναρκωτικών. Μή νομίζετε ότι μπορείτε, με τήν ίδια εύκολία που πειθήνατε σεις, νά πείσετε και κάποιον άλλον που δοκίμασε ναρκωτικά και τά άπόλαυσε ή γνωρίζει που νά τά βρή. Στην πραγματικότητα δέν θά σπηθή τίποτε άλλο, παρά νά γίνετε λιγότερο πιστευτός.
2. Μήν είπαθε υπερβολικά καχύποπτοι με τά παιδιά σας. Αυτό θά μπορούσε νά σας παρομοιάσει σάν μεροληπτικούς και νά τά σπρώξει στη χρήση ναρκωτικών από αντίδραση σέ σάς, αντί νά τά κρατήσει μακριά τους.
3. Μή προβάλλετε στα παιδιά σας φορτικά σάν πρώτο-πο τή δική σας νεύτητα, τή δική σας έποχγή, τίς δικές σας άγχιές. Αυτό, και όταν είναι σωστό, έρεθίζουν τους νέους και τους άποστασιοποιούν από σάς.
4. Μή άπειλήτε τά παιδιά σας με ξυλοδαρχιό ή με τήν 'Αστυνομία, πριν γνωρίσετε καλά τόν χαρακτήρα τους. Υπάρχουν παιδιά που με τίς άπειλές έξωθούνται περισσότερο σέ άκραίες έπιλογές.
5. Μή χάσετε τήν ψυχραιμία σας και μη τή δείχνετε στα παιδιά σας. 'Ακαρια έξοπίαματα σέ βάρος τους ή και σέ βάρος σας δέν ύφελούν.
6. Μή ανακρίνετε με σκληρότητα τά παιδιά σας. Είναι προτιμώτερο νά δείξετε τή διάθεσή σας νά συζητήσετε μαζί τους.

ΑΝ ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΜΑΘΕΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ...

Γιά τους κινδύνους από τά ναρκωτικά:

1. Ζήτηση πληροφορίες από τόν οικογενειακό σου γιατρό.
2. Ανάβασε σχετικά βιβλία που μπορείτε νά βρείτε και στο Βιβλιοπωλείο τής '1. Μητροπόλεως - Κ. Καπράλη άριθμ. 160 τηλ. 32.916 - Βόλος.
3. Κάνε μιá έπισκεψη στον Συμβουλευτικό Σταθμό Προβλημάτων 'Εφηβείας που λειτουργεί στο Πνευματικό Κέντρο (Κ. Καπράλη και 'Ανθ. Γαζή) τηλ. 28.833 τίς έγχοιμες ώρες. Μία Κοινωνική Λειτουργός θά σέ ύποδεχθή και θά

4. 'Επισκέψου τήν 'Εκθεση που ύπάγει στο Πνευματικό Κέντρο, και άν μπορείς, πάγε μαζί και τά παιδιά σου νά τήν δουν, γιά νά ενημερωθούν, έγκαιρα.

Γιά τόν τρόπο άντιμετώπισης τής περιπτώσεως που σέ άφορά:

1. Συμβουλευόσου τόν οικογενειακό σου γιατρό
2. Μεγάλη βοήθεια μπορεί νά σου προσφέρει ó Πνευματικός, άν έχεις, ή ένας ιερέας τής ένορίας σου. Γιά πολλά παιδιά, πίσω από τή χρήση ναρκωτικών, κρύβονται ψυχικά δρώματα ή προβλήματα που μόνο ένας καλός Πνευματικός μπορεί νά έπιλύσει.
3. Ζήτηση τή συνεργασία του Συμβουλευτικού μας Σταθμού. 'Αρμόδιοι έπιστημονες είναι στη διάθεσή σου. Θά σ'υπερασθούν γιά νά σέ βοηθήσουν.

Γιά τά Κέντρα 'Αποτοξίνωσης:

- Στη χώρα μας λειτουργούν σήμερα τά έξης Κέντρα 'Αποτοξίνωσης:
1. Στην 'Αθήνα τηλ. 01-3647700 (γιά πληροφορίες)
 2. Στη Ντραού - Πεντέλης τηλ. 0294 - 23540 (γιά θεραπεία)
 3. Στη Θεσσαλονίκη Β. 'Ηρακλείου 28 τηλ. 031 - 270.110
 4. Στην 'Αθήνα - Κέντρο Δηλητηριάσεων Νοσοκομείου Παί-

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

AIDS

**Γ' ΕΚΔΟΣΗ
ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ**

**‘Η άπειλή υπάρχει!
‘Εσύ... τί θά κάνεις;**

LES SIDA, IL NE PASSERA PAS PAR MOI.

«Τό Αϊδς δέν θά περάσει από μένα»
«Η θεία σου γράλλικα»
Υπεύθυνη για τόν άγώνα κατά τού Αϊδς.

COCA-COLA FRANCAIS

ΤΟ AIDS ΑΠΟ ΑΠΏΣΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

1- Υποστηρίζουν μερικοί ότι τό AIDS είναι οργη και τιμωρία Θεού.

Ο Θεός όμως δέν οργίζεται, γιατί είναι απάθης. Ούτε κρατά κακία σε κανένα. Δέν είναι ο Θεός που τιμωρεί τον άνθρωπο, αλλ ο άνθρωπος αυτοτιμωρείται κάθε φορά που αποκρούει τη φωτιστική ενεργεια τής θ. Χάριτος.

Η εν Χριστώ ζωή είναι «κατόρθωμα έλευθερίας», γι αυτό ο κάθε άνθρωπος είναι υπεύθυνος για τις επιλογές του στη ζωή αυτή

2- Τό συνθήμα «Ναι στόν έρωτα - όχι στό AIDS» είναι άπατηλό.

Ο έρωτας δέν είναι άσπασματικό σωματικό φαινόμενο. Ο ασφυκτικός περιορισμός του μέσα στα σωματικά και μονο πλαίσια συνιστά διατροφή του έρωτικού στοιχείου, γιατί προωθεί τον διαχωρισμό άναμεσα σε σώμα και ψυχή και οδηγεί στη διάσπαση τού προσώπου. Ο αληθινός έρωτας, σαν δώρο τού Θεού στον άνθρωπο, δέν απομονώνεται απο τις βασικές πλευρες τής ζωής του. Οι Πατέρες τονίζουν ότι ο Θεός είναι Άγαπη και Έρως. Οι προυποθεσεις τού σωσταύ έρωτα είναι η κατα φύσιν κίνησις τών δυναμειών τής ψυχής και η μαζί με την ψυχην ικανοποίησις τού σώματος και τών αισθησεων. Άν δέν συμβή αυτό τότε έπιβιώνει όχι ο έρωτας, ολλα τό ειδώλο του.

3- Μέσα στόν εύλογημένο γόμο άνοπτύσσεται άρμονικά ο άνθρωπος και μεταμορφώνεται και με τη συζυγική σχέση σε αγαπητική προσωπικότητα. Η Εκκλησία, με την δοκητική της ζωή που δέν αποβλέπει σε μια άπλή ικανοποίηση ή μια άρρωστημενη αναστολή τών σωματικών και ψυχικών ενεργειών, ικανοποιεί τό ερωτικό στοιχείο τού ανθρώπου.

4- Κάθε σεξουαλική σχέση έξω από τόν εύλογημένο γάμο είναι άμαρτία.

Ο κόσμος σήμερα στεκεται αντίθετος με τό ρήμα τούτο. Όμως αυτο είναι τό θέλημα τού Θεού! Και ποτε ο Θεός δέν ζητεί άπα τον άνθρωπο να ζήσει ή να ενεργήσει σε βάρος τού σαρκίου του ή τής ψυχής του, και ποτε υπερανά τών δυναμειών του

Ο πανικός έμπρός στό φαινόμενο διασποράς τού AIDS είναι άδικαιολόγητος και προδίδει έλλειψη αυτοκυριαρχίας, όλιγοπιστία και πλήρη άγνοια τών επιστημονικών δεδομένων.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ AIDS

Μεσα σε δέκα χρόνια ο ιός του AIDS έχει προσβάλει 8-10 εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη. Από αυτούς - παύ είναι φορείς - 1,5 εκατομμύρια αρρώστησαν. Κάθε ημέρα προστίθενται στη λίστα 5.000 νέοι φορείς. Σύμφωνα με υπολογισμούς της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας ως το έτος 2.000 θα έχουμε 30-40 εκατομμύρια φορείς, από τους οποίους θα άρρωστηθούν τα 10-15 εκατομμύρια.

- Στην Ελλάδα στα μέσα του 1991 τα κραυματά του AIDS ήταν 492. Από αυτά, τα 300 έχουν καταγραφη στην Αθήνα, γεγονός που δείχνει ότι ο ξέφρενος ρυθμός ζωής στις μεγαλουπόλεις ευνοεί την εξαπλωση της νόσου. Ο αριθμός ασθενών και φορέων συνεχώς αυξάνεται. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Εθν. Κέντρου Αναφοράς AIDS προβλέπεται ότι μέσα στα 1992 ο αριθμός θα κυμανθ από 900-1500. Τον Μάρτιο 1992 άπεκαλύφθη ότι στην Ελλάδα υπάρχουν και 80 παιδιά φορείς του AIDS που μολύνθηκαν από τη μητέρα τους η από μετάγγιση αίματος.

- Οι μισοί και πλέον ασθενείς είναι νεοί ηλικίας μέχρι 35 ετών. «Όταν ένας νεός 20 ή 25 ετών άρρωσθήσει - λέγει ο καθ. κ. Παπαεπιγγέλου - αυτό σημαίνει ότι μολύνθηκε από τον ιό τουλάχιστον πέντε χρόνια πριν». (Καθημερινή, 31-7-91). Η αναλογία ανδρών - γυναικών είναι 10 προς 1.

- Μέχρι το 1993 το AIDS θα κοστίζει στη χώρα μας 97 εκατομμύρια δολάρια δηλ. 20 δισεκατομμύρια δρχ. Η νοσηλεία ενός ασθενούς για 10 ημέρες κοστίζει 900.000 δρχ., ενώ για 40 ημέρες κοστίζει 2,5 εκατομ.

- Οι ομάδες ύψηλού κινδύνου έχουν πρόσ τό παρόν ως εξής:

- α- Όμοφυλόφιλοι : 50%
- β- Έτερόφυλοι : 25%
- γ- Τοξικομανείς : 25%

Η εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό μέρος της προφύλαξης του AIDS. Η φωτογραφία απεικονίζει ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης που διοργανώθηκε από το Εθνικό Κέντρο Αναφοράς AIDS. Η φωτογραφία απεικονίζει ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης που διοργανώθηκε από το Εθνικό Κέντρο Αναφοράς AIDS.

Καθηγητής Γ. Παπαεπιγγέλου, πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης & Αντιμετώπισης του AIDS:

«...Δέν λύνεται το πρόβλημα μέ τό -πάρτε ένα προφυλακτικό και τρέξτε...» Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια. Χρειαζεται να πεισθ ό άλλος, να αντίληφθ ότι δέν είναι τό σέξ ό μοναδικός τρόπος ζωής, σέψως και έπικοινωνίας του 'ευναριού».

(Foto και Συνέντευξη στο περιοδικό «Ψυχολογικό σήμα» 2.4/1991 σ. 11)

Γεωργιος Παπαεπιγγέλου «Το AIDS είναι Γαλλικός, άσ είναι Γάλλοι, γιατί ο σπέρμας άσ νε έπαιράει από ο σπέρμας άσ σπέρμας».

ΜΑΣ ΑΠΕΙΛΕΙ ΟΛΟΥΣ

Τό AIDS δέν γνωρίζει όρια φυλής, φύλου, κοινωνικής ομάδας ή ηλικίας. Κανείς δέν έχει ανοσία και κανείς δέν θα παραμεινει ανέγγιχτος στά έπάμενα χρόνια. Έκτός και έν άποφασίσει να ζήσει συντηρητικά, ήθικά, χριστιανικά.

Οποιοσ διαπιστώσει ότι είναι «φορέας» συνήθως καταλαμβάνεται από πανικό, άπομονώνεται, άγχεται και περιθωριοποιείται. 'Από την άλλη μεριά δυνατόν νά τό «πάρει άνέμελα» και νά άδιαφορήσει πλήρως. Καί οι δύο αυτές άκραίες στάσεις είναι τό ίδιο άπαράδεκτες και έπιβλαβείς. Οι «φορείς» έχουν ανάγκη από στήριξη, συμβουλές και βοήθεια. Καί κυρίως χρειάζονται ένημέρωση και δύναμη γιά νά ξεπεράσουν τήν ιδέα ότι όλα γι' αυτούς είναι χαμένα.

Τίθά είχαμε, λοιπόν, νά πούμε, σόν Έκκλησία, πρός αυτούς;

1. Μή χάνετε τήν έλπίδα σας και μή άπογοητεύθετε. Οι έπιστημονικές πρόοδοι άλματώδως προχωρούν. Πάνω άπ' όλα βρίσκεται ή άγάπη του Θεού. "Αν νομίζετε ότι έχετε άμαρτήσει μή διατάσσει νά μετανοήσετε και νά βρήςτε τή γαλήνη σας κοντά στόν Πνευματικό σας. 'Η ψυχική ειρήνη προέχει αυτή τήν ώρα.

2. Φροντίστε νά μάθετε περισσότερο καταφεύγοντας στό γιάτρό σας ή σέ κάποιο άνεγνωρισμένο και έπιστημο ίατρικό κέντρο. 'Επωφελήθηκε τών μέχρι στιγμής έπιστημονικών κατακτήσεων. Ίσως και τό φυλλάδιο αυτό νά μπορέσει νά σας πληροφορήσει σωστά και νά σας κατευθύνει όρθά.

3. Τό νά ζής σάν «φορέας» του ίου δέν είναι ούτε εύκολο, ούτε άκίνδυνο. Ούτε γιά σένα, ούτε γιά τούς άλλους. "Όλα άπειλούνται στη δική σου ζωή, πρώτα πρώτα: ή σεξουαλικότητα, ή οικγενειακή ζωή, ή έργασία, ή ψυχαγωγία, ή οικονομική σου κατάσταση, ή κοινωνική σου έπιφάνεια κλπ. Μή μένεις λοιπόν, άπομονωμένος, μή υποκύπτεις στην καταπίεση, μή χάνεις τούς φίλους σου. Πάρτε μέρος σέ συλλογικές εκδηλώσεις μαζί μέ άλλους. Αυτό θά σέ ώφελήσει.

4. Φροντίστε μέ σχολαστικότητα και ύπευθυνότητα νά μή μετάδώσετε τό μικρόβιο σέ άλλους. Ούτε σεις νά ξαναμολυνθήτε, πράγμα πού θά είναι έπιβαρυντικό. Σταματήστε έπομένως άμέσως τήν άνεξέλεγκτη σεξουαλική σας δραστηριότητα, αποφασίστε νά μή ξαναπάρετε ναρκωτικά, προσέχετε στις έπαφές σας. Οι άλλοι δέν φταίνε σέ τίποτε πού σεις μολυνθήκατε. Ούτε αξίζουν νά μολυνθούν άπό σας. Πολύ περισσότερο άν είναι δικά σας πρόσωπα...

ΕΙΝΑΙ ΤΟ AIDS ΤΙΜΩΡΙΑ ΘΕΟΥ;

Κάθε δοκιμασία πού μάς βρίακει είναι μία έπίσκεψη Θεού. Καί ή άρρώστεια είναι δοκιμασία. Τήν στέλνει ή τήν έπιτρέπει ό Θεός γιάτί έξυπηρετεί κάποιο σχέδιο και άποβλέπει στην ψυχική μας σωτηρία. Ο 'Απ. Παύλος μάς πληροφορεί ότι όσο ό έξωτερικός άνθρωπος φθείρεται, τόσο ό έσωτερικός αναγεννάται. Ο πόνος έχει λυτρωτικό περιεχόμενο και άώζει πολλούς. 'Η δοκιμασία όδηγεί τόν άνθρωπο συνήθως στη μετάνοια και στην άποκατάσταση καλών σχέσεων μέ τό Θεό. Είναι άνώφελο, ξεκινώντας από τό AIDS, νά μιλάμε γιά τιμωρία του Θεού, όταν είναι ήδη γνωστό ότι μολύνονται άκόμη και τά μωρά, πού δέν φταίνε σέ τίποτε.

Βεβαία ή άμαρτία γεννά θάνατο, και ή παρακοή στό θείο θέλημα όδηγεί στην τιμωρία. "Όμως, έστω κι' άν έτσι δούμε τό AIDS δέν είναι σωστό νά περιορισθούμε στην έπίκριση τών θυμάτων. 'Ανάμεσα σ' αυτά μπορεί κάποτε νά βρεθούμε κι' έμεις. Μάς ταιριάζει καλύτερα, άπό τή θέση του εισαγγελέα, ή ταπεινώση και ή εκζήτηση του θείου έλέους και τής θείας εύπλαγχνίας. Γι' αυτούς πού έχουν προσβληθή και γιά μάς...

'Από αυτό άπορρέει και ή άνάλογη συμπεριφορά μας άπέναντι τών «φορέων». Περιστατικά πού δημοσίευσαν οι έφημερίδες, σύμφωνα μέ τά όποια γιατροί και νοσοκόμοι άνήθηκαν νά νοσηλεύσουν άσθενείς μέ AIDS, ή τούς έδιωξαν, ή τούς έβαλαν σέ каранτίνα ή τούς άποφύγουν δέν μάς τιμούν. Τά περιστατικά αυτά προδίδουν έλλειψη άγάπης, άυθουαίας, προαφοράς. Προδίδουν άτομισμό και έγωπάθεια. Οι άνθρωποι πού πάσχουν από AIDS δέν είναι καταραμένοι. 'Εχουν άνάγκη τής άγάπης μας. Καί έμεις τούς τήν όφείλουμε όσονόητοτε άμαρτωλούς και άν τούς θεωρούμε. "Άλλωστε «άναμάρτητος πρώτος τόν λίθον βαλέτω»...

«Πνεύματι περιπατείτε και επιθυμίας σαρκός ου μή τελείητε. 'Η γάρ σάρξ επιθυμεί κατά του πνεύματος, τό δε πνεύμα κατά τής σαρκός. Ταύτα δε άντικεινται αλληλόις, ίνα μή άν θέλητε ταύτα ποιήτε.» (Γαλ. ε, 16).

Μέ δεδομένα:

- α. Τήν έλλειψη έμβολιου κατά του AIDS.
- β. Τις 3 αιτίες που τό μεταδίδουν: σπέρμα - αίμα - τοκετός.
- γ. Τήν έλλειψη σωστής ενημέρωσης ή 'Ι. Μητρόπολή μας προφέρει στον άγώνα κατά του AIDS τις δυνάμεις της για σωστή ενημέρωση και για άναστολή της εξάπλωσης του κακού.

Πρός τόν σκοπό αυτό:

1. Έκδίδει αυτό τό ενημερωτικό φυλλάδιο που διανέμεται δωρεάν.
2. 'Ιδρύει Σχολή Ταχυρρόθμου Έκπαιδεύσεως για άτομα που θά ήθελαν να ενημερωθούν σωστά και με λεπτομέρειες γύρω από τά κοινωνικά νοσήματα AIDS και Τοξικομανία. Στη Σχολή αυτή διδάσκουν ειδικοί έπιστήμονες, βάσει προγράμματος.
3. Έπεκτείνει τόν κύκλο δραστηριότητος του Συμβουλευτικού Σταθμού Προβλημάτων Έφηβείας που λειτουργεί στό Πνευμ. Κέντρο - όδός Κ. Καρτάλη μέ Γαζή γυνία - και στό θέμα του AIDS. Πληροφορίες: Κυρία Ειρήνην Παπακωνσταντινού Κοιν. Λειτουργόν τηλ. 28-833 - τις έργασιμες ημέρες και ώρες.
4. Αναλαμβάνει άγώνα διαφώτισης του κοινού και ιδιαίτερα τών νέων με όμιλίες από ειδικευμένα στελέχη της.

Ο Μητροπολίτης Χριστόδουλος πρωτοστατεί στον αγώνα κατά του AIDS.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ κίνηση για τό AIDS και τους τρέπουσ προφυλάξεις από τή νόσηση του αίμα - έπει ηγετικό κέντρο ή Μητροπολή Δημητριάδος.

Με πρωτοβουλία του μητροπολίτη Χριστόδουλου:

- Συντάχθηκε και εκδόθηκε κατάλληλο ενημερωτικό φυλλάδιο που διανέμεται δωρεάν.
- Ιδρύθηκε Σχολή Ταχυρρόθμης Έκπαιδεύσεως για άτομα που θά ήθελαν να ενημερωθούν σωστά και με λεπτομέρειες γύρω από τά «κοινωνικά νοσήματα», όπως τοξικοεξάρτηση του AIDS και τής τοξικομανίας. Στη σχολή διδάσκουν ειδικοί επιστήμονες, βάσει προγράμματος.
- Επέξετενε τόν κύκλο δραστηριότητος του Συμβουλευτικού Σταθμού Προβλημάτων Έφηβείας, που λειτουργεί στο Πνευματικό Κέντρο της Μητροπόλης πρό Βόλου.
- Έχει ανάλαβει εκστρατεία διαφώτισης του κοινού, ιδιαίτερα τών

νέων, με όμιλους από ειδικευμένα στελέχη της.

Τό κατάλληλο ενημερωτικό φυλλάδιο γιά τό AIDS υποτίθεται από 32 σελίδες. Η έκδοση έγινε από τόν Συμβουλευτικό Σταθμό Προβλημάτων Έφηβείας, που λειτουργεί από τούς Εσθρινούς, που παρασκευάζει ειδικούς επιτημημένους, γυμναστές, αερογυμναστές, ψακιδούς, κοινωνιολόγους κλπ.

Προβλεπόμενοι 17 ενότητες, που αφορούν θέματα όπως: 1) είναι τό AIDS η γενερατική του διαφορά, οι κοινωνικές του επιπτώσεις, πώς μεταδίδεται τό μολυσμό, οι σημάδια φέρει τού μολ. 2) βρα συμβεί μετά την είσοδο τού μολυσμού στον οργανισμό, πώς είναι τό αρχικό συμπτωμάτο τού AIDS, πότε κινδυνεύου τό παιδί, πώς θα έσει κάποιος ότι είναι φορέας του AIDS, 3) θα κινου αν νοσήσει ότι έχει μολυνθεί, πώς σφιδες ατόμων προσβάλλονται συγκεκριμένα από τό AIDS.

Ενημερωτικά είναι η αποστολή

ΕΘΝΟΣ 14.3.90

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ AIDS

Τελικά τό AIDS φαίνεται αυτή τήν ώρα νά καλεί όλους σέ επιστροφή στην οικογενειακή ήθική. 'Ο πανεξουσιασμός, μέ όλες τες ποικίλες εκδηλώσεις του, δέν φαίνεται νά είναι πιά λύση στό άγωνιώδες πρόβλημα τών ανθρώπων. Δέν είναι λύση, είναι μάλλον διάλυση. 'Η άναγκαιότητα τής παραδοσιακής μορφής τής οικογένειας, μέ όχι άπλώς μονογαμικό χαρακτήρα, αλλά και μέ σωφροσύνη, επανέρχεται σαν έπείγουσα λύση του προβλήματος. Και βέβαια είναι ό φόβος τώρα που άναγκάζει όλους νά κάνουν στροφή. 'Ο άνθρωπος δέν μετανοεί εύκολα. Έμπρός στον κίνδυνο τής άμεσης τιμωρίας σκύβει τό κεφάλι προσωρινά και άναγκαστικά συμμορφώνεται μέ τήν ήθική. Αύριο, όταν θά βρεθί τό φάρμακο κατά του AIDS, πάλι ό κόσμος θά ξεναδοκιμήσει τήν παράση και πάλι θά διακηρύξει τήν ...άπελευθέρωση του. "Εως ότου μία άλλη πηγή του φαρμάκός έπισκεφθεί για νά μάς συνεντίσει. Διευρωτώμαι: είναι λογική αυτή και πρακτική έντιμων μέ τόν έαυτό τούς ανθρώπων; Είναι τούλάχιστον αυτή στάση ελεύθερων υπέρ-ξενών; Μόνο τό κνούτο τάχα στα χέρια του Θεού φοβόμαστε;"

✠ 'Ο Μητροπολίτης Δημητριάδος Χριστόδουλος

«Τό γόν παραυτικά έλοφρόν τής θλίψεως καθ' ύπερβολήν εις ύπερβολήν οίώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ήμίν». Β' Κορ. δ', 17

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΕΝΤΥΧΙΑ

Μερμένα για τους ασθενείς

Το Γηροκομείο 'Αγ. Παντελεήμονος Δραπετσώνας

Χοδιά στις ανάγκες της σπουδαζόμενης νεολαίας

ΓΕΝΙΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τή χρονιά πού πέρασε διέθεσε περισσότερα από 12.500.000 δρχ. για τήν αντιμετώπιση αναγκών ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως, νοσηλείας στό εξωτερικό, άποκαταστάσεως ζημιών, επίδομάτων, καλύψεως ένοικίων κ.λπ.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΦΙΛΟΠΤΩΧΑ ΤΑΜΕΙΑ

Λειτουργούν σέ όλες τίς ένορίες τής 'Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς φροντίζοντας για τήν ανακούφιση τών ένοριτών πού έχουν ανάγκη. Φέτος από τά Ένοριακά Φιλόπτωχα Ταμεία διετέθη τό ποσό τών 48.000.000 δρχ.

ΙΔΡΥΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΥΠΕΡΗΛΙΚΩΝ «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΙΤΥΡΙΔΩΝ»

Φροντίζει για τήν πλήρη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και προσφέρει πλήρες γεύμα καθημερινά σέ 60 ηλικιωμένα πρόσωπα.

ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ

Περιθάλπει σέ μόνιμη βάση 20 γέροντες και τούς παρέχει στέγαση, τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΑΜΙΝΙΩΝ

Παρέχει σέ 30 ηλικιωμένους πλήρη κάλυψη σέ στέγαση, τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΙΤΗΣΕΩΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ

Στή Μητροπολιτική περιφέρεια Πειραιώς λειτουργούν σέ 10 ένορίες και προσφέρουν καθημερινά φαγητό σέ 250 γέροντες.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Μέ τό συνολικό ποσό τών 6.000.000 δρχ. κάλυψε και τή φεινή χρονιά πολλαπλές περιπτώσεις αναγκών μαθητών, σπουδαστών και φοιτητών.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΙΜΑΤΟΣ

Ίδρύθηκε και λειτουργεί σέ συνεργασία μέ Τζάννειο Νοσοκομείο Πειραιώς και εξυπηρετεί τίς ανάγκες τού πειραικού λαού.

ΟΜΑΔΑ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ

Επισκέπτεται κρατούμενους στις φυλακές όλης της χώρας, συγκεντρώνει χρήσιμα για την αποφυλάκιση ατόμων με οικονομικές όφειλές, συμπαραστέκεται στις οικογένειές τους, διανέμει τρόφιμα, ρουχισμό, άτομα είδη, τελειώνει ιερές ακολουθίες και μουσική στο χώρο των φυλακών κ.λπ.

ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΣΘΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΚΟΙΤΟΥΣ

Ειδικές ομάδες κυριών επισκέπτονται τακτικά τα νοσοκομεία και τις κλινικές της πόλεως.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ

Εντεταλμένοι ιερείς της Μητροπόλεως έχουν την ευθύνη του ποιμαντικού έργου συμπαραστάσεως στο προσωπικό και τους ασθενείς των μεγάλων νοσοκομειακών μονάδων της πόλεως.

ΔΩΡΟΕΚΘΕΣΗ

Νέος θεσμός λειτούργησε φέτος για δεύτερη χρονιά την περίοδο των εορτών των Χριστουγέννων στο Πνευματικό Κέντρο του Καθηδρικού Ίερού Ναού Αγίας Τριάδος. Έπιχειρήσεις προσφέρουν εμπορεύματα και τό ποσό των εισπράξεων από τὰ πωληθέντα είδη ένιο χύει τό φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο της Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΧΩΡΙΟ»

Στις ιδιόκτητες εγκαταστάσεις της Ι.Μ.Π. στην Παιανία Αττικής, που πρόσφατα άνοιχοδομήθηκαν, πέραν των κατασκηνωτικών περιόδων που λειτουργούν τό καλοκαίρι, οργανώνονται και συνέδρια, τὰ όποια μπορούν νά φιλοξενήσουν περί τούς 200 συνέδρους.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Είναι τό πρώτο μηνιαίο έκκλησιαστικό περιοδικό που δύο χρόνια τώρα έχει κατακίησει τὰ έλληνικά σπίτια με τή μεγάλη ποικιλία των θεμάτων και τή πρωτοποριακή του εμφάνιση. Κυκλοφορεί στό περίπτερο στην άρχή κάθε μηνός, αποστέλλεται δέ και σε συνδρομητές.

ΕΝΤΥΠΑ - ΒΙΒΛΙΑ

Πέραν των επίκαιρων ένημερωτικών έντύπων, τὰ όποια κυκλοφορούν από τήν Ι. Μητρόπολη Πειραιώς, διανέμονται δωρεάν σε κάθε εύκαιρία βιβλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Καλλινίκου σε μιά σειρά 70 και πλέον βιβλίων.

Έπίσκεψη της ομάδος Συμπαραστάσεως Κρατουμένων στις φυλακές

Άποψη των εγκαταστάσεων του «Πειραικού Χωριού» στην Παιανία Αττικής

Τό περιοδικό «ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ» κυκλοφορεί στό περίπτερο

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιώς κ. Καλλίνικος και ο Πρωτοσύγγελλος της Ι.Μ.Π. Αρχιμ. Ίγνατίος Γεωργακόπουλος στο Ραδιοφωνικό Σταθμό

Μέλη των Σχολών Γονέων

Ο Παιδικός Σταθμός Νηπιαγωγείο της Ι.Μ.Πειραιώς

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ «ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ 91,2 FM»

Είναι ο πρώτος εκκλησιαστικός Ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα που εκπέμπει καθημερινά 24ωρο πρόγραμμα με ποικιλία έκπομπών. Από επίσημες σφυγμομετρήσεις έχει καταταγεί ανάμεσα στους 10 πρώτους σε ακροαματικότητα Ραδιοφωνικούς σταθμούς.

ΕΚΠΟΜΠΗ ΣΤΗΝ ΕΡΑ-5

Στελέχη της Ι.Μ. Πειραιώς επιμελούνται και παρουσιάζουν εκκλησιαστικού περιεχομένου έκπομπή στην ΕΡΑ-5 και στα βραχεία κύματα, η οποία μεταδίδεται στην Αμερική, Αυστραλία, Καναδά. Οί μέχρι τώρα αποδοχή της έκπομπής από τους αιπόδημους Έλληνες είναι κάτι περισσότερο από ένθουσιωδης!

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ ΣΤΗΝ ΕΤ-1

Με τίτλο «ΑΡΧΟΝΤΑΡΙΚΙ» κάθε Κυριακή στις 11 το πρωί στην τηλεόραση της ΕΤ-1, ο πρωτοσύγκελλος της Ι.Μ.Π. Αρχιμανδρίτης Ίγνατίος Γεωργακόπουλος μαζί με τους καλεσμένους του συζητούν ενδιαφέροντα θέματα πνευματικού, οικογενειακού, κοινωνικού προσανατολισμού.

ΣΧΟΛΕΣ ΓΟΝΕΩΝ

Λειτουργούν για 11η συνεχή χρονιά σε 6 τμήματα με εβδομαδιαίες συναντήσεις. Διδάσκουν ειδικοί επιστήμονες και σκοπό έχουν να επιμορφώσουν τους γονείς και να τους βοηθήσουν στο έργο της αγωγής των παιδιών τους. Οι Σχολές πραγματοποιούν τις συναντήσεις τους στις ένορίες Αγίας Παρασκευής Καλλιπόλεως, Υπαπαντής Ταμπουρίων, Αγίου Δημητρίου Ν. Φαλήρου, Αγίας Σοφίας, Αγίας Τριάδος και Αγίου Παντελεήμονος Δραπετσώνας.

ΣΧΟΛΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ίδρύθηκε το 1985 και λειτουργεί σε ιδιόκτητο διατηρητέο κτίριο. Μετά από 5ετή φοίτηση δίνει πτυχία αναγνωρισμένα από το Υπουργείο Πολιτισμού. Στο πλαίσιο της Σχολής λειτουργεί και Βυζαντινή Εκκλησιαστική Χορωδία, η οποία έχει δώσει συναυλίες στο έσωτερικό και στο έξωτερικό.

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Λειτουργεί για δεύτερη σχολική χρονιά στα δωρεθέντα υπό του Σεβ. Μητροπολίτου πρ. Σιατιστής κ. Πολυκάρπου κτίρια στα Ταμπούρια. Σε ιδανικές εγκαταστάσεις 600 τ.μ. φιλοξενούνται παιδιά από 2,5 χρονών, με πρωτοποριακό πρόγραμμα και μεγάλη ποικιλία εκδηλώσεων.

Από τη 12η Γιορτή Νεολαίας, παρουσία 15.000 θεατών στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Πραγματοποιούνται συχνά κατά τη διάρκεια του έτους με τη συμμετοχή χιλιάδων νέων του Πειραιά και της Άττικής.

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ — ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Για τα μέλη των νεανικών ένορειακών συντροφιών Γυμνασίου - Λυκείου και για τα στελέχη του νεανικού έργου.

ΝΕΑΝΙΚΑ ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΕΝΤΥΠΑ

Έκδίδονται και κυκλοφορούν από ένορίες, με την επιμέλεια των νέων.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ - ΛΥΚΕΙΩΝ

Τό Γραφείο Νεότητας συντονίζει τό έργο ομιληραστάσεως στή μαθητιώσα νεολαία και τήν αποστολή πνευματικών κατά τη διάρκεια των εορτών για τή μετοχή των μαθητών στό μυστήριο τής ιερας εξομολογήσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Πραγματοποιήθηκε τό 2ο Συνέδριο τόν Ιανουάριο του '92 στό Στάδιο «Ειρήνης και Φιλίας», μέ θέμα: «Η Ελλάδα πού πληγώνουμε». Τό παρακολούθησαν νέοι και νέες απ' όλη τήν Ελλάδα.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΧΟΡΩΝ

Οι περισσότερες ένορίες μαθαίνουν στά παιδιά, οργανωμένα σέ ειδικά τμήματα, τούς διάφορους χορούς τής πατρίδας μας.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Μέ 2ετή φοίτηση έτοιμάζει τά στελέχη του Κατηχητικού έργου στήν τοπική μας Έκκλησία.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Σέ αρκετές ένορίες έχουν οργανωθεί τμήματα, στά όποια προσφέρονται δωρεάν μαθήματα Άρχαίων Έλληνικών, Έκθέσεως για μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου, Άγγλικών, Γαλλικών, Μαθηματικών, Ζωγραφικής, Χειροτεχνίας, Άρμονίου, Κιθάρας κ.λπ.

Ψυχαγωγικές εκδηλώσεις

Στις ένορίες τά παιδιά μαθαίνουν και παραδοσιακούς χορούς τής Πατρίδας μας

10.000 ΠΑΙΔΙΑ
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΚΑΘΕ ΕΒΔΟΜΑΔΑ
ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΛΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ίδρύθηκε τό 1990 μέ πλήρη έξοπλιζμό κái περιεχόμενο σπουδών Γλανεπιστημιακού επίπεδου. Ή φοίτηση είναι 4ετής κái λειτουργειώς έργαστήριο έλευθέρων σπουδών. Ή παρακολούθηση τών καθημερινών μαθημάτων είναι ύποχρεωτική κái ή διεξαγωγή της γίνεται σέ προσωπικό επίπεδο.

Ή από τή φοίτηση στή Σχολή Βυζαντινής Άγιογραφίας

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Γιά τά παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, λειτουργούν σέ όλες τίς ένορίες μας κái σέ πολλαπλά τμήματα, λόγω του μεγάλου αριθμού συμμετοχής.

ΝΕΑΝΙΚΕΣ ΕΝΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΕΣ

Γιά τά παιδιά του Γυμνασίου κái του Λυκείου λειτουργούν στο σύνολο τών ένοριών της Ί.Μ.Π., μέ θέματα πνευματικού, νεανικού κái κοινωνικού προβληματισμού.

ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Συντονίζει τίς δραστηριότητες τών φοιτητών κái νέων έπιστημόνων της Μητροπόλεως.

ΘΕΡΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ

Κάθε καλοκαίρι 500 άγόρια στή «ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΠΟΛΗ», στίς έγκαταστάσεις της Ί. Μονής «Παναγία ή Χρυσοπηγή» στο Καπανδρίτη Άττικής κái 700 κορίτσια στή «ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗ» στίς έγκαταστάσεις του «Πειραιϊκού Χωριού» της Ί.Μ.Π. στή Παιανία Άττικής, γεύονται τήν άγάπη της Έκκλησίας του Πειραιά σέ μιά ζωή γνησιότητας κái έλπίδας. Λειτουργούν 9 κατασκηνωτικές περίοδοι κái φιλοξενούνται σ' αυτές τά παιδιά κατά τήν ηλικία τους.

ΝΕΑΝΙΚΑ ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Παρέχουν στους νέους μας τή δυνατότητα για δημιουργική άπασχόληση, ψυχαγωγία, άθληση, συνεργασία κái άνάπτυξη πρωτοβουλίας.

ΝΕΑΝΙΚΕΣ ΕΝΟΡΙΑΚΕΣ ΧΟΡΩΔΙΕΣ

Έχουν συσταθεί σέ 16 ένορίες της Ί.Μ.Π. κái συμμετέχουν σέ διάφορες έορταστικές έκδηλώσεις.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Λειτουργούν κάθε Δευτέρα για τά στελέχη όλων τών βαθμίδων του κατηχητικού έργου της Ί. Μητροπόλεως κái σ' αυτά προετοιμάζεται ή δραστηριότητα της έβδομάδας.

1200 νέοι & νέες γεύονται τήν κατασκηνωτική ζωή κάθε καλοκαίρι

Νεανικές χορωδίες σέ 16 ένορίες

14-15
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

**ΤΟ 1ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΕΙΣΤΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Υπό την αιγίδα της 1. Μητροπόλεως Πειραιώς και με τη συμπαράσταση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο Ευαγγελιστρίας Πειραιώς διήμερο Συνέδριο με κεντρικό θέμα: «Άνοιγμα στην Κλειστή Περιθαλψη των ηλικιωμένων».

Στό Συνέδριο έλαβαν μέρος διευθυντές & ιδιοκτήτες Γηροκομείων, Οίκων Εύγηρίας, ΚΑΠΗ, Ξενοδοχείων ηλι-

κιωμένων, άλλοι επαγγελματίες του κλάδου.

Σκοπός του Συνεδρίου ήταν η σύσταση ενός εθνικού φορέα, που θα αντιπροσωπεύει την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και θα βοηθήσει στην κατάρτιση και του Διοικητικού προσωπικού και του προσωπικού υγείας.

Την έναρξη του Συνεδρίου κήρυξε ο εκπρόσωπος του Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιώς κ. **Καλλινίκου**, Αρχμ. **Ευσέβιος Πιστολής**.

Εισηγήσεις στο Συνέδριο έκαναν: Ο Δρ **Α. Δοντάς**, Γ.Γ. Έλληνικής Γεροντολογικής Εταιρείας, Δρ **Έλιζ. Μεσθεναίου**, Κοινωνιολόγος, Δρ **Χαρ. Συμεωνίδη**, Δημογράφος, Έρευνήτρια ΕΚΚΕ, και ο Mr **Μ.Ι.Ε. Κοκ**, Πρόεδρος του Ε.Δ.Ε.,

ΓΙΑ 14η ΣΥΝΕΧΗ ΧΡΟΝΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΤΗΝ Ι.ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιώς κ. **Καλλίνικος** έτέλεσε τόν άγιασμό ένάρξεως του Φροντιστηρίου Στελεχών της Ι. Μ. Πειραιώς. Μετά τόν άγιασμό μίλησε καταλλήλως πρós τά ύποψήφια στελέχη, τονίζοντας τήν άξία της προαφοράς τών λαϊκών, καί δή τών μορφωμένων νέων, στό ιεραποστολικό καί διδακτικό έργο της Έκκλησίας.

Τό Φροντιστήριο Στελεχών λειτουργεί για 14η συνεχή χρονιά. Τά μαθήματα πραγματοποιούνται κάθε Σάββατο καί ή φοίτηση είναι διετής. Τό Φροντιστήριο άποτελεί δυνατότητα καταρτισμού τών μελλόντων στελεχών καί τούς παρέχει τά άπαραίτητα βασικά έφόδια για τó έργο πού πρόκειται νά αναλάβουν.

Κατά τή φετινή χρονιά φοιτούν 35 νέοι καί νέες στό Α' έτος σπουδών καί 45 στό Β' έτος.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΣΤΗΝ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Στό Πνευματικό Κέντρο του Ίερού Ναού Άγίας Αικατερίνης Πειραιώς, πραγματοποιήθηκε ή έναρξη λειτουργίας Σεμιναρίου μέ σκοπό τήν επίμóρφωση τών νεωτέρων Κληρικών της Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς καί τήν καλύτερη δυνατή έπικοινωνία μεταξύ τους.

Είσηγητής στην ένάρκτρία συνάντηση ήταν ή Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιώς κ. **Καλλίνικος** καί ανέπτυξε τό θέμα: «Ο ιερεύς καί ή πνευματική του ζωή». Μετά τό πέρας της είσηγήσεως έγινε διεξοδική συζήτηση.

Τό Σεμινάριο θά πραγματοποιείται κάθε Πέμπτη βράδυ καί θά διαρκέσει μέχρι τό Πάσχα.

Τά έπόμενα προγραμματισμένα θέματα για άνάλυση καί συζήτηση είναι: «Ο ιερεύς ως διδάσκαλος: α. τό κήρυγμα, β. ή κατήχηση, γ. ή συμβουλευτική». «Ο ιερεύς ως Ίερουργός: α. ό ιερεύς καί ή νσός, β. ό ιερεύς καί ή τέλεση τών Ί. Άκολουθιών, γ. ό ιερεύς καί ή τέλεση τών Ί. Μυστηρίων, δ. ό ιερεύς καί ή Θ. Λειτουργία». «Ο ιερεύς ως ποιμήν: α. ό ιερεύς κοί ή διοίκηση, β. ό ιερεύς καί τό έργον της άγάπης, γ. ό ιερεύς καί αί κατ' οίκον επισκέψεις (ιεροπραξίες, άσθενείς, πενθοϋντες, έορτάζοντες κ.λπ.)». «Ο ιερεύς ως οικογενειάρχης».

ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΑ ΝΕΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Μία νέα προσφορά της Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς υλοποιείται μέ τή λειτουργία για πρώτη φορά τριών Σεμιναρίων, Διευθύνσεως Χορωδίας καί Μεθόδων Μουσικής Διδασκαλίας, Διευθύνσεως Τμημάτων Παραδοσιακών Χορών καί Διευθύνσεως Έργαστηρίων Χειροτεχνίας.

Στά σεμινάρια αυτά έπιμορφώνονται στελέχη, τά όποία μετά τήν έπιτυχή παρακολούθηση τών Σεμιναρίων θά έχουν τή δυνατότητα νά διευθύνουν αντίστοιχα τμήματα καί νά γίνουν αυτοί εκπαιδευτές.

Στά Σεμινάρια διδάσκουν πεπειραμένοι καθηγητές μέ όλιγομελή τμήματα τά όποία στεγάζονται στις αίθουσες του Πνευματικού Κέντρου Ευαγγελιστρίας Πειραιώς.

Είναι ένας θεσμός της Ι. Μ. Πειραιώς, ό όποιος, μέ τή σωστή όργάνωση καί τή μετάδοση της διδακτέας ύλης, εύελπιστεί νά γίνει ό τροφοδότης τών ένσριών μέ ύπευθύνους οι όποιοι θά πλαισιώσουν τό νεανικό τους έργο.

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

α της Πειραικής Εκκλησίας για τη νεολαία, οδήγησε στη
ουργία του πρότυπου ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ, με την έλπιδα
νά δώσει σωστό ξεκίνημα στις αύριονές προσωπικότητες.
Ένα πανέμορφο, άνετο περιβάλλον, φτιαγμένο με τις πιο
ρόνες προδιαγραφές, τό παιδί δέχεται την αληθινή αγάπη
τό παιδαγωγούς με μεράκι και νοιώθει «σάν στο σπίτι του».
πρωτότυπα εκπαιδευτικό προγράμματα, μεθοδικότητα και
υνέπεια, επιδιώκεται ή ψυχική και σωματική ανάπτυξη του.

ώρα
ή φροντίδα της
Μητροπόλεως Πειραιώς
καί για την
προσχολική ηλικία!

ΓΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ · ΕΓΓΡΑΦΕΣ:

ΤΗΛ: 4634113

12

ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΝΕΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΥΠΕΡΗΛΙΚΩΝ

Με κάθε επίσημότητα ετελέσθησαν από τον Σεβ. Μητροπολίτη Πειραιώς κ. **Καλλίνικο** τά εγκαινία του νέου Πνευματικού Κέντρου του Ίδρυματος Προστασίας Υπερηλικών «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ», επί της οδού Πλαίτου 11 στην Καλλιπολη.

Μετά τον άγιασμό ο Σεβ. μίλησε προς τούς παρευρισκομένους και ανέπτυξε τό έργο, τό όποιο με εύχέρεια πλέον θά έπιτελείται στο έγκαινιασθέν Πνευματικό Κέντρο.

Κατά τη διάρκεια των εγκαινίων μίλησε και ή «ψυχή» του Πνευμ. Κέντρου κ. **Ειρήνη Λουτράρη**.

Στό Πνευματικό αυτό Κέντρο εκτός των άλλων (ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κοινωνική συμπαράσταση, προστασία κατακοίτων στα σπίτια τους κ.ά.) προσφέρεται καθημερινά φογητό σε 42 γέροντες.

10

ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΡΑΝΟΣ ΑΓΑΠΗΣ '94 ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Μεγάλη συνάντηση 500 κυριών του Έρανου Άγάπης της Ι. Μ. Πειραιώς πραγματοποιήθηκε στον Ι. Ναό Άγ. Νικολάου Πειραιώς.

Μετά τον Εσπερινο επηκολούθησε όμιλία του Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιώς κ. **Καλλινίκου**, ό όποιος τόνισε την ανάγκη μεγαλύτερας αναπτύξεως του έργου της αγάπης στην Ι. Μ. Π.

Στη συνέχεια παρετέθη κοινό γεύμα αγάπης για όλες τις κυρίες-μέλη των Ένοριακών Φιλοπτώχων Ταμείων.

1995

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

**Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΓΟΝΕΩΝ
ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Συνεχίστηκε η λειτουργία των 6 Σχολών Γονέων της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς και κατά τον μήνα Ιανουάριο. Συγκεκριμένα, στις Σχολές Γονέων του Αγ. Δημητρίου Ν. Φαλήρου, Αγίας Παρασκευής Καλλιπόλεως, Αγίας Τριάδος, Αγ. Παντελεήμονος Δραπετσώνας, Αγ. Δημητρίου Ταμπουριών και Αγίας Σοφίας πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες εισηγήσεις:

«Τετάρτη διάσταση στη ζωή μας» με τον Οικονομολόγο κ. **Θεόδωρο Καλογριδίη**. «Οι οικογενειακές συγκρούσεις ως ήθικονομικά προβλήματα» με τον Πρόεδρο Έφετων & Θεολόγο κ. **Θεόδωρο Λαφαζάνο**. «Η ήθικη διαπαιδαγώγηση του έφηβου» με τη Φιλολόγο **Άγγελική Άντωνοπούλου-Τσικολάκη**. «Η ανάγκη να καταβάλλεται προσπάθεια από τό παιδί» με τη Φιλολόγο - Λυκειάρχη κ. **Θεοδώρα Άντωνάκου-Μαυρομιχάλη**. «Ο ρόλος του πατέρα στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του έφηβου» με τον Κλινικό Ψυχολόγο κ. **Παναγιώτη Άντωνόπουλο**. «Ο ρόλος των γονέων στην άγωγή των παιδιών» με τον Θεολόγο-Γυμνασιάρχη κ. **Βασίλειο Σκιαδά**. «Εξάρτηση από άγχολυτικά και ήρεμιστικά φάρμακα» με τον Κλινικό Ψυχολόγο κ. **Ιωάννη Κωνσταντινίδη**. «Προετοιμασία για τον γάμο» με τον έπ. Σχολικό Σύμβουλο Μ.Ε. κ. **Ιωάννη Έγγλέζο**. «Στό ταξίδι της ζωής με πλοηγό την Αλήθεια»

27

ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

**ΔΩΡΟΕΚΘΕΣΗ '94: ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΤΗΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Για 4η χρονιά λειτουργεί φέτος η ΔΩΡΟΕΚΘΕΣΗ από την Ιερά Μητρόπολη Πειραιώς στο Πνευματικό Κέντρο του Καθεδρικού Ιερού Ναού Αγ. Τριάδος.

Είναι θεσμός που καθιερώθηκε, για την οικονομική συμπαράσταση του φιλανθρωπικού, ιεραποστολικού και κοινωνικού έργου που υπηρετεί η Πειραιϊκή Έκκλησία, χάρι στην ξεχωριστή ανταπόκριση και βοήθεια του λαού του Πειραιώς και την ευρύτερη περιοχή της Αττικής.

1995

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

**ΟΙ ΣΧΟΛΕΙ ΓΟΝΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Και κατά τη διάρκεια του μηνός Φεβρουαρίου λειτουργήσαν οι 6 Σχολές Γονέων της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς στις ένορίες Αγίας Τριάδος, Αγίου Δημητρίου Νέου Φαλήρου, Αγίου Δημητρίου Ταμπουριών, Αγίας Σοφίας, Αγίας Παρασκευής και Αγίου Παντελεήμονος Δραπετσώνας.

Εισηγητές ήταν οι: **Λιβανός Αντώνιος**, Φυσικός, με θέμα: «Λείζερ και έφαρμογή στην Ιατρική». **Χατζηαντωνίου Βασίλειος**, Φιλολόγος-Γυμνασιάρχης, με θέμα: «Η γυναίκα στην έλληνική κοινωνία». **Νικολάου Αντώνιος**, Ιατρός-Γαστρεντερολόγος, Δ/ντής Νοσοκομείου Μεταξά, με θέμα: «Καρκίνος παχέος έντέρου, πρόληψη-θεραπεία». **Γανωτής Κωνσταντίνος**, Φιλολόγος, με θέμα: «Οικογένεια και ένορτα». **Γουμενοπούλου Μαρία**, λογοτέχνης με θέμα: «Παιδί, βιβλίο και ιδανικά». **Άντωνάκου - Μαυρομιχάλη Θεοδώρα**, Φιλολόγος-Λυκειάρχης, με θέμα: «Η ανάγκη να καταβάλλεται προσπάθεια από τό παιδί». **Ιωάννης Κωνσταντινίδης**, Κλινικός Ψυχολόγος, με θέμα: «Εξάρτηση από τά άγχολυτικά και ήρεμιστικά φάρμακα». **Παπασπυρόπουλος Σπυριδών**, Έπίτιμος Δ/ντής Σχολών Πανεπιστημίου Αθηνών, με θέμα: «Η πρόκληση της καταπόλωσης και η ποιότητα της ζωής». **Έγγλέζος Ιωάννης**,

1995

Ι.Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ
ΣΤΟ 4ο ΕΙΔΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Άντιπροσωπεία της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς υπό τον π. **Νικόλαο Ζαχαρόπουλο** έπισκέφθηκε τό 4ο είδικό Σχολείο Δραπετσώνας και προσέφερε δώρα στους μαθητές.

Τά σχολικά είδη και παιχνίδια που προσφέρθηκαν προέρχονταν από τη ΔΩΡΟΕΚΘΕΣΗ '94 της Ι.Μητροπόλεως Πειραιώς, η όποία λειτουργήσε και φέτος στο Πνευματικό Κέντρο του Καθεδρικού Ιερού Ναού Αγ. Τριάδος.

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ 165 ΠΑΙΔΙΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

πρόσωπος του Υπουργείου Έξωτερικών της Ρω-
Badashov με άφορμή τή φιλοξενία από τήν Ίερά
■λη Πειραιώς παιδιών από τις περιοχές τής Βό-
■σίας Μουρμάνσκ και Άρχάγγελο απέστειλε στον
■τατο Μητροπολίτη Πειραιώς τό ακόλουθο εύχα-

■ς τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Πειραιώς
■λλίνικο

■ππροσωπεία του Υπουργείου Έξωτερικών τής
■Όμοσπονδίας στήν πόλη Μουρμάνσκ, έκφ-
■βαθιά εύγνωμοσύνη τής γιά τήν όργάνωση τής
■ς διαμονής τών παιδιών από τό Μουρμάνσκ και
■άγγελο τήν περίοδο Αύγουστου - Σεπτεμβρίου
■ήν θαυμάσια κατασκήνωση "Πειραιϊκό Χωριό",
■διαφέρον πρόγραμμα διαμονής, τό όποιο χαρα-
■αν από βαθιά πνευματικότητα, γιά τή μεγάλη κα-
■μέ τήν όποία περιβάλλατε τά παιδιά όλες αυτές
■έρες τής άξέχαστης συναντήσεώς τους μέ τήν
■Ελλάδα.

■ύχόμαστε ύγεια και μακροζωία, άνθιση τής πα-
■ας.

■όσωπος του Υπ. Έξωτερικών τής Ρωσίας
■BASHOV».

«Κοντά στα παιδιά μας»

**ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ**

Κυριακή 22 Ιανουαρίου 1995
5.30 μ.μ. - 7.00 μ.μ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

5.30 μ.μ. Εισήγηση από τή Συγγραφέα
κ.Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη,
μέ θέμα: «Επίταγμα Γονιός».

6.15 μ.μ. Συζήτηση γύρω από τά προβλήματα τών παιδιών μας.

7.00 μ.μ. Δείξωση - Μουσικό πρόγραμμα
από τήν Παραδοσιακή Χορωδία
Ευαγγελιστριάς Πειραιώς.

Κατά τή διάρκεια τής εκδηλώσεως θά λειτουργήσει μικρή έκθεση βιβλίου.

**ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

**Η ΟΜΑΔΑ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΜΕΜΕΝΩΝ ΤΗΣ Ι.ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

■ζει άθύρβια τό έργο τής ή Όμάδα Συμπαραστά-
■τουμένων τής Ίεράς Μητροπόλεως Πειραιώς, ή
■ίτερα τήν περίοδο τών έορτών τών Χριστου-
■ι του Νέου Έτους όργάνωσε «έκοτρατεία» αγά-

■ιες τής ομάδος μέ έπικεφαλής τόν Έφημέριο
■ελιστριάς, βρέθηκαν κοντά στους φυλακισμέ-
■φέροντάς τους είδη πρώτης ανάγκης, συμβάλ-
■ονομικά στίς οικογένειές τους, κάνοντας συ-
■έ όσους δέν έχουν συγγενείς και, τό κυριότερο,
■ώνοντας χρήματα γιά άποφυλακίσεις. Καθ' όλη
■α του χρόνου τά μέλη τής Όμάδας πραγματο-
■ε έβδομάδα επισκέψεις σέ φυλακές όλης τής
■όσφατα έπιοκέφθηκαν στρατιωτικές φυλακές,
■έφεραν 100 δέματα σέ στρατιώτες κρατουμέ-
■δη άτομικής ύγιεινής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΙΑ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΛΕΟΥΣ

στην
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

“ή γάρ κρίσις ανέλεος τῶ μή ποιήσαντι ἔλεος” (Ίακ. β΄.13)

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ
ΑΘΗΝΩΝ

Εὐχαριστώ...

Ἀδελφοί μου,

Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς διδάσκει:
«ὡσπερ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἔστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἔστι. (Ἰακ. β΄ 26)

Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι συγκλονιστικός γιὰ τὸν καθένα μας. Γι' αὐτὸ κι ἐγὼ ὡς Πνευματικὸς σας Πατέρας εὐχαριστῶ καὶ συγχαίρω ὅλους σας κληρικούς καὶ λαϊκούς, πού μέ ὅσα περιλαμβάνονται σ' αὐτὸ τὸ ἔντυπο -καὶ τόσα ἄλλα- ΔΙΚΑ ΣΑΣ ἔργα ἐλέους, ἀποδεικνύετε τὴ ζωντανή σας πίστι.

Ἀκόμα σᾶς εὐχομαι πάντοτε «πλουτεῖν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς».

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Γεώργιος Παπανικολάου

Οἱ μεγάλοι δωρηταὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ δίνουν τὸ παρὼν στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΧΑΡΙΔΟΥ προσέφερε τὴν Μ. Τετάρτη (19ην Ἀπριλίου 1995) ὁλόκληρον πολυκατοικίαν διὰ τὰ ἔργα Ἀγάπης τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

Εἰς τὸ δωρηθὲν ἀκίνητον ἐγκατεστάθη στὶς 2/10/95 νέα Στέγη Γερόντων (Ἀγ. Σκέπη) τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ο Μακαριώτατος σὲ αναμνηστικὴ φωτογραφία μετὰ τὴ Δωρήτρια κ. Ἀλεξάνδρα Μαχαρίδου στὴν ὁποία ἀπένευμε τὸ παράσημο τοῦ Ἀγ. Διονυσίου τοῦ Ἀρσοπαγίτου.

ΕΡΑΝΟΣ
ΑΓΑΠΗΣ

'95

15, 16, 17, 18 & 19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΑΝΟΙΞΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΣΟΥ!
ΑΝΟΙΞΕ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΣΟΥ!

δῶσε ἀγάπη,
διώξε τὸν πόνο,
πάρε χαρὰ!

ΒΟΗΘΗΣΕ ΚΙ ΕΣΥ...

ἡ ἀγάπη
στὴν πράξη!

73

χρόνια

συνεχοῦς
προσφορᾶς στὰ
ἄπορα παιδιὰ!

ΕΤΗΝ ΙΕΡΑ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

55 Κέντρα
Ἐνοριακῆς Ἀγάπης
ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ

650.000

μερίδες φαγητοῦ

σε 1771 περιπτώσεις,

ἄξιας
700.000.000 δρχ.

Γιορτὴ στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Ὁρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης

Κ.Α.Δ.Α. ΔΑΜΑΡΙΣ: Ἰδρυμα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς
γιά καθυστέρημένα χορίτσια. Ἐδῶ παιδιὰ τοῦ ΔΑΜΑΡΙΣ
στὸ βάθρο τῶν νικητῶν (Εἰδικὴ Ὀλυμπιάδα 1995)

Σὲ 70 Ἐνορίες τῶν Ἀθηνῶν σερβίρεται περιποιημένο φαγητό στὰ
Κέντρα Ἐνοριακῆς Ἀγάπης καὶ στὶς Στιγές Γερόντων τους

Διανομή δώρων στά φιλοξενούμενα από την Σεθβία παιδιά

Τά ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΦΙΛΟΠΤΩΧΑ ΤΑΜΕΙΑ σέ δράση:
Έμπορτες νταλίκες μεταφέρουν άνθρωπιστική βοήθεια τής
Άρχιεπισκοπής στους πρόσφυγες τής Κράϊνα

ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ στήν Γ. Αρχιεπισκοπή Άθηνών:
Αυτό τό χρόνο 28 Ένορίες συγκεντρώσανε 1260 Φιάλες αίμα

✓ **Ό έτήσιος**
Έρανος Άγάπης
τίς παραμονές τών
Χριστουγέννων τρο-
φοδοτεί όλες αυτές
τίς πράξεις έλέους...
προσφέρεις :

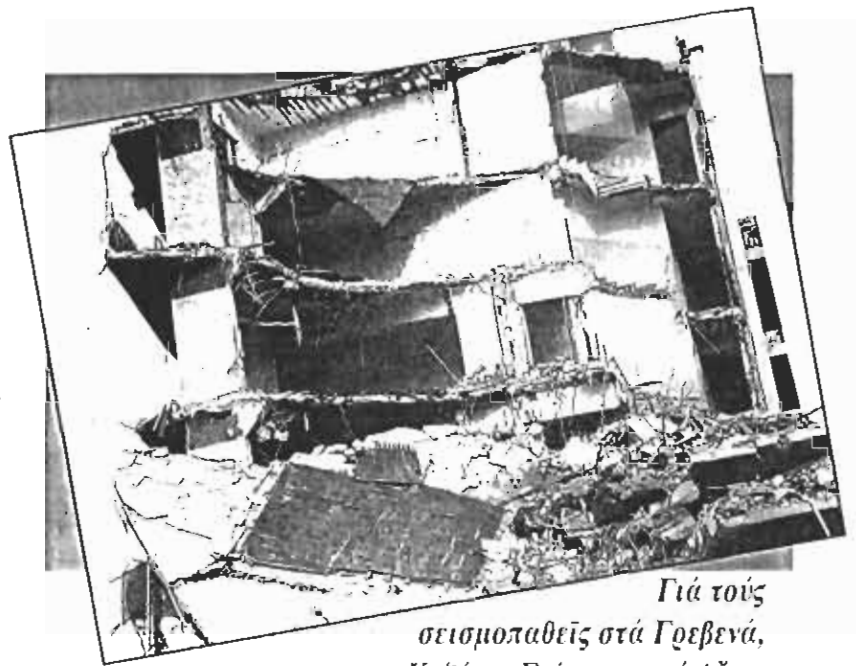
✓ **Ό δίσκος**
στις Έκκλησίες, συν-
τηρεί καί αυτές καί
άλλες πράξεις έλέους.
ρίχνεις
τόν όβολό σου;

✓ **Αυτές**
οι πράξεις έλέους
έχουν ανάγκη καί
άπό τό λάδι πού έχει
τό δικό σου ροϊ.
Λίγες σταγόνες θά
τίς άρνηθείς ;

✓ **Καί μέ τά άχρηστα**
σέ σās γίνονται
πράξεις έλέους.
Ρωτήστε τό ΚΙΝΗΜΑ ΑΓΑΠΗΣ τής
Γ. Αρχιεπισκοπής (τηλ. 3223590)
ή τούς Έφημερίους σας

Τό φυσικοθεραπευτήριο τής
Στέγης Κατακοίτων προσφέρει **ΣΥΝΕΧΩΣ**
την αγάπη του...

Γιά τούς
σεισμοπαθείς στά Γρεβενά,
Κοζάνη, Σιάτιστα καί Αίγιο
στάλησαν **ΑΜΕΣΑ, 31.000.000 δρχ.**

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ
ΑΘΗΝΩΝ

Στέγες Γερόντων

Στέγες γερόντων οι οποίες προσφέρουν στέγη, προστασία, αγάπη, στοργή σέ 249 υπερήλικες λειτουργούν στό χώρο τής Ι. Αρχιεπισκοπής οι έξης:

1. Στέγη Κατακοίτων Γερόντων
2. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Άσωμάτων Θησειού (άνδρων)
3. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Άσωμάτων Θησειού (γυναικών)
4. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Μαρίνης Θησειού
5. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Νικολάου- Φιλοπάππου
6. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Θεράποντος Ζωγράφου
7. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Γεωργίου Κυψέλης
8. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Δημητρίου Άμπελοκήπων
9. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Αποστόλων Τζιτζιφιών
10. Στέγη Γερόντων Φιλοπτώχων Ταμείων (Άγ. Παρασκευή Άττικής)
11. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Προφ. Ήλια Παγκρατίου
12. Στέγη Γερόντων Καλλιθέας «Άγ. Σκέπη»

ΥΠΟ ΑΝΕΓΕΡΣΙΝ

1. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Παντελεήμονος Άχαρνών
2. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Λουκά όδ. Πατησίων
3. Στέγη Γερόντων Ι. Ναού Άγ. Σπυριδωνος Σταδίου.

Στέγη Γερόντων Άγίας Παρασκευής.
Άπογευματινός περίπατος...

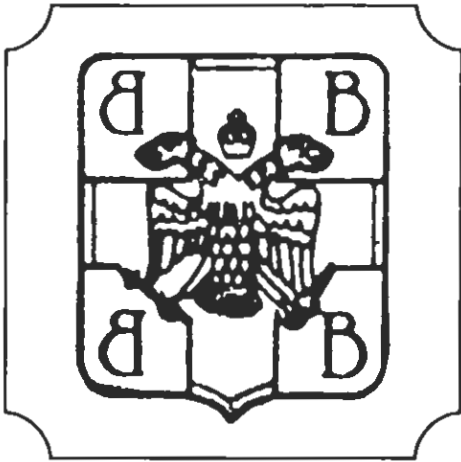
ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

- ✓ Τό Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο
- ✓ Τά 142 Ένοριακά Φιλόπτωχα
- ✓ Τά 55 Κέντρα Ένοριακής Αγάπης
- ✓ Οι 12 Στέγες Γερόντων
- ✓ Τό Ίδρυμα ΔΑΜΑΡΙΣ
- ✓ Τό Όρφανογραφείο Βουλαγαμένης

Πρόσφεραν
αυτό τό χρόνο συνολικά σέ βοηθήματα, ένοικια, φάρμακα, οχολικά, φαγητό, τρόφιμα, ρουχιισμό, ναύλα κ.λπ.

ΔΥΟΜΙΣΗ ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΔΡΑΧΜΕΣ...

2.500.000.000 δρχ.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
ΙΕΡΑΣ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ

55 ΚΕΝΤΡΑ ΕΝΟΡΙΑΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Προσφέρουν (το χρόνο μαζί με τις ΣΤΕΓΕΣ)

650.000 μερίδες σπιτικού φαγητού

σε **1771** περιπτώσεις

ΔΕΙΑΣ **650.000.000** δρχ.

" ΕΠΕΙΝΑΣΑ ΚΑΙ ΕΛΩΚΑΤΕ ΜΟΙ ΦΑΓΕΙΝ "

(Ο Χριστός)

ΚΕΝΤΡΑ

ΕΝΟΡΙΑΚΗΣ

ΑΓΑΠΗΣ

„Κ. Ε. Α.„

Κι' εσείς μπορείτε να προσφέρετε
ένα πιάτο φαγητό σε πεινασμένο.

Βοηθήσατε το Φιλόπτωχο Ταμείο της Ενορίας σας

ή το

Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο της Αρχιεπισκοπής

Τηλ. 32.22.703 - 32.29.248

ΣΗΜ. Οι αριθμοί στις φωτογραφίες δείχνουν τον αριθμό των μερίδων σε ετήσια βάση.

Αγ. Λουκά Πατρών

21000

Υψίσσεως Τιμίου Σταυρού Κυψέλης

2400

Παναγίας Μαρμαριωτίσσης Χαλανδρίου

1800

Αγ. Γεωργίου Ακαδημία Πλάτωνος

9.000

Αγ. Παύλου Ψαρρών

8.450

Αγ. Κωνίνου Καλωνού

11.600

Αγ. Μαρκέλλας Βοτανικού

11.000

Αγ. Μελετίου Σερπολίων

12.000

Αγ. Ασωμάτων Θησείου

11.000

Κομήσας Θεοτόκου Κυνοσάργους

23.057

Αγ. Μάρκου Ευγενικού Κ. Πατήσια

3.950

Αγ. Γλυκερίας Γαλατσίου

8.100

Αγ. Ανδρέου Κάτω Πατησίων

10.950

Αγ. Αναργύρων Αττικής

8.570

Αγ. Νικολάου Αχαρνών

15.330

Αγ. Ελευθερίου Αχαρνών

9.125

Αγ. Στυλιανού Γκύζη

19.800

Αγ. Παρασκευής Αττικής

18.000